

กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พระมหากิตติ สร้อยมาลา

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
มกราคม 2562
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุณิพนธ์ ได้พิจารณา
คุณิพนธ์ของ พระมหากิติ สร้อยมาลา ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต ขาวเหลือง)

คณะกรรมการสอบคุณิพนธ์

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต ขาวเหลือง)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)

คณะศึกษาศาสตร์ อนุมัติให้รับคุณิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ ชีระวุฒิตระกูล)

วันที่ 8 เดือน มกราคม พ.ศ. 2562

กิตติกรรมประกาศ

คุณฉันทิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาคุณฉันทิพนธ์ อันประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คูสิต ขาวเหลือง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข ประธานสอบคุณฉันทิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์ กรรมการสอบคุณฉันทิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหาสาระ ระเบียบวิธีวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ที่ผู้วิจัยมีข้อติดขัดให้กระจ่างจนสามารถทำงานบรรลุเป้าหมาย

ขอเจริญพร ขอบคุณท่านผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ละเมียด ควรประสงค์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข ดร.เชษฐ ฐนรัช อรชุน พระครูสุนทรเขมาภินันท์ เขมธมโม ดร. พระสุทิต สุทธิญาโน ดร. รวมทั้งผู้บริหารมหาวิทยาลัยบูรพา และนักวิชาการทุกท่านที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่การทำคุณฉันทิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอเจริญพร ขอบคุณผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ นักวิชาการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา นักวัดผลและประเมินผลหลักสูตรการศึกษา ผู้บริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) และผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) ทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์มาร่วมแสดงความคิดเห็น พร้อมข้อเสนอแนะในการสนทนา และชี้แนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขให้งานคุณฉันทิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

หวังได้โดยมั่นใจว่า คุณฉันทิพนธ์ฉบับนี้ จะอำนวยประโยชน์แก่ผู้สนใจใฝ่ศึกษาค้นคว้าได้เป็นอย่างดี คุณประโยชน์อันจะพึงบังเกิดมีจากการทำคุณฉันทิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบุชาคุณ บิดา มารดา นุพการี และบูรพาจารย์ และเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่เป็นกำลังใจสนับสนุนช่วยเหลือตลอดถึงอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ชี้แนะแนวทางการทำวิจัย และวางพื้นฐานทางการศึกษาแก่ผู้วิจัย จนได้รับความสำเร็จในการศึกษาสมดังมโนรถทุกประการ

พระมหากิตติ สร้อยมาลา

55810243: สาขาวิชา: การศึกษาและการพัฒนาสังคม; ปร.ด. (การศึกษาและการพัฒนาสังคม)
 คำสำคัญ: การจัดการเชิงพุทธ/ การจัดการเรียนการสอน/ หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก
 พระมหากิตติ สร้อยมาลา: กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร
 พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก (STRATEGIES FOR THE DEVELOPMENT OF
 INSTRUCTIONAL MANAGEMENT IN THE BACHELOR DEGREE PROGRAM IN
 BUDDHIST MANAGEMENT AT THE SERVICE RESOURCE CENTER OF THE FACULTY
 OF SOCIAL SCIENCES MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY,
 EASTERN CAMPUS) คณะกรรมการควบคุมคณานิพนธ์: มานพ แจ่มกระจ่าง, Ph.D., คุณิต
 ขาวเหลือง, Ph.D. 239 หน้า. ปี พ.ศ. 2562.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร
 พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน
 หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก และ 3) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้
 ในการนำกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใ้กับหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก
 ระเบียบวิธีวิจัย ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและ
 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ พระและภคหัตถ์ ซึ่งเป็น
 ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ใช้งานบัณฑิต จำนวน 399 รูป/ คน สุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนจาก
 ประชากร 956 รูป/ คน เครื่องมือเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ
 เท่ากับ .95 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการระดมสมอง (Brain storming) โดยการวิเคราะห์ SWOT
 จำนวน 12 รูป/ คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วม
 ในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) จำนวน 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลจาก
 ทั้งสองขั้นตอน โดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
 เชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ

ภาคตะวันออก พบว่า มีแนวทางดำเนินงานใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน สามารถสร้างเอกลักษณ์ของสถาบัน เข้าใจหลักสูตรบูรณาการรายวิชา 2) ด้านบุคลากร อาจารย์ประจำหลักสูตรมีคุณวุฒิตรงสาขาวิชา ผู้สอนมีความรู้และองค์ความรู้เชิงความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ๆ 3) ด้านการส่งเสริมวิชาการ มีการทำงานแบบเชิงรุกและเชิงรับ มีแหล่งค้นคว้าข้อมูลเพื่อการพัฒนาความรู้และผลงานทางวิชาการ 4) ด้านการวัดและประเมินผล มีกฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนสามารถเผยแพร่เอกสาร กลไกหลักในการขับเคลื่อนการประเมินผล และ 5) ด้านงบประมาณ มีแผนกลยุทธ์ทางการเงิน แผนป้องกันความเสี่ยง และแผนการจัดหาครุภัณฑ์ที่ทันสมัย

2. การพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก โดยการวิเคราะห์ SWOT 1) จุดแข็ง พบว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา 2) จุดอ่อน พบว่า ขาดการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 3) โอกาส พบว่า ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนมากขึ้น ในการพัฒนาบุคลากรด้านพระพุทธศาสนา 4) อุปสรรค พบว่า การแข่งขันเชิงคุณภาพและปริมาณมีอัตราเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากนโยบายเปิดเสรีทางการศึกษา

3. ความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก พบว่า กลยุทธ์ที่สามารถนำไปใช้ได้กับการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก โดยได้กลยุทธ์ 4 กลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) หลักการจัดการตามหลักพุทธศาสนา 2) วิทยาการสมัยใหม่ 3) การจัดการตามแนวพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) การประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา

55810243: MAJOR: EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT; Ph.D.
(EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT)

KEYWORDS: BUDDHIST MANAGEMENT/ INSTRUCTIONAL MANAGEMENT/
EASTERN CAMPUS

PHRAMAHA KITTI SROYMALA: STRATEGIES FOR THE DEVELOPMENT OF
INSTRUCTIONAL MANAGEMENT IN THE BACHELOR DEGREE PROGRAM IN
BUDDHIST MANAGEMENT AT THE SERVICE RESOURCE CENTER OF THE FACULTY
OF SOCIAL SCIENCES MAHACHULALONGKORNRAJAVITYALAYA UNIVERSITY,
EASTERN CAMPUS. ADVISORY COMMITTEE: MANOP JAMKRAJANG, Ph.D., DUSIT
KHAWLUENG, Ph.D. 239 P. 2019.

The purposes of this research were as follows: 1) to investigate current state of instruction in the Buddhist Management program, at the Learning Resource Unit Management of Eastern Region, Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavitayalaya University, 2) to develop strategies for instruction in the Buddhist Management program, at the Learning Resource Unit Management of Eastern Region, Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavitayalaya University, and 3) to study the possibilities in applying the strategies for instruction in the Buddhist Management program, at the Learning Resource Unit Management of Eastern Region, Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavitayalaya University. The research methodology used in this study was a mixed-method research, consisting of quantitative and qualitative research. In the quantitative research part, the data was collected from monks and laities, who were executives, teachers, students, and employers. The sample size was 399. The research instrument in this part was a questionnaire with the internal reliability of .95. The data analysis was conducted by using Mean and Standard Deviation. In the qualitative research part, the data was collected through a brainstorming technique to obtain strength, weakness, opportunity and threat from 12 executives who were selected by using the purposive sampling technique. The data check was conducted by the focus group discussion with 9 monks/laities. Descriptive analysis was used to analyze the qualitative data.

The findings of this study were as follows:

1. Regarding to the current state of instruction in the Buddhist Management program, at the Learning Resource Unit Management of Eastern Region, Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, it was found that there were 5 aspects of operation:

1) The curriculum and instruction was unique and reflected clear integrated curriculum, 2) The personnel were qualified based on the academic qualifications and possessed a body of knowledge related to other department, 3) The academic support was active and information resources are available for developing knowledge and research, 4) The measurement and evaluation had standard regulations and forms, which could be disseminated as a drive to push evaluation, and 5) The budget had financial strategies, risk prevention plan, and modern durable goods purchase plan.

2. For the development of instruction in the Buddhist Management program, at the Learning Resource Unit Management of Eastern Region, Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, it was found that there were 4 strategies as follows:

1) emphasize the plan for improving the board of committee for instructional development, 2) highlight the plan for developing information technology to increase channels for communication, 3) create network and participation from outside organization, and 4) The university has specific knowledge to disseminate correct Buddhism news.

3. As per the possibilities of the instructional strategies, it was revealed that the strategies can be implemented in the Buddhist Management program, at the Learning Resource Unit Management of Eastern Region, Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. It consisted of 1) the Buddhist dhamma principles, 2) modern technology 3) the effective Buddhist management, and 4) the application of Buddhist management.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามในการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย	8
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	10
กรอบความคิดของการวิจัย	10
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
ปรัชญาการเรียนการสอนของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต วิชาการจัดการ เชิงพุทธ.....	14
กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน	18
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของการจัดการเรียนการสอน	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	72
3 วิธีดำเนินการวิจัย	79
ขั้นตอนของการวิจัย.....	79
ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	80
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	84
คุณภาพของเครื่องมือในการศึกษา.....	84
การเก็บรวบรวมข้อมูล	85
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	86

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	87
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	89
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	97
ตอนที่ 3 การหาจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และ โอกาส การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	108
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ ในการพัฒนาการเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ	127
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	145
สรุปผลการวิจัย	147
อภิปรายผลการวิจัย	162
ข้อเสนอแนะ	171
บรรณานุกรม	174
ภาคผนวก	182
ภาคผนวก ก	183
ภาคผนวก ข	189
ภาคผนวก ค	202
ภาคผนวก ง.....	220
ภาคผนวก จ	229
ภาคผนวก ฉ	234
ประวัติย่อของผู้วิจัย	239

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1 แผนการพัฒนา/ เปลี่ยนแปลง กลยุทธ์และหลักฐาน/ ตัวบ่งชี้	17
2-2 จำนวนของเกณฑ์ใช้ในรูปแบบพหุเกณฑ์ของประสิทธิผล.....	26
2-3 แนวทางการประเมินประสิทธิผลองค์การ.....	29
3-1 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผู้สอน ผู้เรียน และผู้ใช้งานบัณฑิต	81
4-1 จำนวน ร้อยละของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ จำแนกตามสถานะ	89
4-2 จำนวน ร้อยละของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ จำแนกตามอายุ.....	89
4-3 จำนวน ร้อยละของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ จำแนกตามระดับการศึกษา	90
4-4 จำนวน ร้อยละของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน	90
4-5 จำนวน ร้อยละของนิสิตจำแนกตามเพศ	91
4-6 จำนวน ร้อยละของนิสิตจำแนกตามสถานะทางการปกครอง	91
4-7 จำนวน ร้อยละของนิสิตจำแนกตามอายุ	92
4-8 จำนวน ร้อยละของนิสิตจำแนกตามพรญา	92
4-9 จำนวน ร้อยละของนิสิตจำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญก่อนเข้าศึกษา.....	93
4-10 จำนวน ร้อยละของนิสิตจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางปริยัติธรรมแผนกธรรม	93
4-11 จำนวน ร้อยละของนิสิตจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	94
4-12 จำนวน ร้อยละของหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตจำแนกตามสถานะ	94
4-13 จำนวน ร้อยละของหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตจำแนกตามอายุ	95
4-14 จำนวน ร้อยละของหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต จำแนกตามระดับการศึกษา.....	95
4-15 จำนวน ร้อยละของหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตจำแนกตามตำแหน่งทางการปกครอง....	96
4-16 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของอาจารย์และผู้บริหาร ต่องานในหน้าที่การจัดการเรียนการสอน	97
4-17 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของนิสิตต่อความคิดเห็น ในการจัดการเรียนการสอน	98
4-18 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของนิสิตต่อความคิดเห็น ในพัฒนาการทางวิชาการ	99

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4-19 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของนิสิตในพัฒนาการ ทางอาชีพ	100
4-20 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของนิสิตในพัฒนาการ ส่วนบุคคล	101
4-21 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของนิสิตเกี่ยวกับการเปิดกว้าง ของระบบและความสัมพันธ์ต่อชุมชนในการจัดการเรียนการสอน	102
4-22 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต เกี่ยวกับความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร	103
4-23 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ หน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต เกี่ยวกับสุขภาพขององค์กร	104
4-24 สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ที่ เป็นผู้เรียน ผู้สอน และหน่วยงานที่ใช้บัณฑิต	105
4-25 รายชื่อผู้เข้าร่วมวิเคราะห์ SWOT	110
4-26 การวิเคราะห์ SWOT สภาพปัจจุบัน	112
4-27 วิเคราะห์ TOWS Matrix ปัจจัยภายใน จุดแข็ง Strength และจุดอ่อน Weakness ปัจจัยภายนอก โอกาส Opportunity อุปสรรค Threat	116
4-28 ผลการวิเคราะห์ พบว่า จุดอ่อนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	117
4-29 รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ	128

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1-1 กรอบความคิดของการวิจัย	11
2-1 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการเรียนการสอน.....	42
2-2 ไตรยางค์การสอน	42
2-3 องค์ประกอบของการสอน.....	43
2-4 องค์การในฐานะที่เป็นระบบเปิด	58
2-5 ลักษณะของประสิทธิผล 3 ระดับ	63
2-6 โมเดลการวัดประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาของยูไลน์ และคณะ	70
3-1 กระบวนการวิจัย.....	80
4-1 แสดงให้เห็นแบบแผนของการวิเคราะห์กลยุทธ์หาจุดแข็งจุดอ่อน.....	109
4-2 ผลจากการวิเคราะห์ SWOT ในระยะที่ 1 ได้ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการจัดการเชิงพุทธ	115
4-2 แนวคิดการวิเคราะห์กลยุทธ์	129
4-3 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	143

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้ทรงเห็นการณ์ไกลในการศึกษาของพระภิกษุสงฆ์ จึงได้ทรงวางรากฐาน โดยการสถาปนา มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้น และพัฒนาทางด้านการศึกษา มาตามลำดับ จนในปี พุทธศักราช 2540 ได้รับการรับรองให้เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีสิทธิและฐานะ เทียบเท่ากับสถาบันอุดมศึกษาที่รัฐบาลรับรอง ต่อมาจึงได้เปลี่ยนชื่อจาก “มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์” เป็น “มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ ราชวิทยาลัย, 2559, คำนำ)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย แบ่งออกเป็นภาควิชา จำนวน 4 ภาควิชา ได้แก่ ภาควิชารัฐศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ และภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โดยแบ่งออกเป็นวิทยาเขต 11 แห่ง วิทยาลัยสงฆ์ 11 แห่ง ห้องเรียน 3 แห่ง และ หน่วยวิทยบริการ 6 แห่ง ประกอบด้วย ภาควิชา 2 แห่ง คือ 1) วัดพระรูป อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี และวัดป่าเลไลย์วชิราร อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคตะวันออก มี 4 แห่ง คือ วัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี วัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดระยอง วัดสระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว และพุทธมณฑลจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี (กองวิชาการ สำนักงานอธิการบดี เลขที่ ศษ 6100.3/ 291 ลงวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2556)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มีปณิธานที่จะทำการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการส่งเสริมพระพุทธศาสนา รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น หลักสูตรการเรียนการสอนทุกหลักสูตรและกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องนำหลักพระพุทธศาสนา มาบูรณาการกับศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคม ทั้งนี้ เป็นไปตามปรัชญา ที่ว่า “จัดการศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม” และในภาคปฏิบัติ ก็มีการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาทุกสาขา ถือว่าสถาบันแห่งนี้ได้สะสม องค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนามาเป็นเวลายาวนาน ทั้งนี้ อยู่ในรูปของความรู้ที่อยู่ในตัวตน (Tacit knowledge) และความรู้ที่เป็นสาธารณะ (Explicit knowledge) (พระพรหมบัณฑิต, 2557, หน้า 3-4)

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559, หน้า 39) ในการผลิตบัณฑิต เพื่อให้บัณฑิตมีคุณลักษณะพึงประสงค์และเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ การดำเนินงานและการบริหารงานระดับหลักสูตรถือว่าสำคัญที่สุด ซึ่งควรมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร ซึ่งมีหลักการดังต่อไปนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร เป็นการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาว่า หลักสูตรได้ดำเนินการเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยให้พิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การกำกับมาตรฐาน บัณฑิตนิสิต อาจารย์ หลักสูตรการเรียนการสอนและการประเมินผู้เรียน และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ

2. ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร ให้เชื่อมโยงกับตัวบ่งชี้การดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2552 เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่หลักสูตรที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่ง สกอ. ได้กำหนดแนวทางการเผยแพร่หลักสูตรไว้ในประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2552

3. ตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร จะต้องรายงานข้อมูลพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา และตัวบ่งชี้เชิงปริมาณในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณวุฒิตำแหน่งทางวิชาการ และผลงานทางวิชาการของอาจารย์ สำหรับตัวบ่งชี้เชิงคุณภาพที่เน้นกระบวนการ จะประเมินในลักษณะของพินิจพิจารณา (Peer review) ซึ่งจะมีรายละเอียดของคำถามที่จะเป็นแนวทางให้แก่ผู้ประเมินเพื่อให้สามารถนำไปพิจารณาตามบริบทของสถาบันได้ และได้กำหนดแนวทางในการให้คะแนนในแต่ละระดับสำหรับผู้ประเมินและผู้รับการประเมินได้ใช้ในการพิจารณา

หลักการสำคัญจากงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จ 5 ประการ ของแครร์รอล (Carroll, 1974, pp. 116-118) ดังนี้

1. ความถนัดของผู้เรียน (Learner's aptitude) ผู้เรียนย่อมมีความแตกต่างกันในด้านความถนัดในการเรียนรู้ การใช้เวลาของผู้เรียนแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน แต่ทุกคนสามารถประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้

2. ความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน (Learner's intelligence) ผู้เรียนย่อมมีความสามารถทางสติปัญญาที่แตกต่างกัน เวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ก็ย่อมแตกต่างกันด้วย ในชั้นเรียนแต่ละชั้นย่อมจะมีผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน

3. ความอดสาหพยายามของผู้เรียน (Learner's perseverance) ผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีความสนใจและความต้องการในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และย่อมจะมีผลต่อแรงจูงใจ พร้อมทั้งความเฝ้านักฤทธิในการเรียนรู้แตกต่างกันด้วย

4. คุณภาพในการสอน (Quality of instruction) กลวิธีการสอนที่แตกต่างกัน ย่อมมีผลในการเรียนรู้ของผู้เรียนแตกต่างกัน การสอนที่ดีย่อมทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี

5. โอกาสในการเรียนรู้ (Learning opportunities) ผู้เรียนที่มีโอกาสในการเรียนรู้นักย่อมมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ที่ดี ผู้สอนจะเป็นผู้ให้โอกาสในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบสำคัญ 5 ประการของการจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จนั้น ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงผู้เรียน (ข้อ 1-3) ในด้านความแตกต่างทางสติปัญญา ความสามารถ ความสนใจ และความสามารถของผู้สอน (ข้อ 4-5) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีโอกาสนในการเรียนรู้นักที่สุด อย่างไรก็ตาม แนวคิดของการประเมินผลของการจัดการเรียนการสอนของคาเมรอน (Cameron, 1987, pp. 7-9) มี 9 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ 1) ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการศึกษา 2) พัฒนาการทางวิชาการของนักศึกษา 3) พัฒนาการด้านอาชีพของนักศึกษา 4) พัฒนาการส่วนบุคคลของนักศึกษา 5) ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารต่องานในหน้าที่ 6) พัฒนาการด้านวิชาชีพและคุณภาพของอาจารย์ 7) การเปิดกว้างของระบบและความสัมพันธ์ต่อชุมชน 8) ความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร และ 9) สุขภาพขององค์กร

เมื่อผู้วิจัยได้พิจารณาถึงหลักฐานเชิงประจักษ์ตามกระบวนการวิเคราะห์จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ทำให้ผู้วิจัยได้พบความด้อยพัฒนาหรือปัญหาด้านคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงใต้ 4 แห่งต่างมีปัญหาที่เหมือน ๆ กันหลายประการ กล่าวคือ

1. ปัญหาจากผู้เรียน ผู้เรียนต่างยอมรับว่า การศึกษาไม่ก่อให้เกิดพัฒนาการส่วนบุคคลและไม่ได้พัฒนาการทางวิชาการของนักศึกษา

2. ปัญหาจากผู้สอนและเจ้าหน้าที่ คือ ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารต่องานในหน้าที่พัฒนาการด้านวิชาชีพและคุณภาพของอาจารย์ และสุขภาพขององค์กร

3. ปัญหาจากผู้ใช้บัณฑิต (วัดต้นสังกัดหน่วยงาน สถานศึกษาที่ไปปฏิบัติงาน) คือ ขาดการเปิดกว้างของระบบและความสัมพันธ์ต่อชุมชน ผู้ใช้บัณฑิตไม่ทราบวิธีการหรือความสามารถในการแสวงหาทรัพยากรและยังพบความด้อยพัฒนาการด้านอาชีพของนักศึกษา

ปทุมมาศ ว่องอรุณชัย และพระสุทิตี สุทธิญา โธ (ชัตติยะ) (2559, บทคัดย่อ)

ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของความสำเร็จในการเรียนการสอน: ศึกษากรณี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ด้านคุณภาพของ การจัดการเรียนการสอน ขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายประการ ได้แก่ แรงจูงใจในการศึกษา พื้นฐาน ความรู้เดิมของผู้เรียน ยศและสมณศักดิ์ หรือมาตรฐานของหลักสูตร เป็นต้น รวมถึงคุณภาพของ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเฉพาะความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นประเด็นที่เป็นปัญหาเชิงนโยบาย เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง ความรู้ทางโลกและความรู้ทางธรรม ส่วนด้านปริมาณ พบว่า 1) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Regression coefficient) ซึ่งเป็นการทำนายความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองฝ่าย แสดงข้อมูลเบื้องต้นว่า ตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามไม่มีความสัมพันธ์กัน ผู้วิจัย จึงไม่สามารถนำเอาตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ ซึ่งได้แก่ เนื้อหาวิชา การจัดการเรียนการสอน และคุณธรรมและจริยธรรมของครู ซึ่งเป็นองค์ประกอบ ที่ปรากฏในกรอบการวิจัย มาวิเคราะห์หาค่าอิทธิพลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนการสอน (คะแนนเฉลี่ยผลการเรียน) ได้ และ 2) ผู้วิจัยยังได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพอีก 3 วิธี คือ การสังเกต อย่างมีส่วนร่วม การวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ในลักษณะสามเส้า ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า 1) ทำให้มองเห็นภาพซึ่งเป็นสถานะของพระสงฆ์ไทย อย่างชัดเจน กล่าวคือ 1.1) ส่วนใหญ่มีภูมิหลังและพื้นฐานความรู้เดิมไม่ดี ก่อนที่จะเข้ามาเข้าอุปสมบท 1.2) แต่ในปัจจุบันการศึกษาทางโลกได้กลายเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับพระภิกษุสงฆ์ 1.3) เพราะเป็นทางเลือกที่จำเป็นต้องเลือกศึกษาเล่าเรียนระหว่างประโยคปริยัติธรรมกับปริญญาตรี 1.4) โดยมีความตระหนักและภูมิใจว่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คงความเป็นอัตลักษณ์ ของนิตินิตและสถาบันในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพัฒนาจิตและสังคม และ 1.5) นับว่า เป็นปรากฏการณ์ของสังคมต่อการพัฒนาความก้าวหน้าแก่พระสงฆ์ไทยจากวิกฤตไปสู่โอกาส 2) ทำให้มองเห็นภาพซึ่งเป็นสถานะของการศึกษาเล่าเรียนของพระสงฆ์ไทยอย่างชัดเจน กล่าวคือ 2.1) ลักษณะสองประการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ ภูมิธรรมและภูมิรู้ อันนำไปสู่ความเป็นภูมิฐาน 2.2) วัดอยู่ใกล้ที่เรียน ไม่ต้องเพียรเดินทางไกล 2.3) ทางเลือก ที่จำเป็นต้องเลือก ปริยัติธรรมหรือปริญญาบัตร 2.4) เปิดกว้างเพื่อพุทธบริษัทจัดโอกาสด้วย ทางการศึกษา 2.5) หัวใจ คือ สมณศักดิ์เป็นอุปสรรคต่อการเรียน และ 2.6) เทคโนโลยีนำสมัย วิจัยเด่น เน้นวิชาการ สืบสานพระพุทธศาสนา

ปีการศึกษา 2558 มหาวิทยาลัย มีผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ภาพรวมอยู่ใน ระดับดี (3.87 จากระดับคะแนน 5) โดยองค์ประกอบที่ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 3 การบริการวิชาการ (5.00 คะแนน) องค์ประกอบที่ 4 ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม (5คะแนน) องค์ประกอบที่มีผลการดำเนินการในระดับดี

มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การผลิตบัณฑิต (3.54 คะแนน) องค์ประกอบที่ 2 การวิจัย และองค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการ (3.70 คะแนน)

นอกจากนี้ จากผลการประชาพิจารณ์ เพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดจันทบุรี ในการจัดทำแผนพัฒนาหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ จังหวัดจันทบุรี ระยะที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2560 ที่ประชุมได้วิเคราะห์จุดแข็ง ของหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ จังหวัดจันทบุรี ได้สาระสำคัญดังนี้ 1) สถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมทางศาสนา 2) คณะสงฆ์พร้อมให้การสนับสนุน 3) ภารกิจองค์กรแสดงถึงความเป็นผู้นำด้านพระพุทธศาสนา “จิตตปัญญา” 4) บุคลากรภายนอกสนับสนุนกิจกรรมของหน่วยฯ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และวิเคราะห์จุดอ่อน ปัญหาอุปสรรค ได้สาระสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) มีแหล่งสนับสนุนในการส่งเสริมพัฒนาหน่วยในด้านต่าง ๆ น้อย
- 2) บุคลากรด้านวิชาการ มีตำแหน่งทางวิชาการน้อย
- 3) มีผลงานวิชาการตีพิมพ์ในระดับต่าง ๆ น้อย
- 4) บุคลากรไม่ตรงสายงาน และยังไม่เข้าใจระบบ การบริหารจัดการ รวมถึงทักษะในการทำงานน้อย
- 5) สัดส่วนของคณาจารย์ ที่ทำวิจัยมีจำนวนน้อย
- 6) การบริการงานของหน่วยงานขาดการติดตามและประเมินผล
- 7) หลักสูตรที่เปิดสอนมีน้อย ไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม
- 8) ต้องวางรูปแบบแนวความคิด เพื่อยกระดับศักยภาพความเป็นวิทยาลัยสงฆ์เหมือนกับหน่วยวิทยบริการอื่น ๆ ที่ได้พัฒนายกระดับไปแล้ว

รวมทั้งอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ 1) ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยถูกมองว่าเป็นมหาวิทยาลัย เฉพาะทาง หรือสำหรับพระสงฆ์เท่านั้น 2) วุฒิการศึกษาไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต 3) สถาบันอุดมศึกษามีจำนวนมากทำให้เกิดการแข่งขันสูง ส่งผลให้มีผู้ตัดสินใจมาเรียนน้อย และ 4) ขาดผู้เชี่ยวชาญหรือมากประสบการณ์ในการวางแผน เพื่อปรับปรุงคุณภาพของหน่วยวิทยบริการฯ ให้มีความโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับ หรือมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น มีความสัมพันธ์ทิศทางของพันธกิจ ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ 2) วิจัยและพัฒนา 3) บริการวิชาการแก่สังคม 4) ทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม (คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

พระพุทธศาสนา มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ปรีชาธรรม คือ การเล่าเรียน 2) ปฏิบัติธรรม คือ การลงมือกระทำ และ 3) ปฏิเวธธรรม คือ การประจักษ์แจ้งในผลของการปฏิบัติ องค์ประกอบเหล่านี้ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ การเจริญทางการศึกษาหรือปรีชาธรรมของคณะสงฆ์ จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญของการนำไปสู่ความเจริญของพระพุทธศาสนา (พระมหาวิศักดิ์ ตั้งมั่น (โชติสกุโก), 2555, หน้า 2-3)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จัดอยู่ในประเภทเฉพาะทางที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ ในลักษณะหลักสูตรสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนของทุกแห่งใช้หลักสูตรกลางของมหาวิทยาลัย เป็นหลักสูตรปรับปรุงและจัดทำใหม่ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หน่วยวิทยบริการชลบุรี ระยอง สระแก้ว และจันทบุรี จัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2555 และครบ 5 ปี ในปีการศึกษา 2559 (คณะกรรมการประเมินหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558, หน้า 1) และจากการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรของหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก ทั้ง 4 แห่ง ในปีการศึกษา 2558 ที่ผ่านมา อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ หน่วยวิทยบริการ วัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ระดับคะแนน 2.05 2) หน่วยวิทยบริการ วัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ระดับคะแนน 2.21 3) หน่วยวิทยบริการ วัดสระแก้ว (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว ระดับคะแนน 1.86 4) หน่วยวิทยบริการ พุทธมณฑลจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ระดับคะแนน 1.94 ในการประเมินคุณภาพระดับหลักสูตร แตกต่างกันในระดับปานกลาง และระดับน้อย

ผลกระทบจากสถานการณ์ภายนอกในการพัฒนาหลักสูตร จึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรในลักษณะที่สองคล้องกับบริบทของสังคมไทย ทั้งนี้ จะต้องมีความประสานเชื่อมโยงสอดคล้องกับวิวัฒนาการของกระแสโลกาภิวัตน์ โดยการผลิตบุคลากรทางด้านการจัดการที่จำเป็นต้องมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานได้ทันทีและมีศักยภาพสูงในการพัฒนาตนเองให้เข้ากับลักษณะงานทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ รวมถึงความเข้าใจในผลกระทบของบริบทของสังคม โดยต้องปฏิบัติตัวอย่างมืออาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นไปตามนโยบายและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยด้านมุ่งสู่ความเป็นเลิศในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา (TQF)

จะเห็นได้ว่า วิธีสอนแบบต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ผู้สอนจำเป็นต้องนำมาใช้สอนผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพ และถือเป็นภาระหน้าที่ของผู้สอนที่จักนำวิธีสอนทั้งสองประเภทใหญ่ คือ วิธีสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง และวิธีสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อหลักสูตรมาพิจารณาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนในแต่ละสาขาวิชา โดยเฉพาะสาขาการจัดการเชิงพุทธ เพื่อสนองความต้องการของสังคม ดังปรากฏในแผนพัฒนาหลักสูตรที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น และในแผนยุทธศาสตร์การประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา คือ เครื่องมือพัฒนามหาวิทยาลัยประกอบด้วยพันธกิจหลัก 3 ประการ คือ ควบคุมคุณภาพการศึกษา ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา โดยใช้เกณฑ์ประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เป็นหลัก แบ่งเป็น 3 ระดับ

1) ระดับหลักสูตร 2) ระดับคณะ วิทยาเขตและวิทยาลัย และ 3) ระดับสถาบัน ใช้ระบบให้คะแนนเต็ม 5 คะแนน ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการทั้งชลบุรี ระยอง สระแก้ว และจันทบุรี เป็นการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตร มีองค์ประกอบ 6 ตัว และตัวบ่งชี้ 14 ตัว คือ 1) การกำกับมาตรฐาน 2) บัณฑิต 3) นิสิต 4) อาจารย์ 5) หลักสูตร 6) การเรียนการสอน

หลักสูตรมีโอกาสทางกายภาพดี แต่ยังคงขาดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เชิงวิชาการที่จำเป็น และเหมาะสมกับนิสิตในยุคปัจจุบัน และหลักสูตรในแต่ละส่วนงานยังขาดการดำเนินการด้านการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าศึกษาและการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศตวรรษที่ 21 ยังไม่สามารถนำไปเพิ่มพูนศักยภาพของบัณฑิตได้ จึงส่งผลให้มีอัตราการออกกลางคันเป็นจำนวนมาก อนึ่ง หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออก ทั้ง 4 แห่ง มีหลักสูตรที่มีความหลากหลายในพื้นที่ จึงควรสร้างระบบการจัดการหลังสนับสนุนการเรียนรู้เชิงวิชาการ เพื่อให้อาจารย์สอนทุกแห่งมีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และนำองค์ความรู้แต่ละแห่งมาแบ่งปันกัน เพื่อสร้างศักยภาพของหลักสูตรให้มีผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้น ส่วนสภาพการดำเนินการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธนั้น ประสบปัญหาทางด้านงบประมาณ เพราะว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยู่ในกำกับของรัฐ ไม่สามารถมีรายได้จากการเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ หลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ขาดการเปิดกว้างของระบบและความสัมพันธ์ต่อชุมชน และการพัฒนานวัตกรรม/ เทคโนโลยี และการสื่อสาร เพื่อยกระดับคุณภาพบัณฑิตให้มีมาตรฐานเดียวกันทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ดังนั้น แนวทางการศึกษาและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในลักษณะของการประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบ จึงเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาวิจัย เพื่อนำเสนอ “กลยุทธ์การพัฒนาการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก”

คำถามในการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก เป็นอย่างไร
2. การพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก ควรเป็นอย่างไร และมีรูปแบบอย่างไร

3. ความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปใช้กับหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก สามารถดำเนินการได้ผลดีขึ้น ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก

2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก

3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปใช้กับหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix methods research) ประกอบด้วย ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ระยะ คือ

1.1 การตอบแบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากร คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ประกอบด้วย 1) พระและคฤหัสถ์ ซึ่งเป็นผู้บริหารหรือผู้สอน จำนวน 75 รูป/ คน 2) พระหรือคฤหัสถ์ ซึ่งเป็นผู้เรียน จำนวน 298 รูป/ คน และ 3) ผู้ใช้งานบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย วัดต้นสังกัด สถานศึกษา หรือหน่วยงาน ฯลฯ จำนวน 583 รูป/ คน รวมทั้งหมด จำนวน 956 รูป/ คน (ข้อมูลจากสำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง ปี พ.ศ. 2557) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสาม โดยใช้เกณฑ์ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 399 รูป/ คน และผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นสัดส่วน (Proportionsize) ในหน่วยวิทยบริการ 4 แห่ง คือ จังหวัดชลบุรี ระยอง สระแก้ว และจันทบุรี ที่ปรากฏในตาราง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนในลักษณะของข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) ในระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น

แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร ต่องานในหน้าที่การจัดการเรียนการสอน ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาด้านวิชาชีพและคุณภาพของ อาจารย์ และข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของการจัดการเรียนการสอน

1.2 การระดมสมอง (Brain storming) เป็นการวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ นักวิชาการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา นักวัดผลและประเมินผลหลักสูตรการศึกษา ผู้บริหารจัดการหลักสูตร จากหน่วยวิทยบริการทั้ง 4 แห่ง ๆ ละ 3 รูป/ คน เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 รูป/ คน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกมาจากคุณสมบัติที่ผู้วิจัยได้ กำหนดขึ้น กล่าวคือ เป็นการแสวงหาทางเลือกในการตัดสินใจและใช้ในการวางแผน ดังนั้น การระดมสมอง จึงเป็นการแสวงหาความคิด เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนและการแก้ไข ปัญหาที่เหมาะสม ในลักษณะของข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data)

1.3 การสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยมีพระและคฤหัสถ์ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสัมมนากลุ่มครั้งนี้ จำนวน 9 รูป/ คน เพื่อหากลยุทธ์การพัฒนารจัดการเรียนการสอน ในระยะที่ 2 ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการแบบสอบถามมาทำการระดมสมอง (Brain storming) เป็นการวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) และนำข้อมูลทั้งหมดมาปรับปรุงแก้ไขเสนอต่อเวทีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้เป็นมาตรฐานก่อนที่จะเสนอผลงานวิจัยต่อสาธารณะในลำดับต่อไป

1.4 การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปใช้กับหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในระยะที่ 3

2. ขอบเขตด้านการวิเคราะห์วิจัย

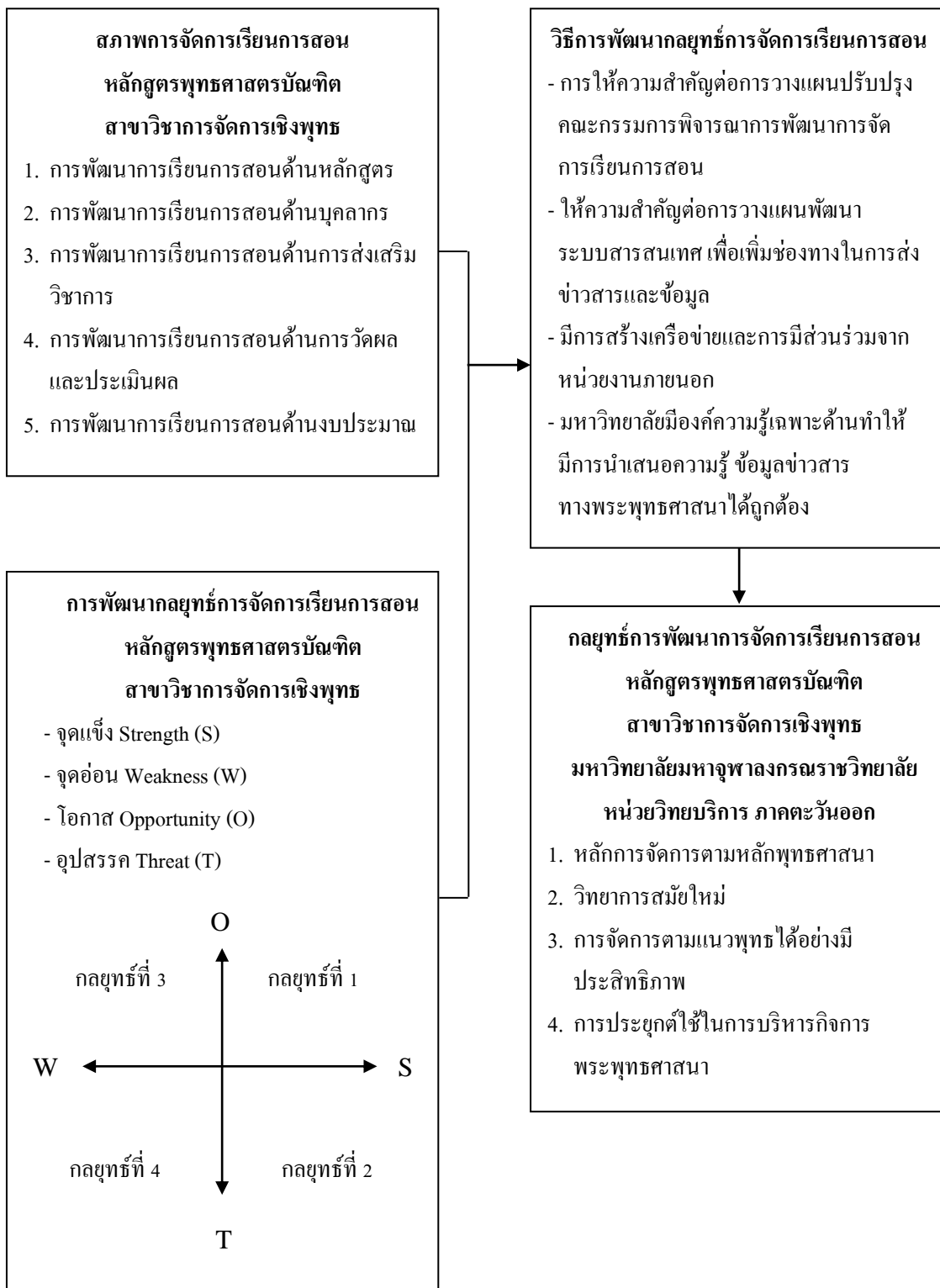
การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ แบ่งเป็น 4 กรณี คือ การตอบแบบสอบถาม การระดมสมอง การสนทนากลุ่ม และการศึกษาความเป็นไปได้ โดยได้นำขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จำนวน 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การตีความข้อมูล (Interpretative) การเปรียบเทียบข้อมูล (Constant comparison) การสังเคราะห์ข้อมูล (Synthesis) และการสรุปข้อมูล (Generalization)

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เข้าใจสภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ได้กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. สามารถนำกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปใช้กับหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรอบความคิดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) การพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) ศึกษาความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปใช้กับหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาแนวคิดของการประเมินผลของการจัดการเรียนการสอนของคามรอน (Cameron, 2013, pp. 7-9) ดังภาพที่ 1-1

ภาพที่ 1-1 กรอบความคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การเรียนรู้ หมายถึง การได้รับความรู้ พฤติกรรม ทักษะ คุณค่าหรือความพึงพอใจ ที่เป็นสิ่งแปลกใหม่หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ การเรียนรู้อาจมีการยึดเป้าหมายและอาจมีการตั้งใจเป็นตัวช่วย การเรียนรู้อาจก่อให้เกิดความตระหนักรู้อย่างมีสำนึกหรือไม่มีสำนึกก็ได้

การสอน หมายถึง การถ่ายทอดเนื้อหาวิชาหรือเป็นวิธีการหลากหลายที่ครูนำมาใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพ โดยมีลักษณะการสอน 3 ประการ ดังนี้

1. การสอนเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
2. ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
3. การสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน

กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการที่นำมาดำเนินการกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการเฉพาะกรณี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันนำไปสู่การพัฒนามากที่สุด จากการดำเนินการตามวิธีการ ได้กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน คือ 1) หลักการจัดการตามหลักพุทธศาสนา 2) วิทยาการสมัยใหม่ 3) การจัดการตามแนวพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) การประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา

กลยุทธ์การพัฒนาการเรียนการสอน หมายถึง แผนหรือวิธีการที่สร้างขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เจาะจงเฉพาะหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2558)

การพัฒนากลยุทธ์ หมายถึง ผลลัพธ์ที่ประเมินการจัดการเรียนการสอน ระดับหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดของการประเมินผลของการจัดการเรียนการสอนของคามรอน (Cameron, 1987, pp. 7-9) มี 9 องค์ประกอบดังต่อไปนี้ 1) ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการศึกษา 2) พัฒนาการทางวิชาการของนักศึกษา 3) พัฒนาการด้านอาชีพของนักศึกษา 4) พัฒนาการส่วนบุคคลของนักศึกษา 5) ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารต่องานในหน้าที่ 6) พัฒนาการด้านวิชาชีพและคุณภาพของอาจารย์ 7) การเปิดกว้างของระบบและความสัมพันธ์ต่อชุมชน 8) ความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร และ 9) สุขภาพขององค์กร

หลักสูตรวิชาการจัดการเชิงพุทธ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีระยะเวลาเรียนตามหลักสูตร จำนวน 4 ปี และได้รับวุฒิกศศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การจัดการเชิงพุทธ เป็นการเปิดกว้างให้มีการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น ในศาสตร์ทางด้านการบริหารที่ผสมผสานแนวคิดทางด้านพุทธศาสนาโดยมุ่งเน้นให้นิสิตมีความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์เฉพาะด้านในเชิงลึก

และผสมผสานพุทธธรรมให้นำไปสู่วิธีการดำเนินการที่เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนากำลังคน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถของประเทศ (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2558)

ความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนไปใช้ หมายถึง กลยุทธ์เชิงรุกที่สังเคราะห์แล้ว สามารถนำไปใช้กับการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก ซึ่งกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนนั้น ประกอบด้วย 1) หลักการจัดการตามหลักพุทธศาสนา 2) วิทยาการสมัยใหม่ 3) การจัดการตามแนวพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) การประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการภาคตะวันออกเฉียงใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ปรัชญาการเรียนการสอนของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
2. กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
3. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของการจัดการเรียนการสอน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรัชญาการเรียนการสอนของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ การจัดการเรียนการสอนตามแนวพระพุทธศาสนา

ตามแนวทางของพุทธศาสนา กล่าวถึงการพัฒนาสังคมและมนุษย์ แต่เน้นที่การพัฒนาคนมากกว่า เพราะเมื่อคนพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจแล้ว จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคม และเป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดผลของการพัฒนาอย่างแท้จริง

เป้าหมายของการพัฒนา คือ การปลดปล่อยตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับความสุขทางจิตใจ อันเกิดจากความมีอิสรภาพที่พึ่งตนเองได้และความเข้มแข็งของบุคคลและสังคมซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นระดับของการพัฒนาการศึกษา

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2550, หน้า 86-87) กล่าวถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องพัฒนาหรือทำให้เจริญ คือ ภาวนา มี 4 ประการ คือ

1. กายภาวนา หมายถึง การเจริญกาย การพัฒนากายและการฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายทางอินทรีย์ทั้ง 5 ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณไม่ให้โทษ ให้กุศลกรรมงอกงาม ให้กุศลกรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
2. ศิลภาวนา หมายถึง พัฒนาความประพฤติ หรือการฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ด้วยดีโดยเกื้อกูลแก่กัน

3. จิตภาวนา หมายถึง การเจริญจิต การพัฒนาจิต หรือการฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน สมาน และสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

4. ปัญญาภาวนา หมายถึง การเจริญปัญญา การพัฒนาปัญญา หรือการฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าเห็นแจ้ง โลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา

การพัฒนาทางพระพุทธศาสนานั้น ต้องเริ่มที่ตัวบุคคล หมายความว่า บุคคลที่อยู่ในชุมชนหรือสังคม ควรที่จะได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านกาย ด้านศีล ด้านจิตใจ และด้านปัญญา เมื่อบุคคลมีการพัฒนาแล้วจึงจะส่งผลต่อไปยังการพัฒนาสังคม

2. การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ปรัชญาความสำคัญและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2.1 ปรัชญา

หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ สังกัดภาควิชารัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความมุ่งมั่นในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถด้านการจัดการตามหลักพุทธธรรม และทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของแนวคิด “การบรรจบกันของศาสตร์การจัดการตะวันตกกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา” พร้อมทั้งส่งเสริมให้สามารถประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมและประเทศต่อไป

2.2 ความสำคัญ

พระสงฆ์และองค์กรทางพระพุทธศาสนานับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนที่จะให้ประชาชนเข้าถึงและเข้าใจธรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง พระสงฆ์ วัด องค์กรทางพระพุทธศาสนานั้น มีความเกี่ยวข้อง ผูกพันกับชุมชนในฐานะองค์กรทางสังคม เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณในชุมชน โดยเฉพาะในด้านของวิธีคิดที่สอนให้รู้จักพอประมาณดำเนินชีวิตที่ไม่ประมาท การลดละเลิกอบายมุข การอบรมฝึกฝนจิตใจให้มีจริยธรรมศีลธรรมนำชีวิต เพื่อให้สังคมชุมชนมีความสุขไม่เบียดเบียนไม่ทำลายไม่เห็นแก่ตัว มีสัมมาอาชีพที่พอเพียง รู้จักประพฤติดนเพื่อเป็นประโยชน์เกื้อกูลกันและกัน รู้จักแยกแยะ ชั่วดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี พร้อมมีคุณธรรมประจำใจ และมีการให้คำแนะนำทั้งในส่วนของการงานหรือการลดงดเครื่องสุราอาหาร หรือค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น (พระฐาณี จิตวิริโย, 2552, หน้า 5)

“ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก แสงสว่างเสมอปัญญาไม่มี “เป็นพุทธพจน์ในศาสนา พุทธที่บ่งบอกถึงความสำคัญของปัญญา หลักทางพระพุทธศาสนาส่งเสริมให้การศึกษา ไม่ว่าจะเป็ นทางด้านหลักธรรมหรือทางพระวินัย ทั้งนี้ โดยมีวัดเป็นสถาบันการศึกษา ชีวิตความเป็นอยู่ของ พระภิกษุเป็นชีวิตที่มุ่งฝึกฝนอบรมหรือการให้การศึกษาอบรม ดังนั้น ชีวิตสังคมของพระภิกษุ จึงมากไปด้วยการพัฒนาสังคมและกิจกรรมของการพัฒนาทางการศึกษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบ่งออกเป็นภาควิชา จำนวน 4 ภาควิชาได้แก่ ภาควิชารัฐศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ภาควิชานิติศาสตร์ โดยแบ่งออกเป็นวิทยาเขต 11 แห่ง วิทยาลัยสงฆ์ 11 แห่ง ห้องเรียน 3 แห่ง และหน่วยวิทยบริการ 6 แห่ง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดจันทบุรี มีฐานะ เป็นหน่วยวิทยบริการ ตั้งอยู่ที่พุทธมณฑลจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี และเป็นหนึ่ง ใน 6 แห่งทั่วประเทศ ประกอบด้วย (กองวิชาการ สำนักงานอธิการบดี เลขที่ ศษ 6100.3/ 291 ลงวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ.2556)

- 1) พุทธมณฑลจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี (ภาคตะวันออก)
- 2) วัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี (ภาคตะวันออก)
- 3) วัดป่าประดู่ (พระอารามหลวง) จังหวัดระยอง (ภาคตะวันออก)
- 4) วัดพระรูป จังหวัดเพชรบุรี
- 5) วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร จังหวัดสุพรรณบุรี
- 6) วัดสระแก้ว (พระอารามหลวง) จังหวัดสระแก้ว (ภาคตะวันออก)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จัดอยู่ใน ประเภทเฉพาะทางที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีการจัดการเรียนการสอน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ ในลักษณะหลักสูตรสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนของทุกแห่งใช้หลักสูตรกลางของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ เป็นหลักสูตรปรับปรุง และจัดทำใหม่ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เริ่มจัดการเรียนการสอน ในปีการศึกษา 2555 และครบ 5 ปี ในปีการศึกษา 2559 (คณะกรรมการประเมินหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558, หน้า 1)

2.3 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการตามหลักพุทธศาสนา และวิทยาการสมัยใหม่
- 2) เพื่อผลิตบัณฑิตให้สามารถใช้ความรู้ในการจัดการตามแนวพุทธได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

3) เพื่อผลิตบัณฑิตให้สามารถนำความรู้ในการจัดการเชิงพุทธ ไปประยุกต์ใช้
ในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาและด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา
สังคม

3. แผนพัฒนาปรับปรุง

การปรับปรุงหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ปี พ.ศ. 2560
จะดำเนินการปรับปรุงรายวิชาให้เป็นไปตามหลักสูตร พ.ศ. 2559 คาดว่าจะดำเนินการให้แล้วเสร็จ
ครบถ้วนภายในรอบปีการศึกษา (5 ปี) ซึ่งประกอบด้วย แผนการพัฒนา กลยุทธ์ และหลักฐาน/
ตัวบ่งชี้ ดังปรากฏในตาราง ที่ 2-1 ดังนี้

ตารางที่ 2-1 แผนการพัฒนา/เปลี่ยนแปลง กลยุทธ์และหลักฐาน/ ตัวบ่งชี้

แผนการพัฒนา/ เปลี่ยนแปลง	กลยุทธ์	หลักฐาน/ ตัวบ่งชี้
- ปรับปรุงหลักสูตรภาควิชา รัฐศาสตร์ในสาขาวิชาการ จัดการเชิงพุทธให้มีมาตรฐาน ไม่ต่ำกว่าที่สกอ. กำหนด	- พัฒนาหลักสูตรโดยมี พื้นฐานจากหลักสูตร ที่ยอมรับกันระดับสากล - ติดตามประเมินหลักสูตร อย่างสม่ำเสมอ - เชิญผู้เชี่ยวชาญทั้งภาครัฐ และเอกชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาหลักสูตร	- รายงานผลการประเมิน ความคิดเห็นในการใช้บัณฑิต ของผู้บริหารองค์กร ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ความคิดเห็นด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถในการทำงาน ในระดับดี - เอกสารและรายงานการประชุม ในการปรับปรุงหลักสูตร - รายงานผลการประเมิน หลักสูตร
- ปรับปรุงหลักสูตรให้ สอดคล้องกับความต้องการ ของสังคม	- ติดตามความเปลี่ยนแปลง ความต้องการของสังคม	- รายงานผลการประเมิน ความคิดเห็นในการใช้บัณฑิต ของสถาบัน/ สังคมที่บัณฑิต ปฏิบัติงาน - ความคิดเห็นในทักษะ ความรู้ ความสามารถในการทำงานของ บัณฑิตโดยเฉลี่ยในระดับดี

4. ระบบการศึกษา

ระบบการศึกษาเป็นแบบชั้นเรียนและเป็นไปตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 (ฉบับที่ 3) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551

นิสิตที่เคยศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาอื่นมาก่อนเมื่อเข้าศึกษาในหลักสูตรนี้สามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้ ทั้งนี้เป็นไปตามข้อบังคับที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยให้เป็นไปตามระเบียบมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการโอนและการเทียบโอนผลการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2547 ระเบียบมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการโอนและการเทียบโอนผลการศึกษาระดับปริญญาตรี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่องหลักเกณฑ์การ โอนและการเทียบโอนผลการศึกษา พ.ศ. 2551

กล่าวโดยสรุป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จัดอยู่ในประเภทเฉพาะทางที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั่วประเทศในลักษณะหลักสูตรสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนของทุกแห่งใช้หลักสูตรกลางของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ เป็นหลักสูตรปรับปรุงและจัดทำใหม่ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เริ่มจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2555 และครบ 5 ปี ในปีการศึกษา 2559

กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของคามรอน (Cameron)

คามรอน เริ่มให้ความสนใจในทุนการศึกษาในเชิงบวกขององค์กรอันเป็นผลมาจาก ทศวรรษแห่งการศึกษาถึงผลกระทบจากการลดขนาดขององค์กร องค์กรที่มีลักษณะการปฏิบัติที่ดี เช่น การให้อภัย ความเห็นอกเห็นใจ ความสมบูรณ์เชื่อถือได้ มองโลกในแง่ดี ความมีน้ำใจ มักหลีกเลี่ยงผลงานที่ลดลงจากการลดขนาดการสังเกตผลกระทบนี้นำไปสู่การศึกษาเชิงประจักษ์ที่หลากหลายเกี่ยวกับผลกระทบของภาวะผู้นำที่เป็นบวกและความดีงามขององค์กรต่อผลการดำเนินงานขององค์กร (Cameron, 2013)

1. การพัฒนาองค์กรเชิงบวกกับคิมคามรอน

การพัฒนาองค์กรที่เป็นบวกกับคิม คามรอน “สติฟ้อบส์ทำได้ดีขึ้น” 21 ตุลาคม ค.ศ. 2016 Birgit Ohlin การแบ่งปัน คือ การเอาใจใส่

คามรอน ศาสตราจารย์ด้านการจัดการและองค์กรแห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกน คามรอน เป็นคนสุภาพอ่อนโยนและมีพรสวรรค์มาก เขาเคยศึกษาผลกระทบของการลดขนาดในบริษัทต่าง ๆ

เมื่อเริ่มสังเกตเห็นความแตกต่าง ในขณะที่องค์กรส่วนใหญ่เชื่อมโยงโทรมลง บางส่วนก็ลงเอยด้วยความเจ็บปวด หวังว่าจะช่วยให้สถานที่ทำงานมีการปรับปรุงเพิ่มขึ้นหนึ่งเปอร์เซ็นต์ เมื่อสิ้นสุดการประชุมเชิงปฏิบัติการของคามรอนเป็นส่วนหนึ่งของ Seligman's europe tour 2016 ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 2-10 กรกฎาคม ค.ศ. 2016 ในขณะที่คนหลายคนสงสัยว่ามันคุ้มค่าหรือไม่ คามรอนอธิบายว่า ถ้าเราบินไปทั่วโลก ร้อยละหนึ่งเราจะได้กรรมสิทธิ์ที่ดินในสกอตแลนด์หรือภาคใต้ของอิตาลีมากกว่าเวียดนาม อย่าประมาทผลกระทบใหญ่จากการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย

วิธีที่คามรอนได้เข้าไปในจิตวิทยาเชิงบวก ศึกษาผลของการให้อภัย เขายังได้เขียนหนังสือ วารสารหลายเล่ม และบทความเกี่ยวกับประโยชน์ของจิตวิทยาเชิงบวกในที่ทำงาน คามรอนเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยการสรุปเรื่องราวความสำเร็จของบริษัท ที่ใช้จิตวิทยาเชิงบวก เพื่อเปลี่ยนสถานการณ์เชิงลบของพวกเขาไปรอบ ๆ จากนั้นเขาก็สรุปเครื่องมือ บางอย่างที่เขาใช้และนำเสนอแนวคิดในการประยุกต์ใช้ในบริบทขององค์กร คำแนะนำทั้งหมดของเขาชี้ให้เห็นอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์มีพื้นฐานทางทฤษฎีและได้รับการพิสูจน์แล้วว่าการทำงานโดยคามรอนตามคำแนะนำทั้งหมดของเขาชี้ให้เห็นว่า อยู่บนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งมีพื้นฐานทางทฤษฎีคำแนะนำ 3 ประการ สำหรับการใช้งานของคามรอน บันทึกความกตัญญูต่อเวทีโดยเก็บบันทึกความกตัญญูที่เขียนสิ่งที่ดีสามอย่างทุกวัน หรือเขียนจดหมายความกตัญญูให้กับใครบางคนว่า ชื่นชมการสนับสนุนมากแค่ไหน การออกกำลังกาย พบว่าเป็นการพัฒนาความเป็นอยู่ โดยการพัฒนาความรู้สึกที่ดีขึ้น (Lyubomirsky, 2008; Seligman, 2002) การออกกำลังกายช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในด้านจิตใจเพิ่มความจำและช่วยแก้ปัญหาที่ต้องใช้กระบวนการคิดองค์ความรู้ที่ซับซ้อนมากขึ้น (Fredrickson & Joiner, 2002; Fredrickson & Losada, 2005)

2. เงินสมทบ

การมีส่วนร่วมในความสุขของคนอื่น ๆ เราจะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ดังนั้น แทนที่จะตอบแทนพนักงานที่ทำผลงานได้ดี บริษัทต่าง ๆ จำเป็นต้องให้ผลตอบแทนในสถานที่ ซึ่งรวมถึงการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่นการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การให้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมากกว่าการได้รับพฤติกรรมเห็นแก่ผู้อื่นทำให้เรามีความสุข (Dunn, Aknin, & Norton, 2008; Warneken & Tomasello, 2006)

การใช้หลักการสมทบในที่ทำงาน สายการบินส่งมอบใบรับรองรางวัลให้กับแขกผู้ถือใบปลิวบ่อย ๆ เพื่อรับรู้ถึงความภักดีของพวกเขา ใบรับรองสามารถมอบให้เจ้าหน้าที่ Delta ที่แสดงออกในพฤติกรรมหรือประสิทธิภาพของพวกเขาทั้งบนพื้นดินหรือระหว่างเที่ยวบิน ด้วยวิธีนี้แขกผู้เข้าพักสามารถรับรู้ถึงพฤติกรรมพิเศษของตนได้ สำหรับแขกผู้เข้าพักนี้มีผลในเชิงบวก

เนื่องจากผลประโยชน์ที่ได้รับจากประสบการณ์ที่กล่าวข้างต้น สำหรับสายการบินมีผลกระทบเป็นสองเท่า พนักงานได้รับการยกย่องและเป็นที่รู้จักมากขึ้น และผู้เข้าพักรจะค้นหาความเป็นเลิศของพนักงานซึ่งมีผลคล้ายกับการเขียนบันทึกความสำคัญ

3. พฤติกรรมองค์กรตามจุดแข็ง

แทนที่จะมุ่งเน้นไปที่สิ่งผิดปกติโดยใช้เครื่องมือ เช่น การวิเคราะห์ช่องว่างองค์กรต่าง ๆ ควรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่ดึงมาฝึกการสื่อสารอย่างเปิดเผยและเป็นกันเอง จัดให้มีการให้อภัยและสร้างความเชื่อมั่นและความซื่อสัตย์เพื่อสร้างจุดแข็งและทรัพยากรของบริษัท

วัฒนธรรมองค์กรที่เป็นบวกได้รับการค้นพบว่า มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน การมีส่วนร่วมของพนักงานและการหมุนเวียน อาจเป็นเพราะผลกระทบ Heliotropic หมายถึง “แนวโน้มในระบบชีวิตทั้งหมดที่มีต่อพลังงานบวกและอยู่ห่างจากพลังงานเชิงลบ” (Cameron, 2008)

4. การใช้แรงยึดตามพฤติกรรมในที่ทำงาน

คาเมรอนมีส่วนร่วมในการลดขนาดและสังเกตเห็นว่า 80% ของบริษัท ทำงานได้แย่กว่าเดิม หลังจากที่พนักงานเลิกจ้าง ส่วนใหญ่ต้องทนทุกข์ทรมานจากปัญหาที่ดูเหมือนจะเกิดขึ้นเป็นผล คาเมรอนสังเกตเห็นผล เช่น การแบ่งปันข้อมูลที่ลดลง การขาดความไว้วางใจและความภักดีได้รับความเสียหายและอารมณ์เชิงลบ ครอบงำสถานที่ทำงานเหล่านั้น มีเพียงไม่กี่บริษัทเท่านั้นที่สามารถพลิกโฉมสถานการณ์และสร้างสภาพแวดล้อมที่ประชาชนมีความเจริญรุ่งเรืองสรุปแนวคิดของคาเมรอน ดังนี้

- องค์กรเชิงบวก (Quinn, 2015)
- ฝึกฝนการเป็นผู้นำที่เป็นบวก (Cameron, 2013)
- ผู้นำเชิงบวก (Cameron, 2012)
- คู่มือ Oxford student scholarship (Cameron & Spreitzer, 2011)

แนวคิดเรื่องสุขภาพองค์กร (Organizational health) นับได้ว่าเป็นแนวคิดหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจในช่วงเวลาที่ผ่านมา และได้เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาพิสูจน์อย่างกว้างขวางทั้งในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยเฉพาะในแวดวงการวิจัยสาขาการบริหารการศึกษา

สุขภาพองค์กร เป็นแนวคิดที่นำเสนอโดยไมล์ส์ (Miles, 1972 cited in Hoy & Forsyth, 1986, p. 156) นักวิเคราะห์องค์กรในยุคพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral era) ซึ่งได้ให้คำนิยามว่าเป็นการศึกษาองค์กรเพื่อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผน โดยให้ความสำคัญเร่งด่วนไปที่การพิจารณาขอบเขตอย่างกว้าง ๆ ของกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำร่วมกัน ในองค์กรด้วยการอาศัยการศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างมีความหมายเกี่ยวกับความพยายามหาแนวทาง

ที่จะปรับปรุงองค์การให้เป็นสถานที่น่าอยู่ น่าทำงานและน่าเรียนรู้หรืออย่างน้อยที่สุดในวันหนึ่ง ๆ ได้มีการดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ขององค์การอย่างเป็นระบบ เช่น โรงเรียน และสถาบันศึกษา เฉพาะทาง เป็นต้น ผลงานที่สำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องสุขภาพองค์การของไมล์ส (Miles) ได้แก่ การศึกษาและประยุกต์เอาองค์ความรู้เชิงศาสตร์ธรรมชาติและพฤติกรรมศาสตร์ อันได้แก่ ความรู้ทางมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เข้าไปใช้ในการสังเกตการทำงานของคนงานในโรงงานผลิตยาแห่งหนึ่งของประเทศอังกฤษ ซึ่งผลจากการศึกษาได้ข้อสรุป และชี้ให้เห็นว่า การที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์การได้อย่างมีระบบและมีระเบียบแบบแผนนั้น ต้องเริ่มต้นที่การปรับปรุงสุขภาพองค์การเป็นเป้าหมายขั้นแรก (Milstein & Belasco, 1973)

ฮอย และฟอร์ซิท (Hoy & Forsyth, 1986, p. 156) ได้ให้ความหมายของสุขภาพองค์การไว้ อย่างน่าสนใจว่าเป็นภาวะการณ์ปฏิบัติงานขององค์การตามภารกิจ และการได้ตอบสนองการกระทำตามหน้าที่สำคัญของระบบสังคมด้านการปรับตัว การทำให้บรรลุเป้าหมาย การบูรณาการและการรักษา ระเบียบแบบแผนขององค์การ ทำให้องค์การมีความพร้อมที่จะคงอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ ในระบบสังคมได้อย่างเหมาะสม และมีโอกาสที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงให้องค์การมีการพัฒนาก้าวหน้าได้อย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยที่สุขภาพองค์การยังเป็นตัวบ่งชี้อย่างหนึ่งของความสำเร็จหรือประสิทธิผลขององค์การได้ด้วย โดยที่องค์การใดมีสุขภาพดี ก็จะทำให้การบริหารองค์การนั้นมีประสิทธิผล ในทางตรงข้าม ถ้าองค์การใดสุขภาพไม่ดี ก็จะทำให้การบริหารองค์การนั้นไม่มีประสิทธิผล สอดคล้องกับทัศนะของฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, pp. 394-395) ที่ว่าองค์การที่มีสุขภาพดีจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ให้เห็นว่า เป็นองค์การที่มีการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหากองค์การใดที่มีสุขภาพดีแล้ว องค์การนั้นย่อมมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามไปด้วย

จิรประภา อัครบวร (2549) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในผลงานเขียนเรื่ององค์การสุขภาพดีคืออะไร ได้กล่าวถึงคุณลักษณะขององค์การสุขภาพดีว่าเป็น องค์การที่มีความสามารถในการประกอบกร และเติบโตอย่างยั่งยืน (Sustainable growth) ซึ่งเมื่อมีปัญหามารุมเร้า ไม่ว่าจะปัญหาภายในหรือจากสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ องค์การจะยังสามารถดำรงอยู่ได้ อันเปรียบได้กับการมีสุขภาพดีของมนุษย์ที่หากแม้มีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียน ร่างกายของมนุษย์ก็ยังสามารถรองรับหรือต้านทานโรคนั้นได้ บริบทของสุขภาพองค์การที่ จิรประภา อัครบวร ได้นำเสนอไว้นี้ ได้เปิดโลกทัศน์ใหม่ให้แวดวงวิชาการและการบริหาร ได้เห็นว่า องค์การที่มีสุขภาพดีนั้น มิได้เป็นเพียงอุดมการณ์เท่านั้น หากแต่ยังพึงได้รับความสนใจ ในฐานะแนวคิดที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาองค์การ (Concept of organization development) เพื่อให้ องค์การสามารถเติบโตและอยู่รอดอย่างยั่งยืนได้ โดยประการนี้ สุขภาพองค์การ จึงจัดได้ว่า

เป็นเครื่องมือที่เรียกกันว่า การวินิจฉัยองค์กร (จิรประภา อัครบวร, 2549, หน้า 100) ที่ใช้พิจารณาสาเหตุที่แท้จริงของปรากฏการณ์เกิดขึ้นในองค์กร และใช้ช่วยสร้างความตระหนัก (Awareness) ในปัญหาที่เกิดขึ้นกับองค์กรหรือบุคลากรในองค์กร

สรุปความเบื้องต้นได้ว่า สุขภาพองค์กร หมายความว่า สภาพขององค์กรที่เกิดจากสภาวะการปฏิบัติงานตามภารกิจและความรับผิดชอบขององค์กร ทำให้องค์กรมีความพร้อมที่จะคงอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมและสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม สามารถจะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงให้สถาบันการศึกษา มีการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่อง

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนของคาเมรอน (Cameron, 2013, pp. 7-9) มี 9 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ 1) ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการศึกษา 2) พัฒนาการทางวิชาการของนักศึกษา 3) พัฒนาการด้านอาชีพของนักศึกษา 4) พัฒนาการส่วนบุคคลของนักศึกษา 5) ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารต่องานในหน้าที่ 6) พัฒนาการด้านวิชาชีพและคุณภาพของอาจารย์ 7) การเปิดกว้างของระบบและความสัมพันธ์ต่อชุมชน 8) ความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร และ 9) สุขภาพขององค์กร

ความหมายและความสำคัญของประสิทธิผล

นักวิชาการได้ให้ความหมายของประสิทธิผลไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

วิทยา ด้านธำรงกุล (2546, หน้า 27) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิผล หมายถึงความสามารถในการเลือกเป้าหมายที่เหมาะสม และบรรลุเป้าหมายนั้น ๆ ประสิทธิผลจึงวัดกันที่ว่าองค์กรสามารถสนองผู้บริโภคนสินค้าหรือบริการที่เป็นต้องการหรือไม่ และสามารถบรรลุในสิ่งที่พยายามจะทำมากน้อยเพียงใด

ซีชอร์ และยูชต์แมน (Seashore & Yuchtman, 1991) ให้ความหมายว่า ประสิทธิผลขององค์กร คือ ความสามารถขององค์กรในการนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและมีคุณค่าจากสภาพแวดล้อมมาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนการดำเนินการขององค์กร

ฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, p. 51) กล่าวว่า ประสิทธิผลขององค์กร หมายถึง การที่ผู้บริหารสามารถใช้ภาวะผู้นำ เป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาทำให้ครูและนักเรียนเกิดความคิดเห็น เป็นผลทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

กิบสัน จอร์น และเจมส์ (Gibson, John & James, 1982, p. 812) นิยามประสิทธิผลไว้ว่า ประสิทธิผลเป็นเรื่องของการกระทำใด ๆ ที่มีความมุ่งหมายจะได้รับผลอะไรสักอย่างให้เกิดขึ้น การกระทำหรือความพยายามจะมีประสิทธิผลสูงต่ำเพียงใด ขึ้นอยู่กับว่าผลที่ได้รับตรงนั้นครบถ้วน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และใช้พลังงานน้อยเพียงใด

จึงสามารถสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง การที่องค์การได้ดำเนินงานใด ๆ โดยการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จนเกิดผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายต่าง ๆ ที่องค์การตั้งไว้และสามารถจะสรุปความหมายตามทฤษฎีองค์การได้ 3 ลักษณะ ดังนี้ (Zamuto, 1982)

1. ความหมายที่ใช้ในแนวทางเป้าหมาย (Goal-based approach) เป็นการพิจารณาว่าการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่
2. ความหมายที่ใช้แนวทางระบบ (System-based approach) เป็นการพิจารณาว่าองค์การนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์การและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ขององค์การ
3. ความหมายที่ใช้แนวทางกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง (Multiple-constituencies approach) เป็นการพิจารณาว่า องค์การสามารถในการตอบสนองความคิดเห็นของกลุ่มที่เกี่ยวข้องได้

ความสำคัญของประสิทธิผล ประสิทธิภาพมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในศาสตร์ทางการบริหาร และองค์การ นับว่าเป็นการตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่า การบริหารองค์การประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด องค์การจะอยู่รอดและมีความมั่นคง จะขึ้นอยู่กับประสิทธิผลขององค์การจะล่มสลายไปในที่สุด ดังนั้น จึงมีความสำคัญต่อองค์การ ดังนี้ (ธงชัย สันติวงษ์, 2537)

1. ช่วยตรวจสอบวัตถุประสงค์การจัดตั้งองค์การ การจัดตั้งองค์การย่อมกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน เพื่อดำเนินงานให้เป็นไปตามความต้องการหรือไม่
2. ประเมินผลการดำเนินงานกับแผนงานที่กำหนด การดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมย่อมต้องมีการวางแผน กำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบ การจัดสรรทรัพยากร การใช้อำนาจหน้าที่ การบริหารการปฏิบัติงาน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน
3. ประเมินผลสำเร็จกับวัตถุประสงค์ เปรียบเทียบผลงานที่ดำเนินการได้ตามแผนงานกับวัตถุประสงค์ขององค์การที่คาดหวัง ถ้าผลงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และความคาดหวังขององค์การ แสดงว่าองค์การมีประสิทธิผล โดยประสิทธิผลอาจพิจารณาเป็น 2 ระดับ คือ

3.1 ประสิทธิภาพของบุคคล

3.2 ประสิทธิภาพขององค์การ

ประสิทธิผลของบุคคล คือ ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถปฏิบัติงานใด ๆ หรือปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ แล้วประสบผลสำเร็จ ทำให้เกิดผลโดยตรงและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ ผลที่เกิดขึ้นมีลักษณะคุณภาพ เช่น ความถูกต้อง ความมีคุณค่า เหมาะสมดีกับงาน ตรงกับความคาดหวังและความต้องการของหมู่คณะ สังคม และผู้จะนำผลนั้นไปใช้เป็นผลที่ได้จากการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิผลขององค์กร คือ การเน้นไปที่ผลรวมขององค์กร ซึ่ง กิบสัน และคณะ (Gibson et al., 1982) อธิบายถึงเกณฑ์ของควมมีประสิทธิภาพขององค์กรว่าประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ 5 ตัว คือ

1. การผลิต (Production)
2. ประสิทธิภาพ (Efficiency)
3. ความคิดเห็น (Opinion)
4. การปรับเปลี่ยน (Adaptiveness)
5. การพัฒนา (Development)

สำหรับคำว่า “ประสิทธิภาพ” (Efficiency) หมายถึง การเปรียบเทียบทรัพยากรที่ใช้ไปกับผลที่ได้จากการทำงาน ว่าใช้ไปอย่างไร มากน้อยแค่ไหน ในขณะที่กำลังทำงานใช้ โดยประหยัดให้ได้ผลผลิตหรือผลลัพธ์ตามเป้าหมายขององค์กรคาดหวังอย่างคุ้มค่าหรือไม่ โดยการเปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับผลกำไรที่ได้รับ ประสิทธิภาพมี 2 ระดับ คือ

1. ประสิทธิภาพของบุคคล
2. ประสิทธิภาพขององค์กร

ประสิทธิภาพของบุคคล หมายถึง การที่บุคคลปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ใช้เทคนิคหรือยุทธวิธีในการทำงาน เพื่อให้ได้ผลงานที่มีปริมาณตามความต้องการและมีคุณภาพเป็นที่น่าพอใจ โดยสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย พลังงาน และเวลาน้อย เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและปริมาณของผลงาน มีวิธีการทำงานให้ได้ผลดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

ประสิทธิภาพขององค์กร หมายถึง การที่องค์กรสามารถดำเนินงานต่าง ๆ ตามภารกิจหน้าที่ขององค์กร โดยใช้ทรัพยากร ปัจจัยต่าง ๆ รวมถึงกำลังคน อย่างคุ้มค่าที่สุด มีการสูญเปล่าน้อยที่สุด มีลักษณะของการดำเนินงานไปสู่ผลตามวัตถุประสงค์ได้อย่างดี โดยประหยัดทั้งเวลา ทรัพยากรและกำลังคน

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ มีความสำคัญต่อองค์กรหรือหน่วยงานมาก เพราะเป็นดัชนีวัดความสำเร็จขององค์กร ในการที่จะตัดสินใจว่าองค์กรจะอยู่รอดต่อไปหรือไม่ ประกอบกับ ประสิทธิภาพก็มีความสำคัญต่อองค์กรมากเช่นกัน หากการดำเนินงานขององค์กรไม่มีประสิทธิภาพ ก็จะไม่มียอดกำไร ประสบแต่ความขาดทุน ก็ยากที่องค์กรจะตั้งอยู่ได้ ดังนั้น ประสิทธิภาพ (Effectiveness) เป็นการทำให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร (Goals) และประสิทธิภาพ (Efficiency) เป็นการทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความคิดเห็นและร่วมมือกันปฏิบัติงานให้ได้ผลผลิต (Output) ที่ต้องการ จึงมีความสัมพันธ์กันทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายภายในเงื่อนไขที่มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด การบรรลุถึงประสิทธิผลและประสิทธิภาพ จึงเป็นที่พึงปรารถนาของทุกองค์กร

แนวคิดในการประเมินประสิทธิผล

ความหลากหลายของเกณฑ์ อยู่ในรูปแบบการประเมินประสิทธิผลขององค์กรนั้น เกิดจากผู้วิจัยมีกรอบอ้างอิงแตกต่างกัน การที่ผู้วิจัยมีโมทัศน์หรือกรอบอ้างอิงแตกต่างกัน ทำให้การแสวงหาเกณฑ์ที่เป็นสากล (Universal criterion) หรือชุดของเกณฑ์ที่ใช้ได้กับทุกองค์กรนั้น ทำได้ยาก สเตียร์ส (Steers, 1975) ตามเทคนิคที่ใช้ในการได้มาซึ่งเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผล เทคนิคที่ใช้ในการได้มาซึ่งเกณฑ์ประเมินประสิทธิผล จำแนกได้ 2 วิธี ดังนี้ (ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม, 2538)

1. รูปแบบอนุมาน (Deductive models) เป็นรูปแบบที่ได้จากการพิจารณาหลักการทั่วไป ประกอบด้วย เกณฑ์การประเมินผล ซึ่งได้จากการตีความตามทฤษฎีแล้วก็นำเกณฑ์ดังกล่าว ทำการศึกษาวิเคราะห์ทั่วไป

2. รูปแบบอุปมาน (Inductive models) เป็นรูปแบบที่ได้จากการพิสูจน์จากกรณีเฉพาะ โดยผู้ทำการศึกษาวิจัยพยายามสร้างเกณฑ์การประเมินผลที่มีความหมายอันเป็นผลจากการค้นคว้าวิจัย รูปแบบประเภทนี้หลายแบบ ได้จากการสำรวจการศึกษาวิจัยที่ทำกันมาจากหลาย ๆ แหล่ง และพยายามผสมผสานกันเข้าให้เป็นรูปแบบรวม (Unified) หรือเป็นการเสนอตัวแปรหรือเกณฑ์ ได้จากวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative techniques) ซึ่งได้มาจากการศึกษาวิจัยของผู้เสนอรูปแบบนั้น ๆ สเตียร์ส (Steers, 1975) ได้ตรวจรูปแบบพหุเกณฑ์ของประสิทธิผลองค์กร 17 รูปแบบ พบว่า เกณฑ์ประสิทธิผลส่วนใหญ่ใช้ความสามารถในการปรับตัว/ การยืดหยุ่น (Adaptability flexibility) ความสามารถในการผลิต (Productivity) และความคิดเห็น (Opinion) ดังตารางที่ 2-2

ตารางที่ 2-2 จำนวนของเกณฑ์ใช้ในรูปแบบพหุเกณฑ์ของประสิทธิผล

เกณฑ์การประเมิน	จำนวนที่ใช้ (N = 17)
การปรับตัว/ การยืดหยุ่น (Adaptability flexibility)	10
ความสามารถในการผลิต (Productivity)	6
ความคิดเห็น (Opinion)	5
การได้กำไร (Profitability)	3
การได้รับทรัพยากร (Resource acquisition)	3
ความไม่ตึงเครียด (Absence of strain)	2
การไม่ควบคุมสิ่งแวดล้อม (Control over environment)	2
การพัฒนา (Development)	2
การบูรณาการ (Integration)	2
การติดต่อสื่อสารแบบเปิด (Open communication)	2
ความอยู่รอด (Survival)	2
เกณฑ์อื่น ๆ (All other criteria)	1

สตีร์ส (Steers, 1975) ได้ให้ข้อสังเกตว่ามีอยู่ 12 รูปแบบ ที่สามารถใช้เป็นแบบอย่างในการประเมินประสิทธิผลได้ โดยมี 10 รูปแบบ สามารถประยุกต์ใช้ในองค์กรได้ แต่รูปแบบดังกล่าว ยังเป็นการออกแบบสำหรับประสิทธิผลองค์กรธุรกิจ และจะเห็นว่า แต่ละรูปแบบจึงใช้เกณฑ์ประเมินประสิทธิผลองค์กร 3-4 เกณฑ์

จะเห็นได้ว่า การศึกษาทั้งแคมเบล (Campbell) และ สตีร์ส (Steers) ซึ่งให้เห็นว่า เกณฑ์หรือตัวบ่งชี้ประสิทธิผลองค์กรมีความแตกต่างกันตามจุดมุ่งหมายของการประเมินกรอบแนวคิดที่ใช้ในการประเมิน

แนวคิดทางการศึกษาประเมินองค์กร

การศึกษาประสิทธิผลองค์กร เริ่มต้นประมาณปี ค.ศ. 1930 ด้วยรูปแบบเป้าหมาย (Goal model) เป็นรูปแบบดั้งเดิม ใช้กันอย่างกว้างขวางในการประเมินสิทธิผลขององค์กร โดยให้ความหมายของประสิทธิผลองค์กรว่า ระดับของการบรรลุเป้าหมาย (Goal attainment) มุ่งเน้นที่ผลผลิต (Output) ต่อมาปี ค.ศ. 1950 ได้พัฒนาแนวทางการศึกษาประสิทธิผลองค์กร โดยมององค์กร ในฐานะที่เป็นระบบ (System) ที่ต้องอาศัยทรัพยากร (System-resource) โดยให้ความหมายของประสิทธิผลองค์กรว่า ระดับที่องค์กรจัดหาทรัพยากรที่มีจำกัดและที่มีคุณค่า

ได้สำเร็จ มุ่งเน้นที่ปัจจัยการผลิต (Input) รูปแบบทั้งดังกล่าวเป็นพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบ การประเมินประสิทธิผลองค์กรในระยะต่อมา (Bedeian, 1980; Zamuto, 1982)

แนวทางการศึกษาประสิทธิผลองค์กรจากการพัฒนารูปแบบต่าง ๆ ดังกล่าว สามารถสรุปแนวทางการศึกษาได้ทั้งหมด 4 แนวทาง ดังนี้ (Robbins, 1990)

1. แนวทางการบรรลุเป้าหมาย (The goal-attainment approach)

แนวทางการบรรลุเป้าหมายนี้เป็นไปตามความหมายขององค์กรที่หมายถึง การสร้างขึ้นมา เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายเฉพาะ (Specific goals) ระดับการบรรลุของเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ เป็นการเน้นที่ผล (Ends) มากกว่าวิธีการ (means) ฐานคติ (assumption) ของแนวทางนี้ คือ

- 1) องค์กรต้องมีเป้าหมายแน่นอน (Ultimate goals)
- 2) เป้าหมายต้องมีความชัดเจนเข้าใจตรงกัน
- 3) เป้าหมายต้องไม่มากเกินไป
- 4) เป็นเป้าหมายที่มีความเห็นสอดคล้องกัน
- 5) วัดความก้าวหน้าของเป้าหมายได้

เป้าหมายขององค์กรที่จะทำให้เป็นไปตามฐานคติ ควรจัดทำให้เป็นเป้าหมายเชิงปฏิบัติการ (Operative goals) เป็นเป้าหมายเฉพาะ (Specific goals) ขององค์กรเพื่อให้เข้าใจตรงกันและสามารถวัดได้

2. แนวทางเชิงระบบ (The system approach)

แนวทางเชิงระบบ เป็นไปตามความหมายขององค์กรที่ว่า องค์กรเป็นระบบ (Systems) ต้องการปัจจัย (Inputs) มีกระบวนการเปลี่ยนปัจจัย (Process) และมีผลผลิต (Outputs) ต้องรักษาเสถียรภาพและความสมดุล ดังนั้น แนวทางเชิงระบบมุ่งเน้นจึงหมายถึง ความสามารถขององค์กรในการจัดทรัพยากร การรักษาเสถียรภาพและความสมดุล ของระบบภายในองค์กร และการมีปฏิสัมพันธ์อย่างประสพผลสำเร็จกับสภาพแวดล้อมภายนอก แนวทางเชิงระบบเน้นที่วิธีการ (Means) มากกว่าที่ผล (Ends) ข้อดีของแนวทางระบบ คือ การทำให้ผู้บริหารตระหนักในความสำคัญของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของระบบย่อยในองค์กรและเหมาะสมกับองค์กรที่มีเป้าหมายคลุมเครือไม่สามารถวัดได้ เพราะสามารถใช้เกณฑ์อื่น ๆ แทนการทำให้บรรลุเป้าหมาย

3. แนวทางเชิงกลยุทธ์-กลุ่มที่เกี่ยวข้อง (The strategic-constituencies approach)

แนวทางเชิงกลยุทธ์-กลุ่มที่เกี่ยวข้อง จัดเป็นการศึกษาประสิทธิผลองค์กรแนวใหม่ ฐานคติ (Assumption) ของแนวทางนี้ พิจารณาองค์กรในฐานะที่เป็นระบบภายใต้สภาพแวดล้อม ซึ่งต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการ ความคิดเห็นของกลุ่มที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุน องค์กรให้มีความอยู่รอด ความหมายของประสิทธิผลองค์กรตามแนวทางนี้ คือ ระดับความสามารถ

ขององค์กรในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมขององค์กร แนวทางกลุ่มที่เกี่ยวข้องจะคล้ายคลึงกับแนวทางเชิงระบบ คือ ทั้ง 2 แนวทางตระหนักถึงความสำคัญของการพึ่งพาอาศัยภายในระบบ แต่มีจุดเน้นต่างกัน โดยแนวทางกลุ่มที่เกี่ยวข้องเชิงกลยุทธ์จะพิจารณาสภาพแวดล้อมเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอยู่รอดขององค์กร ผู้บริหารขององค์กรจะไม่ละเลยต่อกลุ่มที่มีอำนาจที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์กร

4. แนวทางการแข่งขัน-คุณค่า (The comparing-values approach)

แนวทางการแข่งขัน-คุณค่า เป็นกรอบแนวคิดบูรณาการในการศึกษาประสิทธิภาพขององค์กรฐานคติของแนวคิดนี้ คือ ประสิทธิภาพขององค์กรจะมีความเป็นอัตนัย (Subjective) ขึ้นอยู่กับค่านิยม ความชอบ และความสนใจของผู้ประเมินจึงไม่มีเกณฑ์ที่ดีที่สุด สำหรับการประเมินประสิทธิภาพขององค์กร แนวทางนี้คาดว่าจะทำให้การประเมินประสิทธิภาพขององค์กรเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยกำหนดองค์ประกอบทั่วไปของเกณฑ์ประสิทธิภาพขององค์กร และใช้องค์ประกอบเหล่านั้นเป็นพื้นฐานในการกำหนดคุณค่าที่แข่งขัน เพื่อที่จะกำหนดรูปแบบประสิทธิภาพที่มีลักษณะเฉพาะได้ในแต่ละรูปแบบ

การเลือกรูปแบบประสิทธิภาพขององค์กรที่เหมาะสมนั้น คุณค่าจะถูกใช้เป็นเกณฑ์ประเมิน ขึ้นอยู่กับว่าองค์กรอยู่ในขั้นตอนใดของวงจรชีวิตขององค์กร คือ ลักษณะขององค์กร และเงื่อนไขที่เหมาะสมในการใช้แต่ละแนวทาง สามารถสรุปเปรียบเทียบได้ ดังตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2-3 แนวทางการประเมินประสิทธิผลองค์กร

แนวทาง	นิยาม	เงื่อนไขของการใช้แนวทางนี้
แนวทางการบรรลุเป้าหมาย	องค์กรมีประสิทธิผลในขอบเขตที่ระบุ	เป้าหมายชัดเจนมีระยะเวลาแน่นอนวัดได้
แนวทางระบบ	องค์กรทำให้เป้าหมายที่ระบุบรรลุผล	มีการเชื่อมโยงที่ชัดเจนระหว่างปัจจัยและผลผลิต
แนวทางเชิงกลยุทธ์-กลุ่ม	ได้รับทรัพยากรที่จำเป็น	กลุ่มผู้เกี่ยวข้องมีอิทธิพลต่อองค์กรและองค์กรจำเป็นต้องตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง
ผู้เกี่ยวข้อง	กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเชิงกลยุทธ์ทุกฝ่ายมีความพอใจ	องค์กรไม่มีความชัดเจนในจุดเน้นของตนเองหรือความสนใจในเกณฑ์
แข่งขัน-คุณค่า	การเน้นองค์กรในประเด็นที่สำคัญขององค์กร 4 ด้าน (คน องค์กร ความยืดหยุ่น การควบคุม)	เปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาที่เปลี่ยนแปลง

จะเห็นได้ว่า แนวทางการประเมินประสิทธิผลองค์กรทั้ง 4 แนวทาง แต่ละแนวทาง มีเงื่อนไขของการใช้แตกต่างกัน

ทฤษฎีและพัฒนาการการประกันคุณภาพการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เริ่มดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 โดยกองวิชาการ สำนักงานอธิการบดี ร่วมกับคณะกรรมการจัดการประชุมเสวนาแนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา ได้จัดให้มีการประชุมเสวนาการประกันคุณภาพการศึกษา โดยการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจและชี้แจงถึงการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ได้ดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ (ทอมก) ซึ่งที่ประชุมเห็นร่วมกันว่า ควรดำเนินการให้เป็นไปตามระบบ ซึ่งเหมาะสมกับธรรมชาติของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง เวลานั้นเป็นช่วงที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) กำลังดำเนินการปรับเกณฑ์

มาตรฐานตามองประกอบต่าง ๆ ของระบบประกันคุณภาพให้เหมาะสมกับการเรียนการจัดการศึกษาของไทย

ระยะที่หนึ่ง คณะกรรมการอำนวยการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย ได้มีมติเห็นชอบให้ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยตามระบบ IPOI คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) ปัจจัยกระบวนการ (Process) ปัจจัยผลผลิต (Output) และปัจจัยผลกระทบ (Impact) ประกอบด้วย 12 ปัจจัย 52 เกณฑ์ และ 59 ตัวชี้วัด เกณฑ์เหล่านี้ใช้ประเมินคุณภาพภายใน ครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2544-2546) ใช้ระบบให้คะแนนเป็น 3 A (Awareness, attempt and achievement)

ระยะที่สอง การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย ก็ยังใช้ระบบเดิม ทุกประการ คือ ระบบ IPOI คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) ปัจจัยกระบวนการ (Process) ปัจจัยผลผลิต (Output) และปัจจัยผลกระทบ (Impact) โดยคณะกรรมการอำนวยการได้ปรับปรุงและพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษามาเป็น 15 ปัจจัย 58 ตัวชี้วัด เกณฑ์เหล่านี้ใช้ประเมินคุณภาพภายใน ครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2547-2548) ใช้ระบบให้คะแนนเต็ม 5 คะแนน ระยะนี้เองที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เข้ามาประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก มหาวิทยาลัย ในรอบที่ 1 (8 มีนาคม พ.ศ. 2548)

ระยะที่สาม หลังจากที่สำนักงานงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เข้ามาประเมินคุณภาพภายนอก และรายงานผลการประเมินแล้ว คณะกรรมการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ได้ปรับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของ มหาวิทยาลัยใหม่ เพื่อให้เรียกง่ายและสะดวกต่อการดำเนินงานของทุกภาคส่วนของมหาวิทยาลัย โดยปรับจากปัจจัยเป็นมาตรฐานตาม สมศ. ประกอบด้วย 7 มาตรฐาน ผสมผสานจากปัจจัยทั้งหมด เข้ามาอยู่ตามมาตรฐานนั้น ๆ ระบบนี้ครอบคลุมการดำเนินการของส่วนงานที่จัดการศึกษาและ ส่วนงานที่สนับสนุนการศึกษาตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยทุกประการ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ด้านคุณภาพบัณฑิต

มาตรฐานที่ 2 ด้านงานวิจัยและงานสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 3 ด้านการบริการวิชาการและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

มาตรฐานที่ 4 ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

มาตรฐานที่ 5 ด้านการพัฒนาสถาบันและบุคลากร

มาตรฐานที่ 6 ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 7 ด้านการประกันคุณภาพ

คณะกรรมการดำเนินการการประกันคุณภาพการศึกษา ได้ดำเนินการตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ครั้งที่ 3 (พ.ศ. 2549-2550) โดยใช้ระบบ 7 มาตรฐาน ตามเกณฑ์การประเมินของ สมศ. เพื่อเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอก ข้อมูลที่ได้จากการประเมินคุณภาพภายในครั้งนี้ มหาวิทยาลัยใช้เป็นข้อมูลสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. ในรอบที่ 2 (23-25 มกราคม พ.ศ. 2551)

ระยะที่สี่ หลังจากที่มีมหาวิทยาลัยผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบที่สองแล้ว จึงได้ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยคณะกรรมการดำเนินการการประกันคุณภาพการศึกษา ได้ปรับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเป็น 9 องค์กรประกอบ 56 ตัวบ่งชี้ ใช้ระบบให้คะแนนเต็ม 3 คะแนน มหาวิทยาลัยดำเนินการการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยระบบนี้ในปีการศึกษา 2550-2552 ดังนี้

องค์กรประกอบที่ 1 ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์และแผนการดำเนินการ

องค์กรประกอบที่ 2 การเรียนการสอน

องค์กรประกอบที่ 3 กิจกรรมการพัฒนานิสิต

องค์กรประกอบที่ 4 การวิจัย

องค์กรประกอบที่ 5 การบริการทางวิชาการแก่สังคม

องค์กรประกอบที่ 6 การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

องค์กรประกอบที่ 7 การบริหารและการจัดการ

องค์กรประกอบที่ 8 การเงินและงบประมาณ

องค์กรประกอบที่ 9 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

ระยะที่ห้า มหาวิทยาลัยได้จัดทำระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยใช้เกณฑ์ประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เป็นหลัก ผูกกับเกณฑ์ประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ประเมินคุณภาพการศึกษาของส่วนงานที่จัดการศึกษาทุกส่วนงาน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ระบบการประกันคุณภาพการศึกษานี้ มี 9 องค์กรประกอบ 42 ตัวบ่งชี้ แบ่งเป็นปัจจัยนำเข้า (Input) 4 ตัวบ่งชี้ กระบวนการ (Process) 18 ตัวบ่งชี้ และผลผลิต (Output) หรือผลกระทบ (Impact) 20 ตัวบ่งชี้ ใช้ระบบการให้คะแนนเต็ม 5 คะแนน มหาวิทยาลัยดำเนินการการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยระบบนี้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 ในปี พ.ศ. 2556 มหาวิทยาลัยผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) (8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556) และผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

(สกอ.) (22-25 กันยายน พ.ศ. 2556) ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ซึ่งกำหนดให้ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี และเปิดเผยผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาต่อสาธารณชน

ระยะที่หก มหาวิทยาลัยออกข้อบังคับมหาวิทยาลัย ว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2557 กำหนดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และ 2) ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก ครอบคลุมพันธกิจทั้ง 4 ด้านของมหาวิทยาลัย คือ การจัดการเรียนการสอน การวิจัยการให้บริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สอดคล้องกับปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ ของมหาวิทยาลัย หลักการและแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โดยมีกลไกในการประกันคุณภาพการศึกษา คือ คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย และคณะอนุกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา ของส่วนงานคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยใช้เกณฑ์ประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เป็นหลัก แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับหลักสูตร 2) ระดับคณะ วิทยาเขต และวิทยาลัย และ 3) ระดับสถาบัน ใช้ระบบให้คะแนนเต็ม 5 คะแนน มหาวิทยาลัยดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยระบบนี้ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2557 มีองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐานคู่มือประกันคุณภาพการศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต

องค์ประกอบที่ 3 นิสิต

องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์

องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

2. การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับคณะ วิทยาเขตและวิทยาลัย ประกอบด้วย ผลการดำเนินงานระดับหลักสูตรและเพิ่มเติม 5 องค์ประกอบ 13 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การผลิตบัณฑิต

องค์ประกอบที่ 2 การวิจัย

องค์ประกอบที่ 3 การบริการวิชาการ

องค์ประกอบที่ 4 การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการ

3. การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับสถาบัน ประกอบด้วย ผลการดำเนินงาน ระดับหลักสูตร ระดับคณะ วิทยาเขต และวิทยาลัย และเพิ่มเติม 5 องค์ประกอบ 13 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การผลิตบัณฑิต

องค์ประกอบที่ 2 การวิจัย

องค์ประกอบที่ 3 การบริการวิชาการ

องค์ประกอบที่ 4 การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการ

การประเมินตนเอง ระดับหลักสูตร (Self-assessment report-SAR) เป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาที่กำหนดให้มีระบบและกลไกในการควบคุมตรวจสอบและประเมินการกำหนดงานในแต่ละองค์ประกอบคุณภาพตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสังคม ให้เกิดความมั่นใจว่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ พุทธมณฑลจันทบุรี สามารถให้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพได้

รายงานการประเมินตนเอง ระดับหลักสูตรฉบับนี้ เป็นเอกสารที่สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ พุทธมณฑลจันทบุรี ดำเนินการจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ประจำปีการศึกษา 2559 (15 พฤษภาคม พ.ศ. 2558-14 พฤษภาคม พ.ศ. 2559)

การประเมินตนเองเป็นการประเมินผลการดำเนินงานภายใต้ 6 องค์ประกอบ 13 ตัวบ่งชี้ โดยพิจารณาว่าการดำเนินการของหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ พุทธมณฑลจันทบุรี ได้มีการวางแผนไว้หรือไม่ และได้ดำเนินการตามแผนอย่างไร มีการประเมินผลการดำเนินงานหรือไม่ และนำผลการดำเนินงานในรอบปีก่อน ๆ มาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินการใหม่อย่างไร โดยเขียนบรรยายแยกเป็นองค์ประกอบแต่ละตัวบ่งชี้ จากนั้นก็ประเมินตนเองว่า ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับใด และมีหลักฐานอ้างอิง ซึ่งไม่สามารถจะบรรจุอยู่ในรายงานสรุปผลการประเมินตนเองได้ แต่ได้จัดทำเป็นเอกสารหลักฐานประกอบการตรวจสอบโดยขอใช้อ้างอิงเป็นรหัสเอกสาร

ส่วนการประเมินตนเองระดับหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ พุทธมณฑลจันทบุรี ประจำปี 2559 ได้ผลการประเมินคุณภาพในระดับ 2.94 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ผ่านมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติ (สกอ.)

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน

ประสงค์ของผู้สอน โดยไม่คำนึงถึงสมรรถภาพแวดล้อมหรือความต้องการของผู้เรียน ซึ่งอาจทำให้การเรียนรู้ไม่ประสบความสำเร็จได้ (Jensen, 2000, pp. 13-14)

เจนเซน (Jensen, 2000, pp. 33-38) สนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นหลัก (Brain-based learning) โดยเสนอข้อเท็จจริงว่า การเรียนรู้ที่ดีที่สุดจะเกิดขึ้นเป็นลำดับที่อาจคาดหมายได้ลำดับดังกล่าวนี้จะแบ่งออกได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ (Preparation stage) ในขั้นนี้ คือ การเตรียมกรอบงานเพื่อการเรียนรู้ใหม่ และเริ่มใช้สมองของผู้เรียนเกิดการทำงานอย่างต่อเนื่องในขั้นนี้กระบวนการเรียนการสอนมักจะเน้นการทบทวนเรื่องการนำเสนอเป็นภาพ หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องหากผู้เรียนมีความรู้เดิมมาก่อนที่จะทำให้การเรียนรู้เร็วขึ้น เช่น การฟังเรื่องตลกอาจไม่จำเลยหากไม่รู้เรื่องเดิมมาก่อน
2. ขั้นรับรู้ (Acquisition stage) นิวรอนส์ของประสาทจะทำงานเชื่อมโยงกันแหล่งข้อมูลในการรับรู้ได้แก่การอภิปรายการบรรยายการใช้เครื่องมือทางการเห็นการให้สิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติการแสดงบทบาทตัวอย่างการอ่านการทำโครงการกลุ่มการทำกิจกรรมคู่ ฯลฯ ดังนั้น การให้ผู้เรียนเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างได้ก็ควรให้เขาได้พูดได้ปฏิบัติเนื่องจากสมองจะซึมซับข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เป็นส่วนเล็ก ๆ มาประสานต่อกันได้ การให้รูปแบบและประสบการณ์จะทำให้สมองของผู้เรียนรับรู้ได้มากขึ้น จนกระทั่งจับข้อมูลสำคัญได้สมองอาจจะสร้างเงื่อนไขและการรับกฎเกณฑ์โดยรวม ซึ่งผู้เรียนอาจปรับได้บ่อยครั้งที่มักพบว่า ทั้งในชั้นเรียนหรือในสถาบันการศึกษาสิ่งที่ครูสอนอาจไม่ใช่สิ่งที่นักเรียนเรียนรู้ ดังนั้น ในการเรียนการสอนจึงต้องให้สมองของผู้เรียนรับรู้และให้นักเรียนได้ประสบการณ์ต่าง ๆ จากการเรียนรู้เองสัดส่วนของเวลาที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติและพูดควรมีมากกว่าการนั่งและการฟังครูส่วนใหญ่มักจัดเวลาสำหรับผู้เรียนน้อยมากในการปฏิบัติการทดลองการอภิปรายการทบทวนความรู้และผลที่ได้รับก็คือต้องมาสอนกันใหม่มาตรฐานการศึกษาต้องการให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้นมีการคิดวิเคราะห์และขยายเนื้อหาสาระที่เรียนแต่ในทางตรงกันข้ามครูกลับไม่ขยายกรอบเวลาให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่กว้างขึ้น
3. ขั้นขยายรายละเอียดเพิ่มเติม (Elaboration stage) ช่องว่างสำคัญในการเรียนการสอนคือ ช่องว่างระหว่างสิ่งที่ครูอธิบายกับสิ่งที่นักเรียนเข้าใจ การลดช่องว่างนี้ครูจำเป็นต้องให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเข้าใจสิ่งที่เรียน ได้ลึกซึ้งขึ้นและได้ข้อมูลย้อนกลับด้วยกลวิธีให้ความหมายโดยนัยหรืออย่างแจ่มแจ้ง (Explicit) ครูให้การแก้ไขความคลุ้มกับการสอน โดยหลักการของการคิดอย่างมีวิจารณญาณการขยายความโดยนัยหรืออย่างแจ่มแจ้งเป็นเรื่องสำคัญในขั้นตอนนี้กลวิธีที่ให้

ความหมายอย่างแจ่มแจ้ง ได้แก่ การให้คำเฉลยการตรวจสอบการย่อความหรือสรุปความการให้ข้อมูลสำหรับการให้ความหมายโดยนัยได้แก่การเล่นบทบาทสมมุติ การไปศึกษานอกสถานที่ การใช้ประสบการณ์ในชีวิตจริงการขยายรายละเอียดเพิ่มเติมในสิ่งที่เรียนรู้จะช่วยให้สมองมีโอกาสได้จัดวิเคราะห์ตรวจสอบและเรียนรู้ได้ลึกซึ้งขึ้น การทำงานของระบบประสาทจะพัฒนาได้ โดยการลองผิดลองถูกยังมีการทดลองฝึกปฏิบัติ และได้ข้อมูลย้อนกลับมากขึ้นเท่าใด คุณภาพในการทำงานของสมองก็จะยิ่งดีขึ้นเท่านั้น การเรียนโดยการท่องจำอาจจะช่วยให้สามารถทำคะแนนในการสอบได้ แต่อาจจะไม่ทำให้สามารถคิดในระดับสูงได้ ดังนั้น นักเรียน จึงควรได้ข้อมูลย้อนกลับในการเรียนรู้ให้มากพอเพียงการเรียนรู้สิ่งอื่นๆ ก็จะตามมาได้เองประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับก็คือ การมีโอกาสได้ทบทวนและประเมินงานของตัวเองและของผู้อื่น พร้อมทั้งได้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นเรื่องเป็นราวด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพ

4. **ขั้นสร้างความทรงจำ (Memory formation stage)** แม้จะมีการให้กระบวนการขยายรายละเอียดในการเรียนรู้เพิ่มเติมโดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ทดลองหรือมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนการสอนการทรงจำที่อาจดีหรือไม่ดีได้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเก็บกักความทรงจำนั้น ๆ ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน เช่น การพักผ่อนที่เพียงพอระดับของอารมณ์ บริบทอาหาร คุณภาพ และปริมาณของการเชื่อมโยงระดับของสมองสภาวะของผู้เรียน ความรู้เดิม ฯลฯ การพักผ่อนอย่างพอเพียง จะช่วยให้สมองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการรวบรวมข้อมูลอาหารที่ดีมีประโยชน์ ก็สามารถทำให้ร่างกายได้รับสารที่ช่วยในการทรงจำที่ดีได้

5. **ขั้นบูรณาการเพื่อนำไปใช้ (Functional integration stage)** ในขั้นนี้ผู้เรียนจะสามารถระลึกสิ่งที่เรียนรู้และนำไปใช้ได้

ขั้นตอนที่ถือว่าสำคัญที่สุด คือ ขั้นตอนที่ 2, 3 และ 4 ซึ่งผู้สอนต้องตระหนักเพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ตามที่คาดหวัง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน โดยการพูดและการปฏิบัติกิจกรรม

ประเด็นสำคัญจากกลไกของสมองในการเรียนรู้

จากประสิทธิภาพและการทำงานของสมองซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเรียนรู้ผู้สอนจึงควรตระหนักในประเด็นสำคัญต่าง ๆ เพื่อการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ดังนี้

1. สมองเป็นกลไกการเรียนรู้ของผู้เรียนการจัดการกระบวนการเรียนการสอนจึงต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปตามธรรมชาติของการพัฒนาสมองของผู้เรียนอย่างแท้จริง
2. ผู้เรียนมีประสิทธิภาพของสมองที่แตกต่างกันศักยภาพความต้องการ รวมทั้งเวลาในการเรียนรู้ย่อมแตกต่างกัน

3. ความทรงจำระยะยาวเกิดจากการทำงานของสมองทั้งสองซีกช่วยซึกขวาวอย่างมีสมดุล การจัดการเรียนการสอน จึงต้องคำนึงถึงลักษณะและประเภทของกิจกรรมที่หลากหลาย และให้ผู้เรียนมีโอกาใช้สมองทั้งสองซีกอย่างเหมาะสม

4. สมองจะพัฒนาได้มาก หากผู้เรียนมีการถ่ายโอนหรือเชื่อมโยงข้อมูลในการเรียนรู้ ได้มาจากประสบการณ์และความพอใจกิจกรรมและลีลาในการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงควรหลากหลาย **องค์ประกอบในการจัดแผนการเรียนการสอน**

การจัดแผนการเรียนการสอนที่ประสบผลสำเร็จควรคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1. หลักการและแนวทฤษฎีของวิชาที่ทำการสอน (Approach) ศึกษาหลักการและทฤษฎีของวิชาที่ทำการสอนอย่างละเอียด โดยพิจารณาหลักการและเหตุผลของแนวโน้มในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมจากตำราหรือผลงานวิจัยต่าง ๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน

2. วิธีการสอน (Method of teaching) ศึกษาแนวโน้มของหลักการและทฤษฎีหรือผลงานวิจัยวิธีการสอนที่ได้ผลของวิชาที่ทำการสอนที่เหมาะสมและจัดลำดับขั้นตอนการสอนให้สอดคล้องตามแนวโน้มของหลักการและทฤษฎีที่ได้ศึกษา

3. เทคนิคการสอน (Techniques of teaching) ศึกษาวิธีการสอนต่าง ๆ ที่จะช่วยทำให้อขั้นตอนการสอนต่าง ๆ ประสบความสำเร็จได้ เช่น วิธีการสอนโดยใช้การเรียนรู้ด้วยคำถามเป็นหลัก (Problem-based learning) เทคนิคหรือกลวิธีการสอนที่สำคัญ คือ การใช้คำถามการนำการอภิปราย การเสริมต่อการเรียนรู้

4. หลักสูตร (Curriculum) ผู้เรียนต้องเข้าใจรายละเอียดของหลักสูตรตั้งแต่ปรัชญา หลักการ วัตถุประสงค์ รายละเอียดของรายวิชาที่กำหนด รวมทั้งการวัดและประเมินผล เพื่อการวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพทั้งในระยะยาวและระยะสั้น

5. สื่อการเรียนการสอนอุปกรณ์การสอน (Teaching materials) การเตรียมการเพื่อนำเสนอเนื้อหาแก่ผู้เรียนเป็นเรื่องสำคัญ ที่ต้องมีการวางแผนและการเตรียมการว่าจะนำเสนอเนื้อหาหรือแนวความคิดอะไรจึงจะเหมาะสม สื่อการเรียนการสอนและอุปกรณ์ใดบ้างที่สมควรนำมาใช้ให้เหมาะสมกับวัย ระดับความสามารถ และความสนใจสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

6. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน (Roles of teachers and students) การเตรียมการจัดการเรียนการสอนทั้งระยะยาวและระยะสั้น เพื่อพิจารณาบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนจากกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอนเพื่อการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น

หลักการจัดการเรียนการสอนที่ได้ผล

การจัดการเรียนการสอนที่ได้ผลควรพิจารณาแผนการสอนระยะสั้นหรือแผนการสอนในแต่ละคาบเรียนให้สอดคล้องกับแผนการสอนระยะยาว ซึ่งกำหนดไว้ตามหลักสูตรและแบ่งช่วงของการสอนออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. การให้รูปแบบการสอน (Modeling) พิจารณาการนำเสนอรูปแบบของแนวคิดหรือเนื้อหาให้ผู้เรียนสนใจในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้รูปภาพการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ การเล่าเรื่อง การใช้กรณีศึกษาการใช้คำถาม การใช้รูปแบบการสอนจะเน้นการนำเสนอที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดหรือการค้นคว้าที่ต่อเนื่องโดยการนำเสนอแนะวิธีการจากผู้สอนเป็นตัวอย่าง

2. การให้ฝึกปฏิบัติ (Practicing) ในช่วงนี้ให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติในกลุ่มย่อยกับเพื่อน ๆ หรือตามลำพังภายใต้การดูแลเอาใจใส่และการแนะนำของผู้สอน

3. การปฏิบัติกิจกรรมอย่างอิสระ (Conducting independent activities) ในช่วงนี้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างอิสระตามแนวคิดของตนเองหรือของกลุ่ม โดยให้ประยุกต์ความรู้และแนวคิดที่ได้เรียนรู้มาใช้ด้วยความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง

ที่สำคัญในการพิจารณากระบวนการจัดการเรียนการสอน คือ การพิจารณาหลักการจัดการเรียนรู้ซึ่งถือเป็นเสาหลักของการศึกษา (Delors, 1998) ในยุคศหัสวรรษใหม่ ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ประสบการณ์การเรียนรู้ดังกล่าว ดังนี้

1. การเรียนรู้เพื่อเข้าใจ (Learning to know) ให้ผู้เรียนได้รับรู้และเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ อย่างมีวิचारณญาณด้วยเหตุและผลเพื่อเข้าใจรายละเอียดของเนื้อหาหรือแนวคิดต่าง ๆ ลักษณะของการเรียนรู้ จึงควรเน้นกระบวนการทางการคิด เช่น การอภิปราย การคิดวิเคราะห์

2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ (Learning to do) ให้ผู้เรียนมีโอกาสลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรงจากการปฏิบัติ

3. การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน (Learning to live together) ให้ผู้เรียนมีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้รู้จักการแบ่งปันความรับผิดชอบร่วมกันการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

4. การเรียนรู้เพื่อเป็นตัวของตัวเอง (Learning to be) ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับประสบการณ์การเรียนรู้โดยการรู้จักคิดและตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตัวเองอย่างมีเหตุผลเพื่อให้เกิดความมั่นใจในตนเองและมีความเป็นตัวของตัวเองได้อย่างภาคภูมิใจ เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และมีความสุขในการเรียนรู้

โดยสรุป หลักการและกระบวนการจัดการเรียนการสอนผู้สอนควรทำความเข้าใจธรรมชาติของการเรียนรู้ โดยเฉพาะการทำงานของสมอง ซึ่งเป็นกลไกการเรียนรู้ที่สำคัญแนวคิด

จากกลไกการเรียนรู้จะช่วยให้เข้าใจระบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งแนวโน้มในการจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จย่อมมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณาทั้งในด้านตัวผู้เรียนและคุณสมบัติของผู้สอน อันได้แก่ คุณภาพของการจัดการเรียน การสอนและเวลาในการเรียนรู้ของผู้เรียน

การพิจารณาจัดชั้นตอนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถได้อย่างแท้จริง ก็นับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้สอนต้องตระหนักในการจัดวางแผนการสอนระยะยาวและระยะสั้น ให้สอดคล้องกัน รวมทั้งการพิจารณารายละเอียดขององค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน นับตั้งแต่การเข้าใจหลักการและทฤษฎีของวิชาที่ทำการสอน การเลือกหรือสร้างสรรค์วิธีการสอน และเทคนิคการสอน รวมทั้งความเข้าใจกระบวนการพัฒนาหลักสูตร สื่อการสอน บทบาทของ ผู้สอนและผู้เรียน รวมทั้งลักษณะของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรมีโอกาสในการจัดการเรียนรู้ อย่างครบวงจร

บุคคลทั่วไปส่วนใหญ่จะเข้าใจว่า การสอนคือ การถ่ายทอดเนื้อหาวิชาโดยใช้วิธีการบอก ให้ทำ ให้จำ ให้จด และนำไปท่องจำ เพื่อสอบต่อไป แต่ในแวดวงของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จะเข้าใจว่า การสอนมิได้หมายถึง การบอกให้ทำ ให้จำ ให้จด แต่เพียงอย่างเดียว การสอน มีความหมายลึกซึ้งกว่านั้น กล่าวคือ วิธีการใดก็ตามที่ครูนำมาใช้เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เรียกว่าเป็น “การสอน “ ทั้งสิ้น

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการสอน ไว้หลายทรรศนะ ดังนี้

สุมน อมรวิวัฒน์ (2554, หน้า 460) อธิบายความหมายของการสอนไว้ว่า การสอน คือ สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่

1. มีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับสิ่งแวดล้อม และครูกับนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม
2. ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่
3. ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

สุพิน บุญชูวงศ์ (2554, หน้า 3-4) ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอน คือ การจัด ประสบการณ์ที่เหมาะสมให้นักเรียนได้ปะทะเพื่อที่จะได้เกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไปในทางที่ดีขึ้น การสอนจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม การสอนจึงเป็น การกิจที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ จึงจะสามารถก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน

Moore (1992, p. 4) ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอน คือ พฤติกรรมของ บุคคลหนึ่งที่พยายามช่วยให้บุคคลอื่นเกิดการพัฒนาตนในทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพ

ฮิลล์ (Hills, 1982, p. 266) ให้คำจำกัดความของการสอนไว้ว่า การสอน คือ กระบวนการให้การศึกษาแก่นักเรียน ซึ่งต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

สรุปได้ว่า การสอนมีความหมายครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ ด้านตัวบุคคล คือ ผู้สอนและผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ด้านเป้าหมายการสอนและด้านความสามารถของผู้สอน ซึ่งช่วยให้การสอนประสบผลสำเร็จได้ดี

ดังนั้น การสอน คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนด ซึ่งต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน

ลักษณะการสอน 3 ประการ ได้แก่

1. การสอนเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
2. การสอนมีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ที่

3. การสอนจะบรรลุจุดประสงค์ได้ดีต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน

1. การสอนเป็นกระบวนการโต้ตอบทางความคิดระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การสอนในลักษณะของกระบวนการโต้ตอบทางความคิดจะเกิดขึ้นได้นั้น ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องมีการโต้ตอบทางความคิดต่อกัน และเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับขั้นตอนเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนิ่งเฉย ไม่เกิดการเคลื่อนไหวทั้งทางกาย วาจา และทางปัญญา เช่น ครูอาจยืนบอกทั้งชั่วโมงโดยนักเรียนได้ยินเสียงครู แต่มิได้รับรู้และเกิดประสบการณ์ใหม่ นักเรียนทำเลขหรือคัดเขียนไปทั้งชั่วโมงตามบุญกรรม โดยครูหนึ่งหนึ่งที่โต๊ะครู อย่างนี้เรียกได้ว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนก็ไม่จัดเป็นการสอนแต่จัดเป็นการสอนถ้าครูและนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการร่วมมือกันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน นักเรียนได้แสดงออกด้วยการพูด การเขียน การทดลอง การคิด การสร้างงานศิลปะ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา ฯลฯ โดยที่ครูเป็นผู้จัดสถานการณ์และสิ่งเร้าให้เกิดจากการเรียนรู้ ตลอดจนได้รับประสบการณ์ใหม่

อนึ่ง การจัดสถานการณ์และสิ่งเร้า เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ต้องจัดอย่างมีลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เช่น จัดสอนโดยมีขั้นนำเข้าสู่บทเรียน มีขั้นตอนการสอนตามลักษณะของเทคนิควิธีการสอนที่นำมาใช้ มีขั้นสรุปบทเรียน ทุกขั้นตอนเหล่านี้ต้องมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน จึงเรียกว่า เป็นกระบวนการ

ดังนั้น การสอนจึงเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ที่ทำให้ได้รับประสบการณ์

2. การสอนที่มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ข้อนี้ต้องเน้นที่เป้าหมายของการสอน ซึ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านความรู้ ความคิด หรือด้านพุทธิพิสัย กล่าวคือ ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา เกิดการพัฒนาขึ้นจากความรู้ ไม่เข้าใจ คิดไม่เป็น มาเป็นมีความรู้ ความเข้าใจ มีความคิด และคิดเป็น เช่น จากการอ่านเขียนไม่ได้ ไม่เป็น มาเป็นอ่านออกเขียนได้ แสดงความคิดเห็นได้ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้ ประเมินค่าและวิจารณ์ได้ ฯลฯ

2.2 ด้านเจตคติ หรือด้านจิตพิสัย เกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกเห็นคุณค่า ความดี ความงาม ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านนี้ เช่น รู้สึกซาบซึ้งในบทกลอนที่ได้รับฟัง ได้อ่าน เห็นค่าของการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เกิดการยอมรับที่จะช่วยกันรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี เห็นคุณค่าความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้ เป็นต้น

2.3 ด้านทักษะ หรือด้านทักษะพิสัย หมายถึง ความสามารถกระทำได้ ปฏิบัติได้ ถูกต้องตามวัย เช่น สามารถว่ายน้ำได้ พิมพ์คีย์ได้ ร้อยมาลัยได้ วาดภาพได้ โยนลูกบอลได้ ฟัง พูด อ่าน เขียน ได้ ผู้เรียนจะเกิดทักษะ ถ้าได้ฝึกปฏิบัติบ่อย ๆ

ดังนั้น ในการสอนจึงต้องตั้งจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านทั้ง 3 ด้าน มิใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว จึงถือว่าเป็นการสอนที่สมบูรณ์ ตลอดจนมุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่ไปใช้ได้

3. การสอนจะบรรลุจุดประสงค์ได้ก็ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน ข้อนี้ต้องการเน้นที่สมรรถภาพของผู้สอน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสอน การสอนจะบรรลุผลตามจุดประสงค์ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้สอนทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ ทักษะ และเทคนิคการสอนเป็นสำคัญ กล่าวคือ ผู้สอนต้องมีความรู้ดี (ศาสตร์) และมีเทคนิคการสอนดี (ศิลป์)

อนึ่ง การสอนนี้เป็นการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนซึ่งเป็นคน เป็นสิ่งมีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึกนึกคิด มีอารมณ์ มีวิญญาณ ผู้สอนจึงต้องอาศัยศิลปะที่จะเข้าถึงจิตใจผู้เรียน เช่น ศิลปะในการพูด การอธิบาย การจูงใจ การสนใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล การช่วยแก้ไขปัญหาคำแนะนำแก่ผู้เรียน ศิลปะในการสอนเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ศิลปะในการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน ไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน ศิลปะในการชักจูงผู้เรียนให้ตั้งใจเรียน ให้ทำการบ้าน ฯลฯ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นเทคนิคเฉพาะบุคคล ซึ่งเป็นเรื่องของศิลปะในการสอน ดังนั้น การสอนจึงต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า การสอนจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน มีเป้าหมายการสอน และการสอนจะประสบความสำเร็จได้ดีถ้าผู้สอนรู้จักใช้ศาสตร์อย่างมีศิลป์

องค์ประกอบของการสอน

การสอนจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการสอนและมีส่วนส่งเสริมให้การสอนประสบผลสำเร็จได้ จัดเป็นองค์ประกอบของการสอนทั้งสิ้น มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของการสอนไว้ ดังนี้

องค์ประกอบของการสอน 3 ประการ ได้แก่ ครู นักเรียน และสิ่งที่สอน ดังนี้

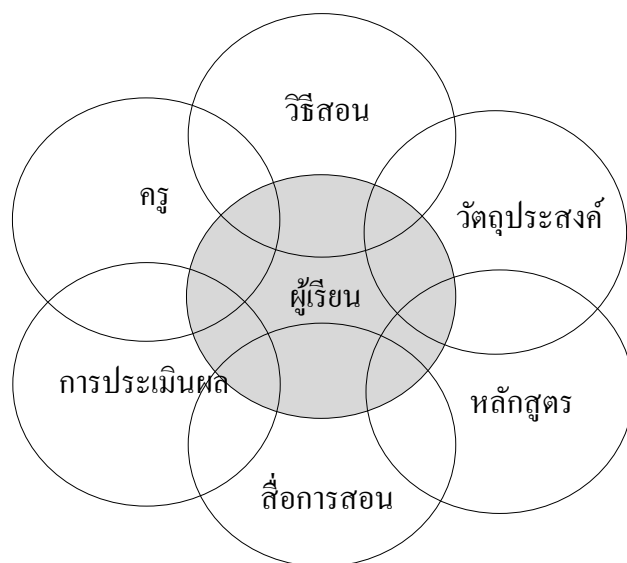
(สุพิน บุญชูวงศ์, 2532)

1. ครู เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ บุคลิกภาพและความสามารถของผู้สอน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนควรมีบุคลิกภาพที่ดีและรู้จักเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสม

2. นักเรียนหรือผู้เรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญเท่ากับผู้สอน ความสำเร็จในการศึกษาเป็นเป้าหมายสำคัญของผู้เรียน ผู้สอนจึงควรเป็นผู้แนะนำ แนะนำ และจัดมวลประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด

3. สิ่งที่จะสอน ได้แก่ เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ครูจะต้องจัดเนื้อหาให้มีความสัมพันธ์กัน น่าสนใจ เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของการเรียนการสอน

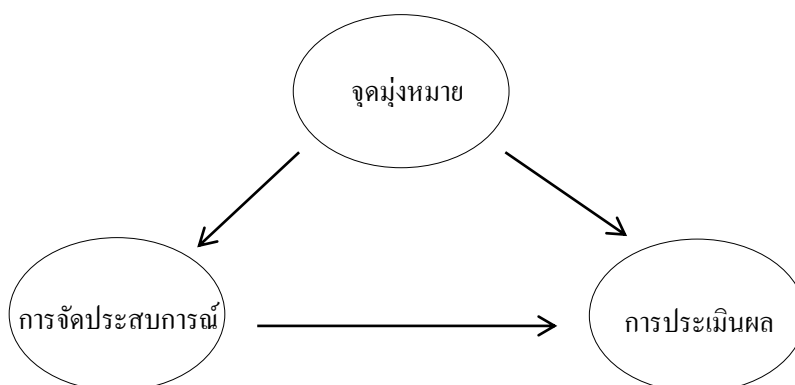
ส่วนองค์ประกอบของการเรียนการสอน 7 ประการ ได้แก่ 1) ครูผู้สอน 2) ผู้เรียน 3) หลักสูตร 4) วิธีสอน 5) วัตถุประสงค์ของการสอน 6) สื่อการสอน และ 7) การประเมินผล (ลำพอง บุญช่วย, 2530) ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ดังแสดงในภาพที่ 2-1 ดังนี้

ภาพที่ 2-1 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการเรียนการสอน

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2526, หน้า 106) กล่าวว่า การสอนเป็นกระบวนการสามเส้า ประกอบด้วย OLE ได้แก่

1. O = Objective = จุดมุ่งหมาย
2. L = Learning experience = การจัดประสบการณ์ การเรียนการสอน
3. E = Evaluation = การประเมินผลรวมเรียกว่า “ไตรยางค์การสอน” ได้แสดงเป็นแผนภูมิไว้ดังนี้

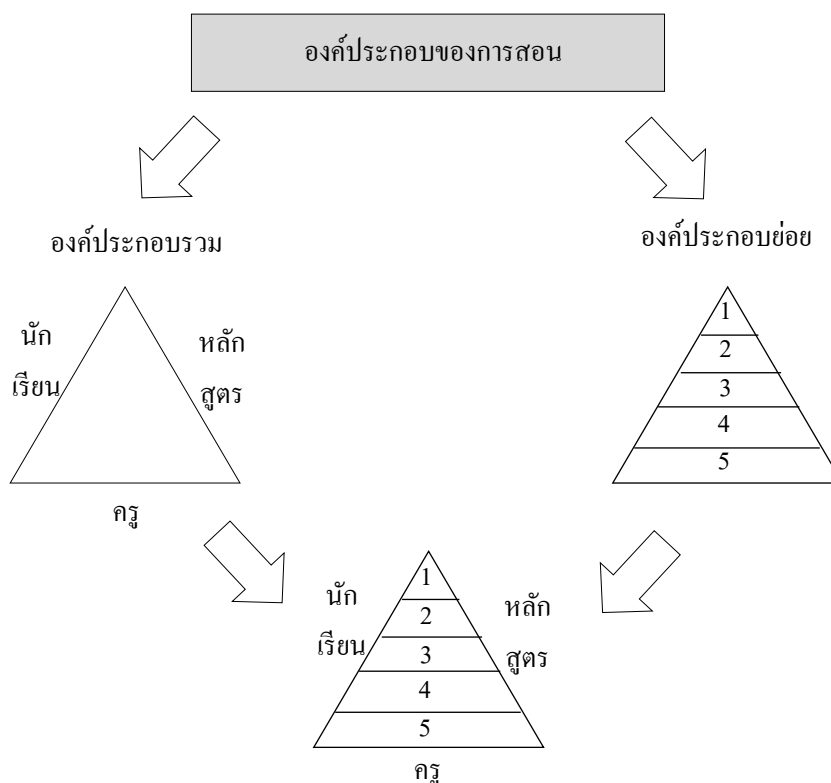
ภาพที่ 2-2 ไตรยางค์การสอน

จากองค์ประกอบของการสอนที่นักการศึกษาทั้ง 3 ท่านเสนอไว้ เมื่อนำมาพิจารณาแล้ว สามารถวิเคราะห์ แยกย่อยเป็นองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่

1. ด้านองค์ประกอบรวม หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกัน เป็นการสอน อันประกอบด้วย

- 1.1 ครู หรือผู้สอน หรือวิทยากร
- 1.2 นักเรียน หรือผู้เรียน
- 1.3 หลักสูตร หรือสิ่งที่จะสอน

2. ด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอน ซึ่งจะต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้จึงจะทำให้เป็นการสอนที่สมบูรณ์ ได้แก่ การตั้งจุดประสงค์ การสอน การกำหนดเนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการใช้สื่อการสอน องค์ประกอบของการสอนทั้ง 2 ด้าน สามารถแสดงได้ในภาพที่ 2-3 ต่อไปนี้

หมายเหตุ 1 คือ ตั้งจุดประสงค์การสอน

2 คือ กำหนดเนื้อหา

3 คือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4 คือ ใช้สื่อการสอน

5 คือ วัดผลประเมินผล

ภาพที่ 2-3 องค์ประกอบของการสอน

จากภาพที่ 2-3 ถ้าเปรียบเทียบการสอนเป็นสามเหลี่ยม สามเหลี่ยมรูปนี้ ประกอบด้วยด้าน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 หมายถึง ครู ด้านที่ 2 หมายถึง นักเรียน และด้านที่ 3 หมายถึง หลักสูตร ทั้ง 3 ด้านมาประกอบกันเกิดเป็นสามเหลี่ยม จะขาดด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ ถ้าขาดไปก็จะเป็นสามเหลี่ยม ดังนั้น องค์ประกอบทั้ง 3 นี้ จึงเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการสอนขึ้นจัดเป็น องค์ประกอบรวม

ส่วนภายในสามเหลี่ยมหรือในตัวการสอน จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบย่อยที่ทำให้การสอนเกิดความสมบูรณ์ไม่บกพร่อง ได้แก่ 1) การตั้งจุดประสงค์การสอน 2) การกำหนดเนื้อหา 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การใช้สื่อการสอน และ 5) การวัดผลประเมินผล

ทั้ง 5 องค์ประกอบย่อยนี้ ช่วยให้เป็นสามเหลี่ยมที่มีความหมาย หรือเป็นการสอนที่สมบูรณ์ด้วยเหตุผล ดังนี้

1. การตั้งจุดประสงค์การสอน เป็นองค์ประกอบสำคัญอันดับแรกของการสอน ทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนเพื่ออะไร ให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใดบ้าง มากน้อยเพียงใด เป็นการสอนที่มีเป้าหมาย ขณะเดียวกันการตั้งจุดประสงค์การสอนจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนในการเตรียมเนื้อหา การสอน การเลือกใช้วิธีสอน เลือกใช้สื่อการสอน และการวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน

2. การกำหนดเนื้อหา องค์ประกอบข้อนี้ หมายถึง การเลือกและการจัดลำดับเนื้อหาที่สอนด้วย การกำหนดเนื้อหาจะทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนอะไร ผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์ใดบ้าง ประสบการณ์ใดควรได้รับก่อน และในขอบเขตมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม การกำหนดเนื้อหาไว้ล่วงหน้าจะทำให้การสอนมีสาระคุ้มค่ากับเวลาที่ผ่านไปและมีคุณค่าแก่ผู้เรียน

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญเช่นกัน เพราะทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนอย่างไร ใช้วิธีการใดในการเสนอหรือสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะต้องใช้วิธีการที่เหมาะสม อาจใช้วิธีเดียวหรือหลายวิธีในการสอนแต่ละครั้ง โดยจะต้องเป็นวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาวิชากับผู้เรียน กับสภาพห้องเรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

4. การใช้สื่อการสอน สื่อการสอนเป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ชัดเจนและเร็วขึ้น ตลอดจนช่วยสร้างความสนใจได้ดี สื่อการสอนที่ดีจะช่วยให้การสอนดำเนินไปได้ราบรื่นและสะดวกคล่องตัวแก่ผู้เรียน การเตรียมสื่อการสอนทำให้ผู้สอนทราบว่าใช้อะไรเป็นสื่อช่วยสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

5. การวัดผลประเมินผล องค์ประกอบข้อนี้ช่วยให้ผู้สอนทราบว่า การสอนที่ผ่านมาบรรลุผลหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีตอนใดหรือจุดประสงค์ใดบ้างที่ยังไม่บรรลุ ทำให้ผู้สอนสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ตรงจุด

การวัดผลประเมินผลนี้มีประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ผู้สอนจึงต้องทำการวัดประเมินผลทุกครั้งที่สอน

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของการสอนมีทั้งองค์ประกอบรวมและองค์ประกอบย่อย องค์ประกอบรวมนั้นเป็นส่วนสร้างให้เกิดการสอน ส่วนองค์ประกอบย่อยเป็นส่วนเสริมให้การสอนมีประสิทธิภาพและมีคุณค่าแก่ผู้เรียน

หลักพื้นฐานในการสอน

ในการดำเนินงานใดก็ตาม จำเป็นต้องมีหลักการเป็นเครื่องยึดถือ เพื่อให้งานดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ในการสอนก็เช่นเดียวกันจำเป็นต้องมีหลักการสอน เพื่อให้งานการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตรงตามจุดหมายของหลักสูตร ดังนั้น หลักการสอนจึงเป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้เป็นครู แม้ว่าผู้สอนแต่ละคนจะมีเทคนิคการสอนเฉพาะของตน แต่ก็ยึดหลักการพื้นฐานเดียวกัน ในเรื่องของหลักการพื้นฐานสำหรับการสอนนี้มีหลักการหลายประการตามมุมมองของนักการศึกษา เช่น

ทองคุณ หงส์พันธุ์ (2542) ได้ให้หลักการสอน โดยกล่าวไว้เป็นบัญญัติ 20 ประการของการสอน ดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง 2) วางแผนการสอนอย่างดี 3) มีกิจกรรม/ ทำอุปกรณ์ 4) สอนจากง่ายไปหายาก 5) วิธีสอนหลายหลากมากชนิด 6) สอนให้คิดมากกว่าจำ 7) สอนให้ทำมากกว่าท่อง 8) แคล้วคล่องเรื่องสื่อสาร 9) ต้องชำนาญการจูงใจ 10) อย่าลืมนำชีวิตวิทยา 11) ต้องพัฒนาอารมณ์ขัน 12) ต้องผูกพันห่วงหาศิษย์ 13) ฝ่าตามติดพฤติกรรม 14) อย่าทำตัวเป็นทรราช 15) สร้างบรรยากาศไม่น่ากลัว 16) ประพฤติตัวตามที่สอน 17) อย่าตำรอนกำลังใจ 18) ใช้เทคนิคการประเมิน 19) ผู้เรียนเพลินมีความสุข และ 20) ครูสนุกกับนักเรียน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2545) กล่าวถึงหลักการพื้นฐานในการสอนไว้ 4 ประการ คือ

1. หลักการเตรียมความพร้อมพื้นฐาน ได้แก่ การเตรียมตัวผู้สอนในด้านความรู้ ด้านทักษะการสอน และด้านการแก้ปัญหาการสอน
2. หลักการวางแผนและเตรียมการสอน ได้แก่ การเตรียมเขียนแผนการสอน ผลัดสื่อเตรียมแบบทดสอบ และซ่อมสอน
3. หลักการใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น หลักความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักการเร้าความสนใจ หลักการเสริมแรง ฯลฯ
4. หลักการประเมินผลและรายงานผล ซึ่งเกี่ยวกับการกำหนดจุดประสงค์การสอน ทั้งด้านการเตรียมตัวก่อนสอน การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลหลังการสอน ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถนำมาประมวลสรุปเป็นหลักฐานในการสอนที่ผู้สอนต้องคำนึงถึง ได้แก่

1. ก่อนการสอน ผู้สอนต้องเตรียมการสอนในหัวข้อต่อไปนี้
 - 1.1 ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู และเอกสารประกอบการสอนต่าง ๆ เพื่อจัดทำแผนการสอน
 - 1.2 ศึกษาผู้เรียนให้ทราบถึงความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์เดิม ความสามารถ ความสนใจ ฯลฯ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการเตรียมสอน
 - 1.3 เขียนแผนการสอนให้มีครบทุกข้อ ได้แก่ 1) จุดประสงค์การสอน 2) เนื้อหาสาระสำคัญของบทเรียน 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) สื่อการเรียนการสอน 5) การวัดผลประเมินผล
 - 1.4 เตรียมสื่อการเรียนการสอน เอกสารหรือข้อทดสอบ ตลอดจนสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมก่อนสอน
2. ขณะสอน ผู้สอนดำเนินการสอน โดยคำนึงถึงข้อต่อไปนี้
 - 2.1 ให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่วางแผนไว้ในแผนการสอน
 - 2.2 ใช้ทักษะการสอนที่เหมาะสม เช่น การอธิบาย การใช้วาจา กิริยาท่าทาง การเขียน กระดานดำ ฯลฯ
 - 2.3 ใช้เทคนิควิธีการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด โดยใช้วิธีสอนหลายรูปแบบ และดำเนินการสอนอย่างเป็นกระบวนการ
 - 2.4 เน้นการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนให้ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
 - 2.5 ใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับบทเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้
 - 2.6 ใช้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ให้ถูกต้อง เช่น การเสริมกำลังใจ การจูงใจ การฝึกหัด การให้งานตามความสามารถ ความถนัดของแต่ละบุคคล สอนจากง่ายไปหายาก ฯลฯ
 - 2.7 สร้างบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ เช่น ห้องเรียน สะอาด สว่าง กว้างขวาง ครูผู้สอนใจดี ไม่เข้มงวดครัดใจ ฯลฯ
 - 2.8 ใช้วิธีการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอน
3. หลังการสอน ผู้สอนควรดำเนินการ ดังนี้
 - 3.1 พิจารณาผลการเรียนการสอนว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ถ้ามีเพียงส่วนน้อยที่ไม่บรรลุ ควรได้จัดสอนซ่อมเสริมให้ แต่ถ้ามีผู้เรียนจำนวนมากที่ไม่บรรลุ แสดงว่าการสอนตลอดจนการวางแผนการสอนมีข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

3.2 ปรับปรุงแก้ไขโดยหาสาเหตุที่เกิดข้อบกพร่องแล้วแก้ไขที่จุดบกพร่องนั้น เหล่านี้เป็นพื้นฐาน และได้ใช้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติจริง ย่อมช่วยให้การเรียนการสอน ประสบผลสำเร็จได้ดังประสงค์

ลักษณะการสอนที่ดี

การสอนลักษณะใดก็ตามที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี จัดเป็นการสอนที่ดีทั้งสิ้น ถ้าจะกล่าวโดยละเอียดแยกย่อยแล้ว การสอนที่ดีจะมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นการสอนที่มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ครอบคลุมประกอบของการสอน อันได้แก่ การตั้งจุดประสงค์การสอน การจัดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล

2. เป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ ความคิด ด้านเจตคติ และด้านทักษะ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้แจ้ง คิดชอบ และปฏิบัติดี เกิดการเจริญเติบโตทุกด้าน อย่างขึ้นบานและแจ่มใส (สุมน อมรวิวัฒน์, 2553, หน้า 464)

3. เป็นการสอนที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ กับเนื้อหาและกับผู้เรียน โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม

4. เป็นการสอนที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง หรือได้มีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และเกิดความกระตือรือร้น ในการเรียน

5. เป็นการสอนที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร เช่น หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554 มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบชีพ ผู้สอนก็ต้องจัดการเรียน การสอนให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะดังที่หลักสูตรกำหนดไว้

6. เป็นการสอนที่คำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและตลอดไป เช่น การสอนโดยให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ วิจัย ได้รู้จักวิธีแสวงหาความรู้ ได้ฝึกคิดแก้ปัญหา ย่อมดีกว่าวิธีสอนโดยบอกความรู้ให้ หรือกระทำให้ดูแต่เพียงอย่างเดียว การให้ผู้เรียนได้นำ ประสพการณ์ทั้งความรู้ ความคิด ไปใช้ในชีวิตประจำวันปัจจุบันและอนาคตได้ ย่อมเป็นการสอน ที่มีคุณค่าแก่ผู้เรียน

7. เป็นการสอนที่เร้าความสนใจผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจเรียนตลอดจนจบ กระบวนการสอน เช่น ผู้สอนใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ ใช้คำถามกระตุ้นให้คิด ใช้วิธีการสอน หลากรูปแบบที่เหมาะสม ให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ (Learning by doing) ได้ทดลอง ได้คิดค้นคว้า เป็นต้น ย่อมทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความสนใจ

8. เป็นการสอนที่มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศด้านวัตถุและด้านจิตใจ บรรยากาศด้านวัตถุ หมายถึง การมีสภาพห้องเรียน อุปกรณ์การเรียน และสิ่งแวดล้อมที่ดี เอื้ออำนวยให้เกิดความสบายตาสบายใจในการเรียน ส่วนด้านจิตใจ หมายถึง การที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน ด้วยดี ให้ความเป็นกันเอง ให้ความเมตตา ความรัก ความอบอุ่นแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสุข มีชีวิตชีวา และไม่ตึงเครียด

9. เป็นการสอนที่ผู้สอนรู้จักใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เช่น การให้รางวัล และการลงโทษที่พอดี การให้คำชม การจูงใจ ใฝ่ใจให้ผู้เรียนเกิดแรงกระตุ้นภายใน การให้ผู้เรียนได้รับทราบผลงานของตนโดยทันที การให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การให้เรียนจากสิ่งที่ย้ายไปยาก ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดี

10. เป็นการสอนที่ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย เช่น ให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานกลุ่มร่วมกัน ได้ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตาม ฝึกการทำตามข้อกำหนดของกลุ่ม และฝึกระเบียบวินัยในตนเอง สิ่งเหล่านี้จะเป็นการปูพื้นฐานการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไป

11. เป็นการสอนที่มีกระบวนการ หมายถึง มีลำดับขั้นตอนการสอนที่ไม่สับสน ในการสอนจำเป็นต้องมีการเตรียมการสอน เตรียมจัดลำดับการสอนให้สอดคล้องต่อเนื่องกัน อย่างเหมาะสมตั้งแต่ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป กระบวนการสอนจะมีขั้นตอนแตกต่างกันไปตามลักษณะของวิธีสอนที่นำมาใช้ เช่น วิธีสอนแบบสาธิต ย่อมมีขั้นตอนการสอนแตกต่างจากวิธีสอนแบบทดลอง ผู้สอนต้องวางแผนจัดลำดับขั้นตอนการสอนให้ถูกต้อง

12. เป็นการสอนที่มีการวัดผลประเมินผลทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังการเรียน โดยอาจใช้วิธีต่าง ๆ เช่น การสังเกต การซักถาม การทดสอบ การค้นคว้ารายงาน การทำแบบฝึกหัด ฯลฯ การวัดผลประเมินผลจากการสอนของตนว่า มีข้อบกพร่องที่องค์ประกอบการสอนข้อใด ทำให้แก้ไขตรงจุด เพื่อความสมบูรณ์ของการสอนครั้งต่อไป

13. เป็นการสอนที่ผู้สอนสอนด้วยวิญญานความเป็นครู สอนด้วยความกระตือรือร้น สอนด้วยความตั้งใจ ความเต็มใจ และความมั่นใจ บุคลิกภาพท่าทีการแสดงออกของผู้สอนจะสะท้อนให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึกของผู้สอนได้ดี ถ้าผู้สอนมีความรู้สึกที่ดีทั้งต่อผู้เรียนและต่ออาชีพ ผู้เรียนส่วนใหญ่จะเรียนด้วยความศรัทธา ด้วยความสุข ด้วยความตั้งใจ และด้วยความเต็มใจเช่นกัน

จากหลักพื้นฐานในการสอนที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ได้ข้อสรุปว่า ลักษณะการสอนที่ดี ต้องเป็นการสอนที่พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางสร้างสรรค์ และร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความสุขดังคำกล่าวที่ว่า เก่ง ดี และมีสุข

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินการจัดการเรียนการสอน

พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตฺต โสภโณ) (2549, หน้า 214-219) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจที่ทำให้พระสงฆ์เริ่มและทำงานเพื่อพัฒนาสังคม โดยมีสาเหตุมาจากปัจจัย 2 ประการ คือ

1. แรงจูงใจภายนอก พระสงฆ์มีชีวิตอยู่ท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลง จึงได้เห็นปัญหาของประชาชนที่บารุงวัดนั้น ๆ อยู่ และชุมชนที่อยู่รอบ ๆ วัด ซึ่งคนเหล่านั้นอาจจะป็นญาติพี่น้อง หรือเป็นผู้มีอุปการะต่อวัด เห็นปัญหาความยากจน ปัญหาความเจ็บป่วยขาดผู้ดูแลเอาใจใส่ การที่เด็ก ๆ ขาดการศึกษา การที่ชาวบ้านถูกนายทุนเอาไรด์เอาเปรียบในการซื้อและการขายผลผลิต ปัญหาการขาดแคลนน้ำ สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้พระสงฆ์คิดหาทางที่จะช่วยชาวบ้านทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. แรงจูงใจภายในของพระสงฆ์ คือ การปฏิบัติธรรม พระสงฆ์ที่ทำงานต่อเนื่อง โดยไม่เห็นดินเหนียวและท่อถอยนั้น มักจะเคยผ่านการปฏิบัติกัมมัฏฐานทั้งสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ทำให้จิตใจบริสุทธิ์ แล้วเกิดปัญญาอันลึกซึ้ง ทำให้มองเห็นปัญหาของประชาชนอย่างรอบด้านแล้วเกิดคุณธรรมชนิดหนึ่งตามมา คือ ความเมตตากรุณาต่อพี่น้องร่วมประเทศ ถือว่าการทำประโยชน์ต่อผู้อื่นนั้น คือ การปฏิบัติธรรม บำเพ็ญตนคุณพระโพธิสัตว์ทำงานด้วยความสนุกเพลิดเพลินตลอดเวลา แรงจูงใจในที่เกิดจากการปฏิบัติธรรมนี้ จะทำให้เห็นความกลมกลืนระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติตลอดเวลา

ข้อสรุปจากแรงจูงใจทั้งสองนี้ มีผลต่อการพัฒนาของพระสงฆ์ในระยะสั้น แต่ผลในระยะยาวจะแตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้ที่ม่แรงจูงใจภายนอกอย่างเดียวจะทำงานเพียงชั่วคราวชั่วคราว แต่ผู้ที่มีแรงจูงใจประเภทหลัง คือ แรงจูงใจภายใน จะพึ่งตนเองได้และไม่ท้อถอย เมื่อมีอุปสรรคยิ่งสนุกกับงาน

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวพระพุทธศาสนา

ศิวาพร ศรีศักดิ์นันท์ (2557, หน้า ๗) จากงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างจริยธรรม การสื่อสารเชิงพุทธทางสื่อออนไลน์ของสื่อมวลชนไทย พบว่า การจัดการเชิงพุทธควรเน้นที่การเสริมสร้างแนวทางการจัดการ โคนน้อมนำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ คือ ปัจจัยภายนอก หรือปรโต โฆสะ (อกุศลมูล) แก้ไขโดยกัลยาณมิตรและปัจจัยภายใน หรือ โยนิ โสมนสิการ (กิเลสและทัญญู) แก้ไขโดยระเบียบวิธีคิดแบบโยนิ โสมนสิการ

1. ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเชิงพุทธ ได้แก่ อายตนะภายนอกที่เข้ามากระทบ ปรโต โฆสะ และกัลยาณมิตร

1.1 อายตนะภายนอก ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร ได้แก่ สิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นภายนอกที่เกี่ยวกับการเห็น การได้ยิน การฟัง การรับกลิ่นรส การสัมผัสทางกาย

การสัมผัสรับรู้ทางใจในพระพุทธศาสนา เรียกว่า อายตนะ ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง โสณัฐพะ และธรรมารมณ์ อายตนะภายนอกเหล่านี้มีมากมายที่เข้ามากระทบบุคคลหรือผู้รับสารตลอดเวลา ดังนั้น ในแต่ละวันบุคคลหรือผู้รับสารย่อมได้เห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ยินเสียงลิ้มรสในขณะกินหรือดื่ม สัมผัสกับสิ่งที่มากมายที่กระทบทั้งเรื่องราวต่าง ๆ ที่มากระทบกับหน้าที่การงาน ความรู้สึกสุข ทุกข์ทางใจ ทั้งที่เคยเกิดขึ้นแล้ว กำลังเกิดขึ้นหรือยังไม่เกิดขึ้น เป็นต้น

1.2 ปรีโตโฆสะ ได้แก่ เสียงจากผู้อื่น หรือการได้สดับรับฟังจากผู้อื่น หมายถึง การได้รับเนื้อหาสารจากแหล่งสารหรือผู้ส่งสาร ปรีโตโฆสะอาจจะเป็นไปในทางดี ก่อให้เกิดประโยชน์ หรืออาจเป็นไปในทางไม่ดีก่อให้เกิดโทษได้ แต่ในศาสนามุ่งถึงปรีโตโฆสะที่หมายถึง การฟังธรรมที่เป็นสัพพะยะ หรือการฟังที่สบายใจสอดประสานแก่คนเท่านั้น มิได้หมายถึง การฟังสัทธรรมจากผู้อื่น ทั้งนี้ เพราะปรีโตโฆสะในความหมายดังกล่าว เป็นหนึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ

ในการเสริมสร้างจริยธรรมการสื่อสารเชิงพุทธ จึงมุ่งหมายเฉพาะที่เป็นปรีโตโฆสะ หรือการได้รับเนื้อหาสารที่ดี ก่อให้เกิดประโยชน์จากแหล่งสารหรือผู้ส่งสาร ปรีโตโฆสะเป็นปัจจัยภายนอกที่ครอบคลุมการสั่งสอนแนะนำ การถ่ายทอดโฆษณา คำบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียนคำชี้แจง คำอธิบายการเรียนรู้จากผู้อื่น ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยทางสังคมในที่นี้ หมายถึง สิ่งที่ต้องดิงามเท่านั้น ปัจจัยภายนอก คือ ปรีโตโฆสะนี้กล่าวได้ว่า เป็นการได้รับเนื้อหาสารที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองจากแหล่งสารหรือผู้ส่งสาร

1.3 กัลยามิตร การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก คือ การรับฟังคำแนะนำสั่งสอนเล่าเรียนความรู้ สนทนาซักถาม ฟังคำบอกเล่าชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะการสดับสัทธรรมจากท่านผู้เป็นกัลยามิตร หมายถึง รู้จักหาผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อน หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมทั่วไปที่ดี ที่เกื้อกูล ซึ่งจะชักจูงหรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ ด้วยการฟัง การสนทนา ซักถาม การอ่าน การค้นคว้า ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์

พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้ยกย่องความมีกัลยามิตร หรือมิตรที่ดีไว้หลายอย่าง เช่น “เมื่อพูดถึงองค์ประกอบภายนอก เราไม่เห็นองค์ประกอบแม้อย่างหนึ่งที่เป็นไปเพื่อประโยชน์มาก ๆ ความมีกัลยามิตรย่อมเป็นไปเพื่อความดำรงคงมั่นไม่เสื่อมสูญ ไม่หายไปแห่งสัทธรรม และเมื่อกัลยามิตรกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นและอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วที่เสื่อมไป พระพุทธองค์ทรงเปรียบกัลยามิตรเป็นบุพนิมิต เพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 ดุจดั่งแสงอรุณที่เกิดขึ้นมาก่อนอาทิตย์อุทัย และเมื่อกัลยามิตรมีกัลยามิตร ฟังหวังได้ว่าจะเจริญอริยมรรคมีองค์ 8 ให้มาก

กัลยามิตร มิได้หมายถึงเพื่อนที่ดีอย่างในความหมายสามัญเท่านั้น แต่ยังหมายถึง ผู้ที่เพียบพร้อมด้วยสมบัติที่จะสั่งสอนแนะนำ ชี้แจงชักจูงช่วยบอกช่องทาง หรือเป็นตัวอย่าง

ให้ผู้อื่นดำเนินไปในมรรคแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้อง การพฤติพรหมจรรย์นั้น คือ การประพฤติ
 ดังพรหม คือ การเว้นเสพกามซึ่งได้อริยมรรคมีองค์ 8 ความสำคัญของกัลยาณมิตรนั้น คือ ปัจจัย
 ที่ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ 2 ประการ 1) ปรโตโมหะ คือ เสี่ยงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจาก
 ภายนอก คือ การรับฟังการสั่งสอนเล่าเรียนหาความรู้ สนทนาซักถาม ฟังคำบอกเล่าชักจูงของผู้อื่น
 โดยเฉพาะการสดับรับฟังสัทธรรมจากท่านผู้เป็นกัลยาณมิตร 2) โยนิโสมนสิการ การใช้ความคิดเห็น
 ที่ถูกวิธี ความรู้จักคิด คิดเป็น คือ ทำในใจโดยแยบคาย มองสิ่งทั้งด้วยพิจารณา รู้จักสืบสาวหาเหตุ
 แยกแยะสิ่งนั้น ๆ ออกให้เห็นตามสถานะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย

กล่าวโดยรวมเกี่ยวกับปัจจัยภายนอก 3 ประการ ได้แก่ 1) สิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นทั้งหลาย
 2) สารที่ปรากฏหรือมากับสิ่งเร้านั้น หรือเนื้อสาร 3) ผู้ส่งสาร ในทัศนะของพระพุทธศาสนาและ
 ในการสื่อสารเชิงพุทธ พิจารณาว่า สิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นทั้งหลายเป็นของกลาง ๆ ที่มีอยู่เป็นปกติ
 แต่สารปรากฏหรือมากับสิ่งเร้า หรือเนื้อหาสารนั้น ต้องเป็นสารที่ดี ก่อให้เกิดปัญญาและประโยชน์
 และ (4) ผู้รับสาร โดยถูกส่งหรือสื่อออกมาจากผู้ส่งสารที่ดั้นเอง

2. ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างจริยธรรมการสื่อสารเชิงพุทธ
 ได้แก่ อายตนะภายใน การทำหน้าที่ของจิต และโยนิโสมนสิการ

2.1 อายตนะภายใน สิ่งที่เป็นช่องทางการติดต่อแห่งการติดต่อให้ถึงกันหรือ
 การสัมผัสรับรู้ต่อกันหรือเป็นเครื่องมือที่บุคคลใช้เป็นช่องทางการติดต่อระหว่างตนเองกับโลกภายนอก
 หรืออายตนะภายนอกเรียกว่า อายตนะหรือสื่อ อายตนะที่ใช้ติดต่อกับอายตนะภายนอก หรือเรียกว่า
 อายตนะภายใน ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ (อายตนะภายในเหล่านี้กล่าวในสถานะทั่วไปว่า
 อยู่ในสถานะที่ใช้การได้ตามปกติ)

2.2 การทำหน้าที่ของจิต การทำหน้าที่จิตในการรับรู้ที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสระหว่าง
 อายตนะภายนอกหรือ อารมณ์ กับอายตนะภายใน หรือทวาร เนื่องจากจิตเป็นธรรมชาติที่รู้หรือ
 ทำหน้าที่เห็น ได้ยิน รับกลิ่น รู้รส รู้สึกรู้สีกต่อการสัมผัสถูกต้องทางกายและรู้สึกนึกคิดทางใจ
 การเกิดขึ้นของวิญญาณ หรือจิต คือ การรับรู้ที่เกิดขึ้นเมื่ออารมณ์มากระทบหรือเรียกว่า
 ผัสสะทวาร ซึ่งหลังจากทำหน้าที่ในการรับรู้และจิตยังทำหน้าที่ต่อไปในการพิจารณาอารมณ์
 เสพอารมณ์ และยึดเหนี่ยวอารมณ์ และสะสมวิบาก ขึ้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นขั้นตอน
 ในกระบวนการสื่อสารกับตนเอง การเสริมสร้างจริยธรรมการสื่อสารเชิงพุทธพิจารณาว่า
 การสื่อสารกับตนเองที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารในลักษณะของการคิด ความรู้สึก
 มีสติระลึกรู้ นึกได้ เป็นต้นนั้นต้องดำเนินไปในทางทิศที่ดีที่ถูกต้อง เป็นกุศล เมื่อคิดก็ต้องเป็น
 การคิดในรูปแบบที่ดี เช่น โยนิโสมนสิการ เป็นต้น

2.3 โยนิโสมนสิการ คำว่า “โยนิโสมนสิการ” นั้นประกอบด้วยคำสองคำ คือ โยนิโส มาจาก “โยนิ” แปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อุบาย วิธี ทาง “มนสิการ” หมายถึง การทำในใจ การคิด คำนึง นึกถึงใส่ใจ พิจารณา ดังนั้น “โยนิโสมนสิการ” จึงหมายถึง การทำใจอะไรให้แยกกาย หรือการพิจารณาให้แยกกาย กล่าวคือ ความเป็นผู้ฉลาดในการคิดคิดอย่างถูกวิธีถูกระบบพิจารณา ไตร่ตรองสืบสาวไปถึงสาเหตุหรือต้นตอที่กำลังจะคิดถึงรากถึงโคนแล้วประมวลความคิดรอบด้าน จนกระทั่งสรุปมาออกได้ว่าสิ่งนั้นควรหรือไม่ควรดีหรือไม่ดี เป็นวิธีทางแห่งปัญญาเป็นธรรม สำหรับกลั่นกรองแยกแยะข้อมูลหรือแหล่งข่าวหรือที่เรียก “ปรโต โฆสะ” อีกชั้นหนึ่งกับทั้งเป็น ป่อเกิดแห่งความคิดหรือชอบหรือ “สัมมาทิฐิ” ทำให้มีเหตุและผลไม่ม่งมาย

กัมภีร์ในพระไตรปิฎกชั้นอรรถกถาและฎีกาได้แสดงไวพจน์แจ้งความหมายในแง่ต่าง ๆ ของโยนิโสมนสิการว่า “อุบายมนสิการ” เป็นการคิดหรือพิจารณาอุบาย คือ การคิดอย่างมีวิธีหรือ ถูกวิธี ซึ่งหมายถึง การเข้าถึงความจริงสอดคล้องกับแนวสัจจะทำให้รู้สภาวะลักษณะและสามัญ ลักษณะของสิ่งทั้งหลาย “ปถมนสิการ” เป็นการคิดถูกทางต่อเนื่องเป็นลำดับ หมายถึง ความคิด ที่เป็นระเบียบตามหลักเหตุผลไม่สับสน

โยนิโสมนสิการเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล โดยถือเป็นคุณภายใน โยนิโสมนสิการ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ และเนื่องจากโยนิโสมนสิการเป็นธรรม 1 ใน 4 ประการ ที่บุคคลยิ่งเจริญทำให้มากแล้วย่อมเป็นไปด้วยความเจริญแห่งปัญญาได้ปัญญา เป็นผู้ที่มีปัญญามาก มีปัญญากว้างขวาง มีปัญญาลึกซึ้ง มีปัญญาไพศาล มีปัญญาร่าเริง มีปัญญาเล่นไป มีปัญญาเทียบแหลม และมีปัญญาชำแรกกิเลส โยนิโสมนสิการจึงเป็นวิธีการแห่งปัญญารวมทั้งความสามารถในการชัก ความนึกคิดไปสู่แนวทางที่ถูกต้อง

โยนิโสมนสิการ วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม 3 การปฏิบัติในแง่ต่าง ๆ ที่เป็นส่วนย่อย ของการดำเนินอย่างทีกล่าวมานี้รวมเรียกว่า การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องหรือการรู้จักดำเนินชีวิต พุคฺคิให้ สอดคล้องกับถ้อยคำที่ใช้ข้างต้นว่าดำเนินชีวิตเป็นและชีวิตที่ดำเนินอย่างนี้ได้ชื่อว่าเป็นชีวิตที่ดำรง ตามนัยแห่งพุทธธรรม บรรดาการปฏิบัติถูกต้องในแง่ต่าง ๆ เหล่านี้อาจพูดได้ได้ว่า การรู้จักคิด หรือคิดเป็น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ทั้งนี้ด้วยเหตุผลมากมาย หลายประการ เช่น ในแง่ของการรับรู้ความคิดเป็นจุดศูนย์ข่าวสารข้อมูลทั้งหมดไหลมาชุมนุม เป็นที่วินิจฉัยและนำข่าวสารข้อมูลเหล่านั้น ไปปรุงแต่งสร้างสรรค์และใช้การต่าง ๆ

สรุปได้ว่า โยนิโสมนสิการเป็นการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นการสืบค้นตามแนวสัมพันธ สืบทอดแห่งเหตุปัจจัยพิจารณาสืบสาวสาเหตุ ให้เข้าใจถึงต้นเค้าหรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่อง ตามลำดับ “อุปปาทกมนสิการ” เป็นการคิดพิจารณาให้เกิดกุศลธรรม เช่น การพิจารณาที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคงในการดำเนินชีวิตนั้น หลักโยนิโสมนสิการสามารถนำมาปรับใช้ได้

มากมายหลายแง่ด้วยกัน ในแง่ของการล่องพ้นปัญญา ได้แก่ แก่ปัญญาเป็น ในแง่ของการทำกรรม ได้แก่ คิดเป็นพูดเป็นและสื่อสารเป็น ในแง่ของการรับรู้ ได้แก่ ดูเป็น ฟังเป็น ดมเป็น ลิ้มรสเป็น สัมผัสเป็น คิดเป็นและในแง่ของการเสพหรือบริโภค ได้แก่ กินเป็น ใช้นเป็น บริโภคเป็น เสวนาคบหาเป็น

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน

1. ความหมายของการประเมินหลักสูตร

นักวิชาการในแต่ละสาขาได้ให้นิยามของคำว่า “ การประเมินหลักสูตร ” หรือ “ การประเมินการจัดการเรียนการสอน ” ว่า ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นคนให้ความหมายมุมมองของนักวิชาการแต่ละสาขาจึงแตกต่างกันออกไป แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมองประสิทธิภาพไปในแนวทางที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของงานเป็นสำคัญความหมายประสิทธิภาพที่น่าสนใจ มีดังต่อไปนี้

สเตียร์ส (Steers, 1977, p. 55) กฤษณ์ อุทัยรัตน์ (2544, หน้า 39) และ สุภาพร พิศาลบุตร (2544, หน้า 203) ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า ประสิทธิภาพขององค์กร คือ การที่กลุ่มสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ซึ่งเป็นผลิตผลของกลุ่ม

ขณะที่ เซอร์จิโอวานนิ (Sergiovanni, 1991, p. 76) อธิบายถึง ประสิทธิภาพ สถาบันการศึกษาว่ามีความหมาย 2 ประการ คือ ความหมายแบบทั่วไป หมายถึง ความสามารถในการผลิตที่จะทำให้เกิดผลตามที่ปรารถนาความหมายอีกประการ คือ ความหมายเชิงเทคนิค หมายถึง วัฏจักรของการบริหารการศึกษาโดยประสิทธิภาพจะนำมาซึ่งความหมายเฉพาะหรือพิเศษ ในส่วนนี้จะเน้นไปที่ความมีสัมฤทธิ์ผลที่ดีในทักษะพื้นฐานของนักเรียนที่สามารถวัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสอดคล้องกับวอลซ์ (Walsh, 1999, p. 235) กล่าวว่า สถาบันการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเป็นที่ต้องการ หมายถึง การที่สถาบันศึกษามีระบบที่เอาใจใส่ต่อความอ่อนแอทั้งหลายที่ปรากฏออกมาโดยพิจารณาจากผลการเรียนรู้ผลการเรียนการสอนการบริหารจัดการ และการจัดการของสถาบันการศึกษา

บุญเรือง ศรีเหรียญ (2542, หน้า 27) สรุปว่า ประสิทธิภาพของสถาบันการศึกษา หมายถึง ผลที่เกิดจากการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติของสถาบันการศึกษาที่ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านพุทธศีกษาจริยศีกษา และการปฏิบัติส่งผลให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทั้งทางร่างกายอารมณ์สังคมสติปัญญา และลักษณะนิสัยมีทักษะมีบุคลิกภาพและมีเจตคติที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และ องอาจ นัยพัฒน์ (2544, หน้า 6) ให้นิยามไว้คล้ายกันว่าหมายถึง ผลอันเกิดจากการกำหนดนโยบายและการดำเนินการต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษาที่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางบวกหรือเพิ่มพูนขึ้นในผลการเรียนรู้

ทั้งทางวิชาการและผลที่ไม่ใช่วิชาการของนักเรียนคนหนึ่ง ๆ ที่ศึกษาอยู่สถาบันการศึกษาใด ๆ นอกจากนี้เมื่อกล่าวถึง “ประสิทธิผล” (Effectiveness) แล้วมักจะมีการกล่าวถึงคำว่า “ประสิทธิภาพ” (Efficiency) ควบคู่กันไปด้วยเสมอ

ดังนั้น เพื่อความเข้าใจมากยิ่งขึ้นจึงได้มีผู้เปรียบเทียบให้เห็นความสัมพันธ์ของทั้งสองคำนี้โดย

สถาพร ปิ่นเจริญ (2545, หน้า 57-58) กล่าวว่า ในความเป็นจริงแล้วว่า “ประสิทธิภาพ” และ “ประสิทธิผล” สองคำนี้มีความแตกต่างกันทั้งในแง่ความหมายและในแง่ของการนำไปใช้ในขณะเดียวกัน ก็อาจไม่แตกต่างกันมากนักหากมองในเชิงการบริหารองค์การให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งสองคำต่างก็มุ่งไปสู่ความสำเร็จทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินเป็นการสร้างความอยู่รอดให้กับองค์การ

ดังนั้น แม้สองคำนี้จะแตกต่างกันแต่ก็จำเป็นต้องอยู่ควบคู่กันเพื่อให้เกิดการบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การเป็นสำคัญคำว่า ประสิทธิภาพมุ่งเน้นชีวิตผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินโดยตรงเท่านั้น แต่งานบางอย่างไม่สามารถวัดประสิทธิภาพได้โดยตรง ส่วนประสิทธิผล หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ได้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้ซึ่งจุดมุ่งหมายดังกล่าวมีอยู่มากมาย เช่น การมีประสิทธิภาพการมีกำไรที่พนักงานทำงานตรงเวลา ฯลฯ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพเป็นส่วนหนึ่งของประสิทธิผล

สเตียร์ส (Steers, 1977, p. 55) ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าแม้ประสิทธิผลกับประสิทธิภาพจะมีความสัมพันธ์กันอย่างมากแต่ประสิทธิภาพเป็นเพียงส่วนประกอบที่จำเป็นของประสิทธิผลเท่านั้นยังไม่เป็นส่วนประกอบที่เพียงพอสำหรับความมีประสิทธิภาพเพราะยังคงมีตัวแปรอื่น ๆ ที่มีความสำคัญ เช่น ทรัพยากรที่มีความจำเป็นต้องใช้เป็นต้นในเรื่องนี้ รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร (2536, หน้า 169) ได้เปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประสิทธิผลหมายถึง ผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้นของงาน ส่วนประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถที่ทำงานให้เกิดความสำเร็จการที่จะกล่าวว่า องค์การมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงแต่ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นของงานเพียงอย่างเดียวย่อมไม่ถูกต้อง จะต้องพิจารณาลึกลงไปอีกว่าผลสำเร็จของงานนั้นสนองตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การหรือไม่ เพราะบางครั้งพบว่า องค์การประสบความสำเร็จหรือมีผลงานชัดเจน แต่ปรากฏว่า ผลสำเร็จนั้นมีการใช้ทรัพยากรทั้งในด้านเงินลงทุนระยะเวลาและบุคลากรมากเกินไปเกินความจำเป็น ดังนั้น การวิเคราะห์ประสิทธิผลองค์การจึงจำเป็นต้องพิจารณาประสิทธิภาพควบคู่กันไปกับที่กล่าวมานี้

ผู้วิจัยมีความคิดว่าประสิทธิผล คือ การบรรลุเป้าหมายของงานที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สามารถบรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดและมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ส่วนประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอน คือ การที่สถาบันการศึกษาสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของสถาบันการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยสิ่งสำคัญที่สุดคือการเน้นที่ตัวผู้เรียนที่ผู้เรียนจะต้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เป็นไปตามที่ต้องการและสิ่งที่เกิดควบคู่กันไป คือ การบรรลุจุดหมายอื่นของสถาบันการศึกษาด้วย เช่น การที่ผู้เรียนมีความเป็นอยู่ที่ดีในสถาบันการศึกษาผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อสถาบันการศึกษา และเชื่อมั่นในคุณภาพของสถาบันการศึกษาตลอดจนผู้สอนมีความรักความสามัคคี และมีความคิดเห็นในงานเดียวกัน (Steers, 1997, p. 8) พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์กร ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะขององค์กร ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านนโยบายบริหารและการปฏิบัติ ซึ่งเป็น การมองปัจจัยในองค์กรโดยรวม

เรด และคณะ (Reid et al., 1988, pp. 24-29) เสนอว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถาบันการศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารงาน ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถาบันการศึกษา และนักเรียน

2. การวิเคราะห์ประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอน

การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลนั้นจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยการบริหารหลัก ๆ ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) และการจัดการ (Management) หรือที่นิยมเรียกกันว่า 4 M's นอกจากนั้นเซอร์เชย์, แบลนชาร์ดและจอห์นสัน (รูจี้ร์ ภูสาระ และจันทรานี สงวนนาม, 2545, หน้า 7-8 อ้างอิงจาก Hersey, Blachard & Johnson, 1982) ยังได้เพิ่มการจูงใจ (Motivation) เป็นปัจจัยที่ 5 อีกด้วย และแม้ว่าจะมีปัจจัยดังกล่าวแล้วการบริหารสถานศึกษา ยังต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่มีส่วนสำคัญในการบริหาร ได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ประชากรทรัพยากรลักษณะนิสัยและความสามารถของคนความเชื่อและศรัทธา ขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนค่านิยมและอุดมการณ์ของสังคม

การที่ผู้บริหารจะบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลได้นั้นจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมี การวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ให้ถ่องแท้เสียก่อนการวิเคราะห์ประสิทธิผลและ ประสิทธิภาพขององค์กรเป็นเรื่องที่สำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการปรับปรุงและพัฒนา ประสิทธิภาพขององค์กร ทั้งนี้ เพราะองค์กรจะคงอยู่หรือล่มสลายขึ้นอยู่กับผลสำเร็จตามเป้าหมาย ขององค์กรและความสามารถในการดำเนินงานตลอดจนความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้ การวิเคราะห์ประสิทธิผลและประสิทธิภาพขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นเหตุเป็นผล และน่าเชื่อถือผู้บริหารองค์กรอาจจะเลือกแนวทางใดแนวทางหนึ่งในการวิเคราะห์ประสิทธิผล ขององค์กร ซึ่งมีแนวทางในการประเมิน 2 แนวคิด ดังนี้ (รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร, 2536, หน้า 169-181)

1. การวิเคราะห์ประสิทธิผลองค์กรตามแนวคิดการควบคุมและการจัดตั้งองค์การ
การจัดตั้งองค์การย่อมมีวัตถุประสงค์และความต้องการในการจัดตั้งอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็น
องค์การของรัฐหรือเอกชนหรือองค์การเพื่อการกุศล ทั้งนี้ ย่อมตั้งอยู่บนฐานของกลไกเดียวกัน
โดยมีลักษณะของกลไก ดังนี้

- 1.1 มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง
- 1.2 มีการกำหนดแผนงานและภาระงาน
- 1.3 มีการกำหนดทรัพยากรการบริหาร
- 1.4 มีอำนาจหน้าที่ตามโครงสร้างองค์การ
- 1.5 มีการดำเนินงาน
- 1.6 มีการประเมินผลการดำเนินงานจากโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ

ในการประเมินประสิทธิผลขององค์กรนั้นจะเป็นการประเมินภาพรวมขององค์การ
ส่วนการประเมินผลการดำเนินงานจากโครงการและกิจกรรมตามข้อ 1.6 นั้น เป็นเพียงส่วน
สนับสนุนปลีกย่อยของผลที่คาดหวังให้เกิดขององค์กรเท่านั้น เช่น ความคาดหวังของสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อดูแลการจัดการศึกษาระดับ
ประถมศึกษา โดยมุ่งหวังในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กไทยให้ดีขึ้น

ดังนั้น การประเมินประสิทธิผลของ สพฐ. ต้องดูที่ผลสำเร็จ คือ นักเรียนเรียนจบหลักสูตร
แล้วมีคุณภาพชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมมากน้อยเพียงไรสำหรับการวิเคราะห์ประสิทธิผล
ขององค์การทางการศึกษาจะไม่สามารถวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจนเหมือนในองค์การของเอกชน เช่น
องค์การทางการเงินองค์การทางอุตสาหกรรมเพราะว่าหากองค์การเหล่านี้ไม่มีประสิทธิผลองค์กร
ก็อยู่ไม่ได้ต้องขาดทุนล้มเลิกกิจการไปตรงกันข้ามกับองค์การของรัฐ เช่น สถาบันการศึกษา
ประถมศึกษาภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องการลงทุนการบริการผลตอบแทนกลับคืนจึงไม่มีความชัดเจน
เช่น ในองค์การเอกชนวิธีการวิเคราะห์องค์การตามแนวคิดการใช้กลไกควบคุมมีวิธีการ คือ
ให้พิจารณาว่าองค์ประกอบที่เป็นการประเมินผลของงาน คือ ความสำเร็จของงานเปรียบเทียบกับ
วัตถุประสงค์ของงาน ว่างานที่ได้รับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การหรือไม่เพียงไร
องค์ประกอบทรัพยากรเปรียบเทียบกับภาระงานว่าใช้ทรัพยากรคุ้มค่ากับงานที่ได้รับจากภาระงาน
ดังกล่าวหรือไม่

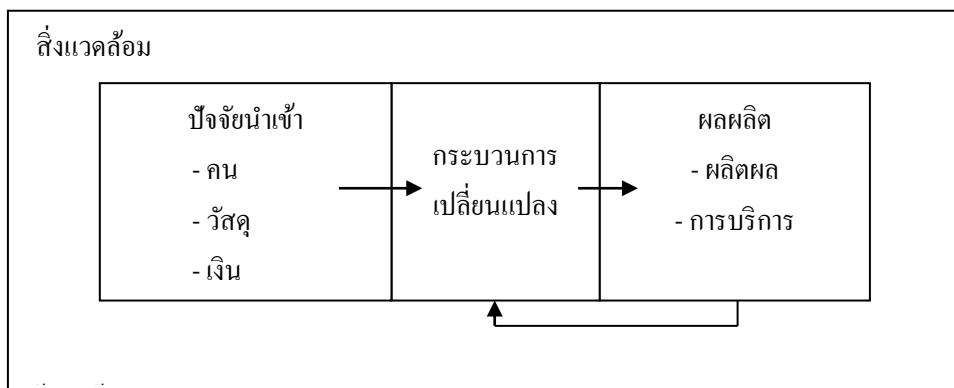
2. การวิเคราะห์ประสิทธิผลองค์กรตามแนวคิดเชิงระบบ (Systems approach)

การวิเคราะห์ประสิทธิผลองค์กรแนวนี้อาศัยทฤษฎีระบบ (Systems theory) ทฤษฎีที่อธิบายว่า
แต่ละสิ่งที่อยู่ในจักรวาลไม่ว่าสิ่งเล็กหรือสิ่งใหญ่เพียงใดล้วนเป็นหนึ่งหน่วยระบบมีคุณสมบัติ
ความเป็นระบบ คือ เป็นหน่วยทำงานมีผลผลิต มีกระบวนการ มีสิ่งป้อน มีขอบเขตเป็นส่วนย่อย

ของอภีระระบบ ประกอบด้วย อนุระบบผลผลิตรวมของหน่วยระบบเกิดจากการทำงานประสานกันของอนุระบบและแต่ละสิ่งมีความเป็นหน่วยระบบตามมิติต่าง ๆ กันในเวลาเดียวกัน (เจลีชว นูร์ริกกี, 2544, หน้า 135)

ส่วน จันทรานี สวงวนนาม (2545, หน้า 83) อธิบายว่า ทฤษฎีระบบเป็นทฤษฎีที่มีการศึกษาขอบเขตครอบคลุมพฤติกรรมทุกส่วนขององค์การทำให้สามารถอธิบายพฤติกรรมองค์การได้ทุกระดับทั้งระดับบุคคลระดับกลุ่มและระดับองค์การการศึกษาเป็นระบบการทำงานระบบหนึ่งเช่นเดียวกับระบบการทำงานอื่น ๆ กล่าวคือ มีสิ่งป้อนมีกระบวนการและมีผลผลิตไม่ว่าจะมองในระดับสถาบันการศึกษาหรือระดับกระทรวงการที่มองว่าการศึกษาเป็นระบบการทำงานทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเพิ่มผลผลิตลดความสิ้นเปลืองและความสูญเปล่า นั่นคือ เป็นการเพิ่มประสิทธิผลและประสิทธิภาพนั่นเอง (ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์, 2540, หน้า 149-155) สำหรับแนวคิดที่เป็นจุดเริ่มต้น ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาประสิทธิผลของสถาบันการศึกษานั้นสามารถทำได้โดยการวิเคราะห์ประสิทธิผลเชิงระบบซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของสถาบันการศึกษาและองค์การโดยทั่ว ๆ ไปในประเด็นมุมมองขององค์การในฐานะที่เป็นระบบเปิด (Denison, 1990, p. 5)

ฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 2005, pp. 18-19) ได้อธิบายเรื่องนี้ไว้คล้ายคลึงกัน โดยสรุปได้ว่า มุมมองขององค์การในฐานะที่เป็นระบบเปิดเป็นการมองที่ปฏิภีรยาระหว่างสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อพฤติกรรมองค์การ โดยไม่เชื่อว่าองค์การจะแยกอยู่อย่างโดดเดี่ยวโดยปราศจากการรับอิทธิพลใด ๆ จากภายนอกได้อิทธิพลที่มากกระทบต่อสถาบันการศึกษาในฐานะที่เป็นระบบเปิดได้แก่การแข่งขันแย่งชิงทรัพยากรและแรงกดดันจากนโยบายและการเมืองรูปแบบองค์การ ในระบบเปิดนั้นไม่เพียงแต่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างแนบแน่นองค์การนั้นรับเอาสิ่งป้อนจากสิ่งแวดล้อมแล้วแปรเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมนั้นออกมาเป็นผลผลิตดังภาพที่ 2-4

ภาพที่ 2-4 องค์การในฐานะที่เป็นระบบเปิด (Hoy & Miskel, 2005)

จากภาพที่อธิบายได้ว่า ระบบของสถาบันการศึกษานั้นมี 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยป้อนเข้า (Input) กระบวนการ (Process/ transformation process) และผลผลิต (Outputs) โดยในแต่ละส่วนยังมีองค์ประกอบย่อย ๆ อื่นอีกและจะเห็นได้ว่าแต่ละส่วนจะมีปฏิริยาซ้อนกลับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากส่วนของผลผลิต (Outputs) ไปยังกระบวนการตัวอย่างขององค์การในระบบเปิด คือ สถาบันการศึกษาที่เป็นระบบหนึ่งของสังคมซึ่งรับทรัพยากรเช่นแรงงานนักเรียนเงินจากสิ่งแวดล้อมและวัตถุต่าง ๆ เข้ามาสู่กระบวนการจัดการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้บุคคลมีความสามารถอ่านออกเขียนได้ทำให้นักเรียนได้รับการศึกษาในระดับต่าง ๆ ซึ่งก็ถือว่าเป็นผลผลิตที่มาจากระบบนั่นเอง (เจลีชว นูร์ภักดี, 2545, หน้า 235-236)

การมองสถาบันการศึกษาในฐานะระบบเปิดนั้นมีนักการศึกษา ได้แก่ สก็อต (Scott, 1992) และพอนเดอร์ (Pounder, 1999, p. 389) ได้เสนอแนวคิดสอดคล้องกันว่าระบบสังคมเป็นระบบเปิดองค์การทางการทุกองค์การเป็นระบบสังคมแต่ทุก ๆ หน่วยระบบสังคมไม่จำเป็นต้องเป็นองค์การที่เป็นทางการสถาบันการศึกษาก็เช่นเดียวกันจะได้รับผลกระทบจากค่านิยมของสังคมนโยบายการเมืองและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นคนในสังคมจะปฏิบัติตนอยู่ภายใต้บทบาทและสถานภาพของตน ระบบสังคมนั้นแต่ละส่วนมีปฏิริยาต่อกันและกันทั้งหมดระบบสังคมนั้นเป้าหมายเป็นสำคัญซึ่งในระบบจะมีเป้าหมายหลาย ๆ เป้าหมาย

ในสถาบันการศึกษาที่มีระบบการเรียนและระบบควบคุมมีเป้าหมายมากมายเช่นกัน แต่เป้าหมายที่เป็นหลักรวม คือ การที่ระบบสถาบันการศึกษาสามารถเตรียมนักเรียนเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมระบบสังคมเป็นระบบที่มีโครงสร้างแต่ละหน่วยของระบบต้องปฏิบัติงานที่แตกต่างกันออกไปตามหน้าที่เฉพาะทาง (Specialization) และการมีลำดับขั้นตอนที่ลดหลั่น (Hierarchy) ระบบสังคมมีแบบแผนมีกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ มีระบบแทรกแซงหรือบทลงโทษและ

ให้รางวัลองค์กรทางการทุกองค์กรเป็นระบบสังคมแต่ทุก ๆ หน่วยระบบสังคมไม่จำเป็นต้องเป็นองค์กรที่เป็นทางการ จันทรานี สงวนนาม (2545, หน้า 84-86) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงระบบของสถาบันการศึกษาประถมศึกษาในประเทศไทยไว้ว่ามีองค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบปัจจัยนำเข้าหรือสิ่งป้อนประกอบด้วยนักเรียนบุคลากรอาคารสถานที่ หลักสูตรวัสดุอุปกรณ์กฎระเบียบเงินชุมชนและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จ

2. องค์ประกอบกระบวนการประกอบด้วยลักษณะงานที่ปฏิบัติได้แก่การวางแผนนโยบายการบริหารการเรียนการสอนกิจกรรมพิเศษการวัดผลการค้นคว้าวิจัยและการสนับสนุนฯลฯ

3. องค์ประกอบผลงานหรือผลผลิตในระบบราชการเรามักเรียกว่าผลงานขณะที่วงการธุรกิจจะเรียกว่าผลผลิตอย่างไรก็ตามทั้งสองคำก็มีความหมายเหมือนกันแต่ใช้ตามสภาพลักษณะขององค์กรที่แตกต่างกัน โดยปกติผลงานในระบบราชการจะมี 2 ประเภท คือ ผลงานด้านการบริการ และด้านผลผลิตที่สามารถนับได้หรืออาจแบ่งผลผลิตเป็นผลที่รัฐต้องการผลที่ประชาชนต้องการและผลที่ระบบต้องการผลผลิตของระบบงานการศึกษาจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับกระบวนการและสิ่งป้อนเป็นสำคัญดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไม่ว่าในฐานะใดแม้แต่นักเรียนเอง ควรปฏิบัติเนื้องาน โดยคำนึงหน้าที่ของตนเพื่อช่วยกันสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่ดีที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติ อย่างไรก็ตามในฐานะที่ระบบสถาบันการศึกษาประถมศึกษาเป็นระบบย่อยของระบบอื่น ๆ ในสังคมย่อมต้องได้รับผลกระทบจากระบบอื่น ๆ จึงกลายเป็นแรงกดดันที่สำคัญมี 2 ประการ คือ

3.1 แรงกดดันจากสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจและสังคมการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจสังคมมีผลต่อการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาดังจะเห็นได้จากการที่ประชาชนในสังคม มีมุมมองทางเศรษฐกิจว่า การศึกษาในปัจจุบัน คือ การลงทุนการศึกษาในปัจจุบันจะต้องแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ มีผลทำให้มีการเรียกร้องในการปฏิรูปที่ต้องจัดให้นักเรียนมีคุณภาพสามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้ และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบในผลของการจัดการศึกษา

3.2 แรงกดดันทางการเมืองสิ่งนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในปัจจุบันเพราะว่าเมื่อมุมมองการบริหารจัดการของประเทศเปลี่ยนแปลงไปการบริหารการศึกษาก็เปลี่ยนแปลงตามดังจะเห็นได้จากการปฏิรูปการศึกษาซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามการปฏิรูปทางการเมืองการปกครองมีการกระจายอำนาจการศึกษาไปสู่สถานศึกษาองค์ประกอบด้านนี้จะมีผลต่อการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาประถมศึกษาทั้งในระดับหน่วยงานบังคับบัญชาและที่สถาบันการศึกษาเป็นอย่างมาก เช่น ในด้านนโยบายการทุ่มเทงบประมาณการให้เงินเดือน สวัสดิการ และความก้าวหน้า

ส่วนในระดับสถาบันการศึกษา การเมืองในระดับท้องถิ่น ก็มีส่วนโดยตรงต่อการดำเนินงานของสถาบันการศึกษา เช่น การให้การสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล การให้ความร่วมมือของผู้นำท้องถิ่น ทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

นักวิชาการบางท่าน ได้กล่าวถึงประสิทธิผลและคุณภาพขององค์การว่าเป็นความคิดหลักของการศึกษาองค์การตามทฤษฎีของระบบเปิดในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงศตวรรษที่ 20 ประสิทธิผลขององค์การกลายมาเป็นสิ่งที่มีความโดดเด่นในการศึกษาทฤษฎีองค์การ ดังจะเห็นได้จากคามรอน และเวทเทน (Carmerson & Whetten, 1996 cited in Hoy & Miskel, 2005, pp. 287-288) ได้เขียนไว้ในรายงานชิ้นหนึ่งโดยสรุปว่า ประสิทธิผลเป็นรากเหง้าสำคัญของการนำพาสถาบันการศึกษาไปสู่คุณภาพ แม้ว่าประสิทธิผลและประสิทธิภาพไม่ใช่เรื่องเดียวกัน แต่ทั้งสองต่างมุ่งเน้นและอธิบายผลการปฏิบัติงานของสถาบันการศึกษาได้อย่างดี และเสนอว่า ระบบสังคมแบบเปิดเป็นกรอบในการศึกษาประสิทธิผลและประสิทธิภาพขององค์การที่สำคัญการมองสถาบันการศึกษาในฐานะระบบเปิดในระบบสังคมนั้นฮอย และมิสเกิล (Hoy & Miskel, 2005, pp. 22-23) ให้แนวคิด ดังนี้

1. ระบบสังคมเป็นระบบเปิดสถาบันการศึกษาได้รับผลกระทบจากค่านิยมของสังคมและทรัพยากรในชุมชนการเมืองและประวัติศาสตร์ของชุมชน
2. ประชาชนอยู่ในระบบสังคมคนในสังคมจะปฏิบัติตนอยู่ภายใต้ความต้องการพื้นฐานของตนแต่อยู่ภายใต้บทบาทและสถานภาพของตน
3. ระบบสังคมนั้นแต่ละส่วนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันทั้งหมดทั้งคุณลักษณะและกิจกรรม เมื่อส่วนใดส่วนหนึ่งได้รับผลกระทบส่วนอื่น ๆ ก็จะได้รับด้วย เช่น เมื่อผู้ปกครองมีความต้องการให้เปิดวิชาเรียนตามความประสงค์ของตนเพิ่มขึ้นผู้บริหารก็จะได้รับผลโดยตรงแต่ในขณะเดียวกันครูผู้สอนและนักเรียนก็จะได้รับผลกระทบนั้น ๆ ด้วย
4. ระบบสังคมนั้นเน้นเป้าหมายเป็นสำคัญซึ่งในระบบจะมีเป้าหมายหลาย ๆ เป้าหมายในสถาบันการศึกษาที่มีระบบการเรียนและระบบควบคุมมีเป้าหมายมากมายเช่นกัน แต่เป้าหมายที่เป็นหลักรวม คือ การที่ระบบสถาบันการศึกษาสามารถเตรียมนักเรียนเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคม
5. ระบบสังคมเป็นระบบที่มีโครงสร้างแต่ละหน่วยของระบบต้องปฏิบัติงานที่แตกต่างกันออกไปตามหน้าที่เฉพาะและการจัดสรรทรัพยากรระบบสถาบันการศึกษาเป็นระบบราชการมีการแบ่งงานกันทำ (Division of labor) เช่น ครุฑคณิตศาสตร์ครูวิทยาศาสตร์เน้นความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) เช่น ครูผู้สอน นักแนะแนวให้คำปรึกษา นักบริหาร และการมีลำดับขั้นตอน (Hierarchy) เช่น ศิษยานิเทศก์ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูผู้สอน

6. ระบบสังคมมีแบบแผนมีกฎหมายและระเบียบปฏิบัติการที่เป็นทางการและมีแบบแผนพฤติกรรมที่สังคมร่วมกันวางไว้โดยคาดหวังว่าทุกคนในสังคมจะรู้และร่วมกันปฏิบัติตามสิ่งนั้น ๆ

7. ระบบสังคมมีระบบแทรกแซงหรือบทลงโทษและให้รางวัล กล่าวคือ ถ้าหากผู้ใดปฏิบัติผิดไปจากแบบแผนจะถูกลงโทษโดยสังคมหากปฏิบัติถูกต้องก็จะได้รับรางวัล ทั้งนี้โดยกลไกของทางการ เช่น การไล่ออก การรอลงอาญา การให้สิ้นสุดการทำงาน การให้พ้นวาระและการเลื่อนตำแหน่ง และการแทรกแซงที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพูดจาถากถาง การคว่ำบาตร และการเย้ยหยัน

8. ระบบสังคมมีระบบการเมืองระบบความสัมพันธ์ของอำนาจที่ผลักดันสู่ความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม

9. ระบบสังคมจะมีลักษณะวัฒนธรรมที่เป็นเฉพาะของตน กล่าวคือ เป็นระบบที่มีการร่วมกันของค่านิยมที่เป็นเอกลักษณ์ร่วม (Shared value)

10. ระบบสังคมเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์และมีความคิดรวบยอด กล่าวคือ ระบบสังคมจะมีการสร้างระบบทั่ว ๆ ไป ที่สามารถมองแบบประยุกต์ใช้ได้ ในหน่วยสังคมอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยใหญ่หรือหน่วยเล็ก เช่น ระบบห้องเรียนเราสามารถเทียบเคียงได้กับระบบสังคม ถ้าดูเพียงวัตถุประสงค์เพียงอย่างเดียว ในขณะที่พิจารณาสถาบันการศึกษาหรือขอบเขตการศึกษาว่าเป็นระบบสังคมระบบหนึ่งแต่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป

11. ทุกองค์การที่เป็นทางการอยู่ในระบบสังคมแต่ระบบสังคมทุกระบบไม่จำเป็นต้องเป็นองค์การที่เป็นทางการ

3. การประเมินประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอน

การประเมินประสิทธิผลขององค์การเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดขององค์การการประเมินประสิทธิผลขององค์การเป็นแนวคิดขององค์การธุรกิจที่ต้องการตอบตัวเองว่าอะไรคือความสำเร็จ (Successful) เช่น ในกรณีของบริษัทเจเนอรัลมอเตอร์ (GM) สหรัฐอเมริกาที่ต้องการบอกว่าบริษัทชาตอเนอร์ที่เป็นบริษัทในเครือที่ตนตั้งขึ้นขึ้นมากว่า 12 ปี ต้องการตอบว่าบริษัทประสบความสำเร็จในการผลิตและขายรถยนต์ขนาดเล็กหรือไม่ แต่ปรากฏว่า ไม่มีใครตอบได้ บางคนตอบว่ามี บางคนตอบว่าไม่มี หรือบางคนตอบว่าไม่แน่ใจ แสดงให้เห็นว่า การจะบอกว่าองค์การใด ๆ มีประสิทธิผลเป็นเรื่องยาก ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละคนจะให้นิยามคำว่าความสำเร็จไว้อย่างไร เพราะบริษัทมีผลการขายเริ่มต้นที่ดี แต่ต่อมาลดลงรถที่ผลิตออกมามีคุณภาพได้รับความเชื่อมั่นและความคิดเห็นจากลูกค้า แต่ในส่วนของผลผลิตการลงทุนและผลกำไรยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เมื่อเทียบกับบริษัทอื่น เช่น ฮอนด้าโตโยต้าบริษัทต้องสูญเสียเงินประมาณหนึ่งล้าน

คอลลาจในการดำเนินงานสุดท้าย บริษัทเจเนอโรลมอเตอร์ต้องยกเลิกบริษัทชาดอนน์ที่เป็นบริษัทลูกข่ายในปี ค.ศ. 1993

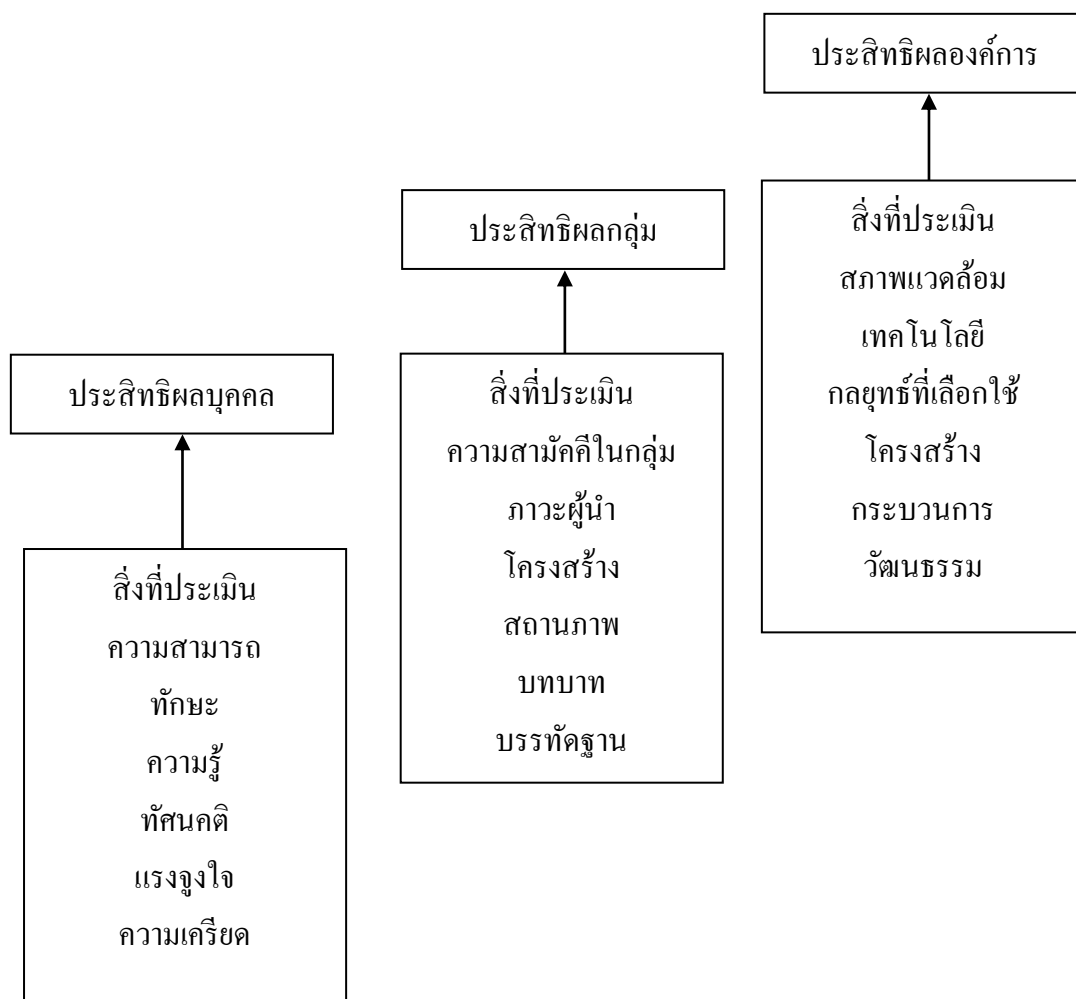
เหตุดังกล่าว ทำให้เห็นปัญหาใหญ่ของการนิยามคำว่าประสิทธิผลองค์กรว่า สิ่งที่บ่งบอกว่า องค์กรบรรลุเป้าหมายคืออะไร

ต่อมาจึงมีการสร้างเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อประเมินประสิทธิผลองค์กรงานเป็นที่นิยมอย่างมาก โดยเป็นการประเมินประสิทธิผลองค์กรที่ครอบคลุมเกณฑ์ต่าง ๆ ตามประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ซึ่งมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (Robbins, 1990, pp. 46-49) 1) การวัดผลทางการเงิน 2) ผลผลิต 3) ความเจริญเติบโตขององค์กร 4) ความคิดเห็นของลูกค้า 5) คุณภาพของสินค้า 6) ความยืดหยุ่น 7) ความก้าวหน้าและความคิดเห็นของพนักงาน 8) การให้การยอมรับของสังคม

บอสเสิร์ท (Bossert, 1988) กล่าวว่า การประเมินประสิทธิผลขององค์กรนั้นเราอาจกำหนดตัวชี้วัดตัวใดก็ได้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดคุณลักษณะขององค์กรนั้น ๆ ในขณะที่ จันทรานี สงวนนาม (2545, 112-114) ชี้ชัดลงไปว่าเกณฑ์ที่ใช้ประเมินเพื่อตัดสินความมีประสิทธิภาพขององค์กรมีหลายรูปแบบทั้งเกณฑ์เดี่ยวและเกณฑ์รวมเกณฑ์เดี่ยว (Single criterion) เกณฑ์เหล่านี้มักได้รับการยอมรับจากบุคคลโดยทั่ว ๆ ไป เกณฑ์เหล่านี้ ได้แก่ การมีผลกำไรสูงความคิดเห็นผลการปฏิบัติงานในภาพรวมผลผลิตขององค์กรการลาออก ฯลฯ

ส่วนเกณฑ์รวม (Multiple criterion) การที่ใช้หลายเกณฑ์เพราะองค์กรต่าง ๆ มักจะมีการกำหนดเป้าหมายไว้หลายประการ ดังนั้นเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลขององค์กรจึงต้องมีหลายประการ จึงมักจะมีการใช้เกณฑ์เดี่ยวหลาย ๆ เกณฑ์รวมกันเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร เช่น เกณฑ์ที่รวมเอาความคิดเห็นการมีผลกำไรสูงรวมทั้งความเจริญเติบโตขององค์กรร่วมกันสอดคล้องกับภรณ์ (กิริติบุตร) มหานนท์ (2529, หน้า 185-187) ที่เสนอแนวทางประเมินประสิทธิผลองค์กร 3 แนวทางด้วยกัน คือ 1) การประเมินประสิทธิผลในแง่ของเป้าหมายเป็นการพิจารณาว่าองค์กรนั้นมีประสิทธิผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงานว่าบรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือไม่โดยใช้เป้าหมายขององค์กรเป็นเกณฑ์ 2) การประเมินประสิทธิผลในแง่ของระบบทรัพยากรเป็นการประเมินประสิทธิผลขององค์กร โดยอาศัยแนวคิดที่ว่าองค์กรเป็นระบบเปิดซึ่งมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในการแลกเปลี่ยนและแข่งขันกันจึงประเมินโดยพิจารณาความสามารถขององค์กรในการแสวงหาผลประโยชน์จากสภาพแวดล้อมเพื่อให้ได้มา ซึ่งทรัพยากรที่ต้องการ 3) การประเมินประสิทธิผลโดยใช้หลายเกณฑ์เป็นการวัดประสิทธิผลองค์กร โดยใช้เกณฑ์หลายอย่างเพื่อพิจารณาผลสำเร็จขององค์กร ซึ่งผู้ให้แนวคิดในการประเมินประสิทธิผลโดยวิธีนี้ ได้แก่ มาโฮนี และเวทส์เชล (Mahoney & Weitzel, 1969 cited in Steers, 1977, p. 44) ที่ให้ทัศนะว่าเกณฑ์ประสิทธิผลขององค์กรธุรกิจและหน่วยงานวิจัยพัฒนา ได้แก่ ความสามารถ

ในการผลิตการสนับสนุนการใช้การวางแผนความเชื่อถือได้และความคิดริเริ่ม ส่วนเกณฑ์ ประสิทธิภาพของหน่วยงานวิจัยและพัฒนาควรใช้ความน่าเชื่อถือได้ความร่วมมือและการพัฒนา กิบบสัน, ไอแวนเชวิช และดอนเนลลี (Gibson, Ivancevich & Donnelly, 1991, pp. 25-28) ได้เสนอ รูปแบบเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลองค์กรหรือสถาบันการศึกษา โดยกำหนดประสิทธิผล เป็น 3 ระดับ คือ ประสิทธิภาพบุคคล ประสิทธิภาพกลุ่ม และประสิทธิผลองค์กร ประสิทธิภาพ ในแต่ละระดับมีสาเหตุที่แตกต่างกัน ความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ระดับ ซึ่งให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของ กลุ่มขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพบุคคล และประสิทธิภาพขององค์กรขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพกลุ่ม และประสิทธิผลองค์กรหรือของสถาบันการศึกษาโดยรวมมีค่ามากกว่าผลรวมของประสิทธิผล บุคคลและประสิทธิภาพกลุ่มดังภาพที่ 2-5

ภาพที่ 2-5 ลักษณะของประสิทธิผล 3 ระดับ (Gibson et al., 1991, p. 28)

ไลท์ฟุต (Lightfoot, 1986, p. 12) และ ซิดชนก เจริญเจริญ, อัมภา บุญช่วย และทวิ ทองคำ (2541, หน้า 133) กล่าวสอดคล้องกันว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่เป็นทักษะพื้นฐานเป็นเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาที่ปราศจากข้อสงสัยและมีการนำมาใช้อย่างมากที่สุดในการตัดสินความมีประสิทธิภาพของสถาบันการศึกษาเหตุผลประการหนึ่งคือ มันง่ายและสะดวกในการให้นิยามและการวัดประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาจากผลสัมฤทธิ์และคะแนนจากการสอบเป็นคุณลักษณะของประสิทธิผลสถาบันการศึกษาโดยไม่มีกรวิพากษ์ใด ๆ โรวาน, ดิวเยอร์ และบอสเสริท (Rowan, Dwyer & Bossert, 1982 cited in Sergiovanni, 1991, p. 78) กล่าวว่า การนิยามเพื่อประเมินประสิทธิผลเช่นนี้เป็นการนิยามความหมายอย่างแคบ ๆ และถือว่าเป็นการประเมินโดยใช้เกณฑ์ประเมินเพียงเกณฑ์เดียว (Uni-dimensional criterion) เป็นการประเมินแบบดั้งเดิม

นักวิชาการการวัดและการประเมินนักสังคมวิทยาองค์การที่มีความเชี่ยวชาญในการประเมินประสิทธิผลองค์กรต่างก็ชี้ว่าการประเมินประสิทธิผลควรจะใช้หลายเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาก็เช่นเดียวกันการประเมินประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาควรใช้เกณฑ์แบบพหุ (Multidimensional criterions) ทั้งนี้ เพราะการประเมินโดยใช้เกณฑ์เดียว เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าเป็นประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาทั้งหมด (Hoy & Miskel, 2005, pp. 289-292; ชงชัย สันติวงษ์, 2541, หน้า 31) การใช้เครื่องมือวัดประสิทธิผลโดยใช้เกณฑ์แบบพหุเป็นการสร้างแบบจำลองทางการวิจัยที่มีการตั้งสมมติฐาน และนำไปทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลักที่อาจมีผลต่อความสำเร็จผลจากการวิจัยจะมีความน่าเชื่อถือได้มากกว่าเครื่องมือวัดประสิทธิผลเชิงเดี่ยว ซึ่งเป็นการยากที่จะยอมรับว่าตัวแปรเกณฑ์เดียวจะครอบคลุมเพียงพอต่อการวัดประสิทธิผลขององค์กร สเตียร์สอธิบายว่า ทั้งนี้ เพราะองค์กรโดยทั่วไปมักมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์มากกว่าหนึ่งประการ (Steers, 1977, p. 54) และในประเด็นประสิทธิผลนั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) มีความคาดหวังที่แตกต่างกันออกไปทำให้การตัดสินว่าองค์กรใดมีระสิทธิผลจึงมีความแตกต่างกันออกไป จึงจำเป็นต้องมีการวัดประสิทธิผลองค์กรในรูปแบบของเกณฑ์แบบพหุเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั่นเอง (Robbins, 1990, pp. 45-46)

นักวิจัยบางส่วนได้ขยายนิยามของประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาเพิ่มเติมจากการศึกษาเพียงเกณฑ์เดียว เช่น ครีเมอร์ส (Creemers, 1993) เสนอว่า ประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาสามารถวัดได้จากทักษะพื้นฐานทั่วไปที่มีอยู่ในหลักสูตรทักษะระดับสูง ทักษะทางสังคมเจตคติหรือเป้าหมายทางการศึกษาด้านอื่น ๆ สำหรับ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2538) เสนอว่า การวัดผลผลิตทางการศึกษานั้นควรวัดทั้งผลผลิตที่เป็นวิชาการและผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการด้วย

ฮอย และมิสเกิล (Hoy & Miskel, 2005, p. 275) กล่าวว่า ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การจะบอกว่าสถาบันการศึกษามีประสิทธิผลหรือไม่ นั่นมีหลักกว่าประสิทธิผลไม่ใช่ของสิ่งเดียว แต่ประสิทธิผลจะประกอบด้วยระบบเปิดที่มีปัจจัยนำเข้า (มนุษย์และทรัพยากร) กระบวนการ เปลี่ยนสภาพ (กระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในและ โครงสร้างองค์การ) และผลผลิต (สัมฤทธิ์ผล ของผลผลิต)

มอท (Mott, 1972 cited in Hoy & Miskel, 2005, pp. 305-307) เสนอองค์ประกอบ ในการประเมินประสิทธิผลของสถาบันการศึกษา 4 ประการ คือ ความสามารถในการทำให้นักเรียน มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น การพัฒนาให้นักเรียนมีเจตคติทางบวกการปรับเปลี่ยนสถาบันการศึกษา ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถาบันการศึกษา

เอดมอน (Edmons, 1979 cited in Hoy & Miskel, 2005, p. 281) เสนอว่า การประเมิน ประสิทธิภาพของสถาบันการศึกษาควรประเมินจาก

1. ความเป็นผู้นำของผู้บริหาร
2. การให้ความสำคัญกับทักษะพื้นฐาน
3. ความคาดหวังให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูง
4. บรรยากาศที่ปลอดภัยอบอุ่น
5. การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ
6. สภาพแวดล้อมที่เป็นระเบียบเรียบร้อย

ฮอย และมิสเกิล (Hoy & Miskel, 2005, p. 281) ได้ศึกษางานวิจัยประสิทธิผลของ สถาบันการศึกษาหลายชิ้นและได้นำเสนอองค์ประกอบของประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาของ นักวิจัยที่น่าสนใจและมีความเหมือนกันขององค์ประกอบจากแนวคิดของนักวิจัยประสิทธิผล สองท่าน ดังนี้ (Purkey & Smith, 1983; Scheerens & Bosker, 1997 cited in Hoy & Miskel, 2005, p. 281)

องค์ประกอบของประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอน

กิลแฮม (Gillham, 2000) เสนอเกณฑ์การวัดประสิทธิผลของสถาบันการศึกษา ดังนี้

1. มีพันธกิจชัดเจน
2. สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นระเบียบเรียบร้อย
3. บรรยากาศที่มีการคาดหวังสูงในความสำเร็จ
4. โอกาสและเวลาในการเรียนรู้
5. ความเป็นผู้นำทางวิชาการ
6. การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับสถาบันการศึกษา

ออนสไตน์ (Orstein, 2003, p. 474 cited in Lunenberg & Ornstein, 2004, pp. 411-412)

สรุปว่าเกณฑ์ตัดสินความมีประสิทธิภาพของสถาบันการศึกษาประถมศึกษามี 12 ประการ คือ

1. ผลคะแนนจากผลสอบอ้างอิงปกติ
2. คะแนนจากการเทียบกับเกณฑ์อ้างอิง
3. คะแนนจากแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น เช่น การเขียนหรือการวัดอย่างอื่นที่ไม่ได้

กำหนดในวัตถุประสงค์

4. คะแนนจากผลผลิต คือ ความคิดรวบยอดของนักเรียน
5. ความเห็นของครูและผู้บริหารเกี่ยวกับการบรรลุเป้าหมายของนักเรียน
6. ความคิดของผู้ปกครองและชุมชน
7. การมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมเสริมหลักสูตร
8. รางวัลที่นักเรียนได้รับ
9. อัตราการมาเรียน
10. จำนวนวัสดุสื่อที่นักเรียนยืมจากห้องสมุด
11. คุณภาพความสามารถในโปรแกรมอื่น ๆ เช่น งานศิลปะการดนตรีและการแสดง
12. การให้การสนับสนุนของชุมชนต่อสถาบันการศึกษา

สำหรับดาฟท์ (Daft, 1986) กิบสัน และคณะ (Gibson et al., 1991, pp. 29-33) อธิบายตรงกันถึงโมเดลของประสิทธิภาพที่จะยืนยันว่าสถาบันการศึกษานั้น ๆ มีประสิทธิภาพหรือไม่นั้นมี 3 โมเดลสำคัญ คือ

1. โมเดลวัตถุประสงค์ (Goal model of organization effectiveness) ขององค์การที่มีประสิทธิภาพแบ่งวัตถุประสงค์เป็น 2 อย่าง คือ 1) วัตถุประสงค์ที่เป็นทางการ (Official goals) 2) วัตถุประสงค์ที่เป็นเชิงปฏิบัติการ (Operative goals)

2. โมเดลระบบทรัพยากร (System-resource model of organization effectiveness) คือ การมีประสิทธิภาพขององค์การอยู่ที่ความสามารถที่จะเปรียบเทียบความสามารถในการต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ขาดแคลนหรือที่มีค่ามากกว่าโมเดลที่อาศัยทฤษฎีระบบเป็นการอธิบายพฤติกรรมบุคคลในองค์การที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายในและภายนอกองค์การพิจารณาในส่วนของพฤติกรรมการทำงานบุคคลและกลุ่มภายในองค์การนั้นเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงการทำงานขององค์การไปสู่ผลผลิตส่วนภายนอกองค์การก็ได้รับการกดดันในเรื่องการแข่งขันกันให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่จำเป็น

3. โมเดลผสมผสานระหว่างเป้าหมายและระบบทรัพยากร (An integrated goal and system-resource model of organization effectiveness) เป็นการมองต่อจากเกณฑ์หลักโดยการมอง

องค์กรในระบบเปิดมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) มิติเวลา 2) มิติองค์ประกอบพหุ เป็นการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) 3) มิติเกณฑ์ที่หลากหลายโดยยึดหลักการ คือ ไม่มีเกณฑ์ใดดีที่สุดจึงต้องวัดในลักษณะของวิธีการเชิงระบบโมเดลที่เกิดจากการบูรณาการในทุกโมเดลและทุกมิติสามารถนำไปใช้ในการศึกษาประสิทธิผลและคุณภาพของสถาบันการศึกษาได้ โดยจะต้องมีการปรับและประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมต่อไป โดยมีสิ่งชี้วัด คือ 1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ทรัพยากรและเงินสิ่งอำนวยความสะดวกความพร้อมของนักเรียนความสามารถของครู เทคโนโลยีการสนับสนุนจากผู้ปกครองการเมืองและระบบการรับรองมาตรฐานการศึกษา 2) กระบวนการ ได้แก่ ความสม่ำเสมอและวิสัยทัศน์บรรยากาศของสภาพระดับแรงจูงใจ บรรยากาศในสถาบันการศึกษาและห้องเรียนคุณภาพของหลักสูตรคุณภาพการสอนเวลาที่ใช้เรียน และคุณภาพของผู้นำ และ 3) ผลลัพธ์ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนอัตราการขาดงานของครูอัตราการออกกลางคันและคุณภาพการปฏิบัติงาน (Hoy & Miskel, 2005, pp. 289-300)

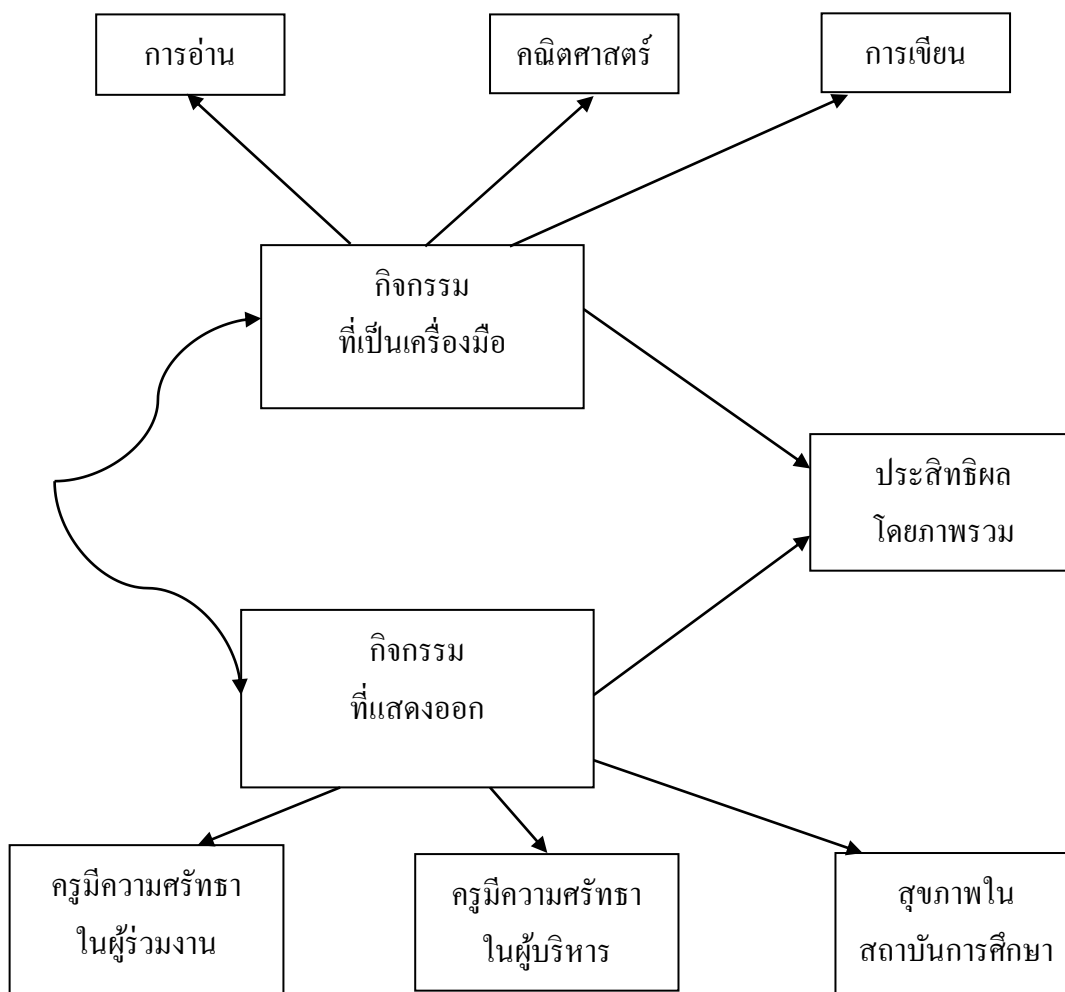
อย่างไรก็ตาม การศึกษาประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาเป็นเพียงหัวข้อหนึ่งของการวิจัยทางการศึกษาในด้านการศึกษาประสิทธิผลขององค์กร มีการพัฒนารูปแบบการวิจัยอยู่ตลอดเวลาโครงสร้างขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรทางการศึกษาที่มีตัวแปรเกี่ยวข้องมากมาย ฉะนั้นตัวแปรที่นักวิจัยนำมาศึกษาควรเป็นตัวแปรที่ครอบคลุมทั้งระบบการศึกษาที่มีปัจจัยนำเข้ากระบวนการและผลลัพธ์ทั้งในระดับสถาบันการศึกษา ระดับห้องเรียนตัวแปรแต่ละระดับที่นำมาศึกษาต้องมีความสัมพันธ์และอยู่ร่วมกันในองค์การ

เวบสเตอร์ และ โอลสัน (Webster & Olson, 1984) กล่าวว่า การพิจารณาถึงประสิทธิผลของสถาบันศึกษานั้นมีหลายปัจจัยที่จะต้องมีการพิจารณาแม้ว่าโดยทั่ว ๆ ไปมักจะนึกถึงผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเอ็ดมอน (Edmonds, 1982) ได้กล่าวถึงการตรวจสอบประสิทธิผลของสถาบันการศึกษา โดยการพิจารณาจากกรณีผู้นำที่เข้มแข็งความเป็นระเบียบเรียบร้อยบรรยากาศที่มีความเอื้ออาทรต่อการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และการมุ่งไปที่การสอนทักษะที่สำคัญให้กับนักเรียน สอดคล้องกับลูเนนเบิร์ก และออนส์ไตน์ (Lunenburg & Ormstein, 2004, p. 410) ได้เสนอว่า การจะพิจารณาว่าสถาบันการศึกษาที่มีประสิทธิผลหรือไม่นั้นเกณฑ์ที่ใช้เป็นหลักของการวัดประสิทธิผลของสถาบันการศึกษา คือ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยมีตัวชี้วัดโดยทั่ว ๆ ไป คือ 1) การเปรียบเทียบระหว่างผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังกับผลสัมฤทธิ์ที่เป็นอยู่ของนักเรียน 2) วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนด้วยเกรดว่าเพิ่มขึ้นหรือไม่ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของคะแนนระหว่างสถาบันการศึกษาประเภทเดียวกันเมื่อผู้ปกครองมีรายได้และชนชั้นทางสังคมไม่แตกต่างกัน 4) เปรียบเทียบกลุ่มของนักเรียน โดยจำแนกตามเพศและชนชั้นทางสังคม 5) วิเคราะห์เกี่ยวกับเกรดที่มีอัตราเพื่อสูงความโค้งงอของระดับผลสัมฤทธิ์นอกจากนี้ ยังสามารถชี้

เกณฑ์ต่อไปนี้วัดประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาได้อีกด้วย คือ (Lunenburg & Ornstein, 2004, pp. 409-410)

1. ความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสิ่งแวดล้อมในสถาบันการศึกษา
2. การเข้าใจในภารกิจของสถาบันการศึกษา คือ การที่คณะครูทั้งหมดในสถาบันการศึกษามีความรู้สึกผูกพันและรู้ถึงวัตถุประสงค์ขององค์การการจัดลำดับงานกระบวนการวัดและประเมิน และมีความรับผิดชอบร่วมกัน
3. การมีภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ การที่ผู้อำนวยการเป็นคนที่เข้าใจในงานวิชาการ และมีคุณลักษณะที่จะประยุกต์งานไปสู่ประสิทธิผล
4. บรรยากาศที่มีความคาดหวังสูง คือ การที่บุคคลในคณะมีความสามารถที่จะนำนักเรียนไปสู่การเรียนรู้เพื่อรอบรู้ในทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็น
5. การให้เวลามาก ๆ ในการปฏิบัติการกิจของสถาบันการศึกษา คือ การมีเวลาที่จะให้กับนักเรียนในการวางแผนการจัดกิจกรรมและฝึกทักษะต่าง ๆ
6. ความถี่ในการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน คือ การใช้เวลาในการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์นักเรียนเป็นรายบุคคลและมีโปรแกรมเพื่อการช่วยเหลือแนะนำนักเรียนเป็นรายบุคคล
7. การมีความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับสถาบันการศึกษาในเชิงบวก คือ การที่มีการส่งเสริมให้ผู้ปกครองสนับสนุนในภารกิจและกิจกรรมของสถาบันการศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์นักเรียนดีขึ้น สำหรับวอลซ์ (Walsh, 1999, p. 235) วิเคราะห์ว่าสถาบันการศึกษามีเป้าหมายสูงสุด คือ การบริหารงานร่วมกับคณะครูและนักเรียนให้สถาบันการศึกษามีประสิทธิผล โดยนักเรียนในสถาบันการศึกษาทุกคนมีการเรียนรู้อย่างเต็มที่องค์ประกอบที่ส่งเสริมให้เกิดความมีประสิทธิภาพของสถาบันการศึกษามีดังนี้
 - 7.1 การเข้าถึงความสำเร็จที่แท้จริง
 - 7.2 การเข้าถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ
 - 7.3 การรับรู้ถึงบริบทที่อยู่รอบสถาบันการศึกษา
 - 7.4 การรู้ถึงจุดแข็งจุดอ่อนของทีมงาน
 - 7.5 การรู้ถึงระดับและความสามารถของนักเรียน
 - 7.6 มีระบบบริหารข้อมูลที่มีประสิทธิผล
 - 7.7 การรู้ถึงลำดับของงานและการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน
 - 7.8 การมีวิสัยทัศน์และรู้ว่าเป้าหมายของสถาบันการศึกษาอยู่ที่ไหน

จากการศึกษาของนักวิชาการประสิทธิผลของสถาบันการศึกษา คือ เทดไลน์ (Teddlie, 1994; Reynolds et al., 1994; Creemers, 1994; Hill & Rowe, 1996 cited in Van Damme, Crombez, Bijttebier, Goubert & Van Houdenhove, 2002, pp. 396-397) ได้ข้อเสนอว่า การวิจัยประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาจะต้องมองที่หน้าที่ (Function) ของสถาบันการศึกษาให้กว้างขึ้น โดยในระยะแรกมีการศึกษาเฉพาะระดับสถาบันการศึกษาแต่ต่อมาพบว่า จำเป็นต้องศึกษากระบวนการในห้องเรียนด้วยเพราะแท้จริงแล้วกระบวนการในห้องเรียนมีความสำคัญกว่าระดับสถาบันการศึกษาสำหรับยูไลน์ และคณะ (Uline et al., 1998, pp. 470-471) ได้พยายามสร้าง โมเดลของการวัดประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาจากงานวิจัยต่าง ๆ เช่น งานวิจัยของกูดแมน และเพ็นนิง (Goodman & Pennings, 1977) ฮอย และมิสเกิล (Hoy & Miskel, 2005) และ มอร์แกน (Morgan, 1997) ซึ่งเป็นโมเดลที่สามารถวัดประสิทธิผลได้อย่างเป็นปรนัยโดยแบ่งประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ (Sweetland & Hoy, 2000, p. 711) 1) ด้านการเรียนการสอน (Instrumental) คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (Student achievement) 2) ผลผลิตที่แสดงออกถึงความรู้ลึก (Expressive outcomes) คือบรรยากาศของสถาบันการศึกษา (School climate) และความไว้วางใจกัน (Trust) ดังภาพที่ 2-6 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2-6 โมเดลการวัดประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาของยูไลน์ และคณะ (Uline et al., 1998, p. 469)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530, หน้า 32-35) ได้แบ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ถือว่าเป็นผลผลิตทางการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่ใช่ด้านวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับบงลักษณ์ วิรัชชัย (2538) ที่กล่าวว่า การวิจัยทางการศึกษาที่มีข้อมูลหลากหลายโดยทั่วไปเป็นการศึกษาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดให้ตัวแปรตามในการวิจัย คือ ผลผลิตทางการศึกษา (Educational outcomes) ซึ่งได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (Academic achievement) และผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการ (Non academic achievement) โดยตัวแปรต้นที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ภูมิหลังทางเศรษฐกิจการเลี้ยงดูคุณภาพของครู วิธีการเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้ แนวคิดของแวนแดม และคณะ (Van Damme et al., 2002, p. 384) ที่น่าสนใจอย่างยิ่งโดยเสนอว่าควรมีการประเมินประสิทธิผลสถาบันการศึกษาสองส่วนดังนี้ คือ

1. ผลผลิตที่เป็นวิชาการ (Academic output) ของสถาบันการศึกษาโดยวัดจากคะแนนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาไทยอันเป็นวิชาที่เป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้และเป็นวิชาที่เป็นทักษะพื้นฐานของนักเรียนโดยวัดจากเกรดในวิชาดังกล่าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ช่วงชั้นที่ 2) ดังที่ ครีเมอร์ส และเรย์โนลด์ (Creemers & Reynolds, 1996, pp. 262-263) ให้เหตุผลว่าวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทยเป็นวิชาที่ครอบคลุมทักษะพื้นฐานความรู้ของบุคคลได้แก่การอ่านออกเขียนได้และคิดเป็น

2. ผลผลิตที่ไม่ใช่วิชาการ (Non-academic output) อาศัยแนวคิดของแวนแดม และคณะ (Van Damme et al., 2002, pp. 396-397) ได้ทำการศึกษาวิจัยประสิทธิผลของสถาบันการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประเทศเบลเยียมเป็นการศึกษาแบบพหุระดับที่ศึกษาแบบระยะยาวถึง 10 ปี ใช้เครื่องมือวัดประสิทธิผลที่พัฒนาโดยแวนแลนเดกแฮม และคณะ (Van Landegham et al., 2002 cited in Van Damme et al., 2002, pp. 396-397) ซึ่งแวนแลนเดกแฮมได้พัฒนาเครื่องมือชื่อ The loso well-being questionnaire ที่ปรับปรุงมาจากสมิท และ โวส์ (Smiths & Vorst, 1980 cited in Van Damme et al., 2002, pp. 396-397) แจนเซน (Janssen, 1982 cited in Van Damme et al., 2002, pp. 396-397) และ สโตล (Stoel's, 1980 cited in Van Damme et al., 2002, pp. 396-397) ชื่อ "Academic self-concept" ซึ่งมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือไว้นำเชื่อถือโดยข้อคำถามมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบมีทั้งหมด 8 ด้าน ดังนี้ 1) ความสนใจในสิ่งที่เรียน 2) ความสัมพันธ์กับครู 3) ความเป็นอยู่ที่ดีในสถาบันการศึกษา 4) ความสนใจในชั้นเรียน 5) แรงจูงใจต่อสิ่งที่เรียน 6) เจตคติต่อการบ้าน 7) ความคิดที่มีต่อวิชาการ และ 8) การบูรณาการทางสังคมในห้องเรียน

องค์ประกอบประสิทธิผลของสมิท และเพอร์รี่ ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) การวางแผนและการกำหนดเป้าหมายในหลักสูตร 3) เป้าหมายสถาบันการศึกษามีความชัดเจน 4) การใช้เวลาในการดำเนินภารกิจของสถาบันการศึกษา 5) ผลสำเร็จทางวิชาการ 6) บรรยากาศที่เรียบร้อย 7) การคำนึงถึงชุมชน 8) การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม 9) การบริหารจัดการสถาบันการศึกษา 10) การพัฒนาครู 11) การมั่นคงในงาน 12) การร่วมกันวางแผนในหมู่คณะ และ 13) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยอื่น

องค์ประกอบประสิทธิผลของซีเรนส์ และ โปสเกอร์ ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) คุณภาพของหลักสูตร 3) การเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ 4) เวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ 5) ผลย้อนกลับและการเสริมแรง 6) บรรยากาศชั้นเรียน 7) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

8) การเรียนรู้แบบอิสระ 9) การวัดศักยภาพบุคคล 10) ความเห็นพ้องกันและความสามัคคี
ในหมู่คณะ 11) โครงสร้างงานที่ชัดเจน และ 12) การปรับเปลี่ยน โครงสร้างงานที่เหมาะสม

ผู้วิจัยใช้การประเมินคุณภาพของการเรียนการสอนตามแนวคิดของการประเมินตนเอง
ภายใต้ 6 องค์ประกอบ 13 ตัวบ่งชี้ โดยพิจารณาว่าการดำเนินการของหน่วยวิทยบริการ ได้มี
การวางแผนไว้หรือไม่ และได้ดำเนินการตามแผนอย่างไร มีการประเมินผลการดำเนินงานหรือไม่
และนำผลการดำเนินงานในรอบปีก่อน ๆ มาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินการใหม่อย่างไร
โดยเขียนบรรยายแยกเป็นองค์ประกอบแต่ละตัวบ่งชี้ จากนั้นก็ประเมินตนเองว่าผลการดำเนินงาน
อยู่ในระดับใด และมีหลักฐานอ้างอิงซึ่งไม่สามารถจะบรรจุอยู่ในรายงานสรุปผลการประเมินตนเองได้
แต่ได้จัดทำเป็นเอกสารหลักฐานประกอบการตรวจสอบโดยขอให้อ้างอิงเป็นรหัสเอกสาร

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ อย่างไรก็ตาม แนวคิดของการประเมินผลของการจัดการเรียน
การสอนของคาเมรอน (Cameron, 1987, pp. 7-9) มี 9 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ 1) ความคิดเห็นของ
นักศึกษาเกี่ยวกับการศึกษา 2) พัฒนาการทางวิชาการของนักศึกษา 3) พัฒนาการด้านอาชีพของ
นักศึกษา 4) พัฒนาการส่วนบุคคลของนักศึกษา 5) ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารต่องาน
ในหน้าที่ 6) พัฒนาการด้านวิชาชีพและคุณภาพของอาจารย์ 7) การเปิดกว้างของระบบและ
ความสัมพันธ์ต่อชุมชน 8) ความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร และ 9) สุขภาพขององค์กร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ค้นคว้างานวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ ซึ่งผลการวิจัย
น่าสนใจ และเป็นพื้นฐานของแนวคิดให้นักวิจัยในปัจจุบันมีการทำการศึกษาวิจัยต่อเนื่องมา
ตามลำดับ เริ่มจากปัจจุบันนับย้อนสู่ออดีต ดังนี้

รัชพล ชรรยงค์ (2556) การศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนสาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่านฯ อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

จุดมุ่งหมายของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่านฯ อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล
2) เพื่อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการเรียนการสอน สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์
นครน่านฯ อำเภอภูเพียง จังหวัดน่านกลุ่มประชากร คือ คณาจารย์ จำนวน 20 รูป/คน นิสิตสาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 90 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล
ใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมระดับ
ความคิดเห็นของอาจารย์ที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนการสอน สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

วิทยาลัยสงฆ์นครน่านฯ อยู่ในระดับดี เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน มีผลการวิจัยดังนี้ ระดับความคิดเห็นของอาจารย์สูงสุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล รองลงมาคือ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ส่วนด้านที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ด้านหลักสูตร โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นของนิสิตเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนการสอน สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่านฯ อยู่ในระดับดี เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน มีผลการวิจัยดังนี้ ระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล รองลงมาคือ ด้านหลักสูตร ส่วนด้านที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านการใช้การเรียนการสอน

ปทุมมาศ ว่องอรุณชัย และพระสุทธิ สุธฤติญา โณ (ชัตติยะ) (2559) จากรายงานการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล ของความสำเร็จในการเรียนการสอน: ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดจันทบุรี พบว่า คุณภาพของการจัดการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายประการ ได้แก่ แรงจูงใจในการศึกษา พื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน ยศฐาสมณศักดิ์ หรือมาตรฐานของหลักสูตร เป็นต้น รวมถึงคุณภาพของหลักสูตร โดยเฉพาะความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นประเด็นที่เป็นปัญหาเชิงนโยบายเมื่อเปรียบเทียบระหว่างความรู้ทางโลกและความรู้ทางธรรม

ศิวาพร ศรีศักดิ์นันท์ (2557) จากงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างจริยธรรม การสื่อสารเชิงพุทธทางสื่อออนไลน์ของสื่อมวลชนไทย พบว่า การจัดการเชิงพุทธ ควรเน้นที่ การเสริมสร้างแนวทางการจัดการ โดยน้อมนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ คือ ปัจจย ภายนอก หรือปรโตโมสะ (อกุศลมูล) แก้ไขโดยกัลยาณมิตรและปัจจยภายใน หรือโยนิโสมนสิการ (กิเลสและทัญญู) แก้ไขโดยระเบียบวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการ

พระชยานันท์ (2556) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตต่อสภาพการเรียนการสอนสาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน และเพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน ผลการวิจัย พบว่า ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านรายวิชาในหลักสูตร ด้านเนื้อหาวิชา ด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน ปีการศึกษา 2556 ดังนี้ คือ เนื้อหาค่อนข้างมาก การเรียนมีแต่ตัวหนังสือมากเกินไป จำเป็นต้องใช้เวลาในการอ่านมาก ทำให้ได้เนื้อหา

ใหม่แล้วล้มเนื้อหาเก่า นิสิตได้เสนอข้อเสนอแนะ คือ ควรมีแหล่งให้สืบค้น เพื่อให้ นิสิตเกิดความเข้าใจได้ง่ายและควรจะทำให้มีความน่าสนใจมากกว่านี้ กิจกรรมนอกสถานที่น้อยเกินไปและไม่หลากหลาย นิสิตบางคน เข้าเรียนสาย บางคนนอนหลับ บางคนทานขนม เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม การมีส่วนร่วมในการเรียนของนักศึกษาข้งน้อย มีการสร้างแรงจูงใจในการเรียน อยากให้เชิญวิทยากรอื่น ๆ มาให้ความรู้และควรแจ้งให้นิสิตทราบล่วงหน้า ในกรณีที่อาจารย์ผู้สอนไม่เข้าสอนหรือบางครั้งก็มาแล้วไม่ได้เรียน เป็นต้น และยังมีข้อเสนอแนะ ควรมีนโยบายส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาทางพระพุทธศาสนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้มากขึ้น และ 2) ส่งเสริมการสัมมนาปรับปรุงเนื้อหาในรายวิชาทางพระพุทธศาสนา

พระครูปลัดวัชรพงษ์ วชิรปญฺโญ (2556) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่านฯ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน พบว่า ระดับความคิดเห็น คือ ด้านประเมินผล อยู่ในระดับดี รองลงมา คือ ด้านระบบการจัดการศึกษา อยู่ในระดับดี ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านสื่อประกอบการสอน อยู่ในระดับพอใช้ โดยภาพรวมนิสิตที่มีสภาพต่างกัน ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนการสอน สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่านฯ อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะฉะนั้น นิสิตบรรพชิตและนิสิตคฤหัสถ์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอน สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่านฯ โดยรวมแตกต่างกัน

รายงานการวิจัยและแผนยุทธศาสตร์การประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าวจึงเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถแสดงให้เห็นว่า จุดอ่อนปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยและแผนยุทธศาสตร์การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่ ศิวาพร ศรีศักดิ์นันท์ (2557) ที่พบว่า สาเหตุเกิดมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ ปัจจัยภายนอกหรือปรโตโมสะ ได้แก่ ความรวดเร็วของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต โครงสร้างทางสังคม กฎหมาย การใช้อำนาจหน้าที่เกินความพอดีและผลกระทบจากการสื่อสารออนไลน์ ยังทำให้เกิดผลเสียแก่บุคคลและสังคม จนก่อให้เกิดเป็น “ความทุกข์” และปัจจัยภายในหรือโยนิโสมนสิการ ได้แก่ ความรัก ความโลภ ความโกรธ และความหลง รวมถึงการยึดมั่น ความเกลียดชัง และขาดความยังคิด ด้วยเหตุนี้ ปรโตโมสะ จึงเป็นหนึ่งในสองปัจจัยที่ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ และโยนิโสมนสิการ ได้แก่ ช่องทางการติดต่อสื่อสารภายในใจหรือสื่อของการสัมผัสติดต่อบรรู้ให้ถึงกันการทำในใจหรือการวิเคราะห์ให้แยกคาย หรือการพิจารณาอย่างไตร่ตรองละเอียดลออกว่าคือ ความเป็นผู้ฉลาดในการคิดอย่างถูกวิธีและถูกระบบ พิจารณาไตร่ตรองสืบสาวไปจนถึง

สาเหตุหรือต้นตอในลักษณะถึงรากถึงโคนได้อย่างมีเหตุมีผลแล้วแยกแยะความคิดรอบด้านนั้น จนกระทั่งสังเคราะห์สรุปออกมาได้ว่าสิ่งต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ดีหรือเป็นสิ่งที่ไม่ดี

ไพโรจน์ ค้วงวิเศษ (2543) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนกลยุทธ์การพัฒนาการเรียน การสอนทางครุศาสตร์ ในสถาบันราชภัฏ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถาบันราชภัฏ การประเมิน โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของสถาบันราชภัฏ และจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนา คุณภาพการเรียนการสอนทางครุศาสตร์ ในสถาบันราชภัฏ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถาบันราชภัฏ คณบดีคณะครุศาสตร์ และผู้เข้ารับการอบรมตาม โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของสถาบันราชภัฏ การตรวจสอบแผนกลยุทธ์ที่ได้จาก การประชุมปฏิบัติการ กระทำโดยการจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ จุดแข็ง จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทางครุศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ คือ อาจารย์มีความรู้และประสบการณ์ มีความเป็นเครือข่าย นักศึกษาส่วนมากเป็นคนในท้องถิ่น จุดอ่อน คือ อาจารย์มีภาระงานหลายด้าน นักศึกษา มีพื้นฐาน ความรู้ต่ำ ส่วนที่เป็นโอกาสของสถาบันราชภัฏ คือ นักเรียนมีความต้องการเข้าศึกษามากขึ้น อุปสรรค คือ อัตราการบรรจุอาจารย์ การใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการ กลยุทธ์การพัฒนา คุณภาพการเรียนการสอนในคณะครุศาสตร์ ประกอบด้วยกลยุทธ์ 7 ด้าน คือ กลยุทธ์ด้านอาจารย์ กลยุทธ์ด้านนักศึกษา กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการ กลยุทธ์ด้านปัจจัยและสิ่งอำนวยความสะดวก พื้นฐาน กลยุทธ์ด้านหลักสูตร กลยุทธ์ด้านกระบวนการเรียนการสอน และกลยุทธ์การสร้าง ความเข้าใจอาจารย์ และการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ กลยุทธ์แต่ละด้านมีกลวิธีที่สำคัญ คือ การเพิ่มการเชิดชูเกียรติและให้รางวัลแก่อาจารย์ทางด้านการสอน การปรับพื้นฐานความรู้นักศึกษา การปฏิรูปการบริหารจัดการคณะครุศาสตร์ให้มีความคล่องตัว การจัดตั้งศูนย์สื่อวัสดุอุปกรณ์และ คอมพิวเตอร์ การจัดหลักสูตรที่หลากหลาย จัดตั้งศูนย์พัฒนาการเรียนการสอน และการสร้าง ความตระหนักในการทำงานเป็นทีม

พระเมธีวชิรภูษิต (จำเนียร จิรวโส) (2558) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ สถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐ การวิจัยฉบับมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของ มหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐ 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของ มหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับ ของรัฐ และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการ สถานศึกษานอกที่ตั้งของ มหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัย เชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 รูป/ คน ด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัว และจาก การสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 15 รูป/ คน ใช้การวิเคราะห์ ข้อมูลแบบพรรณนาความ การวิจัย

เชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 271 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐ ในด้านการผลิตบัณฑิตยังคงมีอุปสรรคการจัดการเรียนการสอน ด้านสถานที่ ด้านงบประมาณ ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดกลไกในการส่งเสริมวิชาการแก่นิสิต ขาดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของบัณฑิตที่พึงประสงค์ บุคลากรน้อยเกินไป การแต่งตั้งผู้บริหารยังไม่ชัดเจนการจัดการเรียน การสอนไม่สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาของท้องถิ่นและจัดตารางการเรียนการสอนมากเกินไป แต่บางหน่วยวิทยบริการจะมีความเด่นอยู่บ้างเพราะมุ่งเน้นด้านการวิจัย การทำนุบำรุงและส่งเสริม วิชาการแก่สังคม รวมทั้งบางหน่วยก็ยังจัดการเรียนการสอนได้ดีมากเพราะเป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นจุดเด่นของจังหวัด

2. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับ ของรัฐ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อด้านการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและ บริการวิชาการแก่สังคมมากที่สุดอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 รองลงมา ด้านการวิจัย และพัฒนาอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 และด้านการผลิตบัณฑิต อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59

3. รูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งเองมหาวิทยาลัย สงฆ์ในกำกับของรัฐ พบว่า ด้านการผลิตบัณฑิต พบว่า หน่วยวิทยบริการจะต้องจัดการเรียน การสอน โดยมีนิสิตเป็นศูนย์กลาง การมีส่วนร่วมและการนำผลการประเมินผลมาปรับปรุงแก้ไข เพิ่มกลไกการจัดการสอบให้ สอดคล้องกับท้องถิ่น เพิ่มประสบการณ์ของผู้บริหาร ปรับหลักสูตร ให้ตอบโจทย์ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต และการส่งเสริมให้นิสิตเกิดการใฝ่รู้ใฝ่คิด ที่จะทำงานเพื่อสังคมอยู่เสมอ ด้านการวิจัยและพัฒนา พบว่า จะต้องมีการบริหารจัดการงานวิจัย หรืองานสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ 3 มิติ ได้แก่ มิติคุณภาพของทรัพยากร มิติคุณภาพกระบวนการ และมิติคุณภาพของผลผลิต ภายใต้อาณาเขตล้อมใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านสถานศึกษา ด้านผู้บริหาร ด้านอาจารย์ และด้านนิสิต ด้วยการจัดตั้งศูนย์การวิจัย การจัดการเรียนการสอน ให้เทียบเท่าระดับปริญญาโท การอุดหนุน งบประมาณทางการวิจัยการจัดหาครุอาจารย์ที่เก่งด้าน การวิจัย และการฝึกให้นิสิตทำวิจัยกับชุมชน ด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและการบริการ วิชาการ พบว่า จะต้องการฝึกอบรมครูพระสอน ศิลธรรมในโรงเรียนให้มีความรู้ในการถ่ายทอด วิชาการ ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการให้มากขึ้น การกำหนดผู้ติดต่อประสานต้องให้ ผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบ ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ การสร้างโรงเรียนสำหรับการฝึก พระวิทยากร การจัดทำวารสารของหน่วยวิทยบริการเพื่อเป็นประโยชน์ แก่การเป็นโรงเรียน

ฝึกทักษะทางวิชาการให้กับนิสิต เจ้าหน้าที่ และอาจารย์ ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณี 1 ท้องถิ่น การจัดตั้งเครือข่ายชุมชน การบูรณาการการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงกับศิลปวัฒนธรรมการ ปลูกฝังวัฒนธรรมที่ดีงาม ผ่านครูสอนศิลปวัฒนธรรมเสริมสร้างนักวิจัยท้องถิ่นการสร้างหลักสูตรทาง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การผลิตพระนักพัฒนาชุมชน และการฝึกฝนพระภิกษุให้มีศักยภาพ ทักษะในการถ่ายทอดและ องค์ความรู้พื้นฐานของชุมชนก็จะสามารถสร้าง โอกาสที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาของหน่วยวิทยบริการ

หัตถุกรรม แก่นท้าว (2558) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาบทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐ เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพ การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ บทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนาบทบาท มหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary analysis) กับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 25 รูป/ คน

จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทเบื้องต้น ก่อนที่จะนำเสนอ ต่อการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูป/ คน เพื่อยืนยัน การพัฒนาบทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนผลการวิจัย พบว่า 1) ประชาคมอาเซียนเป็นเป้าหมายการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 โดยมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของผู้นำอาเซียน ได้แก่การสร้างประชาคมอาเซียนที่มีขีดความสามารถ ในการแข่งขันสูงมีกฎเกณฑ์กติกาที่ชัดเจนและมีประชาชนเป็นศูนย์กลางซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน, ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคม สังคมและวัฒนธรรมอาเซียน 2) บทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย บทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐกับการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับประชาคม อาเซียน ตามหลักยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (สกอ.) และบทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐกับการดำเนินการตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย 5 ด้าน เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดยการผลิตบัณฑิตการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และมาตรฐาน, การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการวิจัยพระพุทธศาสนานานาชาติ, การบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนและสังคมระดับชาติ และนานาชาติ, การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม และการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล 3) แนวทางในการพัฒนาบทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐ ด้านการผลิตบัณฑิตและการพัฒนา

การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและมาตรฐานเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย
 ผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ที่พึงประสงค์ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม ประเทศชาติ และอาเซียน
 ด้านการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการวิจัยพระพุทธศาสนานานาชาติ
 ด้วยการผลิตผลงานและเผยแพร่ผลงานวิจัยทางด้านพระพุทธศาสนา การประยุกต์หลักธรรม
 ที่เน้นความเป็นไทยและอาเซียน ด้านการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนและสังคม
 ระดับชาติ และนานาชาติ ด้วยการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นศูนย์กลางในการบริการวิชาการ
 แก่คณะสงฆ์ สังคม และอาเซียน ด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม
 ด้วยการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นแหล่งการศึกษาพระพุทธศาสนากับการผสมผสานทางวัฒนธรรม
 โดยมุ่งเน้นส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยผสมผสานกับวัฒนธรรม
 อาเซียน ด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ด้วยการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นต้นแบบ
 ด้านการบริหารจัดการ เพื่อยกฐานะมหาวิทยาลัยสู่มาตรฐานระดับโลก

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน ปีการศึกษา 2556 ดังนี้ คือ เนื้อหา
 ค่อนข้างมาก การเรียนมีแต่ตัวหนังสือมากเกินไปจำเป็นต้องใช้เวลาในการอ่านมากทำให้ได้เนื้อหา
 ใหม่แล้วลืมเนื้อหาเก่า นิสิตได้เสนอข้อเสนอแนะ คือ ควรมีแหล่งให้สืบค้นหรือมีเนื้อหาที่ใช้ภาษา
 เป็นสากลเนื้อหาวิชา ควรมีการใช้ภาษาหรือเนื้อหาที่เข้าใจง่ายกว่านี้ เพื่อให้ นิสิตเกิดความเข้าใจ
 ได้ง่ายและควรจะทำให้มีความน่าสนใจมากกว่านี้ ควรมีการสร้างแรงจูงใจในการเรียน โดยเชิญ
 วิทยากรอื่น ๆ มาให้ความรู้และควรส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอนหรือการสัมมนาปรับปรุง
 เนื้อหาในรายวิชาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้มากขึ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีสอนมีผล
 ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น มีความสอดคล้องต่อการดำรงชีวิต
 เหมาะที่จะนำหลักการเหล่านี้มาประยุกต์ใช้กับพระนิสิตที่กำลังเรียนภาษาอังกฤษ เพื่อให้เกิด
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ช่วยพัฒนากระบวนการคิดโดยแยกคามีเหตุผล

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix methods research) เพื่อศึกษากลยุทธ์ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการภาคตะวันออกเฉียงใต้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตร บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการภาคตะวันออกเฉียงใต้ 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน หลักสูตร พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงใต้ 3) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์ การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปใช้กับหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงใต้

ผู้วิจัยขอเสนอวิธีดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนของการวิจัย
2. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
4. คุณภาพของเครื่องมือในการศึกษา
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนของการวิจัย

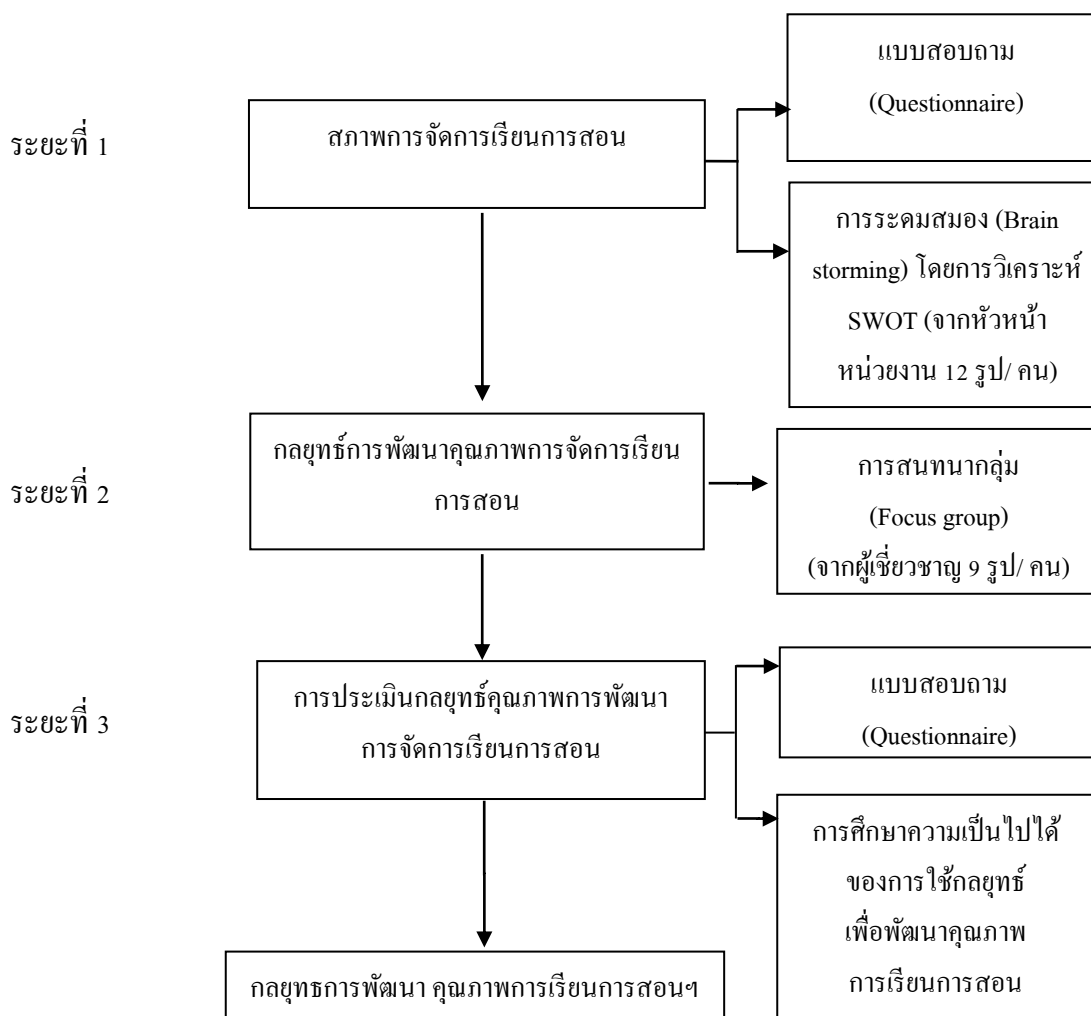
ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนของการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การจัดการเชิงพุทธ

ระยะที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

ระยะที่ 3 ความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน ดังแสดงเป็น ภาพที่ 3-1 ต่อไปนี้

กระบวนการวิจัย

ภาพที่ 3-1 กระบวนการวิจัย

ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ 1) คณาจารย์ที่สอนในหลักสูตร ผู้บริหาร หน่วยวิทยบริการ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) นิสิตที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ศึกษาในปัจจุบัน ในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ 3) นิสิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว และ 4) หน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 956 รูป/ คน (ข้อมูลจากสำนักทะเบียนและวัดผล มจร. ส่วนกลาง ปี พ.ศ. 2557) ผู้วิจัยได้เลือกใช้ชีวิตการศึกษาด้วยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถอธิบายได้ทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึก ดังนี้

1. การตอบแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณครั้งที่ 1 จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ประกอบด้วย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 399 รูป/คน และผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ในหน่วย

วิทยบริการทั้ง 4 แห่ง คือ จังหวัดชลบุรี ระยอง สระแก้ว และจันทบุรี เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน ในลักษณะของข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) ในระยะที่ 1 และกลยุทธ์การพัฒนาการเรียนการสอนในระยะที่ 3

กลุ่มตัวอย่าง (Sample group) ผู้วิจัยได้ใช้ตารางสำเร็จรูปในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกนที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และขนาดความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวนรวมกันทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า 399 รูป/คน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 399 รูป/คน เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในระยะที่ 1 และเพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ดังแสดงจำนวนประชากรและจำนวนของกลุ่มตัวอย่างในตารางที่ 3-1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3-1 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผู้สอน ผู้เรียน และผู้ใช้งานบัณฑิต

ลำดับ ที่	กลุ่ม เป้าหมาย	ชลบุรี	ระยอง	สระแก้ว	จันทบุรี	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง
1	ผู้สอน	19	20	15	21	75	31
2	ผู้เรียน	38	53	105	102	298	124
3	ผู้ใช้งานบัณฑิต	181	168	122	112	583	244
	รวมทั้งสิ้น	238	241	242	235	956	399

2. การระดมสมอง (Brain storming) โดยการวิเคราะห์ SWOT เป็นการสร้างกลยุทธ์เบื้องต้นในระยะ 1 จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนประธานอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหน่วยงานผู้ใช้นักศึกษา แห่งละ 3 รูป/คน รวมทั้งหมด เท่ากับ 12 รูป/คน เพื่อศึกษาค้นหาสภาพปัญหาที่พบและประเมินผลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค รวมทั้งกำหนดกลยุทธ์แนวทางการแก้ไขเบื้องต้น ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือก

มาจากคุณสมบัติที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปรากฏการณ์ปัจจัยหรือตัวแปรสำคัญของการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธและเพื่อค้นหาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

2.1 พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์ เจ้าคณะอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดจันทบุรี

2.2 พระครูไพศาลบุญวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี อาจารย์พิเศษหน่วยวิทยบริการฯ จันทบุรี

2.3 ดร.ปทุมมาศ ว่องอรุณชัย อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ จันทบุรี

2.4 พระครูศรีรัตนสรกิจ ดร. เจ้าคณะอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ประธานหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ สระแก้ว

2.5 พระมหาทวี วิสารโท ดร. รองเจ้าคณะอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ สระแก้ว

2.6 พระอธิการเพลิน พุทธิสารโธ เจ้าอาวาสวัดหนองน้ำใส จังหวัดสระแก้ว อาจารย์พิเศษ หน่วยวิทยบริการฯ สระแก้ว

2.7 พระมหาสุชาติ ธรรมกาโม ดร. ผู้อำนวยการ หน่วยวิทยบริการฯ ชลบุรี

2.8 พระปลัดมัญญ อานนุโท ประธานหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ ชลบุรี

2.9 นายประสาน เจริญศรี อาจารย์พิเศษ หน่วยวิทยบริการฯ ชลบุรี

2.10 พระครูเกษมมอรรธากร เจ้าคณะตำบลวังห้ว อำเภอแก่ง จังหวัดระยอง ผู้อำนวยการ หน่วยวิทยบริการฯ ระยอง

2.11 พระครูสังฆวิสุทธิคุณ ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ ระยอง

2.12 พระครูปริยัติสุวัฒนาภรณ์ ดร. ประธานหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ ระยอง

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลหลักเอาไว้ ดังนี้

1) เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรและมีความรอบรู้เรื่องของการบริหารการศึกษาระดับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปีในตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการ

3) อายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี

ทั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในลักษณะของข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) ในระยะที่ 1 และประเมินกลยุทธ์การพัฒนาการเรียนการสอนหลักสูตร พุทธศาสตรบัณฑิตในระยะที่ 3 เป็นการตอบคำถามจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุสงฆ์ที่ศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ในหน่วยวิทยบริการของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออก

3. การสนทนากลุ่ม (Focus group) ดำเนินการในระยะที่ 2 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จำนวน 4 ขั้นตอน คือ การตีความข้อมูล (Interpretation) การเปรียบเทียบข้อมูล (Comparison) การสังเคราะห์ข้อมูล (Data synthesis) และการสร้างข้อสรุป (Conclusion) ผู้ให้ข้อมูล สำคัญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จากบุคคลภายนอกมาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มครั้งนี้ จำนวน 9 รูป/ คน เพื่อทบทวนและพัฒนากลยุทธ์ที่ได้สร้างแล้วในระยะที่ 1 เป็นการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนในระยะที่ 2 เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

3.1 พระครูธรรมธรงกษ คนฺธาโร ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร หน่วยวิทยบริการฯ จันทบุรี

3.2 ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง ภาควิชาการวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

3.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3.4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ คังคะศรี คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์นกร เผือกนำผล รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3.6 อาจารย์ธนกร ภิบาลรักษ์ สำนักศิลปะและพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3.7 นายกิจจา นवलสุวรรณ อดีตผู้อำนวยการพระพุทธศาสนา จังหวัดจันทบุรี

3.8 ดร.ศุภกิจ ภักดีแสน อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (รป.บ.) หน่วยวิทยบริการฯ จันทบุรี

3.9 นายศิริพงษ์ ศรีงาม นายกสมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดจันทบุรี
 ในระยะที่ 3 ใช้วิธีการตอบแบบสอบถามเช่นเดียวกับระยะที่ 1 และใช้วิธีการศึกษา
 ความเป็นไปได้ของการใช้กลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เพื่อประเมินกลยุทธ์
 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีผู้เกี่ยวข้องซึ่งเป็นทั้ง
 พระภิกษุสงฆ์และคฤหัสถ์ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงกว้างเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน
 และแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

เครื่องมือเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารหนังสือต่าง ๆ
 รวมทั้งขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บ
 รวบรวมข้อมูล จำนวน 3 ฉบับ ประกอบไปด้วยทั้งคำถามปลายปิด (Closed-ended questions)
 และคำถามปลายเปิด (Open-ended questions) โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามเป็น 3 ฉบับ
 ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับคณาจารย์และเจ้าหน้าที่

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับนิสิตและคฤหัสถ์ ซึ่งเป็นผู้เรียน

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสำหรับหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต

คุณภาพของเครื่องมือในการศึกษา

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีหลักการและวิธีการ
 สร้างแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและสร้าง
 ข้อคำถามตามกรอบแนวคิดหลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
 เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องและนำไปปรับปรุงแก้ไข

ความตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ
 มีดังต่อไปนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ละเมียด ควรประสงค์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข

3. ดร.เชษฐณรงค์ อรชุน
4. พระครูสุนทรเมธาภินันท์ เขมธมฺโม ดร.
5. พระสุทิตี สุทธิญาโน ดร.

เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาให้ครอบคลุมเนื้อหาจากนั้นนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ปรับปรุงตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลอง (Try out) ณ หน่วยวิทยบริการวัดพระรูป อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี กับผู้เรียนที่เป็นพระภิกษุสงฆ์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จำนวน 30 ชุด และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1970, p. 161) โดยผลจากการนำไปทดลองใช้ พบว่า แบบสอบถามมีความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการเก็บข้อมูลใช้วิธีให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการชี้แจงที่มาและวัตถุประสงค์ให้กับกลุ่มตัวอย่างทราบ รวมทั้งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันตามขั้นตอน

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อขอความร่วมมือไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่ตอบแบบสอบถามและแบบประเมิน
 - 1.1 สร้างแบบสอบถามผู้ที่เป็นนิสิตทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์
 - 1.2 สร้างแบบสอบถามผู้ที่เป็นอาจารย์เจ้าหน้าที่ทั้ง 4 หน่วยวิทยบริการฯ
 - 1.3 สร้างแบบสอบถามผู้ที่ใช้บัณฑิต ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง ก่อนเริ่มเก็บข้อมูลในแต่ละหน่วยงาน ผู้วิจัยดำเนินการ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการตอบแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง โดยขออนุญาตหน่วยงานที่มีภารกิจด้านปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป และติดตามเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกชุดภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งหากไม่ครบถ้วน จะมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้แบบสอบถามมีความครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด
4. สรุปผลการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสถิติสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อวัดระดับของการแนวทางการพัฒนา โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543, หน้า 100-103) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก ได้แบ่งการนำเสนอเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนไปใช้ในหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก

การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามลำดับของการวิเคราะห์ข้อมูล คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามซึ่งเป็นการข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน 399 รูป/ คน โดยแสดงผลวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) วิเคราะห์สถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาระดมสมอง (Brain storming) โดยการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) คือ ผู้บริหาร/ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 12 รูป/ คน

3. นำผลการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) มาการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยการสอบถามบุคคลในกลุ่มเพื่อให้ได้มาถึงความคิดเห็น ความเชื่อ หรือทัศนคติ แนวคิด โดยคำถามจะถูกถามในรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์แบบต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมมีโอกาสพูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระระหว่างผู้ร่วมวิจัยหรือผู้เข้าร่วมด้วยตนเองสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์หากลยุทธ์การพัฒนาการเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เชิญมาเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 รูป/ คน ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

4. การศึกษาความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาการเรียนการสอนหลักสูตร
พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ด้วยการสร้างแบบสอบถามจากผลการสนทนากลุ่ม
ไปยังหน่วยวิทยบริการทั้ง 4 แห่ง เพื่อขอคำยืนยันกลยุทธ์การพัฒนาการเรียนการสอน

การศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอน เป็นเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้
แบบสอบถาม (Questionnaire) ให้กับกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม

1. แบบสอบถาม สำหรับคณาจารย์ เจ้าหน้าที่
2. แบบสอบถาม สำหรับผู้เรียน
3. แบบสอบถาม สำหรับหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร 4 ส่วนงาน คือ นวบ. ชลบุรี นวบ.ระยอง นวบ. สระแก้ว และนวบ. จันทบุรี
จำแนกตามผู้สอน ผู้เรียน และผู้ใช้งานบัณฑิต จำนวน 956 รูป/ คน

1. คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ จำนวน 75 ชุด
2. ผู้เรียน จำนวน 298 ชุด
3. ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 583 ชุด

กลุ่มตัวอย่าง (Sample group) ผู้วิจัย ได้ใช้ตารางสำเร็จรูปในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง
ของเครืจซี่์และมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และขนาดความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5%
กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 รูป/ คน

เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน
หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การวิเคราะห์สถิติ
โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สัญลักษณ์

\bar{X} หมายถึง การหาค่าเฉลี่ย

SD หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับคณาจารย์
เจ้าหน้าที่

ตารางที่ 4-1 จำนวน ร้อยละของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ จำแนกตามสถานะ

สถานะ	จำนวน (รูป/ คน)	ร้อยละ
อาจารย์	20	64.52
เจ้าหน้าที่	11	35.48
รวม	31	100.00

จากตารางที่ 4-1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นคณาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 64.52

ตารางที่ 4-2 จำนวน ร้อยละของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20-30 ปี	7	22.58
31-40 ปี	5	16.13
41-50 ปี	6	19.35
51-60 ปี	9	29.03
มากกว่า 60 ปี	4	12.90
รวม	31	100.00

จากตารางที่ 4-2 พบว่า คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็น
ร้อยละ 29.03 รองลงมา มีอายุระหว่าง 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.58 ส่วนช่วงอายุที่มีจำนวนผู้ตอบ
แบบสอบถามน้อยสุด คืออายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.90

ตารางที่ 4-3 จำนวน ร้อยละของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ปริญญาตรี	13	41.94
ปริญญาโท	14	45.16
ปริญญาเอก	4	12.90
รวม	31	100.00

จากตารางที่ 4-3 พบว่า คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 45.16 รองลงมาการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็น ร้อยละ 41.94 และการศึกษา ระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 12.90

ตารางที่ 4-4 จำนวน ร้อยละของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
1-5 ปี	8	25.81
6-10 ปี	10	32.26
11-15 ปี	7	22.58
มากกว่า 15 ปี	6	19.35
รวม	31	100.00

จากตารางที่ 4-4 พบว่า คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.26 รองลงมา มีประสบการณ์ 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.81 มีประสบการณ์ ในการทำงาน 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.58

ตารางที่ 4-5 จำนวน ร้อยละของนิสิตจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
บรรพชิต	115	92.74
คฤหัสถ์	9	7.26
รวม	124	100.00

จากตารางที่ 4-5 พบว่า นิสิตส่วนใหญ่เป็นเพศบรรพชิต คิดเป็นร้อยละ 92.74

ตารางที่ 4-6 จำนวน ร้อยละของนิสิตจำแนกตามสถานะทางการปกครอง

สถานะทางการปกครอง	จำนวน	ร้อยละ
พระลูกวัด	73	58.87
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	30	24.19
รองเจ้าอาวาส	9	7.26
เจ้าอาวาส	12	9.68
รวม	124	100.00

จากตารางที่ 4-6 พบว่า นิสิตส่วนใหญ่เป็นพระลูกวัด คิดเป็นร้อยละ 58.87 รองลงมาเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส คิดเป็นร้อยละ 24.19 เป็นเจ้าอาวาส คิดเป็นร้อยละ 9.68

ตารางที่ 4-7 จำนวน ร้อยละของนิสิตจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20-30 ปี	17	13.71
31-40 ปี	41	33.06
41-50 ปี	25	20.16
51-60 ปี	29	23.39
มากกว่า 60 ปี	12	9.68
รวม	124	100.00

จากตารางที่ 4-7 พบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.06 รองลงมา มีอายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.39 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.16

ตารางที่ 4-8 จำนวน ร้อยละของนิสิตจำแนกตามพรรษา

พรรษา	จำนวน	ร้อยละ
1-5 พรรษา	73	58.87
6-10 พรรษา	23	18.55
11-15 พรรษา	16	12.90
มากกว่า 15 พรรษา	12	9.68
รวม	124	100.00

จากตารางที่ 4-8 พบว่า นิสิตส่วนใหญ่เป็นบรรพชิต มีพรรษาระหว่าง 1-5 พรรษา คิดเป็นร้อยละ 58.87 รองลงมา ได้แก่ มีพรรษา 6-10 พรรษา คิดเป็นร้อยละ 18.55 มีพรรษา 11-15 พรรษา คิดเป็นร้อยละ 12.90

ตารางที่ 4-9 จำนวน ร้อยละของนิสิตจำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญก่อนเข้าศึกษา

วุฒิการศึกษาสามัญก่อนเข้าศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	29	23.39
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	20	16.13
ประกาศนียบัตรบริหารกิจการสงฆ์ (ป.บส.)	63	50.81
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	12	9.68
รวม	124	100.00

จากตารางที่ 4-9 พบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสามัญก่อนเข้าศึกษามีวุฒิการศึกษาประกาศนียบัตรบริหารกิจการสงฆ์ (ป.บส.) คิดเป็นร้อยละ 50.81 รองลงมา วุฒิการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 23.39 วุฒิศึกษาอนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 16.13

ตารางที่ 4-10 จำนวน ร้อยละของนิสิตจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางปริยัติธรรมแผนกธรรม

วุฒิการศึกษาทางปริยัติธรรมแผนกธรรม	จำนวน	ร้อยละ
นักธรรมชั้นตรี	29	23.39
นักธรรมชั้นโท	28	22.58
นักธรรมชั้นเอก	62	50.00
ไม่มีวุฒิทางธรรม	5	4.03
รวม	124	100.00

จากตารางที่ 4-10 พบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางปริยัติธรรมแผนกธรรมนักธรรมชั้นเอก คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา นักธรรม ชั้นตรี คิดเป็นร้อยละ 23.39 นักธรรมชั้นโท คิดเป็นร้อยละ 22.58

ตารางที่ 4-11 จำนวน ร้อยละของนิสิตจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางปริยัติธรรมแผนกบาลี

วุฒิการศึกษาทางปริยัติธรรมแผนกบาลี	จำนวน	ร้อยละ
ประโยค 1-2	8	6.45
ป.ธ. 3-6	6	4.84
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	110	88.71
รวม	124	100.00

จากตารางที่ 4-11 พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม คิดเป็นร้อยละ 88.71 รองลงมาวุฒิการศึกษาประโยค 1-2 คิดเป็นร้อยละ 6.45 และวุฒิการศึกษา ป.ธ.3-6 คิดเป็นร้อยละ 4.84

แบบสอบถามสำหรับหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต

ตารางที่ 4-12 จำนวน ร้อยละของหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตจำแนกตามสถานะ

สถานะ	จำนวน	ร้อยละ
บรรพชิต	230	94.26
คฤหัสถ์	14	5.74
รวม	244	100.00

จากตารางที่ 4-12 พบว่า หน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตส่วนใหญ่ เป็นบรรพชิต คิดเป็นร้อยละ 94.26

ตารางที่ 4-13 จำนวน ร้อยละของหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตจําแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20-30 ปี	25	10.25
31-40 ปี	34	13.93
41-50 ปี	51	20.90
51-60 ปี	92	37.70
มากกว่า 60 ปี	42	17.21
รวม	244	100.00

จากตารางที่ 4-13 พบว่า หน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.70 รองลงมา มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.90 มีอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.21

ตารางที่ 4-14 จำนวน ร้อยละของหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต จําแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	129	52.87
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	42	17.21
สูงกว่าปริญญาตรี	73	29.92
รวม	244	100.00

จากตารางที่ 4-14 พบว่า หน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 52.87 รองลงมา มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 29.92

ตารางที่ 4-15 จำนวน ร้อยละของหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตจําแนกตามตำแหน่งทางการปกครอง

ตำแหน่งทางการปกครอง	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าคณะตำบล	186	76.23
เจ้าคณะอำเภอ	15	6.15
เจ้าคณะจังหวัด	2	0.82
อื่น ๆ	41	16.80
รวม	244	100.00

จากตารางที่ 4-15 พบว่า หน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตส่วนใหญ่เป็นบรรพชิต มีตำแหน่งทางการปกครองเป็นเจ้าคณะตำบล คิดเป็นร้อยละ 76.23 รองลงมา เป็นเจ้าคณะอำเภอ คิดเป็นร้อยละ 6.15 มีตำแหน่งอื่น ๆ

การแปลผลการศึกษารั้งนี้ จากข้อมูลเบื้องต้นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเป็นบุคลากรในหน่วยงานที่ผู้ใช้งานบัณฑิต และเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถาม มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 129 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 52.87 อาจมีผลทำให้ความรู้ความเข้าใจต่อการจัดการเรียนการสอนหรือขั้นตอนการให้บริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อย่างไรก็ตามเพื่อแสดงผลการศึกษาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ทำการแปลผลการศึกษาที่เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดในส่วนถัดไป

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร
พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก

ตารางที่ 4-16 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของอาจารย์และผู้บริหาร
ต่องานในหน้าที่การจัดการเรียนการสอน ($n = 399$)

งานในหน้าที่การจัดการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน	2.87	1.42	ปานกลาง	5
วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน	2.85	1.40	ปานกลาง	6
การประเมินผลในการจัดการเรียนการสอน	2.91	1.44	ปานกลาง	2
แผนการสอนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ	2.85	1.42	ปานกลาง	6
ผู้สอนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ	2.89	1.41	ปานกลาง	4
วิธีการสอน	2.90	1.42	ปานกลาง	3
ผู้เรียนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ	2.92	1.42	ปานกลาง	1
พัฒนาการด้านวิชาชีพและคุณภาพของอาจารย์	2.87	1.41	ปานกลาง	5
ภาพรวมงานในหน้าที่การจัดการเรียนการสอน	2.88	1.41	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4-16 พบว่า งานในหน้าที่การจัดการเรียน การสอน ในภาพรวม อยู่ในระดับ
ปานกลาง ($\bar{X} = 2.88, SD = 1.41$) โดยงานในหน้าที่การจัดการเรียน การสอน มีอันดับมากที่สุด
คือ ผู้เรียนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ($\bar{X} = 2.92, SD = 1.42$) งานในหน้าที่การจัดการเรียน
การสอน น้อยที่สุด คือ แผนการสอนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ($\bar{X} = 2.85, SD = 1.42$) อยู่ใน
อันดับน้อยสุด

ตารางที่ 4-17 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของนิสิตต่อความคิดเห็น
ในการจัดการเรียนการสอน ($n = 399$)

การจัดการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน	3.28	1.23	ปานกลาง	5
วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน	3.30	1.21	ปานกลาง	3
การประเมินผลในการจัดการเรียนการสอน	3.34	1.21	ปานกลาง	1
แผนการสอนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ	3.29	1.25	ปานกลาง	4
ผู้สอนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ	3.30	1.23	ปานกลาง	3
วิธีการสอน	3.33	1.21	ปานกลาง	2
ผู้เรียนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ	3.33	1.21	ปานกลาง	2
ภาพรวมการจัดการเรียนการสอน	3.31	1.21	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4-17 พบว่า การศึกษาความคิดเห็นของนิสิต ในการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31, SD = 1.21$) โดยประเด็นการประเมินผล ในการจัดการเรียนการสอน อันดับ 1 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34, SD = 1.21$) รองลงมา วิธีการสอน ($\bar{X} = 3.33, SD = 1.21$)

ตารางที่ 4-18 ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของนิสิตต่อความคิดเห็น
ในพัฒนาการทางวิชาการ ($n = 399$)

พัฒนาการทางวิชาการ	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
การรับนิสิต	3.24	1.32	ปานกลาง	5
การส่งเสริมและพัฒนานิสิต	3.28	1.33	ปานกลาง	3
ผลที่เกิดกับนิสิต	3.24	1.32	ปานกลาง	5
สาระของรายวิชาในหลักสูตร	3.42	1.25	ปานกลาง	2
การวางระบบผู้สอน	3.43	1.28	ปานกลาง	1
การประเมินผู้เรียน	3.24	1.32	ปานกลาง	5
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ได้แก่การมีส่วนร่วมของอาจารย์ ประจำหลักสูตร	3.26	1.32	ปานกลาง	4
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เพียงพอและเหมาะสม	3.24	1.32	ปานกลาง	5
การปรับปรุงตามผลการประเมินความคิดเห็นของนิสิต และอาจารย์ต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	3.24	1.32	ปานกลาง	5
นิสิตมีความรอบรู้ทางด้านวิชาการ	3.24	1.29	ปานกลาง	5
ภาพรวมพัฒนาการทางวิชาการ	3.28	1.22	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4-18 พบว่า การศึกษาความคิดเห็นของนิสิต ในพัฒนาการทางวิชาการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28, SD = 1.22$) โดยประเด็นการวางระบบผู้สอน อันดับ 1 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43, SD = 1.28$)

ตารางที่ 4-19 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของนิสิตในพัฒนาการ
ทางอาชีพ ($n = 399$)

พัฒนาการทางอาชีพ	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
สามารถนำไปประกอบอาชีพได้	3.24	1.32	ปานกลาง	4
สถาบันการศึกษาแห่งนี้เป็นหนึ่งในสถาบันการศึกษา ทั้งหมดในประเทศ	3.40	1.27	ปานกลาง	2
มีความภูมิใจในการรับรู้และฝึกฝนทักษะทางวิชาชีพ	3.42	1.25	ปานกลาง	1
สาระของรายวิชาในหลักสูตรยังประกอบไปด้วยการ บริหารงบประมาณ	3.24	1.32	ปานกลาง	4
การวางระบบผู้สอนตรงตามความรู้ความสามารถ	3.28	1.33	ปานกลาง	3
ภาพรวมพัฒนาการทางอาชีพ	3.32	1.20	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4-19 พบว่า การศึกษาความคิดเห็นของนิสิต ในพัฒนาการทางอาชีพ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32, SD = 1.20$) โดยประเด็นความภูมิใจในการรับรู้ และฝึกฝนทักษะทางวิชาชีพ อันดับ 1 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42, SD = 1.50$)

ตารางที่ 4-20 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของนิสิตในพัฒนาการ
ส่วนบุคคล ($n = 399$)

พัฒนาการส่วนบุคคลของนิสิต	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
ทำให้เป็นคนหนักแน่น และไม่โกรธง่าย	3.24	1.32	ปานกลาง	4
ความมีระเบียบ	3.42	1.25	ปานกลาง	2
เป็นคนคล่องแคล่ว ว่องไว คิดไว ทำไว	3.43	1.28	ปานกลาง	1
เห็นความสำคัญของการศึกษา	3.24	1.32	ปานกลาง	4
สถาบันการศึกษานั่นความรู้คู่คุณธรรม	3.26	1.32	ปานกลาง	3
ภาพรวมพัฒนาการส่วนบุคคลของนิสิต	3.32	1.22	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4-20 พบว่า การศึกษาความคิดเห็นของนิสิต โดยภาพรวม อยู่ในระดับ
ปานกลาง ($\bar{X} = 3.32, SD = 1.22$) เมื่อพิจารณาในรายข้อคำถาม ดังนี้ เป็นคนคล่องแคล่ว ว่องไว
คิดไว ทำไว เป็นอันดับ 1 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43, SD = 1.28$)

ตารางที่ 4-21 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของนิสิตเกี่ยวกับการเปิดกว้าง
ของระบบและความสัมพันธ์ต่อชุมชนในการจัดการเรียนการสอน ($n = 399$)

การเปิดกว้างของระบบและความสัมพันธ์ต่อชุมชนใน การจัดการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
การจัดการเรียนการสอนได้นำเสนอประเด็นใหม่ ๆ	3.38	1.21	ปานกลาง	5
ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ห้อย่างมีเหตุผล	3.39	1.20	ปานกลาง	4
การจัดเนื้อหาและกิจกรรมได้สอดคล้องกับ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	3.38	1.21	ปานกลาง	5
มีการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมที่มี สารประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอน	3.45	1.19	ปานกลาง	3
ผู้สอนปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพทั้งในและนอกเวลา ปฏิบัติงานสอน	3.46	1.14	ปานกลาง	2
ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็น ในการเรียนการสอน	3.38	1.21	ปานกลาง	5
ผู้สอนมีความอดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ของผู้เรียนขณะทำการเรียนการสอน	3.37	1.22	ปานกลาง	6
ผู้สอนใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสอน เพื่อผู้เรียน เข้าใจง่ายขึ้น	3.38	1.21	ปานกลาง	5
สถาบันการศึกษาแห่งนี้เป็นที่ยอมรับของชุมชน	3.46	1.14	ปานกลาง	2
ความพอใจกับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจาก สถาบันการศึกษาแห่งนี้	3.57	1.19	มาก	1
ความเชื่อมั่นในทักษะและความสามารถ ในการทำงานของบัณฑิต	3.38	1.21	ปานกลาง	5
ความเชื่อมั่นบัณฑิตผู้สำเร็จจากสถาบันการศึกษา แห่งนี้ทั้งในภูมิรัฐและภูมิธรรม	3.25	1.31	ปานกลาง	7
ภาพรวมการเปิดกว้างของระบบและความสัมพันธ์ ต่อชุมชนในการจัดการเรียนการสอน	3.40	1.10	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4-21 พบว่า การศึกษาความคิดเห็นของนิสิต โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40, SD = 1.10$) เมื่อพิจารณาในรายข้อคำถาม อันดับ 1 ความพอใจกับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57, SD = 1.19$) รองลงมา ผู้สอนปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพทั้งในและนอกเวลาปฏิบัติงานสอน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46, SD = 1.14$)

ตารางที่ 4-22 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ของหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตเกี่ยวกับความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร ($n = 399$)

ความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
เป็นเรื่องไม่ยากที่จะแสวงหาบัณฑิตที่สำเร็จจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้	3.38	1.21	ปานกลาง	2
คุณสมบัติของบัณฑิตของสถาบันการศึกษาแห่งนี้มีคุณภาพและคุณธรรม	3.38	1.21	ปานกลาง	2
มีการปรับปรุงหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	3.46	1.14	ปานกลาง	1
คุณภาพบัณฑิตเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF)	3.38	1.21	ปานกลาง	2
บัณฑิตหางานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี ช่วยงานต่าง ๆ ของท่านดีขึ้น	3.25	1.31	ปานกลาง	3
ภาพรวมความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร	3.37	1.14	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4-22 พบว่า การศึกษาความคิดเห็นของหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตเกี่ยวกับความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37, SD = 1.14$) เมื่อพิจารณาในรายข้อคำถาม อันดับ 1 มีการปรับปรุงหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46, SD = 1.14$) รองลงมาเป็นเรื่องไม่ยากที่จะแสวงหาบัณฑิตที่สำเร็จจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้ อยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38, SD = 1.21$)

ตารางที่ 4-23 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ หน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต
เกี่ยวกับสุขภาพขององค์กร ($n = 399$)

สุขภาพขององค์กร	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	SD	ระดับ	อันดับ
สถาบันการศึกษาแห่งนี้มีโครงสร้างขององค์กร ที่เป็นระบบและมีความชัดเจน	3.38	1.21	ปานกลาง	4
สถาบันการศึกษาแห่งนี้สามารถตั้งอยู่และดำรงอยู่ได้อีก ไม่ต่ำกว่า 10 ปี	3.48	1.14	ปานกลาง	1
ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กร สามารถแก้ไขได้ โดยคนในองค์กร	3.46	1.14	ปานกลาง	3
สถาบันการศึกษาแห่งนี้ปฏิบัติไปตามกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF)	3.47	1.13	ปานกลาง	2
บัณฑิตที่สำเร็จจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้มีความรัก และภูมิใจในสถาบัน	3.38	1.21	ปานกลาง	4
ภาพรวมสุขภาพขององค์กร	3.43	1.11	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4-23 พบว่า หน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตเกี่ยวกับสุขภาพขององค์กร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43, SD = 1.111$) เมื่อพิจารณาในรายข้อคำถาม อันดับ 1 สถาบันการศึกษาแห่งนี้สามารถตั้งอยู่และดำรงอยู่ได้อีกไม่ต่ำกว่า 10 ปี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48, SD = 1.14$) รองลงมา สถาบันการศึกษาแห่งนี้ปฏิบัติไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47, SD = 1.13$)

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก พบว่า 1) สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนด้านหลักสูตร 2) สภาพปัญหาการเรียนการสอนด้านบุคลากร 3) สภาพปัญหาการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมวิชาการ 4) สภาพปัญหาการเรียนการสอนด้านการวัดผลและประเมินผล 5) สภาพปัญหาการเรียนการสอนด้านงบประมาณ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4-24 สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม
ที่เป็นผู้เรียน ผู้สอน และหน่วยงานที่ใช้บัณฑิต

**สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก**

1. สภาพปัญหาการจัดการเรียน การสอนด้านหลักสูตร	1) เนื้อหาและโครงสร้างมาจากส่วนกลางจึงไม่ค่อย สอดคล้องกับท้องถิ่น 2) ไม่มีความพร้อมด้านการประเมินหลักสูตร อย่างต่อเนื่อง 3) ไม่สามารถบูรณาการหลักสูตรกับท้องถิ่น 4) การปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมน้อยเกินไป 5) ความไม่พร้อมของอาจารย์ประจำหลักสูตร 6) ขาดการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในรายวิชา ไม่เพียงพอต่อความต้องการ 7) ขาดการปรับปรุงหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม 8) การกำหนดการวางแผนในการจัดกิจกรรม ตามหลักสูตรยังไม่เต็มศักยภาพ 9) ขาดทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการจัดการเรียนการสอน 10) ขาดการประชาสัมพันธ์และวิธีการเรียน และวิธีการสอน 11) ขาดระบบการรวบรวมข้อมูลยังไม่เพียงพอ 12) การจัดกิจกรรมไม่ความสอดคล้องกับความต้องการ ของชุมชน

ตารางที่ 4-24 (ต่อ)

สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก	
2. สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลากร	1) มีข้อจำกัด ในการสร้างเครือข่ายภายนอกมหาวิทยาลัย 2) ขาดการส่งเสริมระบบการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ 3) ขาดการจัดการประชุมบุคลากรสายวิชาการ ในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ 4) การจำแนกหน้าที่และบทบาทของคณะกรรมการบริหาร สาขาวิชายังไม่ชัดเจน 5) การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีน้อย 6) ความคล่องตัวในการทำงานไม่ต่อเนื่อง ไม่สามารถ พัฒนาได้เต็มที่ 7) ขาดความรู้ความสามารถในการบริหารระบบ สารสนเทศ 8) ไม่มีคู่มือภาระงานที่ชัดเจน 9) ขาดระบบการประเมินบุคลากรสายวิชาการ และสายปฏิบัติการ 10) วุฒิการศึกษาของบุคลากรสายวิชาการ ไม่ตรงตาม สาขาวิชาที่ สกอ. กำหนด 11) อาจารย์ประจำยังไม่มีความชำนาญ ขาดการผลิต ตำราและเผยแพร่ต่อสาธารณะ
3. สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมวิชาการ	1) ขาดเครือข่ายและการเข้าร่วมทางวิชาการ 2) การผลิตผลงานทางวิชาการมีน้อย 3) การศึกษาดูงานด้านวิชาการมีน้อย 4) มีการจัดสัมมนาวิชาการ แต่ยังขาดประสบการณ์ ขาดแรงกระตุ้น ขาดความสนใจ 5) การบริการวิชาการ การผลิตผลงานทางวิชาการ ขาดเป้าหมายที่ชัดเจน

ตารางที่ 4-24 (ต่อ)

สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก	
	6) ขาดการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ ด้านการผลิตสื่อ ทางวิชาการ เพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา 7) ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรสร้างผล ทางวิชาการอย่างจริงจังและไม่ต่อเนื่อง 8) ขาดการส่งเสริม การสนับสนุนการเสนอผลงาน วิชาการระดับนานาชาติ 9) ขาดความเอาใจใส่ของผู้บริหารแบบมืออาชีพ
4. สภาพปัญหาการเรียนการสอน ด้าน การวัดผลและประเมินผล	1) เป้าหมายการให้เกรดไม่สอดคล้องกัน 2) การประชุมกลั่นกรองเกรดให้เหมาะสมยังมีข้อจำกัด 3) วิธีการวัดตามหลักเกณฑ์มาจากส่วนกลาง เมื่อนำมาใช้ วัดและประเมินผลในหน่วยวิทยบริการจึงเกิดอุปสรรค ต่อระดับของนิสิตที่มีความแตกต่างกัน 4) การจัดทำเกณฑ์ตัวชี้วัด ยังไม่ครอบคลุมกลยุทธ์ และขาดการวิเคราะห์ห้อย่างรอบด้าน 5) ไม่มีการติดตามประเมินผลและรายงาน ผลการดำเนินงานตามแผนงาน 6) คณาจารย์ขาดความรู้ในเรื่องของการวัดผลและ ประเมินผล 7) การแต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองเกรดของ คณาจารย์ในแต่ละสาขาวิชายังไม่มีความพร้อม 8) มีอุปสรรคในการควบคุมการสอบวัดผลและ การประเมินผล

ตารางที่ 4-24 (ต่อ)

สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก	
5. สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ด้านงบประมาณ	1) คณะสังคมศาสตร์ มีงบประมาณจำกัด ต้องจัดสรร งบประมาณบางส่วนเพื่อไปบริหารหลักสูตรอื่น ๆ ให้สามารถบริหารจัดการจัดการศึกษาได้ 2) ไม่สามารถจัดจ้างบุคคลจากภายนอกที่มีคุณวุฒิ เหมาะสมกับหลักสูตรมาปฏิบัติงานได้ 3) การบริหารจัดการแบบองค์รวมทำให้งบประมาณมาก บางสาขาวิชาและน้อยบางสาขาวิชา 5) ขาดเครื่องมือสนับสนุนการวิเคราะห์ต้นทุน การลงทุนการศึกษาต่อหน่วยไม่ชัดเจน

**ตอนที่ 3 การหาจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส การจัดการเรียนการสอน หลักสูตร
พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก**

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม มาสรุปภาพเป็นรวมสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ของคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก เพื่อสนับสนุนงานวิจัยเชิงคุณภาพ พิจารณาให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) หาจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และ โอกาส

S มาจาก Strengths หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายในและเป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในองค์กร

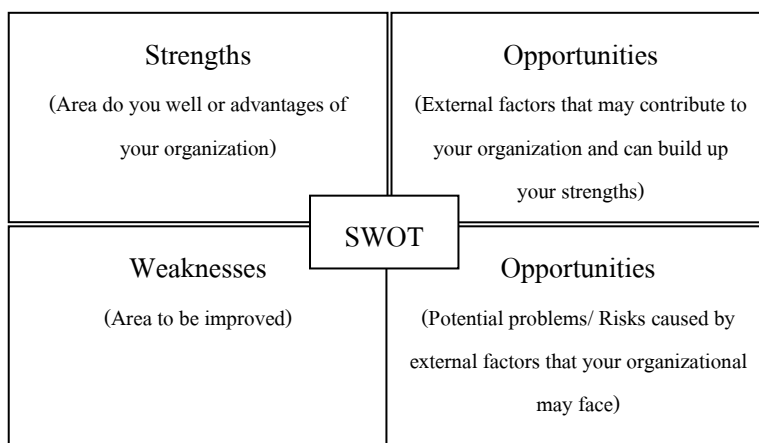
W มาจาก Weakness หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายในองค์กรและเป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่าง ๆ ซึ่งจะต้องหาวิธีในการแก้ปัญหาเหล่านั้น

O มาจาก Opportunity หมายถึง โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กร

หมายเหตุ โอกาสแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก แต่จุดแข็งนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งจะต้องเสาะแสวงหาโอกาสอยู่เสมอ และใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้น

T มาจาก Treats หมายถึง อุปสรรคซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องและพยายามขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้จริง

เพื่อให้การทำความเข้าใจการวิเคราะห์กลยุทธ์โดยวิธีวิเคราะห์ SWOT ง่ายขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอในรูปแบบของภาพที่ดังปรากฏต่อไปนี้

ภาพที่ 4-1 แสดงให้เห็นแบบแผนของการวิเคราะห์หาจุดแข็งจุดอ่อน (Format of SWOT) (Armstrong, 1996)

ขั้นตอนการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่เรียกว่า SWOT Analysis ได้เชิญผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 ส่วนงาน คือ ชลบุรี ระยอง สระแก้ว และจันทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกมาจากคุณสมบัติที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นเพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในลักษณะของข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) ในระยะที่ 1 ประกอบด้วย 1) อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ 2) นักวิชาการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา 3) นักวัดผลและประเมินผลหลักสูตรการศึกษา 4) ผู้บริหารจัดการหลักสูตร

เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) รวมทั้งสิ้น จำนวน 12 รูป/คน ดังมีชื่อตามตารางที่ 4-25 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4-25 รายชื่อผู้เข้าร่วมวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	วุฒิการศึกษา	ตำแหน่ง
1.	พระครูปริยัติธรรมวิโรจน์	M.A.	เจ้าคณะอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดจันทบุรี
2.	พระครูไพศาลบุญวัฒน์	ศศ.ม.	เจ้าคณะอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี อาจารย์พิเศษ หน่วยวิทยบริการฯ จันทบุรี
3.	ดร.ปทุมมาศ ว่องอรุณชัย	พธ.ด.	อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ จันทบุรี
4.	พระครูศรีรัตนสรกิจ ดร.	พธ.ด.	เจ้าคณะอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดสระแก้ว ประธานหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ สระแก้ว
5.	พระมหาทวี วิจารณ์ ดร.	ปร.ด.	รองเจ้าคณะอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ สระแก้ว
6.	พระอธิการเพลิน พุทธิสาโร	พธ.ม.	เจ้าอาวาสวัดหนองน้ำใส จังหวัดสระแก้ว อาจารย์พิเศษ หน่วยวิทยบริการฯ สระแก้ว

ตารางที่ 4-25 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	วุฒิการศึกษา	ตำแหน่ง
7.	พระมหาสุชาติ ทุมมกาโม ดร.	พธ.ด.	ผู้อำนวยการ หน่วยวิทยบริการฯ ชลบุรี
8.	พระปลัดมัญญู อานนุโท	พธ.ม.	ประธานหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการ เชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ ชลบุรี
9.	นายประสาน เจริญศรี	รป.ศ.	อาจารย์พิเศษ หน่วยวิทยบริการฯ ชลบุรี
10.	พระครูเกษมอรรธากร	รป.ศ.	เจ้าคณะตำบลวังห้ว อำเภอกาแพง จังหวัดระยอง ผู้อำนวยการ หน่วยวิทย บริการฯ ระยอง
11.	พระครูสังฆวิสุทธิคุณ ดร.	พธ.ด.	อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการ จัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ ระยอง
12.	พระครูปริยัติสุวัฒนาภรณ์ ดร.	พธ.ด.	ประธานหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการ เชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ ระยอง

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มีขั้นตอนดำเนินการ ดังต่อไปนี้
การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) จากข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม
ที่ส่งเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพออกมาแล้ว นำประเด็นสำคัญที่ได้มานำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิและ
ผู้เชี่ยวชาญในที่ประชุมระดมสมอง เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การจัด
การเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการภาคตะวันออก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) โดยการวิเคราะห์
จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ได้ระดมสมองเพื่อต้องการทราบสภาพปัญหาการจัดการเรียน
หลักสูตรวิชาการจัดการเชิงพุทธในปัจจุบัน และนำมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสม
ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนหลักสูตรวิชาการจัดการเชิงพุทธ แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ
1) ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และ 2) ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางเลือก

การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการภาคตะวันออกเฉียงใต้ สภภาพปัจจุบันมีรายละเอียดดังตารางที่ 4-26 ดังนี้

ตารางที่ 4-26 การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) สภภาพปัจจุบัน

จุดแข็ง Strength (S)	โอกาส Opportunity (O)
ด้านขานาญการและด้านความเชี่ยวชาญ ด้านขานาญการ คือ เป็นสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาที่เปิดสอนเน้นทางพระพุทธศาสนา ครอบคลุมพื้นที่เกือบทั่วประเทศ ความขานาญการทางพระพุทธศาสนา ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติการ มีทักษะและประสบการณ์ มีบุคลากรมีความรู้และความสามารถอย่างรอบด้านเรียกว่า “รอบรู้” คือ มีความขานาญ ด้านความเชี่ยวชาญ คือ 1) รายวิชาของสถาบันที่เปิดสอน ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ภาษาบาลี 2) มีองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมเนียมภาคปฏิบัติ อันลึกซึ้ง โดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนเฉพาะได้เป็นอย่างดี	1) เป็นสถาบันการศึกษาในกำกับของรัฐ ผลิตภัณฑ์ระดับปริญญาตรีขึ้นไป 2) มีการจัดการเรียน การสอนทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ 3) หลักสูตรปรับปรุงและจัดกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เข้าถึงและเพิ่มจำนวนกลุ่มเป้าหมายได้ เช่น กลุ่มวัยรุ่น และผู้ใหญ่วัยทำงาน
จุดอ่อน Weakness (W)	อุปสรรค Threat (T)
ขาดการประชาสัมพันธ์ - ไม่ค่อยมีคนรู้จัก รู้อยู่ในเฉพาะกลุ่มพระภิกษุและสามเณรที่มาเรียนหรือมาขอใช้บริการเพื่อการศึกษาเท่านั้น “ความด้อย” ทางวิชาการทางโลก - ไม่สามารถสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย - องค์ความรู้ทางโลกให้เท่าเทียมเสมอกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ	อุปสรรคขององค์กร 1. งบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลน้อย 2. ค่าลงทะเบียนของผู้เรียน เก็บได้ไม่เต็มที่ เพราะเป็นพระภิกษุและสามเณร ฤกษ์ศักดิ์ที่เข้ามาศึกษามีน้อย ทำให้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน 3. ชื่อเสียงและความนิยมของบุคคลทั่วไปน้อย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) โดยกำหนดประเด็นไว้ 4 ด้าน คือ ด้านความชำนาญการ ด้านชื่อเสียง ด้านความโชน โชน และด้านความชัดเจน

1. จุดแข็งขององค์กร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ส่วนใหญ่พิจารณาสอดคล้องตรงกันว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะสังคมศาสตร์ หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก มีจุดแข็ง คือ ชำนาญการและเชี่ยวชาญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จุดแข็ง ด้านชำนาญการ หมายความว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งเดียว ที่บุคคลทั่วไปรู้จักว่าดำเนินการเปิดการเรียน การสอน โดยเน้นแนวทางพระพุทธศาสนา และขยายส่วนงานในกำกับออกไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ประกอบด้วย วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ห้องเรียน และหน่วยวิทยบริการ ครอบคลุมพื้นที่เกือบ ทั่วประเทศมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ด้วยเหตุนี้ ความชำนาญการทางพระพุทธศาสนา ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติการ จึงสั่งสมทักษะและประสบการณ์ตามเวลา ที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถอย่างรอบด้าน ในลักษณะที่เรียกว่า “รอบรู้ คือ มีความชำนาญการและความเชี่ยวชาญ”

2. จุดอ่อนขององค์กร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ส่วนใหญ่เห็นว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก มีจุดอ่อนสำคัญ คือ ไม่ค่อยมีคนรู้จักมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนใหญ่คนรู้จักอยู่ในกลุ่มพระภิกษุและสามเณรที่มาเรียนหรือ มาขอใช้บริการเพื่อการศึกษาเท่านั้น สาขาที่เปิดการเรียนการสอนไม่สามารถตอบสนองต่อ ความต้องการของผู้เรียนได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ จุดอ่อนประการสำคัญก็คือ “ความด้อย” ทางวิชาการทาง โลกล้ำหลังและไม่ทันสมัย ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตระหนัก มาโดยตลอด และปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ปรับองค์ความรู้ทาง โลก ให้เท่าเทียมเสมอกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ลักษณะอย่างนี้ผู้วิจัยขอเรียกว่า “รู้เหลื่อม”

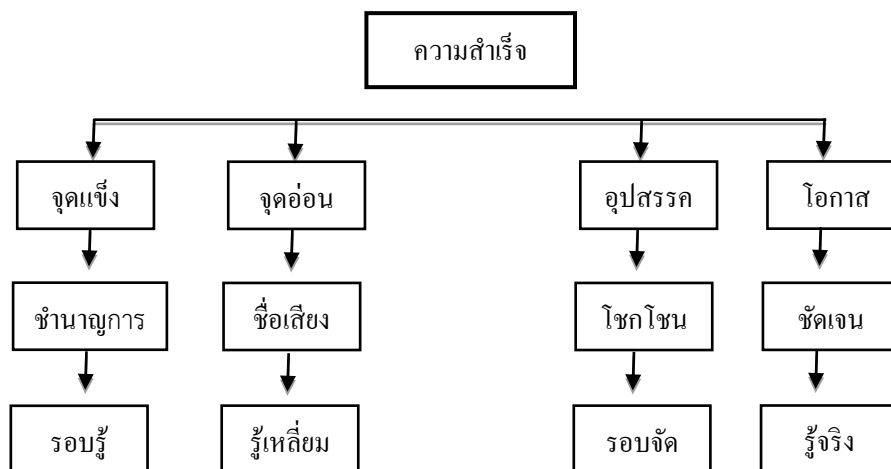
3. อุปสรรคขององค์กร ได้แก่ 1) งบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาล มีน้อยไม่เพียงพอต่อ การบริหารจัดการการเรียนการสอน มีเพียงรายได้จากการจัดการศึกษาและบริการ ซึ่งการเก็บ ค่าใช้จ่ายจากผู้เรียนที่เป็นพระภิกษุและสามเณร จะเก็บค่าเล่าเรียนถูก ส่วนรายได้จากการจัด การศึกษาและบริการที่เป็นคฤหัสถ์ที่เข้ามาศึกษายังคงมีน้อย ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทำได้ยาก โดยเฉพาะคุณภาพการจัดการเรียนการสอน 2) ขาดการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ชื่อเสียงและ ความนิยมของบัณฑิตที่ไปปฏิบัติงานให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบ โดยเฉพาะบุคคลหรือหน่วยงาน ผู้ใช้บัณฑิต เช่น วัดและองค์กรที่มีพนักงานสำเร็จจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การที่เราได้มองเห็นอุปสรรคย่อมมีผลดี เพราะจะทำให้เรารู้เท่าทันเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมในลักษณะที่มีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา จะช่วยให้เราปรับตัวทันสถานการณ์ และมีการเตรียมความพร้อมกับการปรับเปลี่ยนของสภาพแวดล้อม บางครั้งเมื่อโอกาสมาถึง องค์กรจะได้เก็บเกี่ยวผลประโยชน์ได้ทันและเต็มที่ หรือถ้าเรารู้ว่าแนวโน้มจะมีปัญหา อุปสรรคอะไรเกิดขึ้นกับองค์กร เราจะได้มีการเตรียมตัวรับมือ ผ่านสถานการณ์ที่เลวร้ายให้บรรเทา ลงได้ อุปสรรคจึงเป็นการสร้างความโชกโชกนให้แก่หัวใจของเรา ลักษณะอย่างนี้ ผู้วิจัยขอเรียกว่า “รอบจัด”

4. โอกาสขององค์กรในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาในกำกับของรัฐ จัดอยู่ในประเภทมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง ที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีการจัดการเรียนการสอนทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ ในลักษณะหลักสูตรสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนใช้หลักสูตรกลางของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ เป็นหลักสูตรปรับปรุงและจัดใหม่ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ ซึ่งนับว่าเป็นโอกาสที่ดีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จะใช้โอกาสนี้พัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสาขาวิชา การจัดการเชิงพุทธ ทำให้เข้าถึงหรือเพิ่มจำนวนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้ เช่น กลุ่มวัยรุ่น และผู้ใหญ่ วัยทำงาน ทั้งนี้ นำจุดแข็งมาสร้างโอกาส

เราสามารถนำเอาจุดแข็งด้านความชำนาญการ มาสร้างโอกาสให้เกิดความเชี่ยวชาญ พบว่า กระบวนการวิชาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เปิดสอนส่วนใหญ่ เป็นรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ภาษาบาลี และองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติอันลึกซึ้ง ที่จัดเตรียมโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทำให้สามารถเข้าถึงผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญเข้าใจกัมมัฏฐาน กับการฝึกปฏิบัติ ในแต่ละแนวได้อย่างถ่องแท้ อันเป็นที่ยอมรับว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีองค์ความรู้เฉพาะด้าน ทำให้มีการนำเสนอความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนาได้ถูกต้อง ดังจะเรียกว่า “รู้จริง”

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการวิเคราะห์กลยุทธ์ SWOT อย่างกระจ่างชัด ผู้วิจัยขอเสนอ แนวคิดจากผู้ให้ข้อมูลหลักออกมาในรูปแบบแผน (Format) หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รูปแบบแห่งความสำเร็จ (Pattern) ขององค์กร ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4-2 ผลจากการวิเคราะห์ SWOT ในระยะที่ 1 ได้ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค ในการจัดการเรียนการจัดการเชิงพุทธ

เทคนิคนี้ อัลเบิร์ต ฮัมฟรีย์ (Albert Humphrey) ได้ชื่อว่าเป็นผู้เริ่มแนวคิดนี้ โดยนำเทคนิคนี้ มาแสดงในงานสัมมนาที่มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด

ขั้นตอนเป็นการวิเคราะห์ SWOT Matrixs โดยการจับคู่ SO, ST, WO, WT ซึ่งเรียกว่า “กลยุทธ์ทางเลือก” และการจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์ทางเลือก ว่าควรปรับปรุงและแก้ไข รายการใดก่อน

ตารางที่ 4-27 วิเคราะห์ TOWS Matrix ปัจจัยภายใน จุดแข็ง Strength (S) และจุดอ่อน Weakness (W) ปัจจัยภายนอก โอกาส Opportunity (O) อุปสรรค Threat (T)

	จุดแข็ง Strength (S)	จุดอ่อน Weakness (W)
ปัจจัยภายใน	ด้านชำนาญการและด้านความเชี่ยวชาญ จุดแข็ง ด้านชำนาญการ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เปิดสอนโดยเน้นแนวทางพระพุทธศาสนา ครอบคลุมพื้นที่เกือบทั่วประเทศ ความชำนาญการทางพระพุทธศาสนา ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติการ จึงสั่งสมทักษะและประสบการณ์ตามเวลาที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีบุคลากรมีความรู้และความสามารถอย่างรอบด้านในลักษณะที่เรียกว่า “รอบรู้” คือ มีความชำนาญ จุดแข็ง ด้านความเชี่ยวชาญ พบว่า กระบวนรายวิชาของสถาบันที่เปิดสอน ส่วนใหญ่เป็นรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ภาษาบาลี และองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมเนียมภาคปฏิบัติอันลึกซึ้งที่จัดเตรียมโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนเฉพาะได้เป็นอย่างดี	จุดอ่อนขององค์กร คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออก มีจุดอ่อนสำคัญ คือ ไม่ค่อยมีคนรู้จัก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนใหญ่คนรู้จักอยู่ในกลุ่มพระภิกษุและสามเณรที่มาเรียนหรือมาขอใช้บริการเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ จุดอ่อนประการสำคัญก็คือ “ความด้อย” ทางวิชาการทางโลก และในปัจจุบันพยายามปรับ องค์ความรู้ทางโลกให้เท่าเทียมเสมอกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ
ปัจจัยภายนอก		

ตารางที่ 4-27 (ต่อ)

โอกาส Opportunity (O)	กลยุทธ์เชิงรุก (SO)	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)
โอกาสขององค์กรในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถานการศึกษาในกำกับของรัฐ จัดอยู่ในประเภทเฉพาะทางที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีการจัดการเรียนการสอนทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ ในลักษณะหลักสูตรสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนใช้หลักสูตรกลาง ของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ เป็นหลักสูตรปรับปรุงและจัดใหม่ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งนับว่าเป็น โอกาสที่ดีที่จะใช้โอกาสนี้พัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ทำให้เข้าถึงหรือเพิ่มจำนวนกลุ่มเป้าหมาย เฉพาะได้ เช่น กลุ่มวัยรุ่น และผู้ใหญ่ทำงาน	ใช้จุดแข็งเพื่อหาประโยชน์จากโอกาสที่มี 1. การให้ความสำคัญต่อการวางแผนปรับปรุง คณะกรรมการพิจารณาการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เช่น คณะกรรมการประจำหลักสูตร คณะกรรมการประเมินคุณภาพหลักสูตร หรือคณะกรรมการประชาสัมพันธ์องค์กร2. ให้ความสำคัญต่อการวางแผนกลยุทธ์3. การให้ความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อเพิ่มช่องทางการส่งข่าวสารและข้อมูลจากมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ใช้ประโยชน์จากโอกาสเพื่อลดจุดอ่อนลง 1. การให้ความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อเพิ่มช่องทางการส่งข่าวสารและข้อมูล2. การปรับปรุงอาคารสถานที่และห้องสมุด3. การปรับปรุงคณะกรรมการพิจารณาการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เช่น คณะกรรมการประจำหลักสูตร คณะกรรมการประเมินคุณภาพหลักสูตร

ตารางที่ 4-27 (ต่อ)

อุปสรรค Threat (T)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT)
อุปสรรคขององค์กร	ใช้จุดแข็งเพื่อเลี่ยงอุปสรรค	ลดจุดอ่อนและเลี่ยงอุปสรรค
1. งบประมาณที่ได้รับมีน้อย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไม่สามารถมีรายได้จากการเก็บค่าใช้จ่ายจากนักเรียนได้อย่างเต็มที่ เพราะเป็นพระภิกษุและสามเณร ส่วนคฤหัสถ์ที่เข้ามาศึกษายังคงมีน้อย ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทำได้ยากโดยเฉพาะคุณภาพการจัดการเรียนการสอน 2. ชื่อเสียงและความนิยมของบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะบุคคลหรือหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต เช่น วัดและองค์กรที่มีพนักงานสำเร็จจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	1. หลักระดมจัดเจนแต่ขาดการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานภายนอก 2. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ผลิคนิสิตปีละจำนวนมาก แต่บัณฑิตยังไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม 3. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของความดี แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มผู้ใช้งานบัณฑิต 4. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เป็นหลักสูตรเฉพาะทางจัดเจนแปลกใหม่ แตกต่างจากหลักสูตรอื่น และมีประโยชน์ แต่ขาดการสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และครูผู้สอนยังไม่สามารถนำเสนอให้เห็นแนวคิดใหม่ เนื่องจากยังยึดตามหลักการเดิม	1. ผู้เรียนมีพื้นฐานการศึกษาหลากหลายและไม่ชัดเจน ผนวกกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขาดงบประมาณที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมได้ 2. ผู้เรียนไม่สามารถมาเรียนเป็นเวลา เพราะมีภารกิจทางวัด เช่น กิจของสงฆ์ เป็นต้น และจำนวนพระในแต่ละวัดมีจำนวนจำกัด 3. ปรับทัศนคติทั้งผู้เรียนซึ่งเป็นพระส่วนใหญ่ที่ยึดถือในสมณศักดิ์และผู้สอนที่เชื่อมั่นในตนเองสูงให้เสมอกัน เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน มีความเป็นกันเองและไม่ยึดมั่นในตัวตน

ตารางที่ 4-27 (ต่อ)

TOWS Matrix

กลยุทธ์เชิงรุก (SO) ใช้จุดแข็งเพื่อหาประโยชน์จากโอกาสที่มี 1. การให้ความสำคัญต่อการวางแผนปรับปรุง คณะกรรมการพิจารณาการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เช่น คณะกรรมการประจำหลักสูตร คณะกรรมการประเมินคุณภาพหลักสูตร 2. ให้ความสำคัญต่อการวางแผนกลยุทธ์ จุดอ่อน-โอกาส 3. การให้ความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อเพิ่มช่องทางการส่งข่าวสารและข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) ใช้ประโยชน์จากโอกาสเพื่อลดจุดอ่อนลง 1. การให้ความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อเพิ่มช่องทางการส่งข่าวสารและข้อมูล 2. การปรับปรุงอาคารสถานที่และห้องสมุด 3. การปรับปรุงคณะกรรมการพิจารณาการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เช่น คณะกรรมการประจำหลักสูตร
กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ใช้จุดแข็งเพื่อเลี่ยงอุปสรรค 1. หลักธรรมชัดเจนแต่ขาดการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานภายนอก 2. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปผลิตนิตินิตปีละจำนวนมาก แต่บัณฑิตยังไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม 3. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของความคิด แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มผู้ใช้งานบัณฑิตครูผู้สอนยังไม่สามารถนำเสนอให้เห็นแนวคิดใหม่ เพราะยังยึดหลักการเดิม	กลยุทธ์เชิงรับ (WT) ลดจุดอ่อนและเลี่ยงอุปสรรค 1. ผู้เรียนมีพื้นฐานการศึกษาหลากหลายและไม่ชัดเจน ผนวกกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขาดงบประมาณที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมได้ 2. ผู้เรียนไม่สามารถมาเรียนเป็นเวลา เพราะมีภารกิจทางวัด เช่น กิจของสงฆ์ และจำนวนพระในแต่ละวัดมีจำนวนจำกัด 3. ปรับทัศนคติทั้งผู้เรียน ซึ่งเป็นพระส่วนใหญ่ ที่ยึดถือในสมณศักดิ์ และผู้สอนที่เชื่อมั่นในตนเองสูง

ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางเลือก

ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางเลือก ผู้ให้ข้อมูลหลักร่วมพิจารณาและตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างกลยุทธ์ทางเลือก ตลอดจนใช้เกณฑ์ 3 ประการ ได้แก่ มีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นไปได้หรือไม่ และยอมรับกันหรือไม่

การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์ โดยการจับคู่เปรียบเทียบทีละคู่ทุกกลยุทธ์ทางเลือก และพบว่า มีกลยุทธ์ทางเลือกใดที่สำคัญกว่า ก็จะได้รับ การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้จับคู่ทำการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางเลือก พิจารณาและตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างกลยุทธ์ทางเลือก จำนวน 4 ทางเลือก ซึ่งการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางเลือก ดำเนินการดังต่อไปนี้

SO วิเคราะห์ว่า เรามีจุดแข็งอะไรและมีโอกาสอะไรที่จะสนับสนุนจุดแข็งนั้น

ST วิเคราะห์ว่าเรามีอุปสรรคอะไรบ้าง และเราจะสามารถใช้จุดแข็งแก้ไขอุปสรรคนั้นได้อย่างไร

WO วิเคราะห์ว่า มีสภาพแวดล้อมภายนอกอะไรบ้างที่เอื้อโอกาสให้เราแล้ว แต่ถ้าเรายังมีจุดอ่อนอะไรที่จะทำให้เราฉกฉวยโอกาสนั้นไม่ได้

WT วิเคราะห์ว่า มีสภาพแวดล้อมภายนอกอะไรบ้างที่เป็นอุปสรรคกับเราและยังกระทบกับจุดอ่อนของเราโดยตรงด้วย

ผลการวิเคราะห์โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. กลยุทธ์จุดแข็ง-โอกาสกลยุทธ์เชิงรุก (SO) ใช้จุดแข็งเพื่อหาประโยชน์จากโอกาสที่มี
วิเคราะห์ว่าเรามีอุปสรรคอะไรบ้าง และเราจะสามารถใช้จุดแข็งแก้ไขอุปสรรคนั้นได้อย่างไร

เมื่อพิจารณาจุดแข็งกับโอกาสร่วมกันแล้ว พบว่า จุดแข็งของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ การเป็นสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาแห่งเดียวที่ครอบคลุมพื้นที่เกือบทั่วประเทศ ความชำนาญการทางศาสนาพุทธทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติการ จึงสั่งสมทักษะและประสบการณ์ตามเวลาที่ผ่านมาและอย่างต่อเนื่อง ทำให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถอย่างรอบด้าน และในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาในกำกับของรัฐ จัดอยู่ในประเภทเฉพาะทางที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคทั่วประเทศในลักษณะหลักสูตรสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนใช้หลักสูตรส่วนกลางของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ เป็นหลักสูตรปรับปรุงและจัดทำใหม่ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งนับว่าเป็นโอกาสที่ดีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออก ที่จะใช้โอกาสนี้พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

วิชาการจัดการเชิงพุทธ ทำให้เข้าถึงหรือเพิ่มจำนวนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้ เช่น กลุ่มวัยรุ่น และผู้ใหญ่วัยทำงาน ทั้งนี้ นำจุดแข็งมาสร้างโอกาส

เราสามารถนำเอาจุดแข็งด้านความชำนาญการมาสร้างโอกาสให้เกิดความเชี่ยวชาญพบว่า กระบวนการรายวิชาของสถาบันที่เปิดสอน ส่วนใหญ่เป็นรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ภาษาบาลี และองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมเนียมภาคปฏิบัติอันลึกซึ้ง ที่จัดเตรียมโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทำให้สามารถเข้าถึงผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม ได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญจะเข้าใจกัมมัญฐานกับการฝึกปฏิบัติในแต่ละแนวได้อย่างถ่องแท้ อันเป็นที่ยอมรับแล้วว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีองค์ความรู้เฉพาะด้าน ทำให้มีการนำเสนอความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนา ได้ถูกต้อง

การวิเคราะห์กลยุทธ์จุดแข็ง-โอกาส ได้ผลดังนี้

ก. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมีหลักการทางทฤษฎี และแนวปฏิบัติตามองค์ความรู้ทางพุทธศาสตร์ จึงเป็น โอกาสที่ดีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่จะเป็นผู้บุกเบิก โดยประยุกต์และบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้กับองค์ความรู้ทางโลกและสามารถสร้างหลักสูตรและผลิตภัณฑ์ได้ถึงระดับปริญญาเอก เนื่องจากมีทรัพยากรที่เอื้ออำนวยในการจัดการเรียนการสอน

ข. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในกำกับของรัฐ โดยได้รับงบประมาณจากรัฐ จึงมีโอกาสนำบุคลากรทางศาสนาให้โดดเด่นอย่างมีเป้าหมาย

ค. การปรับเปลี่ยนระบบเครือข่ายสารสนเทศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้เป็นเทคโนโลยีระบบดิจิทัล เพื่อเพิ่มคุณภาพการส่งออนไลน์และให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ง. การสนับสนุนองค์กรเอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรวิชาชีพและสื่อสารมวลชนให้มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์และเห็นความสำคัญเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

จ. การจัดหาหรือการสนับสนุนรายได้จากกลุ่มพันธมิตรเพื่อเสริมงบประมาณภาครัฐ ในการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ฉ. การพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่และมีความสามารถในองค์ให้เต็มศักยภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

ช. การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้มีเนื้อหาสาระตรงประเด็นกับกลุ่มเป้าหมาย

การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส ได้ผลดังนี้

ลำดับที่ 1 (จ) การพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่และมีความสามารถในองค์กรได้เพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

ลำดับที่ 2 (ข) การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้มีเนื้อหาสาระตรงประเด็นกับกลุ่มเป้าหมาย

ลำดับที่ 3 (ก) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมีหลักการทางทฤษฎี และแนวปฏิบัติตามองค์ความรู้ทางพุทธศาสตร์ จึงเป็น โอกาสที่ดีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แต่เป็นผู้บุกเบิก โดยประยุกต์และบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้กับองค์ความรู้ทางโลกและสามารถสร้างหลักสูตรและผลิตภัณฑ์ได้ถึงระดับปริญญาเอก เนื่องจากมีทรัพยากรเนื้อหาที่เอื้ออำนวยในการจัดการเรียนการสอน

ลำดับที่ 4 (ข) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาอยู่ในกำกับของรัฐ โดยได้รับงบประมาณจากรัฐ จึงมีโอกาสดำเนินการทางศาสนาให้โดดเด่นอย่างมีเป้าหมาย

ลำดับที่ 5 (ค) การปรับเปลี่ยนระบบเครือข่ายสารสนเทศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้เป็นเทคโนโลยีระบบดิจิทัล เพื่อเพิ่มคุณภาพการส่งออนไลน์และให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ลำดับที่ 6 (ง) การสนับสนุนองค์กรเอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรวิชาชีพและสื่อสารมวลชนให้มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์และเห็นความสำคัญเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

ลำดับที่ 7 (จ) การจัดหาหรือรับการสนับสนุนรายได้จากกลุ่มพันธมิตรเพื่อเสริมงบประมาณภาครัฐในการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

หมายเหตุ กลยุทธ์จุดแข็ง- โอกาส เป็นกลยุทธ์ทางเลือกที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถดำเนินการได้เลย โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2. กลยุทธ์จุดแข็ง-อุปสรรค (ST) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ใช้จุดแข็งเพื่อเลี่ยงอุปสรรค
เพื่อวิเคราะห์ว่าเรามีอุปสรรคอะไรบ้าง และเราจะสามารถใช้จุดแข็งแก้ไขอุปสรรคนั้นได้อย่างไร
เมื่อพิจารณาจุดแข็งกับอุปสรรคร่วมกันแล้ว พบว่า

จุดแข็ง ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ การเป็นสถาบันทางการศึกษาทางพุทธศาสนาแห่งเดียวที่ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ความชำนาญการทางศาสนาพุทธทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ การจึงสั่งสมทักษะและประสบการณ์ตามเวลาที่ผ่านมาและอย่างต่อเนื่อง ทำให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถอย่างรอบด้าน

แต่งบประมาณที่ได้รับมีน้อย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไม่สามารถมีรายได้จากการเก็บค่าใช้จ่าจากผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ เพราะเป็นพระภิกษุสามเณร ส่วนคฤหัสถ์ที่เข้ามาศึกษา ยังคงมีน้อย ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทำได้ยาก โดยเฉพาะคุณภาพการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ ชื่อเสียงและความนิยมของบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะบุคคล หรือหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิต ยังขาดความเลื่อมใสศรัทธา เช่น วัดและองค์กรที่มีพนักงานสำเร็จจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์จุดแข็ง-อุปสรรค ได้ผลดังนี้

ก. หลักธรรมชัดเจนแต่ขาดการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานภายนอก

ข. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปผลิตบัณฑิตปีละจำนวนมาก แต่บัณฑิตยังไม่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

ค. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของความคิดแต่ขาดการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ง. สาขาการจัดการเชิงพุทธเป็นหลักสูตรเฉพาะทางชัดเจน แปลกใหม่ แตกต่างจากหลักสูตรอื่นและมีประโยชน์แต่ขาดการสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

จ. รายวิชาของสาขาการจัดการเชิงพุทธมีความเป็นเอกลักษณ์สูง แต่ครูผู้สอนยังไม่สามารถนำเสนอให้เห็นแนวคิดใหม่ เนื่องจากยังยึดตามหลักการเดิม

การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์จุดแข็ง-จุดอ่อน

ลำดับที่ 1 (จ) รายวิชาของสาขาการจัดการเชิงพุทธมีความเป็นเอกลักษณ์สูง แต่ครูผู้สอนยังไม่สามารถนำเสนอให้เห็นแนวคิดใหม่ เนื่องจากยังยึดตามหลักการเดิม

ลำดับที่ 2 (ง) สาขาการจัดการเชิงพุทธเป็นหลักสูตรเฉพาะทางชัดเจน แปลกใหม่ แตกต่างจากหลักสูตรอื่นและมีประโยชน์แต่ขาดการสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

ลำดับที่ 3 (ค) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของความคิด แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ลำดับที่ 4 (ข) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปผลิตบัณฑิตปีละจำนวนมาก แต่บัณฑิตยังไม่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

ลำดับที่ 5 (ก) หลักธรรมชัดเจนแต่ขาดการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานภายนอก

หมายเหตุ กลยุทธ์ จุดแข็ง-อุปสรรค เป็นกลยุทธ์ทางเลือกที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถดำเนินการได้เลยโดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

3. กลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส เป็นกลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) ใช้ประโยชน์จากโอกาส
เพื่อลดจุดอ่อนลง วิเคราะห์ว่า มีสภาพแวดล้อมภายนอกอะไรบ้างที่เอื้อโอกาสให้เราแล้ว แต่ถ้าเรา
ยังมีจุดอ่อนอะไรที่จะทำให้เราถกฉวยโอกาสนั้น ไม่ได้

เมื่อพิจารณาจุดอ่อนกับโอกาสกันแล้ว พบว่า ไม่ค่อยมีใครรู้จักมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ส่วนใหญ่คนรู้จักอยู่ในกลุ่มพระภิกษุและสามเณรที่มาเรียนหรือมาขอใช้บริการ
เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้
จุดอ่อนประการสำคัญ ก็คือ “ความค้อย” ทางวิชาการทางโลก ซึ่งมีมาตั้งในอดีต ล้าหลังและ
ไม่ทันสมัย นำชื่อเสียงเชิงลบ ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเองก็ทราบและตระหนัก
ในตนเองมาโดยตลอด และในปัจจุบันก็พยายามยกระดับปรับปรุงองค์ความรู้ทางโลก ให้เท่าเทียม
เสมอกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ และในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เป็นสถาบันการศึกษาในกำกับของรัฐ จัดอยู่ในประเภทเฉพาะทางที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับ
ปริญญาตรีขึ้นไป มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ ในลักษณะ
หลักสูตรสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนใช้หลักสูตรกลางของมหาวิทยาลัย
ทั้งนี้ เป็นหลักสูตรปรับปรุงและจัดทำใหม่ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
ซึ่งนับว่าเป็น โอกาสที่ดีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออก ที่จะใช้โอกาสนี้
พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาการจัดการเชิงพุทธ ทำให้เข้าถึงหรือเพิ่ม
จำนวนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้ เช่น กลุ่มวัยรุ่น และผู้ใหญ่วัยทำงาน ทั้งนี้ นำจุดอ่อนมาสร้างโอกาส
การวิเคราะห์ที่กลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส ได้ผลดังนี้

ก. การให้ความสำคัญต่อการวางแผนปรับปรุงคณะกรรมการพิจารณาการพัฒนาคุณภาพ
การจัดการเรียนการสอน เช่น คณะกรรมการประจำหลักสูตร คณะกรรมการประเมินคุณภาพ
หลักสูตร หรือคณะกรรมการประชาสัมพันธ์องค์กร

ข. ให้ความสำคัญต่อการวางแผนกลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส ได้ผลดังนี้

ค. การให้ความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อเพิ่มช่องทางการส่ง
ข่าวสารและข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส ได้ผลดังนี้

ลำดับที่ 1 (ข) การปรับปรุงอาคารสถานที่และห้องสมุด

ลำดับที่ 2 (ก) การปรับปรุงคณะกรรมการพิจารณาการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียน
การสอน เช่น คณะกรรมการประจำหลักสูตร คณะกรรมการประเมินคุณภาพหลักสูตรหรือ
คณะกรรมการประชาสัมพันธ์องค์กร

ลำดับที่ 3 (ค) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อเพิ่มช่องทางการส่งข่าวสารและข้อมูล จาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หมายเหตุ กลยุทธ์ จุดอ่อน-โอกาส เป็นกลยุทธ์ทางเลือกที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากผู้ใด

4. กลยุทธ์จุดอ่อน-อุปสรรคกลยุทธ์เชิงรับ (WT) ลดจุดอ่อนและเลี่ยงอุปสรรค
วิเคราะห์ว่า มีสภาพแวดล้อมภายนอกอะไรบ้างที่เป็นอุปสรรคกับเราและยังกระทบกับจุดอ่อนของเราโดยตรงด้วย

เมื่อพิจารณาจุดอ่อนกับอุปสรรคร่วมกันแล้ว พบว่า ไม่ค่อยมีใครรู้จักมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนใหญ่คนรู้จักในกลุ่มพระภิกษุและสามเณรที่มาเรียนหรือมาขอใช้บริการเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถสนองหรือปฏิบัติต่อความต้องการของผู้เรียนได้ ทุกกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ จุดอ่อนประการสำคัญ ก็คือ “ความด้อย” วิชาการทางโลกซึ่งมีมาตั้งแต่อดีต ล้าหลังและไม่ทันสมัย นำชื่อเสียงเชิงลบ ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเองก็ทราบและตระหนักในตนเองมาตลอดและในปัจจุบันก็พยายามยกระดับปรับองค์ความรู้ทางโลกให้เท่าเทียมเสมอกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ในขณะที่งบประมาณที่ได้รับมีน้อยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก็ไม่สามารถมีรายได้จากการเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ เพราะเป็นพระภิกษุและสามเณร ส่วนกลยุทธ์ที่เข้ามาศึกษายังคงมีน้อย ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทำได้ยากโดยเฉพาะคุณภาพการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ ชื่อเสียงและความนิยมของบุคคลทั่วไปโดยเฉพาะบุคคลหรือหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตยังขาดความเลื่อมใสศรัทธา เช่น วัด และองค์การที่มีพนักงานสำเร็จจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การประเมินกลยุทธ์จุดอ่อน-อุปสรรค ได้ผลดังนี้

ก. ผู้เรียนมีพื้นฐานการศึกษาหลากหลายและไม่ชัดเจน ผนวกกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขาดงบประมาณที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมได้

ข. ผู้เรียนไม่สามารถมาเรียนเป็นเวลาเพราะมีภารกิจทางวัด เช่น กิจของสงฆ์ เป็นต้น และจำนวนพระในแต่ละวัดมีจำนวนจำกัด

ค. ปรับทัศนคติทั้งผู้เรียนซึ่งเป็นพระส่วนใหญ่ที่ยึดถือในสมณศักดิ์และผู้สอนที่เชื่อมั่นในตนเองสูงให้เสมอกัน เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนมีความเป็นกันเอง

การจัดลำดับความสำคัญของจุดอ่อน-อุปสรรค ได้ผลดังนี้

ลำดับที่ 1 (ค) ปรับทัศนคติทั้งผู้เรียนซึ่งเป็นพระส่วนใหญ่ที่ยึดถือในสมณศักดิ์และผู้สอนที่เชื่อมั่นในตนเองสูงให้เสมอกัน เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนมีความเป็นกันเองและไม่ยึดมั่นในตัวตน

ลำดับที่ 2 (ก) ผู้เรียนมีพื้นฐานการศึกษาหลากหลายและไม่ชัดเจน ผนวกกับมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขาดงบประมาณที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมได้

ลำดับที่ 3 (ข) ผู้เรียนไม่สามารถเรียนเป็นเวลาเพราะมีภารกิจทางวัด เช่น กิจของสงฆ์ เป็นต้น และจำนวนพระในแต่ละวัดมีจำนวนจำกัด

หมายเหตุ กลยุทธ์ จุดอ่อน-อุปสรรค เป็นกลยุทธ์ทางเลือกที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากผู้ใด

จากการวิเคราะห์กลยุทธ์ SWOT (SWOT Analysis) และ SWOT Matrix พบว่า กลยุทธ์ทางเลือก ผู้วิจัยพิจารณาและได้วิเคราะห์ พบว่า จุดอ่อน (Weakness) ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นปัญหาที่ค่อนข้างรุนแรงมากสำหรับองค์กร ซึ่งสามารถแบ่งแยกปัญหาเหล่านี้ได้เป็น 3 กรณี ดังนี้

1. ปัญหาด้านผู้เรียน ได้แก่ จำนวนผู้เรียนน้อยและทรัพยากรยังไม่เพียงพอ ผู้เรียนยังมีความรู้พื้นฐานไม่เท่ากัน และพบว่า ผู้เรียนไม่สนใจการมาเรียน อาจจะเป็นเพราะปัญหาการเดินทางมาเรียน ซึ่งถือว่าการศึกษาเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของคนในสังคม เพราะว่าการศึกษาใด ๆ ย่อมทำให้ผู้เรียนมีความรอบรู้ โดยเฉพาะความรู้ทางธรรม หรือว่าภูมิธรรม

2. ปัญหาด้านผู้สอน ผู้สอนขาดคุณวุฒิทางการศึกษาหรือวุฒิการศึกษาไม่ตรงตามคุณสมบัติของหลักสูตร อีกปัญหาหนึ่งก็คือผู้สอนไม่มีความเชี่ยวชาญในการสอน ขาดความรับผิดชอบ และเปลี่ยนตัวผู้สอนบ่อยครั้ง การขาดความรู้ของผู้สอนเป็นปัญหาด้านผู้สอนและเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่า สถาบันมีความเป็นเลิศทางวิชาการมากน้อยเพียงใด ความแข็งแรง ทางวิชาการจึงเป็นตัวบ่งบอกถึงภูมิรู้ของผู้เรียนด้วย

3. ปัญหาผู้ใช้งานบัณฑิต หรือผู้สนับสนุนบัณฑิตให้ทำงานได้ตามวุฒิการศึกษา จึงพบว่าประชาชนไม่สนใจหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ อาจเพราะเห็นว่า คุณวุฒิไม่สนองตอบต่อความต้องการของประชาชน อีกประการหนึ่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขาดผู้ประสานงานที่มีความศรัทธาต่อความต้องการของประชาชน และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขาดผู้ประสานงานที่มีความศรัทธาต่อสถาบันที่ดีระหว่างสถาบันกับบุคคลภายนอกหรือประชาชนทั่วไป ปัญหาผู้ใช้บัณฑิตเกิดขึ้นด้วยสาเหตุของการที่มองบัณฑิตในแง่ของการขาดความศรัทธา ความชื่นชม และยินดีในความสามารถ ประเด็นนี้ จึงสะท้อนให้เห็นว่า ยังไม่เชื่อมั่นในภูมิฐานของผู้เรียน

ตารางที่ 4-28 ผลการวิเคราะห์ พบว่า จุดอ่อน (Weakness) ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย

ปัญหาด้านผู้เรียน	ปัญหาด้านผู้สอนผู้สอน	ปัญหาผู้ใช้งานบัณฑิต
1. จำนวนผู้เรียนน้อยและ ทรัพยากรยังไม่เพียงพอ	1. ผู้สอนขาดคุณวุฒิทาง การศึกษาหรือวุฒิการศึกษา	1. ผู้สนับสนุนบัณฑิตให้ทำงาน ได้ตามวุฒิการศึกษา พบว่า
2. ผู้เรียนยังมีความรู้พื้นฐาน ไม่เท่ากัน	ไม่ตรงตามคุณสมบัติของ หลักสูตร	ประชาชนไม่สนใจหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
3. ผู้เรียนไม่สนใจการมาเรียน อาจจะเป็นเพราะปัญหา การเดินทาง ซึ่งถือว่าการศึกษา เป็นคุณลักษณะพื้นฐานของ คนในสังคม เพราะว่า การศึกษาใด ๆ ย่อมทำให้ ผู้เรียนมีความรอบรู้ โดยเฉพาะ ความรู้ทางธรรม หรือว่า ภูมิธรรม	2. ผู้สอนไม่มีความเชี่ยวชาญ ในการสอน	อาจเพราะเห็นว่า คุณวุฒิ ไม่สนองต่อความต้องการ
	3. ขาดความรับผิดชอบและ เปลี่ยนตัวผู้สอนบ่อยครั้ง ขาดความรอบรู้ของผู้สอน เป็นปัญหาด้านผู้สอน และเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่า สถาบันมีความเป็นเลิศ ทางวิชาการมาน้อยเพียงใด ความแข็งแกร่งทางวิชาการ จึงเป็นตัวบ่งบอกถึง ภูมิรัฐของ ผู้เรียนด้วย	2. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย ขาดผู้ประสานงาน ที่มีความศรัทธาต่อความต้องการ ของประชาชน และต่อสถาบัน ที่ดีระหว่างสถาบันกับ บุคคลภายนอก
		3. ปัญหาผู้ใช้งานบัณฑิตเกิดขึ้น ด้วยสาเหตุของการที่มองบัณฑิต ในแง่ของการขาดความศรัทธา ความชื่นชม และยินดี ในความสามารถซึ่งสะท้อน ให้เห็นว่า ยังไม่เชื่อมั่น ในภูมิฐานของผู้เรียน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ ในการพัฒนาการเรียนการสอน

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion)

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนบริบูรณ์ ผู้วิจัยได้จัดเวทีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกลยุทธ์
การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียง
เหนือหากกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

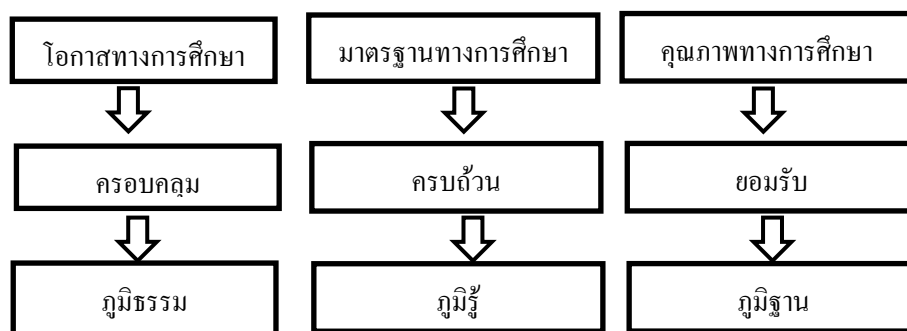
ขั้นตอนการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ในการพัฒนาการเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ได้ดำเนินการโดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) นำกลยุทธ์ที่เป็นทางเลือกมานำเสนอผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/ คน ที่ผู้วิจัย อารานาหรือเชิญมาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสังเคราะห์ความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ที่จะนำมาพัฒนา ในระยะที่ 3 ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ดังมีรายชื่อตามตารางที่ 4-29 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4-29 รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion)

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1.	พระครูธรรมธรบงกช คนุชาโร ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตร รม.บ. หน่วยวิทยบริการ จันทบุรี
2.	ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง	ภาควิชาการวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ กิ่งคะศรี	คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
5.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์นคร เพื่อกนำผล	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
6.	อาจารย์ธนกร ภิบาลรักษ์	สำนักศิลปะและพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
7.	นายกิจจา นवलสุวรรณ	อดีตผู้อำนวยการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจันทบุรี
8.	ดร.ศุภกิจ ภักดีแสน	อาจารย์ประจำหลักสูตรหน่วยวิทยบริการ จันทบุรี
9.	นายศิริพงษ์ ศรีงาม	นายกสมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดจันทบุรี

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ การตีความข้อมูลการเปรียบเทียบข้อมูลการสังเคราะห์ข้อมูลและการสร้างข้อสรุป

ในตอนท้ายเป็นบทสรุปของผู้ให้ข้อมูลหลักจากการสนทนากลุ่มในระยะที่ 3 และยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้ให้ข้อมูลหลัก เมื่อครั้งมีการระดมสมองในระยะที่ 1 ในประเด็นของการวิเคราะห์กลยุทธ์ (SWOT) ที่ปรากฏในภาพที่ 4-2 ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Intersection) ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กันทั้งหมด 4 ตัวแปร โดยผู้ให้ข้อมูลหลักจากการสนทนากลุ่มคิดใหม่และลดให้เหลือเพียง 3 ตัวแปรเท่านั้น โดยผู้เขียนออกมาเป็นแนวคิดในลักษณะของแบบจำลองเชิงกลยุทธ์ (Model of qualitative learning program) ดังภาพที่ต่อไปนี้เป็น

ภาพที่ 4-3 แนวคิดการวิเคราะห์กลยุทธ์

จากภาพที่ 4-3 แนวคิดการวิเคราะห์กลยุทธ์มาสู่การเป็นแบบจำลองของกลยุทธ์ การพัฒนาการเรียนการสอนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เรียกว่า แบบจำลองคุณภาพการจัดการเรียนการสอน (Model of creative learning programs) และระยะที่ 4 การศึกษาความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธผู้วิจัยได้ศึกษาความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ โดยอาศัยวิธีการเป็น 2 กรณี ดังนี้

1. การตรวจสอบการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
2. การวิเคราะห์สภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการ

เชิงพุทธ

แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธที่พึงประสงค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก

การพัฒนาการเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการภาคตะวันออก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะทำให้เกิดการบูรณาการระหว่างการบริหารหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ที่มุ่งไปสู่ประสิทธิผลและมีเป้าหมายของการบริหารหลักสูตรที่พึงประสงค์มากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทั้งสิ้น 9 รูป/คน ทำให้มองเห็นการพัฒนาการเรียนการสอนของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ในการบริหารความแตกต่างภายในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เพื่อให้เห็นความแตกต่างของข้อจำกัดภายในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธลดลง บุคลากรภายในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธสามารถปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถ มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน ไปยังหน่วยวิทยบริการทั้ง 4 แห่ง เพื่อขอคำตอบยืนยัน พร้อมทั้งได้นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาเป็นกลยุทธ์ความเป็นไปได้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ดังต่อไปนี้

1. แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักสูตร

การพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับเอกลักษณ์ของสถาบันสำหรับสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ผู้บริหารและอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ควรมีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบของหลักสูตร และความต้องการของสังคมเป็นการบริหารหลักสูตรเชิงบูรณาการระหว่างรายวิชาในสาขา หน่วยการเรียน มคอ. ประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนควรมีทักษะในการสร้างหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับเอกลักษณ์ของสถาบันให้ได้ และการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติที่กำหนดไว้ (TQF) และปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของชุมชนและท้องถิ่น สังคมระดับชาติและความสนใจของผู้เรียนสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและมีการบรรจุเนื้อหาเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กำหนด โดยคณาจารย์ผู้สอนร่วมกันวางแผนและจัดทำรายละเอียด อาศัยการวางแผนการสอนที่ปรากฏใน มคอ.3 การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ใน มคอ.3 ผู้บริหารสาขาวิชาต้องส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนเขียน มคอ.3 มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนิสิตเป็นศูนย์กลาง โดยสอบถามความต้องการการเรียนรู้ของนิสิต นำเอาความต้องการเหล่านั้น มาปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การทำโครงการ การคิดเชิงวิเคราะห์ การวิเคราะห์เอกสาร การสื่อความหมาย การสร้างองค์ความรู้

ใหม่ การสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ และที่สำคัญการบริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งเป็น การตอบแทนสังคม

การพัฒนาการเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธในด้านหลักสูตรนั้น ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของการมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลประสบการณ์จากคณาจารย์ที่มี ความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบของหลักสูตรและนำข้อมูลจากกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษา (มคอ.) มาประชุม วิเคราะห์ สังเคราะห์ ให้ได้หลักสูตรและการเรียนการสอน ที่สะท้อนเอกลักษณ์ของสถาบัน จะทำให้เกิดพัฒนาเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพให้มากยิ่งขึ้น ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอดังต่อไปนี้

ลักษณะการหมั่นประชุมกันเนื่องนิศ์ คือ การประชุมบ่อย ๆ การอยู่ร่วมกัน การทำงาน ร่วมกันของคณาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จะต้องมีการพบปะ ประชุม ปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับ ในเหตุผลที่ถูกต้อง จะทำให้เกิดประโยชน์และสร้างสรรค์ในเรื่องที่จะประชุม หรือมีการพัฒนา การเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในด้านเนื้อหาของหลักสูตรการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ตนเองได้แสดงความรู้ ความสามารถด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน ทำให้เกิด ความคุ้นเคย สร้างความเชื่อถือซึ่งกันและกันด้านการถ่ายทอดข้อมูล ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางในการเรียนรู้ นำมาซึ่งการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์และปรับปรุง หลักสูตรทุก ๆ 5 ปี ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ) เพื่อให้สอดคล้อง กับสภาพสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของสังคม เกิดผลสรุปของการจัดการเรียนการสอน ว่าเป็นอย่างไร และเพื่อปรับให้มีความโดดเด่นในเชิงความเป็นเอกลักษณ์ตามแนวพระพุทธศาสนา แบบสากลพร้อมทั้งตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยต่อไป

นอกจากนี้ การปฏิบัติงานของการศึกษาในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธจะให้สำเร็จ บรรลุตามเป้าหมายที่สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธกำหนดไว้ ลดความขัดแย้งระหว่างปฏิบัติงาน สร้างความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติงานประสานกันอย่างเป็นระบบ สามารถทำให้คณาจารย์เกิดยอมรับ กันได้นั้น ประธานสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ต้องหมั่นประชุม อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยยึด หลักอภินายกรรม 7 ประการ คือ 1) ประชุมกันเนื่องนิศ์ 2) เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และพร้อมเพรียงกันช่วยทำกิจที่จะต้องทำ 3) ร่วมกันปฏิบัติ ตามข้อบังคับ กติกา ที่กำหนดไว้ 4) ให้ความเคารพต่อประธานบริหาร 5) ไม่ลู่อำนาจแก่ความอยาก ที่เกิดขึ้น 6) มีความพอใจในการเป็นอยู่ 7) มีความปรารถนาดีต่อกัน หลักธรรมดังกล่าวนี้เป็นจัดการ เชิงพุทธได้ตามบทบาทหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ ซึ่งลักษณะความพร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมพร้อมเพรียงกันเป็นการรับรู้ในการแสดงความคิดเห็นต่อการปรับปรุงหลักสูตรด้วยกัน

แสวงหาความร่วมมือกับสถาบันอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมหรือโครงการสัมมนาหลักสูตร ส่งเสริมให้มีความพร้อมโดยการสร้างนิสัย ให้เป็นบุคคลตรงต่อเวลา รักษาระเบียบวินัยและความรักความสามัคคีในหมู่คณะแสดงถึงความเสียสละต่อส่วนรวม และเลิกพร้อมกันแสดงถึงการให้ความสำคัญต่อหลักสูตรและการเรียนการสอนร่วมกัน

ส่วนลักษณะการ ไม่เพิกถอนข้อตกลงเดิม และไม่เพิ่มข้อตกลงใหม่โดยเฉพาะประธาน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จะต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรยอมรับและปฏิบัติตามมติที่ประชุม บริหารหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธตามแผนงานที่ประชุมได้ลงมติไว้ และไม่เพิกถอน ไม่ล้มเลิกระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสาขาวิชาตามความพอใจของคนหรือกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องและไม่ออกกฎเกณฑ์ใหม่ ซึ่งที่ประชุมไม่ได้รับรองไว้ลักษณะการให้ความเคารพต่อประธานหลักสูตรต้องแสดงถึงภาวะผู้นำอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การรับฟังความคิดเห็นของ คณะกรรมการอย่างให้เกิดเกียรติ คณะกรรมการประจำหลักสูตรต้องตั้งใจและให้ความเคารพต่อความคิดเห็นของผู้นำ ยอมรับการตัดสินใจในข้อสรุปที่มีเหตุผลนับถือผู้ใหญ่และรับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ เคารพและรับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ในทางวิชาการการบริหารหรือวางแผนงาน บริหารจัดการภายในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

กล่าวโดยสรุปว่า แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนด้านหลักสูตรการสอน พบว่า การประชุมบ่อยสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์หลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและการเปลี่ยนแปลงเกิดผลสรุปการเรียนการสอนว่าเป็นอย่างไร ต้องประชุมคณาจารย์อย่างน้อย 1 เดือนต่อครั้ง เพื่อปรับให้มีความโดดเด่นในเชิงความเป็นเอกลักษณ์ตามแนวพระพุทธศาสนา แบบสากล การยอมรับในการแสดงความคิดเห็นต่อการปรับปรุงหลักสูตรด้วยกัน แสดงถึงความเสียสละต่อส่วนรวม และเลิกพร้อมกันแสดงถึงการให้ความสำคัญต่อหลักสูตรการเรียนการสอนร่วมกัน มติของคณะกรรมการถือว่าเป็นข้อตกลงจะต้องถือปฏิบัติร่วมกัน และต้องแสดงถึงความเข้าใจในข้อกำหนดนั้น ๆ ให้ถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งไม่กำหนดคกฏกติกา ที่นอกเหนือจากภายหลัง การประชุมเสร็จแล้วประธานหลักสูตรต้องแสดงถึงภาวะผู้นำอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการอย่างให้เกิดเกียรติ คณะกรรมการต้องตั้งใจและให้ความเคารพต่อความคิดเห็นของผู้นำยอมรับการตัดสินใจในข้อสรุปที่มีเหตุผล

2. การพัฒนาการเรียนการสอนด้านบุคลากร

การพัฒนาการเรียนการสอน ในหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ด้านบุคลากร ในจะต้องกำหนดคุณสมบัติของอาจารย์ให้ตรงกับรายวิชาที่จัดสอนในหลักสูตร เพราะ การดำเนินการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาตินั้น ความสำคัญอยู่ที่ผู้สอน

ผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาวิชา รู้เหตุผลที่มาของความรู้ในรายวิชานั้น ๆ และมองเห็นความสัมพันธ์ขององค์ความรู้ในรายวิชาที่สัมพันธ์กับมนุษย์ สังคม สิ่งแวดล้อมที่ผู้สอนต้องรู้และนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนอันจะสอดคล้องกับตัวผู้เรียน อีกทั้ง มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้ประธานสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมีการบริหารจัดการให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ซึ่งมีความจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายเพื่อเพิ่มเพื่อนร่วมงานที่เข้ามาสนับสนุนทรัพยากรของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จะช่วยให้ผู้บริหารลดภาระงาน ลดงบประมาณแต่เพิ่มผลผลิตของสาขาวิชาได้ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรกับหน่วยงานที่สัมพันธ์กับรายวิชาในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จะช่วยให้หน่วยงานเหล่านั้นเข้ามาช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แก่นิสิต

การพัฒนาการเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จำเป็นต้องบริหารบุคลากรในสาขาวิชาให้มีผลงานไว้รองรับการประกันคุณภาพการศึกษาอันเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าสาขาสามารถบริหารหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้มีคุณภาพ สามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เรียน และสังคมผู้สอนจะสามารถเก็บรายละเอียดตามภารกิจการสอนได้ครบถ้วน เมื่อผู้บริหารต้องการข้อมูลสำหรับการปรับปรุงการบริหารสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธผู้สอนจะสามารถโต้ตอบถกเถียง อภิปรายเพื่อให้เกิดการปรับปรุงการบริหารสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธได้ตามสภาพความเป็นจริง

การพัฒนาการเรียนการสอนของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธในด้านการจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีข้อจำกัดทางด้านบุคลากรงบประมาณผู้บริหารต้องนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนาตนเอง เปิดรับระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้ทรัพยากรร่วมกันในลักษณะองค์กรช้อนรูปเน้นผลงานควบคู่กับเน้นความสัมพันธ์ความเป็นเพื่อนเพื่อให้ได้บรรลุเป้าหมายของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธที่ส่งผลต่อระบบการบริหารหลักสูตรที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในอนาคตในลักษณะที่ต้องการมากยิ่งขึ้น

ลักษณะที่พึงประสงค์ในการประชุมพร้อมเพรียงกัน เลิกพร้อมเพรียงกัน อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธควรจัดทำแผนงานประจำสาขาวิชา และจัดประชุมคณาจารย์อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง พร้อมกับแจ้งให้คณาจารย์ทั้งอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษได้ทราบหัวข้อการประชุม เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาและสาระการประชุมมาก่อนเพื่อแสดงถึงคุณภาพของบุคลากร เข้าสู่ที่ประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน และเลิกอย่างพร้อมเพรียงกัน นำผลการเข้าร่วมประชุมมาเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งการพิจารณาในการบริหารจัดการสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ด้วยความยุติธรรม ให้เกิดการขับเคลื่อนงานของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธไปด้วย

พลังสามัคคี ขอมรับการกิจไปพร้อม ๆ กัน ด้วยความเต็มใจมีจิตสำนึกในคุณภาพการรับรู้ข้อมูลอย่างเต็มที่และรับรู้ข้อมูลโดยตลอด

ส่วนลักษณะที่พึงประสงค์ในการไม่ถอนข้อตกลงเดิม และไม่เพิ่มข้อตกลงใหม่เพราะการประชุมควรมีการตกลงกติการ่วมกันระหว่างบุคลากรหรือคณะกรรมการต่าง ๆ เพื่อการรักษามาตรฐานร่วมกันถึงแนวทางสำหรับการดำเนินงานของสาขาวิชาที่ได้ตกลงไว้แล้ว มติของคณะกรรมการถือว่าเป็นข้อตกลงจะต้องถือปฏิบัติร่วมกันและต้องแสดงถึงความเข้าใจในข้อกำหนดนั้น ๆ ให้ถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งไม่กำหนดกติกาที่นอกเหนือจากภายหลังที่ประชุมเสร็จแล้ว จะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในหมู่คณะ เพราะยอมรับความคิดเห็นส่วนบุคคลเคารพการตัดสินใจเสียส่วนมาก นำมาปรับใช้ร่วมกัน คงไว้ซึ่งมาตรฐานดั้งเดิม สร้างความเป็นคนน่าเชื่อถือต่อเพื่อนร่วมงาน พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีความรอบคอบ ส่งเสริมให้ตนเอง และเพื่อนร่วมงานเป็นคนมีกฎระเบียบวินัย บุคลากรต้องมีเป้าหมายเชิงอุดมการณ์และเป้าหมาย เป็นสิ่งเดียวกัน บุคลากรต้องเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น มีอาการสารวมไม่พูดแทรกในขณะที่ประธานหรือผู้ร่วมประชุมพูด ขออนุญาตทุกครั้งก่อนที่จะพูด มีความเคารพ รับฟังความคิดเห็น การตัดสินใจของประธานหลักสูตร ไม่นำเรื่องที่ตนเองทราบมาเกี่ยวกับประธานในทางที่ไม่ดีไปเผยแพร่ต่อสาธารณชนหรือเพื่อนร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลัง เคารพในภูมิความรู้ที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เมื่อผู้มีความรู้ให้ข้อมูลข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธของบุคลากรในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ต้องให้ความเคารพ ต่อประธานหลักสูตรของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธในหน่วยวิทยบริการหรือวิทยาลัยสงฆ์นั้น ๆ อาจจะมีการเชิดชูในนิสิต คณาจารย์อื่น ๆ รวมถึงประชาชนได้รับรู้ ได้เรียนรู้ พร้อมทั้งการนำองค์ความรู้ทางวิชาการของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมาบริหารวิชาการแก่สังคม ให้สังคมได้นำองค์ความรู้เหล่านั้นไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมโดยรวม ถือว่าเป็นต้นแบบทางวัฒนธรรมประเพณี การมีค่านิยม พหุสคติ รวมทั้งการชี้แนะและการให้ความเคารพต่อพระพุทธศาสนา สร้างความเชื่อมั่นต่อเพื่อนร่วมงาน เมื่อพบเห็นบ่งบอกเป็นบุคคลที่มีจิตใจในด้านศีลธรรมิ เมตตา โอบอ้อมอารี ส่งเสริมให้ตนเองมีความสงบใจเย็นเพิ่มมากขึ้นพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้นำทางด้านการเผยแผ่สร้างความศรัทธาต่อสังคมและตนเองโดยอาการสารวม ให้ความสำคัญแก่ผู้กระทำความดีโดยเฉพาะประธานหลักสูตรต้องเป็นตัวอย่างในการให้ความสำคัญและยกย่องเปิดเผยข้อมูลประวัติของผู้กระทำความดีผ่านสื่อสารต่าง ๆ ให้สังคมได้รับรู้ ให้การส่งเสริมและสนับสนุนรางวัลต่าง ๆ แก่ทีมงานผู้กระทำความดีอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความดีได้แสดงความคิดเห็นต่อสังคมเพื่อคนทั่วไปจะได้รับรู้ และการกำหนดแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานที่มีความดีเป็นมาตรฐาน

หลักธรรมที่จะทำให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจ จึงควรพัฒนาตามหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 ได้แก่

- 1) ทาน แบ่งปันทั้งที่เป็นส่วนรูปธรรมและวิทยาการ
- 2) ปิยวาจา มีวาจาที่ดีต่อกัน
- 3) อัตถจริยา ประพฤติปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
- 4) สมานัตตตา วางตนแบบเสมอต้นเสมอปลาย เป็นกันเอง

3. การพัฒนาการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมวิชาการ

การพัฒนาการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมวิชาการ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้อาจารย์ได้ปรับปรุงตนเอง ด้านวิชาการจัดการเชิงพุทธและความรู้อื่น ๆ ควรพัฒนาตามหลักเวสารัชชกรณธรรม 5 ได้แก่

- 1) สัทธา มีความเชื่อมั่นในสาขาวิชาการต่าง ๆ
- 2) สีล มีข้อวัตรปฏิบัติที่เรียบร้อย
- 3) พาหุสัจจะ ความสนใจใฝ่ความรู้
- 4) วิริยารัมภะ ปรารถนาในขยันหมั่นเพียรเสมอ ๆ
- 5) ปัญญา แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ

สัทธา คือ ความเชื่อมั่น วิชาการทั้งล้วนเป็นที่สร้างสรรค์ปั้นดินให้เป็นดาว อาจารย์ผู้สอนวิชาการจัดการเชิงพุทธ จะต้องสร้างสัทธาว่า วิชาการทางพระพุทธศาสนา ช่วยสร้างอนาคตของผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้ จากเดิมที หลักสูตรนี้เปิดการเรียนการสอนก็เพื่อยกระดับพระภิกษุ สามเณร โดยเฉพาะพระสังฆาธิการให้มีความรู้ฝ่ายสามัญ ดังอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่า “ประยุกต์พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม” ต่อมาสภามหาวิทยาลัย เห็นความสำคัญของคฤหัสถ์ในการให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนา จึงได้เปิดโอกาสให้คฤหัสถ์ได้เรียนรู้ ทั้งระดับ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก อาจารย์ผู้รับผิดชอบเมื่อสร้างศรัทธาต่อสาขาวิชานี้ ก็จะมุ่งมั่นต่อการเรียนการสอนอย่างตั้งใจ

สีล คือ การมีข้อวัตรปฏิบัติที่งดงาม ทั้งกาย วาจา จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ที่เป็นครู อาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการให้กับลูกศิษย์ จะต้องมีความประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ดังคำว่า “อันสตรีไม่มีศีล ก็สิ้นสวย บุรุษด้วย ไม่มีศีล ก็สิ้นศรี อันนักบวช ไม่มีศีล ก็สิ้นดี ข้าราชการ ศีลไม่มี ก็เลวทราม” ครูอาจารย์ตั้งอยู่ในฐานะปุชนิยบุคคล คือ บุคคลที่ควรบูชา ดังโคลงโลกนิติ “คุณแม่หนานหนักเพียง พสุธา คุณบิดรดุจอากาศกว้าง คุณพี่่างศิขรา เมรุมาศ คุณพระอาจารย์อ้างอาจสู้อาคร” ความเป็นครูอาจารย์จึงเป็นแม่พิมพ์ พ่อพิมพ์ของลูกศิษย์ ครูอาจารย์จึงจำเป็นต้องมีศีลเป็นข้อปฏิบัติ

พาหุสัจจะ คือ ความเป็นผู้ใจใฝ่รู้อยู่เสมอ โดยเฉพาะหลักแห่งวิชาการการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่ศิษย์ของตน ดังหัวใจนักปราชญ์ สุ การฟัง จิ การคิด ปุ การไต่ถาม ลิ การบันทึก ครูอาจารย์จึงจำเป็นจะต้องในใจใฝ่รู้ในศาสตร์สมัยใหม่ ๆ จะเป็นเข้ารับการอบรม สัมมนา ประชุม วิชาการ และการเรียนรู้ศาสตร์ทั่วไป ก็จะทำให้เกิดความมั่นใจในการเรียนการสอนยิ่งขึ้น

วิทยารัมภะ คือ การปรารถนาในความเพียร ครูอาจารย์หรือผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงเสมอว่า เราเป็นผู้นำ จะต้องปรารถนาความเพียรอยู่เสมอ จะต้องไม่ทอดทิ้งต่อการเรียนการสอนการบริหารจัดการ อาจารย์หนึ่งคน แต่ต้องดูแลลูกศิษย์เป็นจำนวนมาก ทั้งในลูกศิษย์เก่าและลูกศิษย์ใหม่ เมื่อศิษย์ มีความซัดซึ้งในบางประการก็จะขอความเมตตาจากครูอาจารย์เสมอ ดังคำกลอนว่า “ศิษย์ได้ดี เพราะมีครูเป็นผู้ให้ ศิษย์สงสัย ครูให้คำปรึกษา ศิษย์ไม่รู้ ครูให้วิทยา ศิษย์นี้หนา ได้ดี เพราะมีครู” ครูอาจารย์ จึงเป็นที่พึ่งของศิษย์ตลอดเวลา เมื่อครูอาจารย์จึงมีความจำเป็นจะต้องปรารถนาความเพียร เสมอ ๆ

ปัญญา คือ การแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ครูอาจารย์ มีความจำเป็นจะต้องเป็นผู้รู้ในหลายเรื่อง ทั้งหลักวิชาการที่สอนและความรู้ทั่วไป แหล่งแห่งปัญญา มีอยู่มากมาย ทั้งในระบบและนอกระบบ ดังสุภาษิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่า ปัญญา โลกสุมิ ปชฺโชโต ปัญญาเป็น แสงสว่างในโลก ปัญญาสร้างวิชาการ วิชาการสร้างปัญญา ครูอาจารย์จึงมีความจำเป็นที่จะต้อง ฝึกตน ขวนขวายในวิชาการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดปัญญา และสังเคราะห์เป็นปัญญา รู้เหตุ รู้ผล ในกิจทั้งปวง

สรุปว่า แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมวิชาการ จะเห็นได้ว่าการประชุมบ่อย ๆ ทำให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และ โอกาสในการพัฒนา และการส่งเสริม ภาควิชาให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น สามารถจะส่งเสริมการพัฒนาผลงานวิจัย ตำราและเอกสาร ประกอบการสอน รวมทั้งการจัดสัมมนาทางวิชาการ ทั้งนี้ การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน มีผลมั่นคงและยั่งยืน จะต้องนำหลักธรรม เวสารัชชกรณธรรม 5 ประการ ในการเสริมสร้าง องค์ความรู้ทางวิชาการแก่ครูอาจารย์ เพื่อพัฒนาตน พัฒนาคณะ และพัฒนางาน และพัฒนาสังคม ได้ดียิ่งขึ้น

4. การพัฒนาการบริหารหลักสูตรด้านการวัดผลและประเมินผล

การพัฒนาการเรียนการสอนหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ด้านการวัดผล และประเมินผล การปฏิบัติไปตามกฎเกณฑ์ ระเบียบกติกาของระบบการวัดและประเมินผล ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) และเผยแพร่เอกสารให้ผู้เกี่ยวข้อง รับทราบจะช่วยให้คณาจารย์ในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการประเมิน ผลการศึกษาได้ถูกต้องตามระเบียบที่สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนด

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิไว้ เพราะในการประเมินผลการปฏิบัติงานของสาขาวิชานั้น กลไกหลักในการขับเคลื่อนการบริหารสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คือ คณะกรรมการประเมินผลเกรดและประเมินผลประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ในแต่ละปีการศึกษา อาจารย์ผู้สอนมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่เหมาะสมกับการวัดและประเมินผลตามเกณฑ์ที่สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธกำหนด ทั้งนี้ เพราะภารกิจหลักของอาจารย์ผู้สอนนั้น มิใช่ทำหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว ซึ่งต้องมีบทบาทหน้าที่และภารกิจหลัก 3 ประการ คือ การสอน การวิจัย และพัฒนา และการบริการวิชาการแก่สังคม เมื่อประธานสาขาวิชาและอาจารย์ผู้สอนรายวิชาใดก็ต้องเก็บรักษาเอกสารและหลักฐานการประเมินผลการเรียน เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับงานประกันคุณภาพการศึกษา ระดับสาขาวิชา โดยเอกสารหลักฐานเหล่านั้นต้องเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเชื่อมโยงตัวบ่งชี้ในการดำเนินงานบริหารสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และประธานสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธต้องจัดเก็บเอกสารไว้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ สาขาวิชาต้องเปิดโอกาสให้อาจารย์และนิสิตเสนอแนะวิธีดำเนินการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ โดยจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการการรับฟังข้อเสนอแนะองค์ความรู้ที่สะท้อนการปฏิบัติงานตามพันธกิจของสาขาวิชา

การจัดการเชิงพุทธที่เกิดจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตการรายงานการสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต การรายงานการสำรวจความคิดเห็นของศิษย์เก่าซึ่งนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพวิชาการ และการปรับปรุงหลักสูตรให้สามารถตอบสนองความต้องการทางวิชาการของผู้รับบริการได้ลักษณะที่พึงประสงค์ในการประชุมบ่อย ๆ ของผู้บริหารสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธต้องจัดให้มีการประชุมเพื่อกำหนดเงื่อนไขในการวัดและประเมินผลการกำหนดตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับท้องถิ่นมากกว่าให้สอดคล้องกับส่วนกลางเพื่อให้ได้ตัวชี้วัดที่มีคุณภาพ โดยมีข้อตกลงร่วมกันเพื่อลดความขัดแย้งในผลงานที่ไม่ได้ตามวัตถุประสงค์เพิ่มและลดข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ โดยการรับรู้พร้อมกันงานที่ออกมาจะได้มีความถูกต้องชัดเจนมากขึ้น หากมีการถกแถลงอย่างรอบคอบเพื่อสร้างองค์ความรู้แก่คณาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เรียนรู้ทำความเข้าใจงานวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประชุมพร้อมเพรียงกันและเลิกพร้อมเพรียงกันของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธจะต้องจัดประชุมให้ได้ รวมทั้งการร่วมกันเลิกประชุมให้พร้อมกันเพราะการประชุม บางครั้งอาจารย์ประจำหลักสูตรอาจจะติดภารกิจซึ่งทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการวัดและประเมิน เพราะไม่รับรู้ถึงข้อตกลงในที่ประชุมเมื่อเป็นดังนั้นจะทำให้เกิดปัญหาตามมาควรมีการกำหนดไว้ให้เป็นปฏิทินปฏิบัติการประชุมแต่ละระดับความจำเป็นในการรับรู้โดยตลอดเรื่องในทุกภาคการศึกษาของบุคลากรที่มีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวกับระเบียบ การวัดและประเมินผลตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) เพื่อกำหนดมาตรฐานการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเมื่อเลิกการประชุม จะช่วยให้คณาจารย์ในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และส่วนอื่น ๆ เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการให้การประเมินผลการศึกษาที่จัดขึ้นและคณาจารย์สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามระเบียบของการเผยแพร่เอกสาร เรื่องระเบียบ และการวัดประเมินผล ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบส่งผลให้ผู้รวบรวมข้อมูล สภาพการจัดการศึกษาได้เหมาะสมตามสภาพจริงจะทำให้เกิดประสิทธิผลในภาคปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลสามารถจัดส่งเอกสารงานต่าง ๆ ได้ตามเวลา ที่ต้องการ

ในส่วนประธานสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธและอาจารย์ผู้สอนรายวิชาต้องเก็บรักษา เอกสารและหลักฐานการวัดและประเมินผลการเรียน เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องการดำเนินการตัวชี้วัด และการประเมินผล ในการจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์ที่กำหนดให้เกิดการปฏิบัติตามมาตรฐาน การวัดและประเมินผล และจะไม่กำหนดกฎเกณฑ์เพิ่มเติมหากไม่มีข้อตกลงจากที่ประชุม คณะกรรมการยึดหลักเหตุผลร่วมกันแล้วคงไว้อย่างเดิม เปิดโอกาสให้บุคคลแสดงความคิดเห็น โดยอาศัยข้อความเดิมเป็นพื้นฐานต้องหาเหตุผลและหลักการมาหักล้างหากมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น เพื่อรักษาข้อมูลที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นจึงมีข้อสรุปร่วมกันเพื่อรองรับ งานประกันคุณภาพการศึกษาระดับสาขาวิชาโดยเอกสารหลักฐานเหล่านั้น ต้องเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเชื่อมโยงตัวบ่งชี้ในการดำเนินงานบริหารสาขาวิชาการจัดการ เชิงพุทธ เช่น เอกสารเกี่ยวกับอาจารย์ประจำหลักสูตร รายงานการประชุมอาจารย์ประจำหลักสูตร เอกสารเกี่ยวกับรายวิชา มคอ. 2, 3, 5, 7 รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต รายงาน ผลการสำรวจความคิดเห็นของศิษย์เก่า เอกสารการเตรียมความพร้อมทางการเรียนแก่นิสิตเพื่อให้ความ พร้อมในการเรียนรู้ เป็นต้นรวมถึงเอกสารการเผยแพร่ผลงานวิชาการของนักศึกษา ซึ่งประธาน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธต้องจัดเก็บเอกสารไว้อย่างเป็นระบบ

กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและการประเมินผล ทำให้เห็นว่า การประชุมบ่อย ๆ เป็นการกำหนดการประชุมเพื่อกำหนดเงื่อนไขในการวัดและ ประเมินผล และการกำหนดตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับท้องถิ่นมากกว่าให้สอดคล้องกับส่วนกลาง แต่อย่างน้อยต้องได้เกณฑ์ที่มีคุณภาพที่ตรงกับ สกอ. การประชุมพร้อมเพรียงกันและการเลิก พร้อมเพรียงกันเป็นการกำหนดตัวชี้วัดจะต้องให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน เพื่อกำหนดมาตรฐาน การประเมินผลการเรียนการสอนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็นการดำเนินการตัวชี้วัดและ การประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์ที่กำหนด ให้เกิดการปฏิบัติตามมาตรฐาน การวัดและประเมินผล และจะไม่กำหนดเกณฑ์หากไม่มีข้อตกลงจากที่ประชุมคณะกรรมการ ให้ความเคารพต่อประธานหลักสูตรหรือประธานสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธด้วยการประเมิน

ตนเองของประธาน ประธานจะต้องรู้ถึงการวัดคุณภาพของคณะกรรมการ การวัดและประเมินผล หลักสูตร การวัดและประเมินผลนิสิต และการวัดและประเมินผลถึงความเสียหายหลักสูตร (สกอ)

5. การพัฒนาการเรียนการสอนด้านงบประมาณ

การพัฒนาการเรียนการสอน ด้านงบประมาณ ซึ่งทางสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ควรมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ทางการเงินควรมีการวางแผนป้องกันความเสี่ยงในการใช้งบประมาณ การจัดทำฐานข้อมูลครุภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน การจัดทำแผนประกอบ การจัดหาครุภัณฑ์ที่ทันสมัยควบคู่กับจัดทำคำอธิบายเหตุผลของครุภัณฑ์การจัดทำฐานข้อมูลทางการเงินการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงิน เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร ในการสนับสนุนงบประมาณแก่สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

การบริหารสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธขอรับการจัดสรรงบประมาณตามจำนวนนิสิต โดยจัดกิจกรรมระดมทุนร่วมกับเครือข่าย สมาคมศิษย์เก่าการขอรับการจัดสรรงบประมาณ การเข้าร่วมประชุมวางแผนยุทธศาสตร์ของสถาบัน ร่วมจัดทำแผนงานประจำปีเพื่อให้ทราบว่า ในแต่ละปีการศึกษาทางสถาบันต้องจัดสรรงบประมาณไปยังส่วนงานใดบ้างทั้งทางสถาบันยังมี นโยบายแผนงานประจำปีที่สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธจะสามารถเขียน โครงการขอรับการจัดสรร งบประมาณตามที่ควรแก่การรับจัดสรรประเด็นเหล่านี้เป็นวิธีการเบื้องต้นที่สาขาวิชาการจัดการ เชิงพุทธควรดำเนินการเชิงตั้งรับงบประมาณส่วนการดำเนินการขอรับการจัดสรรงบประมาณเชิงรุก สามารถดำเนินการได้ตามที่กฎหมายกำหนดหรือตาม พรบ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำหนดจัดกิจกรรมระดมทุนร่วมกับเครือข่าย สมาคมศิษย์เก่า ระดมทุนเข้าสนับสนุนในการบริหารงาน หลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ดังนั้น เพื่อให้การเรียนการสอนด้านงบประมาณเกิดความคุ้มค่า ในเชิงภารกิจของมหาวิทยาลัยและการระดมทุนเพื่อการแสวงหารายได้ที่นอกเหนือจากการอุดหนุน งบประมาณจากส่วนกลาง

ผู้บริหารสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ควรมีการจัดประชุมจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี จัดทำแผนงบประมาณแผนงาน โครงการรอบปีการศึกษา จัดทำแผนความเสี่ยง ทางการเงิน จัดทำฐานข้อมูลผู้สนับสนุนทางการเงิน การจัดกิจกรรมระดมทุนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบว่า ในแต่ละปีการศึกษาจะต้องจัดสรรงบประมาณไปบริหารจัดการยังส่วนงานใดบ้าง งบประมาณด้านกิจกรรมจะต้องมองถึงความคุ้มค่าของการได้มาถึงคุณภาพของบุคลากรและ ความเข้มแข็งของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จะต้องมีการกำหนดรายจ่ายที่มีความชัดเจนและ โปร่งใสถูกต้องในการทำงานร่วมกันสามารถตรวจสอบได้ร่วมกันในสมาชิกในกลุ่มมีความเชื่อถือ ซึ่งกันและกันเกิดความรับผิดชอบร่วมกันมองเห็นคุณค่าที่จะเกิดขึ้น เหล่านี้เป็นวิธีการเบื้องต้น ที่สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธควรดำเนินการเชิงตั้งรับงบประมาณ

ในการประชุมพร้อมเพรียงกันและการเลิกพร้อมเพรียงกันประธานสาขาวิชาควรจัดประชุมคณะกรรมการหลักสูตร คณาจารย์ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่จัดทำแผนกลยุทธ์ทางการเงิน พร้อมเพรียงกันการทำให้ทุกคนพร้อมเพรียง ซึ่งเป็นการมอบหมายภารกิจ ที่มีงบประมาณ ในการพัฒนาหลักสูตรว่ามีงบประมาณมากน้อยเพียงใด การเลิกพร้อมเพรียงกันเลิก ก็ต้องอาศัยความร่วมมือโดยมุ่งเป้าหมายของคุณภาพที่ดีที่สุดของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เพื่อการวิเคราะห์ ความเสี่ยงทางการเงินใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในการสนับสนุนงบประมาณแก่ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ในการไม่ถอนข้อตกลงเดิม และไม่เพิ่มข้อตกลงใหม่ ทางสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ได้ประชุมจัดทำแผนกลยุทธ์ทางการเงิน แผนปฏิบัติการการเงินประจำปี แผนความเสี่ยงทางการเงิน โดยร่วมกันแล้วจะต้องยึดถือและปฏิบัติการดำเนินไปตามที่ได้วางแผนไว้ร่วมกัน เพื่อให้การบริหารจัดการด้านงบประมาณเป็นไปอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ ที่สาขาวิชาได้กำหนดไว้ ไม่มีการปรับเปลี่ยนแผนบ่อย ๆ เพราะจะให้การจัดการเรียนการสอน ไม่ต่อเนื่อง

ในการอนุมัติกิจกรรมใด ๆ ที่มีผลในด้านงบประมาณต้องให้เกิดการรับรู้รับทราบ ร่วมกันจะช่วยลดความขัดแย้งเปิดโอกาสให้บุคคล กลุ่มบุคคลที่มีความพร้อมสามารถบริหารจัดการได้ และเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลหรือผลที่ได้รับตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยปราศจากอคติใด ๆ มีแต่ความรักความสามัคคีในการทำงานร่วมกันอย่างสันติสุข โดยไม่มีผลประโยชน์ซ่อนเร้น มีแต่ความบริสุทธิ์ใจร่วมกันลักษณะที่พึงประสงค์ในการให้ความเคารพต่อประธานหลักสูตร เมื่อผู้มีความรู้ให้ข้อมูลข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการด้านงบประมาณ มีการนำ หลักการวางแผนมาเป็นเป้าหมายโดยอาศัยงบประมาณวัตถุประสงค์ เป็นการเชื่อมโยงระหว่าง องค์การมีการจัดการ โดยถูกต้องและมีผู้ควบคุมที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีการประสานงานด้าน งบประมาณอย่างต่อเนื่อง บุคลากรในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธต้องให้ความเคารพการตัดสินใจ ต่องบประมาณ จะช่วยบอกทิศทางการทำงานว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาการบริหารหลักสูตรด้านงบประมาณ จะเห็นได้ว่าการประชุมบ่อย ๆ ควรที่จะเป็นการวางแผนในการบริหารหลักสูตรร่วมกันจะต้องมีการกำหนด รายจ่ายที่มีความชัดเจนและโปร่งใส จัดสรรงบประมาณด้านกิจกรรมจะต้องมองถึงความคุ้มค่า ของการได้มาถึงคุณภาพของบุคลากรและความเข้มแข็งของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ สำหรับการประชุมพร้อมเพรียงกัน และเลิกพร้อมเพรียงกัน ควรมีการทำให้ทุกคนพร้อมเพรียงซึ่งเป็นการมอบหมายภารกิจ ที่มีงบประมาณ ในการพัฒนาหลักสูตรว่ามีงบประมาณมากน้อยเพียงใด และการเลิกพร้อมเพรียงกันเลิกก็ต้องอาศัยความร่วมมือโดยมุ่งเป้าหมายของคุณภาพที่ดีที่สุด

ของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ส่วนการไม่ถอนข้อตกลงเดิม และไม่เพิ่มข้อตกลงใหม่ ควรมีการอนุมัติกิจกรรมที่มีผลในด้านงบประมาณจะช่วยให้เกิดรับรู้รับทราบร่วมกันควบคุมการใช้งบประมาณบานปลายจะก่อปัญหามากกว่าคุณภาพของการศึกษาในภาพรวม อีกทั้งการให้ความเคารพต่อประธานหลักสูตร อยู่ที่ว่าตัดสินใจต้องงบประมาณของภาวะผู้นำจะช่วยบอกทิศทางสำหรับดำเนินงานว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ผู้ตามจะต้องเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อสาขาวิชามากกว่าประโยชน์ของตน และการให้ความสำคัญแก่ผู้กระทำความดี เมื่อมีบุคคลที่ทำความดี มีศีล มีธรรมจะต้องให้คุณค่าในเชิงสวัสดิการ โดยเฉพาะคณะกรรมการหรือนิสิต นอกจากนี้หลักการปกครองคนที่ระบุว่า ยกย่องบุคคลที่ควรยกย่อง ชำคนที่ควรชม จะต้องนำมาสอดแทรกในกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

กลยุทธ์การพัฒนาการเรียนการสอนหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออก

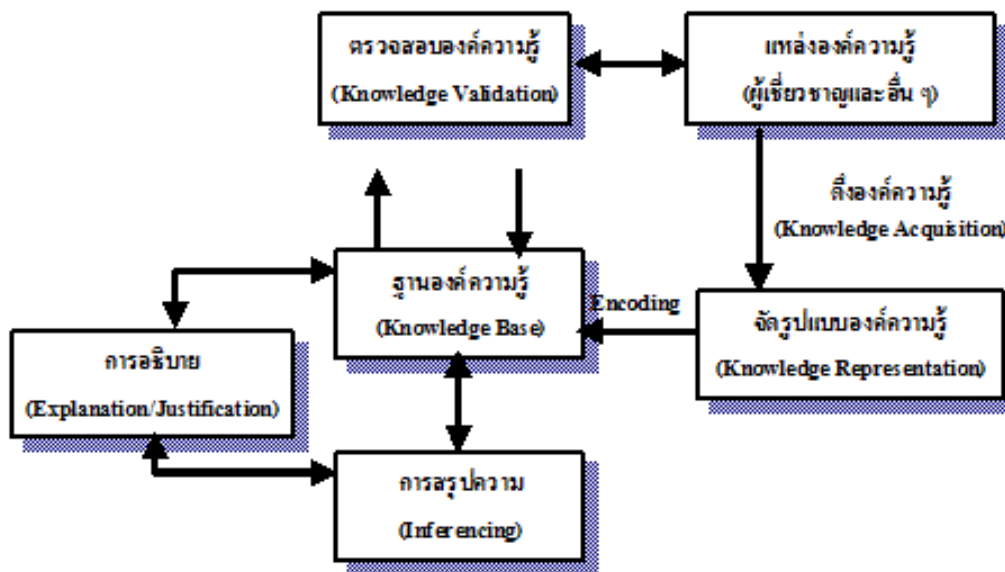
1. การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้านตามหลักสูตร คือ ควรใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ อปทานิยธรรม 7 ประการ ได้แก่
 - 1.1 หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์
 - 1.2 เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และพร้อมเพรียงกันช่วยทำกิจการเรียนการสอนที่ต้องทำให้เรียบร้อย
 - 1.3 รักษา และปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ กติกา ทั้งในส่วนย่อยและส่วนกลาง
 - 1.4 ให้ความเคารพประธานในที่ประชุม
 - 1.5 ไม่ลุอำนาจแก่ความทะยานอยาก
 - 1.6 มีความยินดีในความพอดี
 - 1.7 มีความตั้งใจต่อการเรียนการสอน ให้กับนิสิต โดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
2. การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้านบุคลากร คือ ควรพัฒนาตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ได้แก่
 - 2.1 ทาน แบ่งปันทั้งที่เป็นส่วนรูปธรรมและวิทยาการ
 - 2.2 ปิยวาจา มีวาจาที่ดีต่อกัน
 - 2.3 อตถจริยา ประพฤติปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
 - 2.4 สมานัตตตา วางตนแบบเสมอต้นเสมอปลาย เป็นกันเอง

3. การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมวิชาการ คือ ควรพัฒนาตามหลัก
 เวสารัชชกรณธรรม 5 ได้แก่

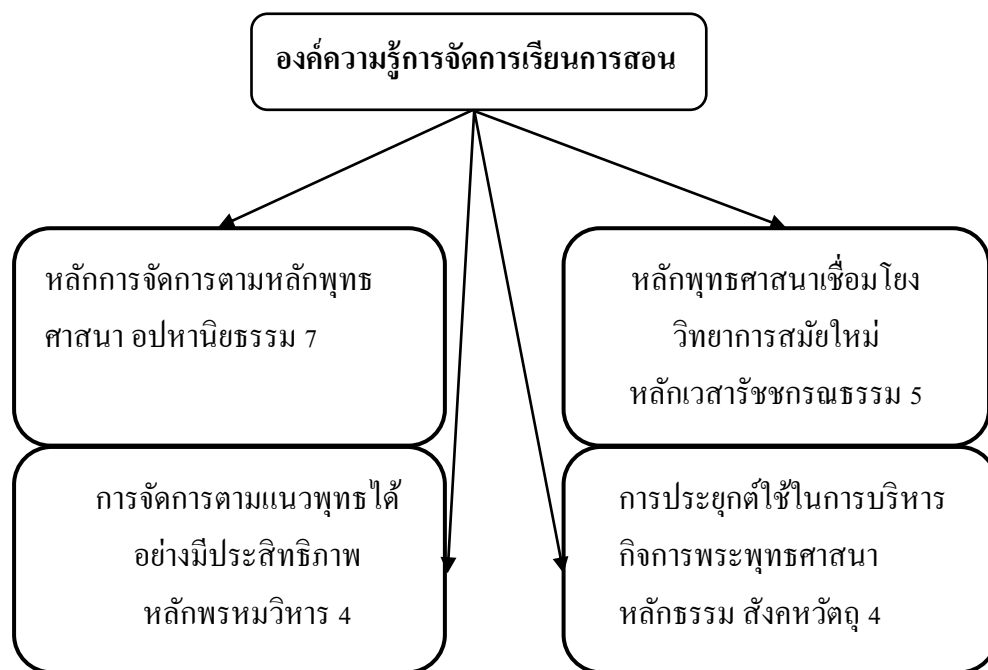
- 3.1 สัทธา มีความเชื่อมั่นในสาขาวิชาการต่างๆ
- 3.2 สील มีข้อวัตรปฏิบัติที่เรียบร้อย
- 3.3 พาหุสัจจะ ความสนใจใฝ่ความรู้
- 3.4 วิริยารัมภะ ปรารถนาในขยันหมั่นเพียรเสมอ ๆ
- 3.5 ปัญญา แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ

4. การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล คือ การยึด
 หลักการปฏิบัติตาม กำหนดเกณฑ์ที่มีคุณภาพ บุคลากรรู้วิธีวัด ประเมินผล เกณฑ์การประเมิน
 ตามบุคคลที่สำคัญในท้องถิ่น การวัดและประเมินผลตามเกณฑ์ของ สำนักงานคณะกรรมการ
 การอุดมศึกษา (สกอ.)

5. การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ด้านการงบประมาณ คือ การวิเคราะห์จัดทำ
 แผนรายจ่ายประจำปี การวิเคราะห์จัดทำงบประมาณ การจัดหางบประมาณ และมีการควบคุม
 การใช้กระบวนการสร้างองค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ภาพที่ 4-4 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 4-4 แสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์การพัฒนาการเรียนการสอน หลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้วิจัยมา มีหลักธรรมสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนสู่องค์ความรู้ใหม่ คือ การนำหลัก

การจัดการตามหลักพุทธศาสนา อปทานิยธรรม 7 การผสวนวิทยาการสมัยใหม่ กับหลักธรรมหลักเวสารัชชกรณธรรม 5 การบริหารจัดการการเรียนการสอนตามแนวพุทธธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักพรหมวิหาร 4 การประยุกต์ใช้หลักธรรม สังคหวัตถุ 4 ในการบริหารจัดการแนวพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก

1. หลักการจัดการตามหลักพุทธศาสนาด้วยอปทานิยธรรม 7 เป็นการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน โดยการนำหลักธรรม คำสอน ทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์เชื่อมโยงกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม

2. ผสวนวิทยาการสมัยใหม่ กับหลักเวสารัชชกรณธรรม 5 เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้น้องศึความรู้ในการพัฒนาการเรียนการสอน หรือการนำนวัตกรรมใหม่ เพื่อการพัฒนาจิตใจและสร้างชุมชนหรือสังคมเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

3. การนำหลักบริหารจัดการตามแนวทางพุทธศาสนา มีประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ โดยเกิดกระบวนการการบริหารจัดการ โดยใช้หลักพระพุทธศาสนาบูรณาการกับการบริหารจัดการสมัยใหม่

4. พัฒนาระบบการจัดการตามแนวพุทธธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยการส่งเสริมและสนับสนุนและพัฒนาระบบบริหารจัดการ พัฒนานวัตกรรมโดยการบูรณาการหลักพระพุทธศาสนากับการเรียนการสอน การวิจัยและบริการวิชาการแก่สังคม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก เพื่อพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใช้กับหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก

คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ผู้เรียน หน่วยงาน ผู้ใช้งานบัณฑิต จำนวน 399 รูป/คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ จำนวน 31รูป/คน ผู้เรียน จำนวน 124รูป/คน ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 244 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1) สภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต 2) พัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน 3) ความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนไปใช้กับหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ เพื่อศึกษาถึงกลยุทธ์ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก เป็นความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารทำงานในหน้าที่การจัดการเรียนการสอน ความคิดเห็น พัฒนาการด้านวิชาชีพและคุณภาพของอาจารย์ ความคิดเห็นปัญหาของการจัดการเรียนการสอน

2. แบบสอบถามสำหรับนิสิตบรรพชิตและคฤหัสถ์ เพื่อศึกษาถึงกลยุทธ์การพัฒนา การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก เป็นความคิดเห็น ในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาการทางวิชาการของนิสิต พัฒนาการทางอาชีพของนิสิต พัฒนาการส่วนบุคคลของนิสิต สภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอน

3. แบบสอบถามสำหรับหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต เพื่อศึกษาถึงกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก เป็นการเปิดกว้างของระบบและความสัมพันธ์ต่อชุมชนในการจัดการเรียนการสอน ความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร สุขภาพขององค์กร สภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอน ตรวจสอบเครื่องมือ โดยการหาความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/ คน ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ ครอนบาค Cronbach's coefficient alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ .95

ดำเนินการวิจัยหลังจากคณะกรรมการอนุมัติ โดยประสานงานและดำเนินการชี้แจงวิธีการดำเนินการวิจัยในทุกระยะของแนวทางการปฏิบัติแก่ผู้เกี่ยวข้องรับทราบผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ปรับปรุงตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญไปทดลอง (Try out) ณ หน่วยวิทยบริการ วัดพระรูป อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 30 รูป/ คน นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงให้เหมาะสมแล้วนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการระดมสมอง (Brain storming) โดยการวิเคราะห์ SWOT เป็นการสร้างกลยุทธ์เบื้องต้นในระยะ 1 จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทน ประธาน อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต แห่งละ 3 รูป/ คน รวมทั้งหมด เท่ากับ 12 รูป/ คน และการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากบุคคลภายนอกมาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มครั้งนี้ จำนวน 9 รูป/ คน การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การระดมสมองและการสนทนากลุ่มใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาเพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) แล้วนำมาสังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic synthesis) เพื่อหาประเด็นร่วมหรือประเด็นหลักและอธิบายเนื้อหา ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็น 1) คณาจารย์ที่สอนในหลักสูตร ผู้บริหารหน่วยวิทยบริการ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) นิสิตที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ศึกษาในปัจจุบัน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ 3) นิสิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว และ 4) หน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 399 ฉบับ ผู้วิจัยนำผลคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหา ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสถิติสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้สรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ทั้งกลุ่มคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ กลุ่มนิสิตบรรพชิตและคฤหัสถ์ และกลุ่มหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต มีความคล้ายคลึงกัน เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสถานะ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

สำหรับกลุ่มคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ เป็นคณาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 64.52 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.03 รองลงมา มีอายุระหว่าง 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.58 ส่วนช่วงอายุ ที่มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามน้อยสุด คือ อายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.90 มีระดับการศึกษา ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 45.16 รองลงมาการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็น ร้อยละ 41.94 และการศึกษาระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 12.90 มีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี คิดเป็น ร้อยละ 32.26 รองลงมา มีประสบการณ์ 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.81 มีประสบการณ์ในการทำงาน 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.26

กลุ่มนิสิตบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นเพศบรรพชิต คิดเป็นร้อยละ 92.74 เป็นพระลูกวัด คิดเป็นร้อยละ 58.87 รองลงมาเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส คิดเป็นร้อยละ 24.19 เป็นเจ้าอาวาส คิดเป็น ร้อยละ 9.68 อายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.06 รองลงมา มีอายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็น ร้อยละ 23.39 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.16 เป็นบรรพชิต มีพรรษาระหว่าง 1-5 พรรษา คิดเป็นร้อยละ 58.87 รองลงมา ได้แก่ มีพรรษา 6-10 คิดเป็นร้อยละ 18.55 มีพรรษา 11-15 ปี คิดเป็น ร้อยละ 12.90 มีวุฒิการศึกษาสามัญก่อนเข้าศึกษามีวุฒิการศึกษาประกาศนียบัตรบริหารกิจการ คณะสงฆ์ (ป.บส.) คิดเป็นร้อยละ 50.81 รองลงมา วุฒิกิจการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 23.39 วุฒิกิจการศึกษานุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 16.13 มีวุฒิการศึกษา ทางปริยัติธรรมแผนกธรรม นักรธรรมชั้นเอก คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา นักรธรรมชั้นตรี คิดเป็น ร้อยละ 23.39 นักรธรรมชั้นโท คิดเป็นร้อยละ 22.58 ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม คิดเป็นร้อยละ 88.71 รองลงมา วุฒิกิจการศึกษาประโยค 1-2 คิดเป็นร้อยละ 6.45 และวุฒิกิจการศึกษา ป.ธ.3-6 คิดเป็น ร้อยละ 4.84

กลุ่มหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต เป็นบรรพชิต คิดเป็นร้อยละ 94.26 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.70 รองลงมา มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.90 มีอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.21 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 52.87 รองลงมา มีระดับ

การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 29.92 เป็นบรรพชิต มีตำแหน่งทางการปกครองเป็น เจ้าคณะตำบล คิดเป็นร้อยละ 76.23 รองลงมา เป็นเจ้าคณะอำเภอ คิดเป็นร้อยละ 6.15 มีตำแหน่งอื่น ๆ ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการวิจัย โดยข้อมูลเชิงคุณภาพได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการระดมสมอง รวมทั้งการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผลการวิจัยสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก 4 แห่ง ประกอบด้วย หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดจันทบุรี มีนโยบาย 3 ประการ คือ 1) ผลิตบัณฑิตทุกระดับให้มีคุณภาพที่พึงประสงค์ 2) ปรับปรุงแนวทางการใช้ทรัพยากรและระบบควบคุมคุณภาพ เพื่อผลิตบัณฑิตทุกระดับให้มีประสิทธิภาพทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ 3) ขยายการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา สำหรับสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เป็นสาขาหนึ่งของคณะสังคมศาสตร์ ที่มีการจัดการเรียนสอนในแต่ละหน่วยวิทยบริการโดยมีการบริหารจัดการลักษณะเดียวกัน คือ

2.1 ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน พบว่า เนื้อหาและโครงสร้างของหลักสูตร นำมาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง จะไม่ค่อยสอดคล้องกับท้องถิ่น ขาดการบูรณาการหลักสูตร และขาดการปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

2.2 ด้านการจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พบว่า บุคลากรมีการประชุมคณะกรรมการประจำหลักสูตรน้อยครั้ง และบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงานของบุคลากรไม่ชัดเจน ผลงานทางวิชาการของบุคลากรมีน้อย และไม่มีเครือข่ายภายนอกมหาวิทยาลัย ควรมีการจัดหาบุคลากรที่มีคุณวุฒิจบตรงสายกับสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มีความรู้ความเข้าใจในสาขาวิชาการ สามารถเป็นที่ปรึกษางานวิจัยได้เป็นอย่างดี

2.3 ด้านการจัดสิ่งส่งเสริมทางวิชาการ พบว่า หน่วยวิทยบริการจัดให้มีการอบรมสัมมนาทางวิชาการอยู่บ้าง แต่บุคลากรยังขาดประสบการณ์ ขาดแรงกระตุ้น ขาดความสนใจ ส่วนการศึกษาดูงานในเชิงวิชาการนั้นมีน้อย ควรส่งเสริมบุคลากรให้มีความสามารถเขียนผลงานวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพให้ได้ พร้อมส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเององค์ความรู้ใหม่ ๆ โดยการเข้าพบปะผู้รู้ทางด้านสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธอย่างสม่ำเสมอ

2.4 ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า หลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่ยึดถือปฏิบัติจากส่วนกลาง มีระดับช่วงของการให้เกรดค่อนข้างสูงในแต่ละระดับ เมื่อนามาใช้วัดและ

ประเมินผลในแต่ละหน่วยวิทยบริการ มักจะเกิดปัญหาและอุปสรรคต่อระดับความรู้ของนิสิต ที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน พร้อมทั้งสาขาวิชาไม่มีคณะกรรมการกลั่นกรองเกรด จึงทำให้เป้าหมาย การให้เกรด ไม่สอดคล้องกัน ควรหาตัวชี้วัดจากการเข้าร่วมกิจกรรม หรือการสัมมนาฝึกอบรมต่าง ๆ ทั้งฝ่ายนิสิต คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ รวมไปถึงผู้บังคับบัญชา โดยกำหนดหัวข้อการวัดและประเมินผล ขึ้นมาเองว่าเราจะประเมินตนเองด้านใดบ้าง

2.5 ด้านงบประมาณ พบว่า สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ถ้าคิดตามจำนวนหัวของ นิสิตจะมีงบประมาณเพียงพอต่อการบริหารจัดการ แต่โดยสภาพความเป็นจริงในด้านการบริหาร งบประมาณส่วนหนึ่งจะต้องเฉลี่ยไปบริหารจัดการหลักสูตรในสาขาวิชาอื่น ๆ ด้วย เนื่องจากนิสิต ในสาขานั้น ๆ มีจำนวนน้อย งบประมาณในการบริหารจัดการจึงไม่เพียงพอ เป็นเหตุให้สาขาวิชา การจัดการเชิงพุทธ ไม่สามารถจัดหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถจากภายนอกมาเสริมได้ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการด้านงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องและโปร่งใส สาขาวิชาที่มีนิสิตน้อย ไม่เพียงพอต่อการเปิดการเรียนการสอน จำเป็นจะต้องหาแหล่งงบประมาณ เพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอกมาสนับสนุน เพื่อป้องกันความเสี่ยงด้านงบประมาณในสาขาวิชา การจัดการเชิงพุทธที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. การพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการประชุมระดมสมองด้วยเทคนิค SWOT สรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

3.1 จุดแข็งขององค์กร พบว่า 1) มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงและเกียรติคุณทางการจัดการ การศึกษาและการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาเป็นที่ปรากฏทั้งในและต่างประเทศ ผ่านกระบวนการบริการวิชาการและการผลิตบัณฑิตออกไปรับใช้สังคมและคณะสงฆ์ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ 2) มหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ สามารถออกแบบและพัฒนา ระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น คล่องตัว โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ภายใต้ กลไกการประกันคุณภาพการศึกษา 3) มหาวิทยาลัยยังได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจาก คณะสงฆ์และประชาชนทั่วไป ให้เปิดการศึกษาเพื่อพัฒนาคณะสงฆ์และประชาชนทั่วทุกภูมิภาค ของประเทศ

3.2 จุดอ่อนขององค์กร พบว่า 1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจุดอ่อนสำคัญ คือ ไม่ค่อยมีคนรู้จักมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนใหญ่คนรู้จักอยู่ในกลุ่มพระภิกษุและสามเณรที่มาเรียนหรือมาขอใช้บริการเพื่อการศึกษา เท่านั้น ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 2) รายวิชาของสาขาวิชา การจัดการเชิงพุทธ มีความเป็นเอกลักษณ์สูง แต่คณาจารย์ผู้สอนยังไม่สามารถนำเสนอให้เห็น

แนวคิดใหม่ เนื่องจากยังยึดตามหลักการเดิม 3) สัดส่วนตำแหน่งอาจารย์ต่อตำแหน่งวิชากร
 ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา 4) ความสามารถในการผลิต
 ผลงานทางวิชาการ และการวิจัยของหน่วยวิทยบริการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของมหาวิทยาลัยยังไม่ถึง
 ระดับมาตรฐานสากล 5) หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังขาดการพัฒนาบุคลากรเพื่อการเข้าสู่
 ตำแหน่งการบริหารอย่างเป็นระบบ 6) นิสิตมีความแตกต่างในด้านวุฒิการศึกษา วัยวุฒิ จึงเป็น
 อุปสรรคในการพัฒนา ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ เจตคติ และทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ

3.3 โอกาสขององค์กรในปัจจุบัน พบว่า 1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 เป็นสถาบันการศึกษาในกำกับของรัฐ จัดอยู่ในประเภทเฉพาะทางที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับ
 ปริญญาตรีขึ้นไป บัณฑิตบรรพชิตที่จบการศึกษาออกไปมีโอกาสสนองงานกิจการคณะสงฆ์
 ทั้งในด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการศึกษาสงเคราะห์ และเป็น
 พระสังฆาธิการระดับสูง เป็นโอกาสให้มหาวิทยาลัยได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจ จากคณะสงฆ์
 ในการดำเนินกิจกรรมการจัดการศึกษาอบรมและพัฒนาคณะสงฆ์ในฐานะ เป็นมหาวิทยาลัย
 แห่งคณะสงฆ์ไทย เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาบุคลากรด้านพระพุทธศาสนา 2) ค่าใช้จ่าย
 ในการการศึกษาไม่สูง เป็นทางเลือกให้พระสงฆ์ สามเณร และประชาชนทั่วไปที่มีข้อจำกัดด้าน
 เศรษฐกิจเข้ามาศึกษาได้อย่างกว้างขวาง 3) สถานการณ์ทางสังคมของโลกมีความวุ่นวายเกิดขึ้น
 ไม่มีความสงบ สังคมมีความแตกแยกอันเกิดจากปัญหาการพัฒนาที่ไม่สมดุล เป็นโอกาสของ
 มหาวิทยาลัยในการที่จะเสนอทางเลือกในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ผ่านกระบวนการจัด
 การศึกษา การบริการวิชาการ การวิจัยและการส่งพระสอนศีลธรรม พระธรรมทูตเพื่อการสอน
 การเผยแผ่พุทธธรรมทั้งในและต่างประเทศ

3.4 อุปสรรคขององค์กร ได้แก่ 1) งบประมาณที่ได้รับมีน้อย และมหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไม่สามารถมีรายได้จากการเก็บค่าใช้จายจากผู้เรียนได้อย่างเต็มที่
 เพราะเป็นพระภิกษุและสามเณร ส่วนคฤหัสถ์ที่เข้ามาศึกษายังคงมีน้อย ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ
 ทำได้ยากโดยเฉพาะคุณภาพการจัดการเรียนการสอน 2) การแข่งขันเชิงคุณภาพและปริมาณจะเพิ่ม
 มากขึ้น เนื่องจากนโยบายเปิดเสรีทางการศึกษา 3) แนวนโยบายของรัฐบาลที่จะจัดสรรงบประมาณ
 สนับสนุนมหาวิทยาลัยในลักษณะเงินอุดหนุนเฉลี่ยรายหัวนิติต สถาบันการศึกษาที่มีความพร้อม
 ด้านการบริหารจัดการด้านทรัพยากร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านอาคารสถานที่ ห้องสมุดและ
 ระบบประกันคุณภาพการศึกษาถูกประเมินให้ค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพสูงจะได้เปรียบสถาบันการศึกษา
 ที่ไม่มีความพร้อม 3) จำนวนผู้บรรพชาอุปสมบทเพื่อการศึกษาเล่าเรียนทางพระพุทธศาสนาและ
 จำนวนพระภิกษุ สามเณรที่จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยจะลดน้อยลง อันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลง
 ทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง

3.5 การวิเคราะห์กลยุทธ์ทางเลือก

หลังจากการวิเคราะห์กลยุทธ์ SWOT โดยการวิเคราะห์แต่ละด้านแล้ว ผู้ให้ข้อมูลหลักได้จับคู่ทำการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางเลือกโดยการสร้างและประเมินกลยุทธ์ทางเลือก ผู้ให้ข้อมูลหลักร่วมพิจารณาและตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างกลยุทธ์ทางเลือก จำนวน 4 ทางเลือก ซึ่งการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางเลือก ดำเนินการดังต่อไปนี้

SO วิเคราะห์พร้อมกันเลยว่า เรามีจุดแข็งอะไร และมีโอกาสอะไรที่จะสนับสนุนจุดแข็งนั้น

ST วิเคราะห์ว่าเรามีอุปสรรคอะไรบ้าง และเราจะสามารถใช้จุดแข็งแก้ไขอุปสรรคนั้นได้อย่างไร

WO วิเคราะห์ว่า มีสภาพแวดล้อมภายนอกอะไรบ้างที่เอื้อโอกาสให้เราแล้ว แต่ถ้าเรายังมีจุดอ่อนอะไรที่จะทำให้เราถกฉวยโอกาสนั้นไม่ได้

WT วิเคราะห์ว่า มีสภาพแวดล้อมภายนอกอะไรบ้างที่เป็นอุปสรรคกับเราและยังกระทบกับจุดอ่อนของเราโดยตรงด้วย

3.5.1 กลยุทธ์จุดแข็ง-อุปสรรค

เมื่อพิจารณาจุดแข็งกับอุปสรรคร่วมกันแล้ว พบว่า จุดแข็ง ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ การเป็นสถาบันทางการศึกษาทางพระพุทธศาสนาแห่งเดียวที่ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ความชำนาญทางศาสนาพุทธ ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติการ จึงสั่งสมทักษะและประสบการณ์ตามเวลาที่ผ่านมาและอย่างต่อเนื่อง ทำให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถอย่างรอบด้าน แต่งบประมาณที่ได้รับมีน้อย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไม่สามารถมีรายได้จากการเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้เรียน ได้อย่างเต็มที่ เพราะเป็นพระภิกษุ สามเณร ส่วนคฤหัสถ์ที่เข้ามาศึกษายังคงมีน้อย ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทำได้ยาก โดยเฉพาะคุณภาพการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ ชื่อเสียงและความนิยมของบุคคลทั่วไปโดยเฉพาะบุคคลหรือหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตยังขาดความเลื่อมใสศรัทธา เช่น วัดและองค์กรที่มีพนักงานสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การวิเคราะห์กลยุทธ์จุดแข็ง-อุปสรรค ได้ผลดังนี้

ก. หลักธรรมชัดเจน แต่ขาดการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานภายนอก

ข. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปผลิตนิสิตปีละจำนวนมาก แต่บัณฑิตยังไม่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

ค. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของ
ความดี แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ง. สาขาการจัดการเชิงพุทธเป็นหลักสูตรเฉพาะทาง ชัดเจน แปลกใหม่ แตกต่าง
จากหลักสูตรอื่นและมีประโยชน์แต่ขาดการสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

จ. รายวิชาของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมีความเป็นเอกลักษณ์สูง แต่ครูผู้สอน
ยังไม่สามารถนำเสนอให้เห็นแนวคิดใหม่ เนื่องจากยังยึดตามหลักการเดิม

การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์จุดแข็ง-จุดอ่อน

ลำดับที่ 1 (จ) รายวิชาของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมีความเป็นเอกลักษณ์สูง
แต่คณาจารย์ผู้สอนยังไม่สามารถนำเสนอให้เห็นแนวคิดใหม่ เนื่องจากยังยึดตามหลักการเดิม

ลำดับที่ 2 (ง) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธเป็นหลักสูตรเฉพาะทางชัดเจน
แปลกใหม่ แตกต่างจากหลักสูตรอื่น และมีประโยชน์ แต่ขาดการสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

ลำดับที่ 3 (ค) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีภาพลักษณ์หรือ
อัตลักษณ์ของความดี แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต

ลำดับที่ 4 (ข) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป
ผลิตบัณฑิตปีละจำนวนมาก แต่บัณฑิตยังไม่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

ลำดับที่ 5 (ก) หลักธรรมชัดเจน แต่ขาดการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม
จากหน่วยงานภายนอก

3.5.2 กลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส

เมื่อพิจารณาจุดอ่อนกับโอกาสกันแล้ว พบว่า ไม่ค่อยมีใครรู้จักมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนใหญ่คนรู้จักอยู่ในกลุ่มพระภิกษุและสามเณรที่มาเรียนหรือ
มาขอใช้บริการเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย
นอกจากนี้ จุดอ่อนประการสำคัญ ก็คือ “ความด้อย” ทางวิชาการทางโลก ซึ่งมีมาตั้งแต่อดีต ล้าหลัง
และไม่ทันสมัย นำชื่อเสียงเชิงลบ ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเองก็ทราบและ
ตระหนักในตนเองมาโดยตลอด และในปัจจุบันก็พยายามยกระดับปรับปรุงองค์ความรู้ทางโลก
ให้เท่าเทียมเสมอกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ และในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เป็นสถาบันการศึกษาในกำกับของรัฐ จัดอยู่ในประเภทเฉพาะทางที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับ
ปริญญาตรีขึ้นไป มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ ในลักษณะ
หลักสูตรสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนใช้หลักสูตรกลางของมหาวิทยาลัย
ทั้งนี้ เป็นหลักสูตรปรับปรุงและจัดทำใหม่ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
ซึ่งนับว่าเป็น โอกาสที่ดีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออกที่จะใช้

โอกาสนี้พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาการจัดการเชิงพุทธ ทำให้เข้าถึงหรือเพิ่มจำนวนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้ เช่น กลุ่มวัยรุ่น และผู้ใหญ่วัยทำงาน ทั้งนี้ เป็นการนำจุดอ่อนมาสร้างโอกาส

การวิเคราะห์กลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส ได้ผลดังนี้

ก. การให้ความสำคัญต่อการวางแผนปรับปรุงคณะกรรมการพิจารณาการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เช่น คณะกรรมการประจำหลักสูตร คณะกรรมการประเมินคุณภาพหลักสูตร หรือคณะกรรมการประชาสัมพันธ์องค์กร

ข. ให้ความสำคัญต่อการวางแผนกลยุทธ์

ค. การให้ความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อเพิ่มช่องทางการส่งข่าวสารและข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส ได้ผลดังนี้

ลำดับที่ 1 (ข) การปรับปรุงอาคารสถานที่และห้องสมุด

ลำดับที่ 2 (ก) การปรับปรุงคณะกรรมการพิจารณาการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เช่น คณะกรรมการประจำหลักสูตร คณะกรรมการประเมินคุณภาพหลักสูตร หรือคณะกรรมการประชาสัมพันธ์องค์กร

ลำดับที่ 3 (ค) การพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อเพิ่มช่องทางการส่งข่าวสารและข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หมายเหตุ กลยุทธ์ จุดอ่อน-โอกาส เป็นกลยุทธ์ทางเลือกที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถดำเนินการได้เลยโดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

3.5.3 กลยุทธ์จุดแข็ง-โอกาส

เมื่อพิจารณาจุดแข็งกับโอกาสร่วมกันแล้ว พบว่า จุดแข็ง ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ การเป็นสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาแห่งเดียวที่ครอบคลุมพื้นที่เกือบทั่วประเทศ ความชำนาญการทางศาสนาพุทธทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติการ จึงสังสรรค์และประสบการณ์ตามเวลาที่ผ่านไปและอย่างต่อเนื่อง ทำให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถอย่างรอบด้าน และในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาในกำกับของรัฐ จัดอยู่ในประเภทเฉพาะทางที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทั่วประเทศในลักษณะหลักสูตรสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอน ใช้หลักสูตรส่วนกลางของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ เป็นหลักสูตรปรับปรุงและจัดทำใหม่ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งนับว่าเป็น โอกาสที่ดีของมหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออก ที่จะใช้โอกาสนี้พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียน การสอนตามหลักสูตรวิชาการจัดการเชิงพุทธ ทำให้เข้าถึงหรือเพิ่มจำนวนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้ เช่น กลุ่มวัยรุ่น และผู้ใหญ่วัยทำงาน ทั้งนี้ เป็นการนำจุดแข็งมาสร้างโอกาส

เราสามารถนำเอาจุดแข็งด้านความชำนาญการมาสร้างโอกาสให้เกิดความเชี่ยวชาญ พบว่า กระบวนการรายวิชาของสถาบันที่เปิดสอน ส่วนใหญ่เป็นรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ภาษาบาลี และองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมเนียมภาคปฏิบัติอันลึกซึ้ง ที่จัดเตรียมโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทำให้สามารถเข้าถึงผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่มได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญจะเข้าใจกัมมัญฐาน กับการฝึกปฏิบัติในแต่ละแนวได้อย่างถ่องแท้ อันเป็นที่ยอมรับแล้วว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัยมีองค์ความรู้เฉพาะด้าน ทำให้มีการนำเสนอความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนา ได้ถูกต้อง

การวิเคราะห์กลยุทธ์จุดแข็ง-โอกาส ได้ผลดังนี้

ก. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มีหลักการทางทฤษฎีและแนวปฏิบัติตาม องค์ความรู้ทางพุทธศาสตร์ จึงเป็น โอกาสที่ดีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่จะเป็นผู้บุกเบิก โดยประยุกต์และบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้กับองค์ความรู้ ทางโลกและสามารถสร้างหลักสูตรและผลิตภัณฑ์ได้ถึงระดับปริญญาเอก เนื่องจากมีทรัพยากร ที่เอื้ออำนวยในการจัดการเรียนการสอน

ข. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในกำกับ ของรัฐ โดยได้รับงบประมาณจากรัฐ จึงมีโอกาสนำบุคลากรทางศาสนาให้โดดเด่นอย่างมีเป้าหมาย

ค. การปรับเปลี่ยนระบบเครือข่ายสารสนเทศของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย ให้เป็นเทคโนโลยีระบบดิจิทัล เพื่อเพิ่มคุณภาพการส่งออนไลน์และให้มีประสิทธิภาพ ดียิ่งขึ้น

ง. การสนับสนุนองค์กรเอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรชุมชน องค์กร ภาครัฐ องค์กรวิชาชีพและสื่อสารมวลชนให้มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์และเห็นความสำคัญ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

จ. การจัดหาหรือการสนับสนุนรายได้จากกลุ่มพันธมิตร เพื่อเสริมงบประมาณ ภาครัฐในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ฉ. การพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่และมีความสามารถในองค์ให้เต็มศักยภาพ ในการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

ช. การจัดการเรียนการสอนของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้มีเนื้อหาสาระตรงประเด็นกับกลุ่มเป้าหมาย

การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส ได้ผลดังนี้

ลำดับที่ 1 (ฉ) การพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่และมีความสามารถในองค์กรได้เต็มศักยภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

ลำดับที่ 2 (ข) การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้มีเนื้อหาสาระตรงประเด็นกับกลุ่มเป้าหมาย

ลำดับที่ 3 (ก) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มีหลักการทางทฤษฎีและแนวปฏิบัติตามองค์ความรู้ทางพุทธศาสตร์ จึงเป็นโอกาสที่ดีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แต่เป็นผู้บุกเบิก โดยประยุกต์และบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้กับองค์ความรู้ทางโลกและสามารถสร้างหลักสูตรและผลิตภัณฑ์ได้ถึงระดับปริญญาเอก เนื่องจากมีทรัพยากรเนื้อหาที่เอื้ออำนวยในการจัดการเรียนการสอน

ลำดับที่ 4 (ข) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาอยู่ในกำกับของรัฐ โดยได้รับงบประมาณจากรัฐ จึงมีโอกาสพัฒนาบุคลากรทางศาสนาให้โดดเด่นอย่างมีเป้าหมาย

ลำดับที่ 5 (ค) การปรับเปลี่ยนระบบเครือข่ายสารสนเทศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้เป็นเทคโนโลยีระบบดิจิทัล เพื่อเพิ่มคุณภาพการส่งออนไลน์และให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ลำดับที่ 6 (ง) การสนับสนุนองค์กรเอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรวิชาชีพและสื่อสารมวลชนให้มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์และเห็นความสำคัญเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

ลำดับที่ 7 (จ) การจัดหาหรือรับการสนับสนุนรายได้จากกลุ่มพันธมิตรเพื่อเสริมงบประมาณภาครัฐ ในการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

หมายเหตุ กลยุทธ์จุดแข็ง-โอกาส เป็นกลยุทธ์ทางเลือกที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถดำเนินการได้เลย โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

3.5.4 กลยุทธ์จุดอ่อน-อุปสรรค

เมื่อพิจารณาจุดอ่อนกับอุปสรรคร่วมกันแล้ว พบว่า ไม่ค่อยมีใครรู้จักมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนใหญ่คนรู้จักในกลุ่มพระภิกษุและสามเณรที่มาเรียนหรือมาขอใช้บริการเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถสนองหรือปฏิบัติต่อความต้องการของผู้เรียนได้ ทุกกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ จุดอ่อนประการสำคัญ ก็คือ “ความด้อย” วิชาการทางโลกซึ่งมีมาตั้งแต่อดีต ล้าหลังและไม่ทันสมัย นำชื่อเสียงเชิงลบ ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเองก็ทราบและตระหนักในตนเองมาตลอด และในปัจจุบันก็พยายามยกระดับปรับองค์ความรู้ทางโลก

ให้เท่าเทียมเสมอกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ในขณะที่งบประมาณที่ได้รับมีน้อยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก็ไม่สามารถมีรายได้จากการเก็บค่าใช้จ่าจากผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ เพราะเป็นพระภิกษุและสามเณร ส่วนคฤหัสถ์ที่เข้ามาศึกษายังคงมีน้อย ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทำได้ยาก โดยเฉพาะคุณภาพการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ ชื่อเสียงและความนิยมของบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะบุคคลหรือหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตยังขาดความเลื่อมใสศรัทธา เช่น วัด และองค์การที่มีพนักงานสำเร็จจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การวิเคราะห์กลยุทธ์จุดอ่อน-อุปสรรค ได้ผลดังนี้

ก. ผู้เรียนมีพื้นฐานการศึกษาหลากหลายและไม่ชัดเจน ผนวกกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขาดงบประมาณที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมได้

ข. ผู้เรียนไม่สามารถมาเรียนเป็นเวลาเพราะมีภารกิจทางวัด เช่น กิจของสงฆ์ เป็นต้น และจำนวนพระในแต่ละวัดมีจำนวนจำกัด

ค. ปรับทัศนคติทั้งผู้เรียนซึ่งเป็นพระส่วนใหญ่ที่ยึดถือในสมณศักดิ์และผู้สอนที่เชื่อมั่นในตนเองสูงให้เสมอกัน เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน มีความเป็นกันเองและไม่ยึดมั่นในตัวตน

การจัดลำดับความสำคัญของจุดอ่อน-อุปสรรค ได้ผลดังนี้

ลำดับที่ 1 (ก) ปรับทัศนคติทั้งผู้เรียนซึ่งเป็นพระส่วนใหญ่ที่ยึดถือในสมณศักดิ์และผู้สอนที่เชื่อมั่นในตนเองสูงให้เสมอกัน เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน มีความเป็นกันเองและไม่ยึดมั่นในตัวตน

ลำดับที่ 2 (ก) ผู้เรียนมีพื้นฐานการศึกษาหลากหลายและไม่ชัดเจน ผนวกกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขาดงบประมาณที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมได้

ลำดับที่ 3 (ข) ผู้เรียนไม่สามารถมาเรียนเป็นเวลาเพราะมีภารกิจทางวัด เช่น กิจของสงฆ์ เป็นต้น และจำนวนพระในแต่ละวัดมีจำนวนจำกัด

4. ความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธด้วยการตรวจสอบคุณภาพ และวิเคราะห์สภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอน ผลการสังเคราะห์ข้อมูลสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

การสังเคราะห์ข้อมูลเชิงผสมผสานการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ทำให้ได้การบริหารหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก ดังนี้

4.1 การบริหารหลักสูตรด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่ตั้งอยู่บนรากฐานของการมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลประสบการณ์ คณาจารย์มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบของหลักสูตร และนำข้อมูลจากกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.) มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ให้ได้หลักสูตรที่สะท้อนเอกลักษณ์สถาบัน ซึ่งโดยสภาพการบริหารหลักสูตรในด้านนี้จะพบว่า ยังคงมีปัญหาอยู่ ได้แก่

- 1) เนื้อหาและโครงสร้างมาจากส่วนกลางจึงไม่ค่อยสอดคล้องกับท้องถิ่น
- 2) ขาดการประเมินหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง
- 3) ขาดการบูรณาการหลักสูตรกับท้องถิ่น
- 4) ขาดการปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- 5) อาจารย์ประจำหลักสูตรมีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสายสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
เนื่องด้วยผู้มีส่วนรับผิดชอบระบบการศึกษาไม่ได้วางแผนไว้
- 6) ขาดการพัฒนาสื่อการสอนในรายวิชา
- 7) การปรับปรุงหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม
- 8) ขาดการวางแผน การจัดกิจกรรมตามหลักสูตร
- 9) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอน
- 10) ขาดการประชาสัมพันธ์วิธีการเรียนและวิธีการสอน
- 11) ขาดระบบการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เป็นหัวใจหลักที่สำคัญ
- 12) การจัดกิจกรรมไม่มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

สำหรับการพัฒนาการบริหารหลักสูตรด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน พบว่าการประชุมเป็นประจำสม่ำเสมอ สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์หลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและการเปลี่ยนแปลง เกิดผลสรุปการเรียนการสอนว่าเป็นอย่างไร อย่างน้อย 1 เดือนต่อครั้ง การรับรู้ในการแสดงความคิดเห็นต่อการปรับปรุงหลักสูตรด้วยกันจะแสดงถึงการเสียสละต่อส่วนรวม การรับรู้ระบบการเรียนการสอนร่วมกัน มติของคณะกรรมการถือว่าเป็นข้อตกลงจะต้องถือปฏิบัติร่วมกัน ไม่กำหนดกฎกติกาที่นอกเหนือจากภายหลังที่ประชุมเสร็จแล้วประธานหลักสูตรต้องแสดงถึงภาวะผู้นำ จะต้องรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการอย่างให้เกิดริ การให้ความสำคัญ

4.2 การบริหารหลักสูตรด้านการจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้องสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ที่มีข้อจำกัดทางด้านบุคลากร งบประมาณ ผู้บริหารต้องนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนาตนเอง เปิดรับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ในลักษณะองค์กรช่อ่นรูป เน้นผลงานควบคู่กับเน้นความสัมพันธ์ความเป็นเพื่อน เพื่อให้ได้บรรลุเป้าหมายของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การบริหารหลักสูตร ยังคงมีสภาพปัญหา เช่น

- 1) ไม่ค่อยมีเครือข่ายภายนอกมหาวิทยาลัย
- 2) ขาดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้
- 3) การประชุมในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธน้อยมาก
- 4) ขาดการจำแนกหน้าที่และบทบาทของคณะกรรมการ
- 5) ขาดการแรงจูงใจการปฏิบัติงาน
- 6) ขาดความคล่องตัวในการทำงานอย่างอ่อนแอ
- 7) ขาดทักษะความรู้ความสามารถในการบริหารระบบสารสนเทศ
- 8) ไม่มีคู่มือภาระงานที่ชัดเจน
- 9) ขาดการประเมินบุคลากรสายวิชาการและบุคลากรสายปฏิบัติการ
- 10) วุฒิศึกษาไม่ตรงตามสาขาวิชาตามที่ สกอ. กำหนด
- 11) ขาดผลงานวิชาการของอาจารย์ประจำ ที่ยังไม่มีการผลิตผลงานทางวิชาการ

และเผยแพร่ต่อสาธารณะ

สำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรด้านบุคลากร พบว่า ควรมีแผน กำหนดวันที่ในการประชุม โดยใช้ระบบทีมเข้ามาช่วยในการออกแบบการประชุม โดยมีกรอบ ระยะเวลาในการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อกำหนดเงื่อนไขหรือมาตรการ บุคลากรควรจะมีจิตสำนึก ในคุณภาพการรับรู้ข้อมูลอย่างเต็มที่ และรับรู้ข้อมูลโดยตลอด สามารถทำความเข้าใจเนื้อหา และสาระการประชุมมาก่อน ควรมีการตกลงกฎกติการ่วมกันระหว่างบุคลากรหรือคณะกรรมการ หลักสูตรการรักษามาตรฐานร่วมกันถึงแนวทางสำหรับการดำเนินงานของสาขาวิชาที่ได้ตกลงไว้ ประธานหลักสูตรต้องเปิดใจรับความคิดเห็นต่อกัน มีการแสดงความคิดเห็นด้วยหลักเมตตา กรุณา สุตมยปัญญาาร่วมกัน และอาจารย์ประจำหลักสูตรจะต้องมีเป้าหมายเชิงอุดมการณ์และเป้าหมาย เป็นสิ่งเดียวกัน ควรรับฟังความคิดเห็นของคณาจารย์ ควรสร้างคุณลักษณะการเป็นต้นแบบ ทางวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะการพัฒนาผลงานทางวิชาการทำให้เกิดมีค่านิยม ทักษะที่ดี และการให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญแก่ผู้กระทำความดีสอดคล้องกับ การบริหารทีมงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติงานและมีความดีเป็นมาตรฐาน เดียวกัน

4.3 การจัดส่งเสริมงานวิชาการในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ผู้บริหารสาขาวิชา การจัดการเชิงพุทธต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของสถาบัน และนำแผนกลยุทธ์ของ

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธเข้าไปบรรจุไว้ในแผนงานของสถาบัน เพื่อให้เกิดการสนับสนุน สิ่งส่งเสริมงานวิชาการสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหากงบประมาณไม่เพียงพอ ผู้บริหาร ต้องแสวงหาการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ให้เกิดการส่งเสริมงานวิชาการสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การบริหารหลักสูตรด้านการส่งเสริมวิชาการยังพบปัญหา เช่น

- 1) ขาดเครือข่ายทางวิชาการและการเข้าร่วม
- 2) การผลิตผลงานมีน้อย
- 3) การศึกษาคูงานในเชิงวิชาการมีน้อย
- 4) หน่วยวิทยบริการ มีการสัมมนาวิชาการบ่อยแต่ยังขาดประสบการณ์ ขาดแรงกระตุ้น

ขาดความสนใจ

- 5) ขาดเป้าหมายการบริการวิชาการการผลิตผลงานทางวิชาการ
- 6) ขาดผู้เชี่ยวชาญในด้านการผลิตสื่อเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
- 7) ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรสร้างผลทางวิชาการอย่างจริงจัง

และต่อเนื่อง

- 8) ขาดการผลิตผลงานทางวิชาการระดับนานาชาติ
- 9) ขาดความเอาใจใส่ของผู้บริหารแบบมืออาชีพ การปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีอยู่ สำหรับการพัฒนาการบริหารหลักสูตรด้านการส่งเสริมวิชาการ พบว่า การประชุม

บ่อย ๆ ทำให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และ โอกาสในการพัฒนาและการส่งเสริมภาควิชา ให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น สามารถส่งเสริมการพัฒนาผลงานวิจัย ตำราและเอกสารประกอบการสอน รวมทั้งการจัดสัมมนาทางวิชาการ คณะกรรมการจะสามารถทราบถึงขั้นตอน วิธีการ เป้าหมาย เจือใจ ถึงการสร้างและการส่งเสริมวิชาการ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมในการบริหารหลักสูตร ผู้ดูแลความเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีการกำหนดเงื่อนไขในการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการให้ เป็นไปตามกรอบแห่งระยะเวลาและคุณภาพ ผลงานวิชาการมีการวางเป้าหมายตามข้อกำหนดของ คณะกรรมการบริหาร จะต้องไม่เปลี่ยนกรอบเป้าหมายอื่น การเป็นแบบอย่างด้านวิชาการของ ภาวะผู้นำที่สามารถตีพิมพ์ผลงานอย่างมีคุณภาพ มีการส่งเสริมงานวิจัยโดยเฉพาะสถาบัน ทางการเมืองกับสถานที่สำคัญ การเป็นผู้นำส่งเสริมวิชาการจัดการเชิงพุทธเชิงวัฒนธรรม ท้องถิ่นและการชื่นชม ยกย่องยินดีของบุคลากรจากผู้บังคับบัญชา มีคนในองค์กรรับรู้รับทราบ ร่วมกัน ซึ่งเป็นการให้กำลังใจและเห็นความสำคัญต่อบุคคลผู้ผลิตผลงานเพื่อรับใช้สังคม

4.4 การบริหารหลักสูตรการวัดและประเมินผล ผู้บริหารสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จัดให้มีการอบรมสร้างองค์ความรู้แก่คณาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้เรียนรู้งานวัดผลที่มีใช้เพียง การสอบกลางภาคการศึกษาหรือปลายภาคการศึกษาเท่านั้น แต่ให้เรียนรู้ทำความเข้าใจงานวัดผล การเรียนรู้ การวัดผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานวัดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนงานประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ผู้บริหารสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธต้องมีการแบ่งงานกันเองในสาขาวิชาให้ชัดเจน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ สำหรับการพัฒนางานวัดผล ประเมินผล สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธต่อไป ซึ่งที่ผ่านมายังพบปัญหาในการบริหารหลักสูตรด้านการวัดและประเมินผล เช่น

- 1) เป้าหมายการให้เกรดไม่สอดคล้องกัน
- 2) ขาดการประชุมกลั่นกรองเกรดให้เหมาะสม
- 3) วิธีการวัดตามหลักเกณฑ์มาจากส่วนกลาง
- 4) ขาดการจัดทำเกณฑ์ตัวชี้วัดให้ครอบคลุมกลยุทธ์ และขาดการวิเคราะห์อย่างรอบด้าน
- 5) ไม่มีการติดตามประเมินผลและรายงานการดำเนินงานตามแผนของผู้ที่มีความรับผิดชอบ
- 6) คณาจารย์ขาดความรู้ในเรื่องของการวัดผลและประเมินผล
- 7) ไม่มีการประชุมกลั่นกรองเกรดของคณาจารย์ในแต่ละสาขาวิชา
- 8) การควบคุมการสอบวัดและประเมินผลยังหละหลวม

สำหรับการพัฒนาการบริหารหลักสูตรด้านการวัดผลและการประเมินผล พบว่า จะต้องมีประชุมบ่อย ๆ เพื่อกำหนดเงื่อนไขในการวัดและประเมินผล และการกำหนดตัวชี้วัดให้ สอดคล้องกับท้องถิ่นมากกว่าให้สอดคล้องกับส่วนกลาง แต่อย่างน้อยต้องได้เกณฑ์ที่มีคุณภาพ ที่ตรงกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ความพร้อมเพียงที่จะกำหนดตัวชี้วัด จะต้องให้เกิดการรับรู้ร่วมกันในการจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์ที่กำหนด ให้เกิดการปฏิบัติ ตามมาตรฐาน การวัดและประเมินผล รวมทั้งข้อตกลงจากที่ประชุมคณะกรรมการ การประเมิน หลักสูตร การประเมินสาขา การประเมินตนเอง การวัดและประเมินผลถึงความเสียหายหลักสูตร การจัดเก็บข้อมูลรายงานการประชุมแต่ละครั้ง เพื่อรองรับการปรับหลักสูตรในปีถัดไป การให้ ความเคารพต่อสถานที่สำคัญให้มองถึงแนวคิดหลักว่าด้วยอุปารหาบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมไทย และการวัดและประเมินผลต้องให้ความสำคัญกับคนดีมากกว่า

4.5 การบริหารหลักสูตรด้านงบประมาณ ผู้บริหารสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ระดับสาขา แผนงบประมาณ แผนงาน โครงการรอบปีการศึกษา แผนความเสี่ยงทางการเงิน ฐานข้อมูลผู้สนับสนุนทางการเงิน กิจกรรมระดมทุน เพื่อให้เกิด

การบริหารงบประมาณที่ได้จากงบประมาณภายในสถาบัน และงบประมาณสนับสนุนจากภายนอกสถาบัน พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตร เช่น

- 1) หน่วยวิทยบริการมีงบประมาณมากแต่ต้องจัดการงบประมาณหนึ่งไปบริหารหลักสูตรอื่น
- 2) ไม่สามารถจัดหาบุคคลจากภายนอกที่เหมาะสมกับการจ้าง
- 3) การบริหารแบบองค์รวมทำให้งบประมาณมากบางสาขาวิชาและน้อยบางสาขาวิชา
- 4) ขาดการวิเคราะห์เป็นเอกสารให้ชัดเจนเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรด้านงบประมาณ

- 5) เครื่องมือสนับสนุนการวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยยังไม่ชัดเจน
- 6) ขาดระบบการระดมทุน
- 7) ขาดแผนกลยุทธ์ทางการเงินที่สอดคล้องกับแผนพัฒนา
- 8) ขาดระบบการควบคุมภายในหน่วยงานบัญชีและการเงิน
- 9) ผู้บริหารขาดความรู้ด้านการเงินบัญชี
- 10) การบริหารเงินนอกงบประมาณ ไม่สอดคล้องกับจำนวนนิสิต
- 11) ขาดการกำหนดนโยบายทางการเงิน
- 12) การไม่สามารถประมาณการรายได้และการประมาณการรายจ่าย

สำหรับการพัฒนารูปการณบริหารหลักสูตรด้านงบประมาณ พบว่า การประชุมบ่อย ๆ เพื่อการวางแผนในการบริหารหลักสูตรร่วมกัน ควรมอบหมายภารกิจ ที่มีงบประมาณในการพัฒนาหลักสูตรว่า มีงบประมาณมากน้อยเพียงใด ควรมีการอนุมัติกิจกรรมที่มีผลในด้านงบประมาณที่จะช่วยให้เกิดการรับรู้ รับทราบร่วมกัน ควบคุมการใช้งบประมาณบานปลายจะก่อปัญหามากกว่าคุณภาพของการศึกษาในภาพรวม ความเคารพต่อการตัดสินใจต่องบประมาณของภาวผู้นำจะช่วยบอกทิศทางการดำเนินงานว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด และเมื่อมีบุคคลที่ทำความดีมีศีลธรรม จะต้องให้คุณค่าในเชิงสวัสดิการ โดยเฉพาะคณะกรรมการหรือนิสิต นอกจากนี้หลักการปกครองคนที่ระบุว่า ยกย่องบุคคลที่ควรยกย่อง ช่มคนที่ควรชม จะต้องนำมาสอดแทรกในกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยสรุปอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 แห่ง ประกอบด้วย หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดจันทบุรี มีนโยบาย 3 ประการ คือ 1) ผลิตบัณฑิตทุกระดับให้มีคุณภาพที่พึงประสงค์ 2) ปรับปรุงแนวทางการใช้ทรัพยากรและระบบควบคุมคุณภาพเพื่อผลิตบัณฑิตทุกระดับให้มีประสิทธิภาพทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ 3) ขยายการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา สำหรับสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เป็นสาขาหนึ่งของคณะสังคมศาสตร์ ที่มีการจัดการเรียนสอนในแต่ละหน่วยวิทยบริการ โดยมีการบริหารจัดการลักษณะเดียวกัน คือ

1.1 ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน พบว่า เนื้อหาและโครงสร้างของหลักสูตร นำมาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง จะไม่ค่อยสอดคล้องกับท้องถิ่น ขาดการบูรณาการหลักสูตร และขาดการปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1.2 ด้านการจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พบว่า บุคลากร มีการประชุมคณะกรรมการประจำหลักสูตรน้อยครั้ง และบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงานของบุคลากรไม่ชัดเจน ผลงานทางวิชาการของบุคลากรมีน้อย และไม่มีเครือข่ายภายนอกมหาวิทยาลัย ควรมีการจัดหาบุคลากรที่มีคุณวุฒิจบตรงสายกับสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มีความรู้ความเข้าใจในสาขาวิชาการ สามารถเป็นที่ปรึกษางานวิจัยได้เป็นอย่างดี

1.3 ด้านการจัดสิ่งส่งเสริมทางวิชาการ พบว่า หน่วยวิทยบริการ จัดให้มีการอบรมสัมมนาทางวิชาการอยู่บ้าง แต่บุคลากรยังขาดประสบการณ์ ขาดแรงกระตุ้น ขาดความสนใจ ส่วนการศึกษาดูงานในเชิงวิชาการนั้นมีน้อย ควรส่งเสริมบุคลากรให้มีความสามารถเขียนผลงานวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพให้ได้ พร้อมส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเององค์ความรู้ใหม่ ๆ โดยการเข้าพบปะผู้รู้ทางด้านสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธอย่างสม่ำเสมอ

1.4 ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า หลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่ยึดถือปฏิบัติจากส่วนกลาง มีระดับช่วงของการให้เกรดค่อนข้างสูงในแต่ละระดับ เมื่อนำมาใช้วัดและประเมินผลในแต่ละหน่วยวิทยบริการ มักจะเกิดปัญหาและอุปสรรคต่อระดับความรู้ของนิสิตที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน พร้อมทั้งสาขาวิชาไม่มีคณะกรรมการกลั่นกรองเกรด จึงทำให้เป้าหมายการให้เกรดไม่สอดคล้องกัน ควรหาตัวชี้วัดจากการเข้าร่วมกิจกรรม หรือการสัมมนาฝึกอบรมต่าง ๆ ทั้งฝ่ายนิสิต คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ รวมไปถึงผู้บังคับบัญชา โดยกำหนดหัวข้อการวัดและประเมินผลขึ้นมาเองว่าเราจะประเมินตนเองด้านใดบ้าง

1.5 ด้านงบประมาณในด้านสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ถ้าคิดตามจำนวนหัวของนิสิตจะมีงบประมาณเพียงพอต่อการบริหารจัดการ แต่โดยสภาพความเป็นจริงในด้านการบริหารงบประมาณส่วนหนึ่ง จะต้องเฉลี่ยไปบริหารจัดการหลักสูตรในสาขาวิชาอื่น ๆ ด้วย เนื่องจากนิสิตในสาขานั้น ๆ มีจำนวนน้อย งบประมาณในการบริหารจัดการจึงไม่เพียงพอ เป็นเหตุให้ทางสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ไม่สามารถจัดหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถจากภายนอกมาเสริมได้ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการด้านงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องและโปร่งใส สาขาวิชาที่มีนิสิตน้อย ไม่เพียงพอต่อการเปิดการเรียนการสอน จำเป็นจะต้องหาแหล่งงบประมาณเพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอกมาสนับสนุน เพื่อป้องกันความเสี่ยงด้านงบประมาณในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. การพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก สรุปได้ดังนี้

2.1 จุดแข็ง พบว่า 1) มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงและเกียรติคุณทางด้านจัดการศึกษา และการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาเป็นที่ปรากฏทั้งในและต่างประเทศ ผ่านกระบวนการบริการวิชาการและการผลิตบัณฑิตออกไปรับใช้สังคมและคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) มหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ สามารถออกแบบและพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น คล่องตัว โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ภายใต้อาณัติ การประกันคุณภาพการศึกษา 3) มหาวิทยาลัยยังได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และประชาชนทั่วไปให้เปิดการศึกษา เพื่อพัฒนาคณะสงฆ์และประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

2.2 จุดอ่อน พบว่า 1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออก มีจุดอ่อนสำคัญ คือ ไม่ค่อยมีคนรู้จักมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนใหญ่คนรู้จักอยู่ในกลุ่มพระภิกษุ และสามเณรที่มาเรียนหรือมาขอใช้บริการเพื่อการศึกษาเท่านั้น ขาดการประชาสัมพันธ์

ขาดการสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 2) รายวิชาของสาขาการจัดการเชิงพุทธ มีความเป็น เอกลักษณะสูง แต่คณาจารย์ผู้สอนยังไม่สามารถนำเสนอให้เห็นแนวคิดใหม่ เนื่องจากยังยึดตาม หลักการเดิม 3) สัดส่วนตำแหน่งอาจารย์ต่อตำแหน่งวิชาการยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา 4) ความสามารถในการผลิตผลงานทางวิชาการ และการวิจัย ของหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก ของมหาวิทยาลัย ยังไม่ถึงระดับมาตรฐานสากล 5) หน่วย วิทยบริการ ภาคตะวันออก ยังขาดการพัฒนาบุคลากรเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งการบริหารอย่างเป็นระบบ 6) นิสิตมีความแตกต่างในด้านวุฒิการศึกษา วิทยุติ จึงเป็นอุปสรรคในการพัฒนา ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ เจตคติ และทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ

2.3 โอกาส พบว่า 1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษา ในกำกับของรัฐ จัดอยู่ในประเภทเฉพาะทางที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีขึ้นไป บัณฑิต บรรพชิตที่จบการศึกษาออกไปมีโอกาสสนองงานกิจการคณะสงฆ์ ทั้งในด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการศึกษาสงเคราะห์ และเป็นพระสังฆาธิการระดับสูง เป็นโอกาสให้มหาวิทยาลัยได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากคณะสงฆ์ ในการดำเนินกิจกรรม การจัดการศึกษาอบรมและพัฒนาคณะสงฆ์ในฐานะเป็นมหาวิทยาลัย แห่งคณะสงฆ์ไทย เป็นกลไก สำคัญในการพัฒนาบุคลากรด้านพระพุทธศาสนา 2) ค่าใช้จ่ายในการการศึกษาไม่สูง เป็นทางเลือก ให้พระสงฆ์ สามเณร และประชาชนทั่วไปที่มีข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจเข้ามาศึกษาได้อย่างกว้างขวาง 3) สถานการณ์ทางสังคมของโลกมีความวุ่นวายเกิดขึ้น ไม่มีความสงบ สังคมมีความแตกแยก อันเกิดจากปัญหาการพัฒนาที่ไม่สมดุล เป็นโอกาสของมหาวิทยาลัย ในการที่จะเสนอทางเลือก ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ผ่านกระบวนการจัดการศึกษา การบริการวิชาการ การวิจัย และการส่งพระสอนศีลธรรม พระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พุทธธรรม ทั้งในและต่างประเทศ

2.4 อุปสรรค พบว่า 1) งบประมาณที่ได้รับมีน้อย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย ไม่สามารถมีรายได้จากการเก็บค่าใช้จายจากผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ เพราะเป็นพระภิกษุ และสามเณร ส่วนคฤหัสถ์ที่เข้ามาศึกษายังคงมีน้อย ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทำได้ยาก โดยเฉพาะ คุณภาพการจัดการเรียนการสอน 2) การแข่งขันเชิงคุณภาพและปริมาณจะเพิ่มมากขึ้น เนื่องจาก นโยบายเปิดเสรีทางการศึกษา 3) แนวนโยบายของรัฐบาลที่จะจัดสรรงบประมาณสนับสนุน มหาวิทยาลัยในลักษณะเงินอุดหนุนเฉลี่ยรายหัวนิสิต สถาบันการศึกษาที่มีความพร้อมด้าน การบริหารจัดการ ด้านทรัพยากร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านอาคารสถานที่ ห้องสมุด และระบบประกันคุณภาพการศึกษาถูกประเมินให้ค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพสูงจะ ได้เปรียบ สถาบันการศึกษาที่ไม่มีความพร้อม 3) จำนวนผู้บรรพชาอุปสมบทเพื่อการศึกษาเล่าเรียน

ทางพระพุทธศาสนา และจำนวนพระภิกษุสามเณรที่จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยจะลดน้อยลง อันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง

3. การวิเคราะห์กลยุทธ์ทางเลือก

การวิเคราะห์กลยุทธ์ทางเลือกพิจารณาและตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างกลยุทธ์ทางเลือก จำนวน 4 ทางเลือก ซึ่งการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางเลือก ดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 กลยุทธ์จุดแข็ง-อุปสรรค: SO วิเคราะห์พร้อมกันเลยว่า เรามีจุดแข็งอะไรและมีโอกาสอะไรที่จะสนับสนุนจุดแข็งนั้น เมื่อพิจารณาจุดแข็งกับอุปสรรคร่วมกันแล้ว พบว่า กลยุทธ์จุดแข็ง-อุปสรรค ได้ผลดังนี้

- ก. หลักธรรมชัดเจนแต่ขาดการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานภายนอก
 - ข. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปผลิตนิสิตปีละจำนวนมาก แต่บัณฑิตยังไม่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป
 - ค. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของความคิดแต่ขาดการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต
 - ง. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธเป็นหลักสูตรเฉพาะทาง ชัดเจน แปลกใหม่ แตกต่างจากหลักสูตรอื่นและมีประโยชน์แต่ขาดการสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย
 - จ. รายวิชาของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมีความเป็นเอกลักษณ์สูง แต่ครูผู้สอนยังไม่สามารถนำเสนอให้เห็นแนวคิดใหม่ เนื่องจากยังยึดตามหลักการเดิม
- การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์จุดแข็ง-จุดอ่อน
- ลำดับที่ 1 (จ) รายวิชาของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมีความเป็นเอกลักษณ์สูง แต่คณาจารย์ผู้สอนยังไม่สามารถนำเสนอให้เห็นแนวคิดใหม่ เนื่องจากยังยึดตามหลักการเดิม
 - ลำดับที่ 2 (ง) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธเป็นหลักสูตรเฉพาะทางชัดเจน แปลกใหม่ แตกต่างจากหลักสูตรอื่นและมีประโยชน์แต่ขาดการสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย
 - ลำดับที่ 3 (ค) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของความคิด แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต
 - ลำดับที่ 4 (ข) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปผลิตนิสิตปีละจำนวนมาก แต่บัณฑิตยังไม่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป
 - ลำดับที่ 5 (ก) หลักธรรมชัดเจนแต่ขาดการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานภายนอก

3.2 กลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส: ST วิเคราะห์ว่าเรามีอุปสรรคอะไรบ้าง และเราจะสามารถใช้จุดแข็งแก้ไขอุปสรรคนั้นได้อย่างไร กลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส ได้ผลดังนี้

ก. การให้ความสำคัญต่อการวางแผนปรับปรุงคณะกรรมการพิจารณาการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เช่น คณะกรรมการประจำหลักสูตร คณะกรรมการประเมินคุณภาพหลักสูตรหรือคณะกรรมการประชาสัมพันธ์องค์กร

ข. ให้ความสำคัญต่อการวางแผนกลยุทธ์

ค. การให้ความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อเพิ่มช่องทางการส่งข่าวสารและข้อมูลจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส ได้ผลดังนี้

ลำดับที่ 1 (จ) การปรับปรุงอาคารสถานที่และห้องสมุด

ลำดับที่ 2 (ก) การปรับปรุงคณะกรรมการพิจารณาการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เช่น คณะกรรมการประจำหลักสูตร คณะกรรมการประเมินคุณภาพหลักสูตรหรือคณะกรรมการประชาสัมพันธ์องค์กร

ลำดับที่ 3 (ค) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อเพิ่มช่องทางการส่งข่าวสารและข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3.3 กลยุทธ์จุดแข็ง-โอกาส: WO วิเคราะห์ว่า มีสภาพแวดล้อมภายนอกอะไรบ้างที่เอื้อโอกาสให้เราแล้ว แต่เรายังมีจุดอ่อนอะไรที่จะทำให้เราถดถอยโอกาสนั้นไม่ได้ กลยุทธ์จุดแข็ง-โอกาส ได้ผลดังนี้

ก. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมีหลักการทางทฤษฎี และแนวปฏิบัติตามองค์ความรู้ทางพุทธศาสตร์ จึงเป็น โอกาสที่ดีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่จะเป็นผู้บุกเบิก โดยประยุกต์และบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้กับองค์ความรู้ทางโลกและสามารถสร้างหลักสูตรและผลิตภัณฑ์ได้ถึงระดับปริญญาเอก เนื่องจากมีทรัพยากรที่เอื้ออำนวยในการจัดการเรียนการสอน

ข. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในกำกับของรัฐ โดยได้รับงบประมาณจากรัฐ จึงมีโอกาสด้านบุคลากรทางศาสนาให้โดดเด่นอย่างมีเป้าหมาย

ค. การปรับเปลี่ยนระบบเครือข่ายสารสนเทศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้เป็นเทคโนโลยีระบบดิจิทัล เพื่อเพิ่มคุณภาพการส่งออนไลน์และให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ง. การสนับสนุนองค์กรเอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรวิชาชีพและสื่อสารมวลชนให้มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์และเห็นความสำคัญเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

จ. การจัดหาหรือการสนับสนุนรายได้จากกลุ่มพันธมิตรเพื่อเสริมงบประมาณภาครัฐในการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ฉ. การพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่และมีความสามารถในองค์กรให้เต็มศักยภาพในการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

ช. การจัดการเรียนการสอนของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้มีเนื้อหาสาระตรงประเด็นกับกลุ่มเป้าหมาย

การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์จุดอ่อน-โอกาส ได้ผลดังนี้

ลำดับที่ 1 (ฉ) การพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่และมีความสามารถในองค์กรให้เต็มศักยภาพในการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

ลำดับที่ 2 (จ) การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้มีเนื้อหาสาระตรงประเด็นกับกลุ่มเป้าหมาย

ลำดับที่ 3 (ก) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมีหลักการทางทฤษฎี และแนวปฏิบัติตามองค์ความรู้ทางพุทธศาสตร์ จึงเป็น โอกาสที่ดีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แต่เป็นผู้บุกเบิก โดยประยุกต์และบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้กับองค์ความรู้ทางโลก และสามารถสร้างหลักสูตรและผลิตภัณฑ์ได้ถึงระดับปริญญาเอก เนื่องจากมีทรัพยากรเนื้อหาที่เอื้ออำนวยในการจัดการเรียนการสอน

ลำดับที่ 4 (ข) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาอยู่ในการกำกับของรัฐ โดยได้รับงบประมาณจากรัฐ จึงมี โอกาสพัฒนาบุคลากรทางศาสนาให้โดดเด่นอย่างมีเป้าหมาย

ลำดับที่ 5 (ค) การปรับเปลี่ยนระบบเครือข่ายสารสนเทศของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้เป็นเทคโนโลยีระบบดิจิทัลเพื่อเพิ่มคุณภาพการส่งออนไลน์ และให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ลำดับที่ 6 (ง) การสนับสนุนองค์กรเอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรวิชาชีพและสื่อสารมวลชนให้มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์และเห็นความสำคัญเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

ลำดับที่ 7 (จ) การจัดหาหรือรับการสนับสนุนรายได้จากกลุ่มพันธมิตรเพื่อเสริมงบประมาณภาครัฐในการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

หมายเหตุ กลยุทธ์จุดแข็ง-โอกาส เป็นกลยุทธ์ทางเลือกที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถดำเนินการได้เลย โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากผู้ใด

3.4 กลยุทธ์จุดอ่อน-อุปสรรค: WT วิเคราะห์ว่า มีสภาพแวดล้อมภายนอกอะไรบ้างที่เป็นอุปสรรคกับเราและยังกระทบกับจุดอ่อนของเราโดยตรงด้วย กลยุทธ์จุดอ่อน-อุปสรรคได้ผลดังนี้

ก. ผู้เรียนมีพื้นฐานการศึกษาหลากหลายและไม่ชัดเจน ผนวกกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขาดงบประมาณที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมได้

ข. ผู้เรียนไม่สามารถมาเรียนเป็นเวลาเพราะมีภารกิจทางวัด เช่น กิจของสงฆ์ เป็นต้น และจำนวนพระในแต่ละวัดมีจำนวนจำกัด

ค. ปรับทัศนคติทั้งผู้เรียนซึ่งเป็นพระส่วนใหญ่ที่ยึดถือในสมณศักดิ์และผู้สอนที่เชื่อมั่นในตนเองสูงให้เสมอกันเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน มีความเป็นกันเองและไม่ยึดมั่นในตัวตน

การจัดลำดับความสำคัญของจุดอ่อน-อุปสรรค ได้ผลดังนี้

ลำดับที่ 1 (ค) ปรับทัศนคติทั้งผู้เรียนซึ่งเป็นพระส่วนใหญ่ที่ยึดถือในสมณศักดิ์และผู้สอนที่เชื่อมั่นในตนเองสูงให้เสมอกันเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน มีความเป็นกันเองและไม่ยึดมั่นในตัวตน

ลำดับที่ 2 (ก) ผู้เรียนมีพื้นฐานการศึกษาหลากหลายและไม่ชัดเจน ผนวกกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขาดงบประมาณที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมได้

ลำดับที่ 3 (ข) ผู้เรียนไม่สามารถเรียนเป็นเวลาเพราะมีภารกิจทางวัด เช่น กิจของสงฆ์ เป็นต้น และจำนวนพระในแต่ละวัดมีจำนวนจำกัด

4. ความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ด้วยการตรวจสอบคุณภาพและวิเคราะห์สภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอน ผลการสังเคราะห์ข้อมูลสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

4.1 การบริหารหลักสูตรด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่ตั้งอยู่บนรากฐานของการมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลประสบการณ์ คณาจารย์มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบของหลักสูตร และนำข้อมูลจากกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.) มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ให้ได้หลักสูตรที่สะท้อนเอกลักษณ์สถาบัน สำหรับแนวทางที่เป็นไปได้ในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พบว่า ควรมีการประชุมเป็นประจำสม่ำเสมอ สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์หลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและ

การเปลี่ยนแปลง เกิดผลสรุปการเรียนการสอนว่าเป็นอย่างไร อย่างน้อย 1 เดือนต่อครั้ง การรับรู้ในการแสดงความคิดเห็นต่อการปรับปรุงหลักสูตรด้วยกันจะแสดงถึงการเสียดลต่อส่วนรวม การรับรู้ระบบการเรียนการสอนร่วมกัน มติของคณะกรรมการถือว่าเป็นข้อตกลงจะต้องถือปฏิบัติร่วมกัน ไม่กำหนดกฎกติกาที่นอกเหนือจากภายหลังที่ประชุมเสร็จแล้วประธานหลักสูตรต้องแสดงถึงภาวะผู้นำ จะต้องรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการอย่างให้เกียรติการให้ความสำคัญ

4.2 การบริหารหลักสูตรด้านการจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้องสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ที่มีข้อจำกัดทางด้านบุคลากร งบประมาณ ผู้บริหารต้องนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนาตนเอง เปิดรับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ในลักษณะองค์กรช้อนรูป เน้นผลงานควบคู่กับเน้นความสัมพันธ์ความเป็นเพื่อน เพื่อให้ได้บรรลุเป้าหมายของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ สำหรับแนวที่เป็นไปได้ในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรด้านบุคลากร พบว่า ควรมีแผนกำหนดวันที่ในการประชุม โดยใช้ระบบทีมเข้ามาช่วยในการออกแบบการประชุม มีกรอบระยะเวลาในการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อกำหนดเงื่อนไขหรือมาตรการ บุคลากรควรมีจิตสำนึกในคุณภาพการรับรู้ข้อมูลอย่างเต็มที่และรับรู้ข้อมูล โดยตลอด สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาและสาระการประชุมมาก่อน ควรมีการตกลงกฎกติกา ร่วมกันระหว่างบุคลากรหรือคณะกรรมการหลักสูตร การรักษามาตรฐานร่วมกันถึงแนวทางสำหรับการดำเนินงานของสาขาวิชาที่ได้ตกลงไว้แล้ว ประธานหลักสูตรต้องเปิดใจรับความคิดเห็นต่อกัน มีการแสดงความคิดเห็นด้วยหลักเมตตา กรุณา สุตมยปัญญา ร่วมกันและอาจารย์ประจำหลักสูตร จะต้องมีความหมายเชิงอุดมการณ์และเป้าหมายเป็นสิ่งเดียวกัน ควรรับฟังความคิดเห็นของคณาจารย์ ควรสร้างคุณลักษณะการเป็นต้นแบบทางวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะการพัฒนาผลงานทางวิชาการทำให้เกิดมีค่านิยม ทศนคติที่ดี และการให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญแก่ผู้กระทำความดีสอดคล้องกับการบริหารทีมงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติงานและมีความดีเป็นมาตรฐานเดียวกัน

4.3 การจัดสิ่งส่งเสริมงานวิชาการในสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ผู้บริหารสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของสถาบัน และนำแผนกลยุทธ์ของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธเข้าไปบรรจุไว้ในแผนงานของสถาบัน เพื่อให้เกิดการสนับสนุนส่งเสริมงานวิชาการสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหากงบประมาณไม่เพียงพอ ผู้บริหารต้องแสวงหาการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ให้เกิดการส่งเสริมงานวิชาการสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ สำหรับแนวทางที่เป็นไปได้ในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรด้านการส่งเสริมวิชาการ พบว่า การประชุมบ่อย ๆ ทำให้ทราบ จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาสในการพัฒนา และการส่งเสริมภาควิชาให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น สามารถจะส่งเสริมการพัฒนาผลงานวิจัย ตำราและ

เอกสารประกอบการสอน รวมทั้งการจัดสัมมนาทางวิชาการ คณะกรรมการจะสามารถทราบถึงขั้นตอน วิธีการ เป้าหมาย เงื่อนไขถึงการสร้างและการส่งเสริมวิชาการรวมทั้งการเตรียมความพร้อมในการบริหารหลักสูตรสู่ยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีการกำหนดเงื่อนไขในการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการให้เป็นไปตามกรอบแห่งระยะเวลาและคุณภาพ ผลงานวิชาการมีการวางเป้าหมายตามข้อกำหนดของคณะกรรมการบริหาร จะต้องไม่เปลี่ยนกรอบเป้าหมายอื่น การเป็นแบบอย่างด้านวิชาการของภาวะผู้นำที่สามารถตีพิมพ์ผลงานอย่างมีคุณภาพ มีการส่งเสริมงานวิจัยโดยเฉพาะสถาบันทางการศึกษาเมืองกับสถานที่สำคัญ การเป็นผู้นำส่งเสริมวิชาการ วัฒนธรรมท้องถิ่นและการชื่นชมยกย่องยินดีของบุคลากรจากผู้บังคับบัญชา มีคนในองค์กรรับรู้รับทราบร่วมกัน ซึ่งเป็นการให้กำลังใจและเห็นความสำคัญต่อบุคคลผู้ผลิตผลงานเพื่อรับใช้สังคม

4.4 การบริหารหลักสูตรการวัดและประเมินผล ผู้บริหารสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธจัดให้มีการอบรมสร้างองค์ความรู้แก่คณาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้เรียนรู้งานวัดผลที่มีใช้เพียงการสอบกลางภาคการศึกษาหรือปลายภาคการศึกษา แต่ให้เรียนรู้ทำความเข้าใจงานวัดผลการเรียนรู้ การวัดผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานวัดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนงานประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ผู้บริหารสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธต้องมีการแบ่งงานกันเองในสาขาให้ชัดเจน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ สำหรับการพัฒนางานวัดผล ประเมินผล สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธต่อไป สำหรับแนวทางที่เป็นไปได้ในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรด้านการวัดผลและการประเมินผล พบว่า จะต้องมีการประชุมบ่อย ๆ เพื่อกำหนดเงื่อนไขในการวัดและประเมินผล และการกำหนดตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับท้องถิ่นมากกว่า ให้สอดคล้องกับส่วนกลาง แต่อย่างน้อยต้องได้เกณฑ์ที่มีคุณภาพที่ตรงกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ความพร้อมเพียงที่จะกำหนดตัวชี้วัดจะต้องให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน ในการจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์ที่กำหนดให้เกิดการปฏิบัติตามมาตรฐานการวัด และประเมินผล รวมทั้งข้อตกลงจากที่ประชุมคณะกรรมการ การประเมินหลักสูตร การประเมินสาขา การประเมินตนเอง การวัดและประเมินผลถึงความเสียงหลักสูตร การจัดเก็บข้อมูลรายงานการประชุมแต่ละครั้ง เพื่อรองรับการปรับหลักสูตรในปีถัดไป การให้ความเคารพต่อสถานที่สำคัญให้มองถึงแนวคิดหลักว่าด้วยอุปทานบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมไทย และการวัดและประเมินผลต้องให้ความสำคัญกับคนดีมากกว่า

4.5 การบริหารหลักสูตรด้านงบประมาณ ผู้บริหารสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ระดับสาขา แผนงบประมาณ แผนงาน โครงการรอบปีการศึกษา แผนความเสียงทางการเงิน ฐานข้อมูลผู้สนับสนุนทางการเงิน กิจกรรมระดมทุน เพื่อให้เกิดการบริหารงบประมาณที่ได้จากงบประมาณภายในสถาบัน และงบประมาณสนับสนุนจากภายนอก

สถาบัน สำหรับแนวทางที่เป็นไปได้ในการพัฒนารูปการบริหารหลักสูตรด้านงบประมาณ พบว่าการประชุมบ่อย ๆ เพื่อการวางแผนในการบริหารหลักสูตรร่วมกัน ควรมอบหมายภารกิจที่มีงบประมาณในการพัฒนาหลักสูตรว่า มีงบประมาณมากน้อยเพียงใด ควรมีการอนุมัติกิจกรรมที่มีผลในด้านงบประมาณที่จะช่วยให้เกิดรับรู้รับทราบร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการครั้งนี้ กลยุทธ์การพัฒนาจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และข้อจำกัดที่เกี่ยวกับคุณภาพในการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร ด้านบุคลากร ด้านการส่งเสริมวิชาการ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการบริหารงบประมาณ ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1.1 เข้าใจสภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.2 ได้ผลวิจัยของการพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3 สามารถนำกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปใช้กับหน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สิ่งที่ผู้บริหารหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ จะต้องนำไปสร้างระบบการบริหารในระดับสูง ซึ่งควรวางไว้เป็นแนวทางสำหรับการจัดแผน เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการวิธีการให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพต่อไป

2.1 ควรมีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนด้านหลักสูตร ด้วยการวางระบบให้มีความชัดเจน เช่น การกำหนดปฏิทินการประชุมประจำเดือน การกำหนดมาตรฐานของบุคลากร ในการผลิตผลงานหลักสูตรวิชาการ การกำหนดให้สตรีได้มีโอกาสในการเข้ามาช่วยเหลือหลักสูตร

การวัดและการประเมินผลที่สอดคล้องกัน การกำหนดรายละเอียดในรายวิชาการที่เกี่ยวกับบุคลากร สำคัญในอดีตทางการเมืองการปกครอง เป็นต้น

2.2 ควรมีการปรับปรุงการจัดการจัดการเรียนการสอนด้านบุคลากร ด้วยการสร้างระบบ การพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

2.3 ควรมีการปรับปรุงการจัดการจัดการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมวิชาการด้วยการ กำหนดรายละเอียด การผลิตผลงานหลักสูตรทางวิชาการ เพื่อบริการแก่สังคมให้มากที่สุด อย่างน้อยปีละ 2 เล่ม เพื่อยกระดับหลักสูตรวิชาการให้เข้มแข็งต่อไป

2.4 ควรมีการปรับปรุงการจัดการจัดการเรียนการสอนด้านการงบประมาณด้วยการ พัฒนาระบบการวางแผนงบประมาณที่เกิดความคุ้มค่า ในการใช้ทรัพยากรให้มากที่สุด และกำหนดให้บุคลากรทุกคน ได้วิพากษ์วิจารณ์ถึงการจัดการงบประมาณประจำปี การจัดแผน บริหารความเสี่ยงทางการเงิน

2.5 ควรมีการปรับปรุงการจัดการจัดการเรียนการสอนด้านการวัดผลและประเมินผล ด้วยการกำหนดให้คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ให้มีความรู้ในการวัดและประเมินผลอย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

3.1 ควรมีการปรับปรุงการจัดการจัดการเรียนการสอนด้านหลักสูตร ด้วยการกำหนด แผนการประชุม 1 เดือน/ครั้ง ที่สามารถรับรู้ความคิดเห็นร่วมกัน ให้ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติได้ มีมาตรฐานเดียวกัน การให้คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านสาขาวิชาการ จัดการเชิงพุทธ การพัฒนาภาวะผู้นำ การบรรจุเนื้อหาวิชาการให้มุ่งเน้นในด้านคุณค่าของบุคลากร ที่สำคัญในอดีต และมีการยกย่องคุณค่าความดีของบุคลากร

3.2 ควรมีการปรับปรุงการจัดการจัดการเรียนการสอนด้านบุคลากรด้วยการกำหนด แผนการประชุม โดยใช้ระบบทีมหลักสูตร บุคลากรสามารถเป็นต้นแบบทางวัฒนธรรม อันมีข้อตกลงร่วมกัน ให้ความสำคัญต่อกันดี รับฟังความคิดเห็นร่วมกัน และบุคลากรมีเมตตา กรุณาต่อกัน

3.3 ควรมีการปรับปรุงการจัดการจัดการเรียนการสอนด้านการส่งเสริมวิชาการด้วยการ ประชุมร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ทำให้ทุกคนทราบเป้าหมายเดียวกัน มุ่งสร้างคุณค่าต่อสถาบันท้องถิ่น สร้างกรอบกำหนดเงื่อนไข มีระยะเวลาการผลิตผลงานหลักสูตรวิชาการ การสร้างต้นแบบทางวิชาการ และการยกย่อง ให้กำลังใจผู้มีผลงานทางวิชาการ

3.4 ควรมีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนด้านการงบประมาณด้วยการกำหนดเกณฑ์ที่มีคุณภาพ บุคลากรรู้วิธีวัดและการประเมินผล กำหนดเกณฑ์การประเมินตามบุคคลที่สำคัญ ในท้องถิ่น รูปแบบ กฎเกณฑ์ของสำนักหลักสูตรคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

3.5 ควรมีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ประกอบด้วย จัดทำแผนรายจ่ายประจำปี การจัดทำงบประมาณร่วมกันทั้ง 4 หน่วยวิทยบริการ การควบคุมงบประมาณให้คุ้มค่า การยกย่องคนดี มอบหมายให้คณาจารย์ประจำหลักสูตรมีส่วนร่วม ในการควบคุมด้านงบประมาณ และบุคลากรเคารพต่อการตัดสินใจในเรื่องเกี่ยวกับงบประมาณ

4. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

4.1 ควรมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เพิ่มขึ้น เพื่อที่จะได้สรุปผลได้ชัดเจนและสามารถอ้างอิงได้มากขึ้น

4.2 ควรมีการศึกษาผลลัพธ์อื่นเพื่อสะท้อนประสิทธิผลของกลยุทธ์ทางเลือก นอกเหนือจากความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอน หน่วยงานที่ใช้บัณฑิต เช่น สภาพแวดล้อมของ 3 กลุ่ม เช่น ผู้ปกครองของผู้เรียน ผู้บังคับบัญชาของผู้สอน หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิต

4.3 การพัฒนารูปแบบการจัดวางมาตรฐานสำหรับการบริหารหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ที่สามารถบูรณาการกับท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

4.4 พุทธบูรณาการเพื่อการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักพุทธธรรม เพื่อให้เห็นความแตกต่างและเพิ่มเติมผลการวิจัยให้มีความสอดคล้องกันมากยิ่งขึ้นในระดับการนำไปใช้

4.5 การพัฒนารูปแบบภาคีเครือข่ายทางวิชาการ ที่มีประสิทธิภาพสูงในระดับ ส่วนงาน วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ หรือมหาวิทยาลัยอื่น ๆ

4.6 การประเมินกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (ม.ป.ป.). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2546). *องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ตามหลักธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กฤษฎี อุทัยรัตน์. (2544). *ระเบียบข้อบังคับการบริหารทรัพยากรบุคคล* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- กิจติพงษ์ ขลิบเข้ม. (2541). *การศึกษาการให้บริการของสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร: ศึกษากรณีสำนักงานเขตจตุจักร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา รัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2544). *คู่มือการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี*. กรุงเทพฯ: พี.เอ. ดีฟวิง.
- คณะกรรมการประเมินหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). *การประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตรของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2558*. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2545). *ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: บั๊กพอยท์.
- จิตตินันท์ เฉชะคุปต์. (2538). *จิตวิทยาบริการ*. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาบริการ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิระประภา อัครบวร. (2549). *สร้างคนสร้างผลงาน*. กรุงเทพฯ: ก.พลพิมพ์ (1996).
- เฉลียว บุรีภักดี. (2545). *ชุดวิชาการวิจัยชุมชน*. นนทบุรี: เอส. อาร์. ฟรินดิงแมสโปรดักส์.
- ชนะศักดิ์ ยูวบูรณ์. (2543). *กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดีในการปกครองที่ดี (Good governance)*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2545). *การวางแผนการสอนและเขียนแผนการสอน*. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน หน่วยที่ 8-15* (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2541). *Good Governance กับการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการเมือง*. ม.ป.ท.

- ชิดชนก เชิงเช่าวี, อัมภา บุญช่วย และทวิ ทองคำ. (2541). *การวิเคราะห์โครงสร้างขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. ปัตตานี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทองคูณ หงส์พันธุ์. (2542). *สอนคดีต้องมีหลัก*. กรุงเทพฯ: แสงสว่างการพิมพ์.
- เทพศักดิ์ บุญยรัตน์พันธุ์. (2536). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างประสิทธิผลของการนำนโยบายการให้บริการแก่ประชาชนไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2537). *ทฤษฎีองค์การและการออกแบบ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2541). *ทฤษฎีองค์การและการออกแบบขององค์การ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- รัชพล ธรรมรงค์. (2556). *การศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่านฯ อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน*. น่าน: วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2541). *รัฐธรรมนูญแห่งชาติดุทธศาสตร์สู่หายนะประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2538). *ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (LISREL) (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2542). *การสร้างธรรมาภิบาล (Good governance) ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเรือง ศรีเหรียญ. (2542). *การศึกษาองค์ประกอบทางการศึกษาที่สัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้และประสิทธิผลของโรงเรียน โดยใช้รูปแบบระดับชั้นลดหลั่นสอดแทรกเชิงเส้น*. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ถี. (2544). *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ: ครุสภาลาดพร้าว.
- ปทุมมาศ ว่องอรุณชัย และพระสุทิต สุทธิญาโณ (ขัตติยะ). (2559). *ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของความสำเร็จในการเรียนการสอน: ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดจันทบุรี*. จันทบุรี: หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ประเวศ วะสี. (2542). *ยุทธศาสตร์ชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน.
- ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์. (2540). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์กร* ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม. (2538). *การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของศึกษานิเทศก์จังหวัดที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรสำหรับศึกษานิเทศก์จังหวัด*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูปลัดวัชรพงษ์ วชิรปัญญา. (2556). *การศึกษาศาสนาปัญหาการเรียนการสอนของนิสิตบรรพชิตกับนิสิตคฤหัสถ์ในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์ นครน่านฯ อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน*. น่าน: วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.
- พระชยานันท์มณี. (2557). *การเรียนรู้กับแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา ช่วงชั้นที่ 4 เขตพื้นที่ จังหวัดน่าน*. น่าน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.
- พระฐาณี จิตวิริโย. (2552). *การพัฒนาขีดความสามารถของพระสงฆ์เพื่อหนุนเสริมการแก้ไขปัญหาความยากจน*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). *พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.
- พระพรหมบัณฑิต. (2557). *พุทธบูรณาการ เพื่อการพัฒนาจิตใจและสังคม*. เข้าถึงได้จาก <http://www.journal-social.mcu.ac.th/?p=1265>
- พระเมธีวชิรภูมิต (จำเนียร จิรวีโส). (2558). *ประสิทธิผลการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐ*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). (2549). *พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2526). องค์ประกอบของการเรียนการสอน. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการสอนภาษาไทย หน่วยที่ 1-8 (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ไพโรจน์ ค้างวิเศษ. (2543). *การพัฒนาแผนกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนทางครุศาสตร์ ในสถาบันราชภัฏ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภรณ์ (กิริติบุตร) มหานนท์. (2529). *การประเมินประสิทธิผลขององค์การ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2559*. อัญญา: สำนักงานประกันคุณภาพ มจร.
- รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร. (2536). *แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลและประสิทธิภาพองค์การ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รุจิร ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม. (2545). *การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: บั๊กพอยท์.
- ลำพอง บุญช่วย. (2530). *การสอนเชิงระบบ*. ปทุมธานี: วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาเขตนคร.
- วรเดช จันทรศร. (2539). *การนำนโยบายไปปฏิบัติ : ตัวแบบและคุณค่า*. *วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์*, 24(4), 535-553.
- วรเดช จันทรศร และไพโรจน์ ภัทรนรากุล. (2541). *การประเมินผลในระบบเปิด*. กรุงเทพฯ: โครงการเอกสารและตำราสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิทยา ด้านธำรงกุล. (2546). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: ธีรด์เวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- ศิวาพร ศรีศักดิ์นันท์. (2557). *รูปแบบการเสริมสร้างจริยธรรมการสื่อสารเชิงพุทธ ทางสื่อออนไลน์ของสื่อมวลชนไทย*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (2540). *นโยบายสาธารณะ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาพร ปิ่นเจริญ. (2545). *ความแตกต่างที่ไม่แตกต่างของคำว่า ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล*. *วารสาร มจร. วิชาการ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 5(10), 57-60.
- สำนักงานเขตมีนบุรี. (2548). *แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี พ.ศ. 2548-2551*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตมีนบุรี.
- สำนักงานเขตมีนบุรี. (2549). *แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี พ.ศ. 2549*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตมีนบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2530). *รายงานการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: พันนี้พับบลิชชิง.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2547). *คู่มือคำอธิบายและแนวทางปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: วิชนัปปับบลิชซิ่ง.
- สำนักงานนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. (2542). *จากเทศบาลสู่กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- สุดจิต นิมิตกุล. (2543). *กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดีในการปกครองที่ดี (Good governance)*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- สุทธิ ชัดติยะ. (2551). *แบบแผนการวิจัยและสถิติ (ฉบับปรับปรุงแก้ไข)*. กรุงเทพฯ: เปเปอร์เฮาส์.
- สุทธิ ชัดติยะ. (2555). *เศรษฐศาสตร์นิเทศศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- สุพิน บุญชูวงศ์. (2532). *หลักการสอน*. กรุงเทพฯ: แสงสุทธิการพิมพ์.
- สุพิน บุญชูวงศ์. (2554). *หลักการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2554). *ครุศึกษากับความเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย*. กรุงเทพฯ: พชรินทร์ พี.พี.
- สุภาพร พิศาลบุตร. (2544). *การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ: วิ.เจ. พรินต์ติ้ง.
- หัตถุภรณ์ แก่นท้าว. (2557). *การพัฒนาบทบาทมหาวิทยาลัยสงฆ์ของรัฐเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์คุณุภินันต์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2544, มกราคม-เมษายน). *วิวัฒนาการความเชื่อและแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการประเมิน*. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 22(66), 6.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2542). *มุมมองนายอานันท์*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- Bedeian, A. G. (1980). *Organizations, theory and analysis*. Hinsdale: Dryden Press.
- Best, J. W. (1970). *Research in education* (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bossert, A. (1988). *Leadership in organization*. Eaglewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Cameron, K. (1987). *Downsizing and the new work covenant*. n.p.
- Cameron, K. (2008). *Positive leadership: Strategies for extraordinary performance*. San Francisco: Berret-Koehler.
- Cameron, K. (2012). *Positive leadership: Strategies for extraordinary performance*. San Francisco, CA: Berrett-Koehler.
- Cameron, K. (2013). *Practicing positive leadership: Tools and techniques that create extraordinary results*. San Francisco: Berrett-Koehler.

- Cameron, K. S., & Spreitzer, G. M. (2011). Introduction to the handbook. In K. S. Cameron & G. M. Spreitzer (Eds.), *The Oxford handbook of positive organizational scholarship* (pp. 1-14). New York: Oxford University Press.
- Carroll, J. B. (1974). Learning theory for the classroom teacher. In G. A. Jarvis (Ed.), *The challenge of communication*. Illinois: National Textbook.
- Creemers, B. P. M. (1993). *Towards a theory on educational effectiveness*. In Paper presented at the annual meeting of the international congress for school effectiveness and improvement. Sweden: Norrkoping
- Creemers, B. P. M., & Reynold, D. (1996). Issues and implications of international effectiveness research. *International Journal of Educational Research*, 25(3), 257-266.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing*. New York: Harper & Row.
- Daft, R. L. (1992). *Organization theory and design*. Singapore: Info Access.
- Delors, J. (August, 1998). *Learning: The treasure within*. Paris: UNESCO Publishing.
- Denison, D. R. (1990). *Corporate culture and organizational effectiveness*. New York: John Wiley & Sons.
- Dunn, E. W., Aknin, L. B., Norton, M. I. (2008). Spending money on others promotes happiness. *Science*, 319, 1687-1688.
- Edmonds, L. W. (1982). *Behavior in organization*. New York: McGraw-Hill.
- Fredrickson, B. L., & Joiner, T. (2002). Positive emotions trigger upward spirals toward emotional well-being. *Psychological Science*, 13, 172-175.
- Fredrickson, B. L., & Losada, M. F. (2005). Positive affect and the complex dynamics of human flourishing. *American Psychologist*, 60(7), 678-686.
- Gibson, J. H., John, M. I., & James, H. D. (1982). *Organizations: Behavior structure and processes* (4th ed.). Austin, TX: Business Publications.
- Gibson, J. L., Ivancevich, J. M., & Donnelly, J. H. (1991). *Organizations: Behavior, structure, processes*. Homewood, IL: Irwin.
- Gillham, D. P. (2000). *Professional staff and parent perceptions of school effectiveness of seventh-day adventist K-schools in the north America division*. Retrieved from <http://www.thailis.uni.net.th/dao/printarticles.nsp>

- Goodman, P. S., Pennings, J. M. (1977). *New perspectives on organizational effectiveness*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Hills, P. J. (1982). *A dictionary of education*. London: Routledge & Kegan Page.
- Hoy, W. K., & Forsyth, P. B. (1986). *Effective supervision: Theory into practice*. New York: Random House.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (1991). *Educational administration, theory, research and practice*. New York McGraw-Hill.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2005). *Educational administration: Theory, research, and practice* (7th ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Jensen, E. (2000). *Brain-based learning*. San Diego: The Brain Store.
- Lightfoot, S. L. (1986). On goodness in schools: Themes of Empowerment. *Peabody Journal of Education*, 63, 12.
- Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. C. (2004). *Educational administration: Concepts & practices* (4th ed.). Belmont, CA: Wadsworth/ Thomson.
- Lyubomirsky, S. (2008). *The how of happiness*. New York: The Penguin Press.
- Milstein, M. M., & Belasco, J. A. (1973). *Educational administration and the behavioral sciences: A systems perspective*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Moore, K. D. (1992). *Classroom teaching skills* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Morgan, D. L. (1997). *Focus groups as qualitative research*. California: Sage.
- Pounder, J. S. (1999). New leadership and university organizational effectiveness: exploring the relationship. *Leadership & Organization Development Journal*, 22(6), 281-290.
- Quinn, R. E. (2015). *The positive organization: Breaking free from conventional cultures, constraints, and beliefs*. San Francisco, CA: Berrett-Koehler.
- Reid, K. et al. (1988). *Towards the effective school*. Oxford: Basic Blackwell.
- Robbins, S. P. (1990). *Organization theory: Structure, design and applications* (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Scott, W. R. (1992). *Organizations: Rational, natural, and open systems* (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall International,
- Seashore, S. E., & Yuchtman, E. (1991, December). A system in resource approach to organization effectiveness. *Administrative Science Quarterly*, 32, 377-395.

- Seligman, M. E. P. (2002). *Authentic Happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment*. Sydney: Random House Australia.
- Sergiovanni, T. J. (1991). *The principalship: A reflective practice perspective* (2nd ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Steers, R. M. (1975). Problems in the measurement of organizational effectiveness. *Administrative Science Quarterly*, 20, 546-558.
- Steers, R. M. (1977). Antecedents and outcomes of organizational commitment. *Administrative Science Quarterly*, 22, 46-56.
- Sweetland, S. R., & Hoy, W. K. (2000). School characteristics and educational outcomes: Toward an organizational model of student achievement in middle schools. *Educational Administration Quarterly*, 36, 703-729.
- Uline, L. C. et al. (1998). School effectiveness: The underlying dimensions. *Educational Administration Quarterly*, 34(4), 462-483.
- Van Damme, S., Crombez, G., Bijttebier, P., Goubert, L., & Van Houdenhove, B. (2002). A confirmatory factor analysis of the pain catastrophizing scale: Invariant factor structure across clinical and nonclinical populations. *Pain*, 96, 319-324.
- Walsh, M. (1999). *Building a successful school*. London: Kogan PageWebber, George.
- Warneken, F., & Tomasello, M. (2006). Altruistic helping in human infants and young chimpanzees. *Science*, 311, 1301-1303.
- Webster, W. J., & Olson, G. H. (1984). *An empirical approach to identifying effective schools*. In Paper presented at the 65th annual meeting of the American educational research association. n.p.
- Zamuto, R. F. (1982). *Assessing organizational effectiveness*. Albany, NY: State University of New York Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรง
ของเครื่องมือการวิจัย

ที่ ศธ ๖๒๑๘/๖๐๖๖๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๒๕ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ละเมียด ควรประสงค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงฉบับย่อและเครื่องมือ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยพระมหากิติ สร้อยมาลา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม รหัสประจำตัว ๕๕๕๑๐๒๔๓ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดย มี รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้าง เครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้คณะศึกษาศาสตร์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศรีสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้ปฏิบัติหน้าที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม

โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐๒๐๖๗

โทรสาร ๐๓๘-๓๙๑๐๔๓

ที่ ศธ ๖๒๑๘/๑๐๒๒๒

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๒๙ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

นมัสการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงฉบับย่อและเครื่องมือ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยพระมหากิติ สร้อยมาลา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม รหัสประจำตัว ๕๕๘๑๐๒๔๓ ได้รับอนุมัติให้ทำคุณนินธ์ เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้าง เครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้คณะศึกษาศาสตร์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว เป็นอย่างยิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์ที่ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ สิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้ปฏิบัติหน้าที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม
โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐๒๐๖๗
โทรสาร ๐๓๘-๓๔๑๐๔๓

ที่ ศธ ๒๒๑๘/ ๖๐๖๖๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๒๘ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.เชษฐพันธ์ อรุณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงฉบับย่อและเครื่องมือ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยพระมหากิติ สร้อยมาลา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม รหัสประจำตัว ๕๕๘๑๐๒๔๓ ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปการ เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดย มี รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้าง เครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้คณะศึกษาศาสตร์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว เป็นอย่างยิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้ปฏิบัติหน้าที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม

โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐๒๐๖๗

โทรสาร ๐๓๘-๓๙๑๐๔๓

ที่ ศธ ๖๒๑๘/ ก๐๒๒๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๒๙ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

นมัสการ พระครูสุนทรเขมาภินันท์ เขมธมโม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงฉบับย่อและเครื่องมือ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยพระมหากิติ สร้อยมาลา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม รหัสประจำตัว ๕๕๘๑๐๒๔๓ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดย มี รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้าง เครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้คณะศึกษาศาสตร์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้ปฏิบัติหน้าที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม
โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐๒๐๖๗
โทรสาร ๐๓๘-๓๙๑๐๔๓

ที่ ศธ ๖๒๑๘/๑๐๒๒๒

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๒๙ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

นมัสการ พระสุทิตี สุทธิญาโณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงฉบับย่อและเครื่องมือ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยพระมหากิติติ สร้อยมาลา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม รหัสประจำตัว ๕๕๘๑๐๒๔๓ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการภาคตะวันออกเฉียงใต้ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้าง เครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้คณะศึกษาศาสตร์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้ปฏิบัติหน้าที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม
โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐๒๐๖๗
โทรสาร ๐๓๘-๓๙๑๐๔๓

ภาคผนวก ข

การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC)

ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of item objective congruence)
 งานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารต่องานในหน้าที่การจัดการเรียนการสอน

ที่	ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร ต่องานในหน้าที่การจัดการเรียนการสอน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ (R)					รวม (ΣR)	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
1. หลักสูตร									
1.	ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนได้นำเสนอประเด็นใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมาใช้เป็นกรอบเนื้อหาวิชา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2.	ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3.	จัดเนื้อหาและกิจกรรมได้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
4.	มีการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมที่มีสาระประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2. วัตถุประสงค์									
1.	ท่านคิดว่าผู้สอนปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพทั้งในและนอกเวลาปฏิบัติงานสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2.	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นในการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3.	ผู้สอนมีความอดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้เรียนขณะทำการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

ที่	ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร ต่องานในหน้าที่การจัดการเรียนการสอน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ (R)					รวม (ΣR)	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
4.	ผู้สอนใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสอน เพื่อผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น ได้แก่ การยกตัวอย่างการใช้คำถามการอภิปราย การนำเสนอผลการค้นคว้า	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
3. การประเมินผล									
1.	มีการวัดผลและประเมินผลหลายรูปแบบ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับทราบใน การกำหนดสัดส่วนคะแนน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
2.	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็น ในการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศ ในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
3.	จัดให้มีการทดสอบย่อยระหว่างเรียนและ การทดสอบปลายภาคตามที่กำหนดไว้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
4.	แจ้งผลการทดสอบของนักศึกษา ให้ทราบหลังจากการสอบทุกครั้ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
4. แผนการสอน									
1.	การจัดลำดับเนื้อหาเป็นไปอย่างมีระบบ และขั้นตอนอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
2.	ผู้เรียนได้รับความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนตามแผนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
3.	ผู้สอนสอนเนื้อหาวิชาให้สามารถ นำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และสถานการณ์ปัจจุบัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
4.	การจัดลำดับเนื้อหาเป็นไปอย่างมีระบบ และขั้นตอนอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
5. ผู้สอน									
1.	มีความเมตตา กรุณา ปราศจากอคติต่อ ผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
2.	ปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพทั้งในและนอก เวลาปฏิบัติงานสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้

ที่	ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร ต่องานในหน้าที่การจัดการเรียนการสอน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ (R)					รวม (ΣR)	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
3.	มีความอดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ของผู้เรียนขณะทำการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
6. วิธีการสอน									
1.	มีการแจ้งให้นักศึกษาเกี่ยวกับคำอธิบาย รายวิชา ขอบข่ายเนื้อหารายวิชาแผน การสอนการประเมินผลและหนังสืออ่าน ประกอบรายวิชาและหนังสืออ่านเสริม ได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
2.	มีการใช้สื่อการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ที่เหมาะสมและหลากหลายทำให้ผู้เรียน เข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
3.	ใช้วิธีสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับ เนื้อหาวิชา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
4.	ใช้ภาษาในการสอนที่นักศึกษาสามารถ เข้าใจได้ง่ายและเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
7. ผู้เรียน									
1.	การใช้บริการยืมหนังสืออ่านประกอบ คืนคว่ำ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
2.	การใช้บริการสืบค้นสารสนเทศ ทางการศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
3.	ตรงต่อเวลาในการเข้าเรียนและเลิกเรียน ทุกครั้ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
4.	มีเอกสารและสื่อประกอบการเรียน ทุกครั้ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการด้านวิชาชีพและคุณภาพของอาจารย์

ที่	พัฒนาการด้านวิชาชีพและคุณภาพ ของอาจารย์	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ (R)					รวม (ΣR)	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
1.	ท่านได้รับการสนับสนุนจากสถาบันให้ ผลิตงานวิชาการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
2.	ท่านได้รับการสนับสนุนจากสถาบันให้ ผลิตงานวิจัย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
3.	ท่านได้รับการสนับสนุนจากสถาบันให้ ผลิตบทความ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
4.	ท่านได้รับการสนับสนุนให้นำเสนอ ผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่องและ สม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
5.	ท่านคิดว่าสถาบันการศึกษาแห่งนี้ มีความพร้อมทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้

แบบสอบถามสำหรับนิสิตและคณาจารย์ ชั้นปีที่ 1-4 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอน

ที่	ความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ (R)					รวม (ΣR)	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
1. หลักสูตร									
1.	ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนได้นำเสนอประเด็นใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมาใช้เป็นกรอบเนื้อหาวิชา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2.	ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3.	จัดเนื้อหาและกิจกรรมได้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
4.	มีการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมที่มีสาระประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2. วัตถุประสงค์									
1.	ท่านคิดว่าผู้สอนปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพทั้งในและนอกเวลาปฏิบัติงานสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2.	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นในการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3.	ผู้สอนมีความอดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้เรียนขณะทำการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
4.	ผู้สอนใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสอนเพื่อผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น ได้แก่ การยกตัวอย่างการใช้คำถามการอภิปรายการนำเสนอผลการค้นคว้า	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

ที่	ความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ (R)					รวม (ΣR)	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
3. การประเมินผล									
1.	มีการวัดผลและประเมินผลหลายรูปแบบ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับทราบ ในการกำหนดสัดส่วนคะแนน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
2.	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็น ในการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศ ในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
3.	จัดให้มีการทดสอบย่อยระหว่างเรียนและ การทดสอบปลายภาคตามที่กำหนดไว้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
4.	แจ้งผลการทดสอบของนักศึกษาให้ทราบ หลังจากรับทราบทุกครั้ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
4. แผนการสอน									
1.	การจัดลำดับเนื้อหาเป็นไปอย่างมีระบบ และขั้นตอนอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
2.	ผู้เรียนได้รับความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนตามแผนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
3.	ผู้สอนสอนเนื้อหาวิชาให้สามารถ นำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และสถานการณ์ปัจจุบัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
4.	การจัดลำดับเนื้อหาเป็นไปอย่างมีระบบ และขั้นตอนอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
5. ผู้สอน									
1.	มีความเมตตา กรุณา ปราศจากอคติต่อ ผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
2.	ปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพทั้งในและนอก เวลาปฏิบัติงานสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
3.	มีความอดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ของผู้เรียนขณะทำการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้

ที่	ความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ (R)					รวม (ΣR)	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
6. วิธีการสอน									
1.	มีการแจ้งให้นิสิตทราบเกี่ยวกับคำอธิบายรายวิชา ขอบข่ายเนื้อหาวิชา แผนการสอน การประเมินผลและหนังสืออ่านประกอบรายวิชา และหนังสืออ่านเสริมได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2.	มีการใช้สื่อการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและหลากหลายทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3.	ใช้วิธีสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
4.	ใช้ภาษาในการสอนที่นักศึกษาสามารถเข้าใจได้ง่ายและเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
7. ผู้เรียน									
1.	การใช้บริการยืมหนังสืออ่านประกอบค้นคว้า	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2.	การใช้บริการสืบค้นสารสนเทศทางการศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3.	ตรงต่อเวลาในการเข้าเรียนและเลิกเรียนทุกครั้ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
4.	มีเอกสารและสื่อประกอบการเรียนทุกครั้ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางวิชาการของนิสิต

ที่	พัฒนาการทางวิชาการของนิสิต	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ (R)					รวม (ΣR)	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
1.	การรับนิสิต	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
2.	การส่งเสริมและพัฒนานิสิต	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
3.	ผลที่เกิดกับนิสิต	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
4.	สาระของรายวิชาในหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
5.	การวางระบบผู้สอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
6.	การประเมินผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
7.	สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของอาจารย์ประจำหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
8.	สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เพียงพอและเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
9.	การปรับปรุงตามผลการประเมินความคิดเห็นของนิสิตและอาจารย์ต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
10.	นิสิตมีความรอบรู้ทางด้านวิชาการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางอาชีพของนิสิต

ที่	พัฒนาการทางอาชีพของนิสิต	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ (R)					รวม (ΣR)	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
1.	ท่านสามารถประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
2.	ท่านมีความเห็นว่าสถาบันการศึกษาแห่งนี้ เป็นสถาบันหนึ่งที่ทำให้ความรู้ทางวิชาชีพ ได้ เช่น คอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
3.	ท่านมีความภูมิใจในการรับรู้และฝึกฝนทักษะ ทางวิชาชีพ เช่น การเขียน ภาษาอังกฤษ และการพูดภาษาอังกฤษ เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
4.	สาระของรายวิชาในหลักสูตรยังประกอบ ไปด้วยการบริหารงบประมาณ และความรู้ เกี่ยวกับกฎหมาย เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
5.	การวางระบบผู้สอนตรงตามความรู้ ความสามารถ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการส่วนบุคคลของนิสิต

ที่	พัฒนาการส่วนบุคคลของนิสิต	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ (R)					รวม (ΣR)	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
1.	ท่านเป็นคนหนักแน่น และไม่โกรธง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
2.	ท่านชอบความมีระเบียบ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
3.	ท่านเป็นคนคล่องแคล่ว ว่องไว คิดไว ทำไว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
4.	ท่านเห็นความสำคัญของการศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
5.	ท่านเข้าใจดีว่าสถาบันการศึกษาของท่าน เน้นความรู้คู่คุณธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้

แบบสอบถามสำหรับหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดกว้างของระบบและความสัมพันธ์ต่อชุมชนในการจัดการเรียน
การสอน

ที่	ระบบและความสัมพันธ์ต่อชุมชน ในการจัดการเรียนการสอน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ (R)					รวม (ΣR)	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
1.	ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนได้นำเสนอประเด็นใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมาใช้เป็นกรอบเนื้อหาวิชา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2.	ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3.	จัดเนื้อหาและกิจกรรมได้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
4.	มีการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมที่มีสารประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
5.	ท่านคิดว่าผู้สอนปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพทั้งในและนอกเวลาปฏิบัติงานสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
6.	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นในการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
7.	ผู้สอนมีความอดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้เรียนขณะทำการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
8.	ผู้สอนใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสอนเพื่อผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น ได้แก่ การยกตัวอย่างการใช้คำถามการอภิปราย การนำเสนอผลการค้นคว้า	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
9.	ท่านคิดว่าสถาบันการศึกษาแห่งนี้เป็นที่ยอมรับของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

ที่	ระบบและความสัมพันธ์ต่อชุมชน ในการจัดการเรียนการสอน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ (R)					รวม (ΣR)	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
10.	ท่านมีความพอใจกับบัณฑิตที่สำเร็จจาก สถาบันการศึกษานี้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
11.	ท่านเชื่อมั่นในทักษะและความสามารถ ในการทำงานของบัณฑิตที่สำเร็จจาก สถาบันการศึกษาแห่งนี้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
12.	ท่านมีความเชื่อมั่นบัณฑิตผู้สำเร็จจาก สถาบันการศึกษาแห่งนี้ทั้งในภูมิรู้และ ภูมิธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร

ที่	ความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ (R)					รวม (ΣR)	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
1.	ท่านคิดว่าเป็นเรื่องไม่ยากที่จะแสวงหา บัณฑิตที่สำเร็จจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
2.	ท่านคิดว่าคุณสมบัติของบัณฑิตของ สถาบันการศึกษาแห่งนี้มีคุณภาพและ คุณธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
3.	ท่านคิดว่ามี การปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเชิงพุทธอย่างต่อเนื่องและ สม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
4.	ท่านคิดว่าคุณภาพบัณฑิตเป็นไปตาม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ (TQF)	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้
5.	บัณฑิตสามารถหางานทำหรือประกอบ อาชีพอิสระภายใน 1 ปี ช่วยงานต่าง ๆ ของท่านดีขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไป ใช้ได้

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพขององค์กร

ที่	สุขภาพขององค์กร	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ (R)					รวม (ΣR)	ค่า IOC	สรุปผล
		1	2	3	4	5			
1.	ท่านคิดว่าสถาบันการศึกษาแห่งนี้มีโครงสร้างขององค์กรที่เป็นระบบและมีความชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2.	ท่านคิดว่าสถาบันการศึกษาแห่งนี้สามารถตั้งอยู่และดำรงอยู่ได้อีกไม่ต่ำกว่า 10 ปี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3.	ท่านคิดว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กร สามารถแก้ไขได้โดยคนในองค์กร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
4.	ท่านคิดว่าสถาบันการศึกษาแห่งนี้ปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF)	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
5.	ท่านคิดว่าบัณฑิตที่สำเร็จจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้มีความรักและภูมิใจในสถาบัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามสำหรับคณาจารย์และเจ้าหน้าที่
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาถึงกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก

2. แบบสอบถามฉบับนี้ ใช้สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารต่องานในหน้าที่การจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการด้านวิชาชีพและคุณภาพของอาจารย์

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากท่านผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ ผู้วิจัยขอรับรองว่า ข้อมูลที่ท่านให้ถือเป็นความลับ และจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

จังหวัด.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. สถานะ

บรรพชิต คฤหัสถ์

2. อายุ

20-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี
 มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก

4. ประสบการณ์ในการทำงาน

1-5 ปี 6-10 ปี 11-15 ปี มากกว่า 15 ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารต่องานในหน้าที่การจัดการเรียนการสอน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางให้ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
หลักสูตร					
1. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนได้นำเสนอประเด็นใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมาใช้เป็นกรอบเนื้อหาวิชา					
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ห้อย่างมีเหตุผล					
3. จัดเนื้อหาและกิจกรรมได้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน					
4. มีการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมที่มีสารประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอน					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
วัตถุประสงค์					
1. ท่านคิดว่าผู้สอนปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพทั้งในและนอกเวลาปฏิบัติงานสอน					
2. ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นในการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย					
3. ผู้สอนมีความอดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้เรียนขณะทำการเรียนการสอน					
4. ผู้สอนใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสอนเพื่อผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น ได้แก่ การยกตัวอย่าง การใช้คำถาม การอภิปราย การนำเสนอผลการค้นคว้าเป็นต้น					
การประเมินผล					
1. มีการวัดผลและประเมินผลหลายรูปแบบ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับทราบในการกำหนดสัดส่วนคะแนน					
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นในการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย					
3. จัดให้มีการทดสอบย่อยระหว่างเรียนและการทดสอบปลายภาคตามที่กำหนดไว้					
4. แจ้งผลการทดสอบของนักศึกษาให้ทราบหลังจากการสอบทุกครั้ง					
แผนการสอน					
1. การจัดลำดับเนื้อหาเป็นไปอย่างมีระบบและขั้นตอนอย่างชัดเจน					
2. ผู้เรียนได้รับความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนตามแผนการสอน					
3. ผู้สอนสอนเนื้อหาวิชาให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันและสถานการณ์ปัจจุบัน					
4. การจัดลำดับเนื้อหาเป็นไปอย่างมีระบบและขั้นตอนอย่างชัดเจน					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ผู้สอน					
1. มีความเมตตา กรุณา ปราศจากอคติต่อผู้เรียน					
2. ปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพทั้งในและนอกเวลาปฏิบัติงานสอน					
3. มีความอดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้เรียน ขณะทำการเรียนการสอน					
วิธีการสอน					
1. มีการแจ้งให้นิสิตทราบเกี่ยวกับคำอธิบาย รายวิชา ขอบข่าย เนื้อหา รายวิชา แผนการสอน การประเมินผล และหนังสืออ่าน ประกอบ รายวิชา และหนังสืออ่านเสริม ได้อย่างเหมาะสม					
2. มีการใช้สื่อการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและ หลากหลายทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น					
3. ใช้วิธีสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา					
4. ใช้ภาษาในการสอนที่นักศึกษาสามารถเข้าใจได้ง่ายและ เหมาะสมกับเนื้อหา					
ผู้เรียน					
1. การใช้บริการยืมหนังสืออ่านประกอบค้นคว้า					
2. การใช้บริการสืบค้นสารสนเทศทางการศึกษา					
3. ตรงต่อเวลาในการเข้าเรียนและเลิกเรียนทุกครั้ง					
4. มีเอกสารและสื่อประกอบการเรียนทุกครั้ง					

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการด้านวิชาชีพและคุณภาพของอาจารย์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางให้ตรงกับความเห็นของท่าน

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านได้รับการสนับสนุนจากสถาบันให้ผลิตงานวิชาการ					
2. ท่านได้รับการสนับสนุนจากสถาบันให้ผลิตงานวิจัย					
3. ท่านได้รับการสนับสนุนจากสถาบันให้ผลิตบทความ					
4. ท่านได้รับการสนับสนุนให้นำเสนอผลงานทางวิชาการ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ					
5. ท่านคิดว่าสถาบันการศึกษาแห่งนี้มีความพร้อมทั้ง ด้านวิชาการและวิชาชีพ					

ตอนที่ 4 คำถามปลายเปิด ท่านสามารถตอบได้โดยอิสระ

ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาปัจจุบันและอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบคำถามต่อไปนี้

แบบสอบถามสำหรับนิสิตและคณาจารย์
ชั้นปีที่ 1-4 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนารจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาถึงกลยุทธ์การพัฒนารจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. แบบสอบถามฉบับนี้ ใช้สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. แบบสอบถามประกอบด้วย 6 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางวิชาการของนิสิต

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางอาชีพของนิสิต

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการส่วนบุคคลของนิสิต

ตอนที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากท่านผู้ตอบแบบสอบถามโปรดให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ ผู้วิจัยขอรับรองว่า ข้อมูลที่ท่านให้ถือเป็นความลับ และจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

จังหวัด.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. สถานะทางการปกครอง

พระลูกวัด ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส

2. อายุ.....ปี พรรษา..... (กรณีเป็นบรรพชิต)

20-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี
 มากกว่า 60 ปี

3. พรรษา

พรรษา 1-5 พรรษา 6-10 พรรษา 11-15 พรรษามากกว่า 15

5. วุฒิการศึกษาสามัญของท่านก่อนเข้าการศึกษา

มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
 ประกาศนียบัตรบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส) ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

6. วุฒิการศึกษาทางปริยัติธรรม แผนกธรรม

นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท
 นักธรรมชั้นเอก ไม่มีวุฒิทางธรรม

7. วุฒิการศึกษาทางปริยัติธรรม แผนกบาลี

ประโยค 1-2 ป.ธ. 3-6
 ป.ธ.7-9 ไม่มีวุฒิปริญญาธรรม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางให้ตรงกับความเห็นของท่าน

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
หลักสูตร					
1. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนได้นำเสนอประเด็นใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมาใช้เป็นกรอบเนื้อหาวิชา					
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล					
3. จัดเนื้อหาและกิจกรรมได้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน					
4. มีการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมที่มีสารประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอน					
วัตถุประสงค์					
1. ท่านคิดว่าผู้สอนปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพทั้งในและนอกเวลาปฏิบัติงานสอน					
2. ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นในการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย					
3. ผู้สอนมีความอดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้เรียนขณะทำการเรียนการสอน					
4. ผู้สอนใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสอนเพื่อผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น ได้แก่ การยกตัวอย่างการใช้คำถามการอภิปรายการนำเสนอผลการค้นคว้า เป็นต้น					
การประเมินผล					
1. มีการวัดผลและประเมินผลหลายรูปแบบ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับทราบในการกำหนดสัดส่วนคะแนน					
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นในการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. จัดให้มีการทดสอบย่อยระหว่างเรียนและการทดสอบปลายภาคตามที่กำหนดไว้					
4. แจ้งผลการทดสอบของนักศึกษาให้ทราบหลังจากการสอบทุกครั้ง					
แผนการสอน					
1. การจัดลำดับเนื้อหาเป็นไปอย่างมีระบบและขั้นตอนอย่างชัดเจน					
2. ผู้เรียนได้รับความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนตามแผนการสอน					
3. ผู้สอนสอนเนื้อหาวิชาให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันและสถานการณ์ปัจจุบัน					
4. การจัดลำดับเนื้อหาเป็นไปอย่างมีระบบและขั้นตอนอย่างชัดเจน					
ผู้สอน					
1. มีความเมตตา กรุณา ปราศจากอคติต่อผู้เรียน					
2. ปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพทั้งในและนอกเวลาปฏิบัติงานสอน					
3. มีความอดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้เรียนขณะทำการเรียนการสอน					
วิธีการสอน					
1. มีการแจ้งให้นิสิตทราบเกี่ยวกับคำอธิบายรายวิชา ขอบข่ายเนื้อหาวิชาแผนการสอน การประเมินผลและหนังสืออ่านประกอบรายวิชา และหนังสืออ่านเสริมได้อย่างเหมาะสม					
2. มีการใช้สื่อการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและหลากหลายทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. ใช้วิธีสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา					
4. ใช้ภาษาในการสอนที่นักศึกษาสามารถเข้าใจได้ง่าย และเหมาะสมกับเนื้อหา					
ผู้เรียน					
1. การใช้บริการยืมหนังสืออ่านประกอบค้นคว้า					
2. การใช้บริการสืบค้นสารสนเทศทางการศึกษา					
3. ตรงต่อเวลาในการเข้าเรียนและเลิกเรียนทุกครั้ง					
4. มีเอกสารและสื่อประกอบการเรียนทุกครั้ง					

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางวิชาการของนิสิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางให้ตรงกับความเห็นของท่าน

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การรับนิสิต					
2. การส่งเสริมและพัฒนานิสิต					
3. ผลที่เกิดกับนิสิต					
4. สาระของรายวิชาในหลักสูตร					
5. การวางระบบผู้สอน					
6. การประเมินผู้เรียน					
7. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของอาจารย์ประจำหลักสูตร					
8. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เพียงพอและเหมาะสม					
9. การปรับปรุงตามผลการประเมินความคิดเห็นของนิสิต และอาจารย์ต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้					
10. นิสิตมีความรอบรู้ทางด้านวิชาการ					

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางอาชีพของนิสิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางให้ตรงกับความเห็นของท่าน

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านสามารถประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการ					
2. ท่านมีความเห็นว่าสถาบันการศึกษาแห่งนี้เป็นสถาบันหนึ่งที่ทำให้ความรู้ทางวิชาชีพได้ เช่น คอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ					
3. ท่านมีความภูมิใจในการรับรู้และฝึกฝนทักษะทางวิชาชีพ เช่น การเขียนภาษาอังกฤษ และการพูดภาษาอังกฤษ เป็นต้น					
4. สาระของรายวิชาในหลักสูตรยังประกอบไปด้วยการบริหารงบประมาณ และความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย เป็นต้น					
5. การวางระบบผู้สอนตรงตามความรู้ความสามารถ					

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการส่วนบุคคลของนิสิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางให้ตรงกับความเห็นของท่าน

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านเป็นคนหนักแน่น และไม่โกรธง่าย					
2. ท่านชอบความมีระเบียบ					
3. ท่านเป็นคนคล่องแคล่ว ว่องไว คิดไว ทำไว					
4. ท่านเห็นความสำคัญของการศึกษา					
5. ท่านเข้าใจดีว่าสถาบันการศึกษาของท่านเน้นความรู้คู่คุณธรรม					

ตอนที่ 6 คำถามปลายเปิด ท่านสามารถตอบได้โดยอิสระ

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบคำถามในครั้งนี้

**แบบสอบถามสำหรับหน่วยงานผู้ใช้งานบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

**เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาถึงกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก

2. แบบสอบถามฉบับนี้ ใช้สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. แบบสอบถามประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดกว้างของระบบและความสัมพันธ์ต่อชุมชนในการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพขององค์กร

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากท่านผู้ตอบแบบสอบถามโปรดให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ ผู้วิจัย ขอรับรองว่าข้อมูลที่ท่านให้ถือเป็นความลับและจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

จังหวัด.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. สถานะ

บรรพชิต

คฤหัสถ์

2. ตำแหน่งทางการปกครอง (กรณีเป็นบรรพชิต)

เจ้าคณะตำบล

เจ้าคณะอำเภอ

เจ้าคณะจังหวัด

อื่น ๆ

3. อายุ

20-30 ปี

31-40 ปี

41-50 ปี

51-60 ปี

มากกว่า 60 ปี

4. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดกว้างของระบบและความสัมพันธ์ต่อชุมชนในการจัดการเรียนการสอน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางให้ตรงกับความเห็นของท่าน

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านคิดว่าจัดการเรียนการสอนได้นำเสนอประเด็นใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมาใช้เป็นกรอบเนื้อหาวิชา					
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล					
3. จัดเนื้อหาและกิจกรรมได้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน					
4. มีการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมที่มีสาระประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอน					
5. ท่านคิดว่าผู้สอนปฏิบัติงานให้เป็นที่เคารพทั้งในและนอกเวลาปฏิบัติงานสอน					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6. ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นในการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย					
7. ผู้สอนมีความอดทนต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้เรียนขณะทำการเรียนการสอน					
8. ผู้สอนใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสอนเพื่อผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น ได้แก่ การยกตัวอย่างการใช้คำถามการอภิปราย การนำเสนอผลการค้นคว้า เป็นต้น					
9. ท่านคิดว่าสถาบันการศึกษาแห่งนี้เป็นที่ยอมรับของชุมชน					
10. ท่านมีความพอใจกับบัณฑิตที่สำเร็จจากสถาบันการศึกษานี้					
11. ท่านเชื่อมั่นในทักษะและความสามารถในการทำงานของบัณฑิตที่สำเร็จจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้					
12. ท่านมีความเชื่อมั่นบัณฑิตผู้สำเร็จจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้ทั้งในภูมิรู้และภูมิธรรม					

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการแสวงหาทรัพยากร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางให้ตรงกับความเห็นของท่าน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านคิดว่าเป็นเรื่องไม่ยากที่จะแสวงหาบัณฑิตที่สำเร็จจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้					
2. ท่านคิดว่าคุณสมบัติของบัณฑิตของสถาบันการศึกษาแห่งนี้มีคุณภาพและคุณธรรม					
3. ท่านคิดว่ามี การปรับปรุงหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ					
4. ท่านคิดว่าคุณภาพบัณฑิตเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF)					
5. บัณฑิตสามารถหางานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี ช่วยงานต่าง ๆ ของท่านดีขึ้น					

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพขององค์กร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางให้ตรงกับความเห็นของท่าน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านคิดว่าสถาบันการศึกษาแห่งนี้มีโครงสร้างขององค์กรที่เป็นระบบและมีความชัดเจน					
2. ท่านคิดว่าสถาบันการศึกษาแห่งนี้สามารถตั้งอยู่และดำรงอยู่ได้อีกไม่ต่ำกว่า 10 ปี					
3. ท่านคิดว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กร สามารถแก้ไขได้โดยคนในองค์กร					
4. ท่านคิดว่าสถาบันการศึกษาแห่งนี้ปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF)					
5. ท่านคิดว่าบัณฑิตที่สำเร็จจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้มีความรักและภูมิใจในสถาบัน					

ตอนที่ 5 คำถามปลายเปิด ท่านสามารถตอบได้โดยอิสระ

ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาปัจจุบันและอุปสรรคของการใช้งานบัณฑิต

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณ/ ขอเจริญพรขอบคุณทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ภาคผนวก ง

หนังสือขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๒๑๘/ว ๒๒๕๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๕ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยงานวิทยบริการจังหวัดชลบุรี

ด้วย พระมหากิติ สร้อยมาลา นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ขณะนี้อยู่ระหว่างการทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยงานวิทยบริการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ เพื่อให้การวิจัยดังกล่าว เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จึงมีความประสงค์ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยกับบุคลากรในสถาบันของท่าน

ทั้งนี้ เพื่อนำไปประกอบการขออนุมัติการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

สำนักงานคณบดี คณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-๓๘๑๐-๒๒๒๒ ต่อ ๒๐๐๖
โทรสาร ๐-๓๘๓๙-๑๐๔๓

ใบอนุญาตให้ใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

อนุญาตให้ พระมหากิติ สร้อยมาลา นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา และการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาขณะนี้อยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อให้การวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จึงมีความประสงค์ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยกับบุคลากรในสถาบันของท่าน

- อนุญาต
 ไม่อนุญาต

.....

ลงนาม พระมหาสุชาติ ชุมมกาโม
 (พระมหาสุชาติ ชุมมกาโม)
 ตำแหน่ง ผ.อ. พว. บจ.ม.ร.
 วันที่.....

ประทับตราสถาบัน (ถ้ามี)

ที่ ศธ ๖๒๑๘/ว ๒๒๕๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๕ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการจังหวัดระยอง

ด้วย พระมหากิตติ สร้อยมาลา นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคมคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ขณะนี้อยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการในภาคตะวันออก” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อให้การวิจัยดังกล่าว เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จึงมีความประสงค์ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยกับบุคลากรในสถาบันของท่าน

ทั้งนี้ เพื่อนำไปประกอบการขออนุมัติการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

สำนักงานคณบดี คณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์ ๐-๓๘๑๐-๒๒๒๒ ต่อ ๒๐๐๖

โทรสาร ๐-๓๘๓๙-๑๐๔๓

ใบอนุญาตให้ใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

อนุญาตให้ พระมหากิติ สร้อยมาลา นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา และการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ขณะนี้อยู่ระหว่างการทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการในภาคตะวันออก” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ เพื่อให้การวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จึงมีความประสงค์ขออนุญาต ใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยกับบุคลากรในสถาบันของท่าน

- อนุญาต
 ไม่อนุญาต

ลงนาม พระครูภาวนาธรรม
 (พระครูภาวนาธรรม)
 ตำแหน่ง ผอ. ค.ม. มจร. ๖๑/๐๖
 วันที่

ประทับตราสถาบัน (ถ้ามี)

ที่ ศธ ๖๒๑๘/ว๒๕๕๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๕ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการจังหวัดสระแก้ว

ด้วย พระมหากิตติ สร้อยมาลา นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ขณะนี้อยู่ระหว่างการทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการในภาคตะวันออก” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ เพื่อให้การวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จึงมีความประสงค์ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยกับบุคลากรในสถาบันของท่าน

ทั้งนี้ เพื่อนำไปประกอบการขออนุมัติการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน

ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

สำนักงานคณบดี คณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์ ๐-๓๘๑๐-๒๒๒๒ ต่อ ๒๐๐๖

โทรสาร ๐-๓๘๓๙-๑๐๔๓

ใบอนุญาตให้ใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

อนุญาตให้ พระมหากิติ สร้อยมาลา นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา และการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ขณะนี้อยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อให้การวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จึงมีความประสงค์ขออนุญาต ใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยกับบุคลากรในสถาบันของท่าน

- อนุญาต
 ไม่อนุญาต

.....

ลงนาม พระครูวิจิตรวิมลคุณ
 (พระครูวิจิตรวิมลคุณ)
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยพระรัตนโกสินทร์
 วันที่.....

ประทับตราสถาบัน (ถ้ามี)

ที่ ศธ ๖๒๑๘/ว๒๖๕๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๕ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการจังหวัดจันทบุรี

ด้วย พระมหากิตติ สร้อยมาลา นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคมคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ขณะนี้อยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการในภาคตะวันออก” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อให้การวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จึงมีความประสงค์ขออนุญาตใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยกับบุคลากรในสถาบันของท่าน

ทั้งนี้ เพื่อนำไปประกอบการขออนุมัติการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

สำนักงานคณบดี คณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-๓๘๑๐-๒๒๒๒ ต่อ ๒๐๐๖
โทรสาร ๐-๓๘๓๔-๑๐๔๓

ใบอนุญาตให้ใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

อนุญาตให้ พระมหากิติ สร้อยมาลา นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา และการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาขณะนี้อยู่ระหว่างการทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ เพื่อให้การวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จึงมีความประสงค์ขออนุญาต ใช้ชื่อสถาบันและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยกับบุคลากรในสถาบันของท่าน

- อนุญาต
 ไม่อนุญาต

.....

 ลงนาม *(พระครูจันทโรจกรม)*
 ตำแหน่ง *ผ.อ. ศน.จันทรม*
 วันที่.....

ประทับตราสถาบัน (ถ้ามี)

ภาคผนวก จ

รายชื่อคณาจารย์ผู้ทำการระดมสมอง (Brain storming)

รายชื่อคณาจารย์ผู้ทำการระดมสมอง (Brain Storming)

เพื่อเป็นการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่เรียกว่า SWOT Analysis โดยมีผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ นักวิชาการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา นักวัดผลและประเมินผลหลักสูตรการศึกษา ผู้บริหารจัดการหลักสูตร เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) รวมทั้งสิ้น จำนวน 12 รูป/คน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกมาจากคุณสมบัติที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน ในลักษณะของข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) ในระยะที่ 1 ดังมีชื่อดังต่อไปนี้

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	วุฒิการศึกษา	ตำแหน่ง
1.	พระครูปริยัตถธรรมวิโรจน์	M.A.	เจ้าคณะอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี อาจารย์ประจำหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดจันทบุรี
2.	พระครูไพศาลบุญวัฒน์	ศศ.ม.	เจ้าคณะอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี อาจารย์พิเศษ หน่วยวิทยบริการฯ จันทบุรี
3.	ดร.ปทุมมาศ ว่องอรุณชัย	พธ.ด.	อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ จันทบุรี
4.	พระครูศรีรัตนสรกิจ ดร.	พธ.ด.	เจ้าคณะอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ประธานหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ สระแก้ว
5.	พระมหาทวี วิสารโท ดร.	ปร.ด.	รองเจ้าคณะอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ สระแก้ว

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	วุฒิการศึกษา	ตำแหน่ง
6.	พระอธิการเพลิน พุทธิสาโร	พธ.ม.	เจ้าอาวาสวัดหนองน้ำใส จังหวัดสระแก้ว อาจารย์พิเศษ หน่วยวิทยบริการฯ สระแก้ว
7.	พระมหาสุชาติ ธรรมกาโม ดร.	พธ.ด.	ผู้อำนวยการ หน่วยวิทยบริการฯ ชลบุรี
8.	พระปลัดมัญญ อานนุ โท	พธ.ม.	ประธานหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการ เชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ ชลบุรี
9.	นายประสาน เจริญศรี	รป.ศ.	อาจารย์พิเศษ หน่วยวิทยบริการฯ ชลบุรี
10.	พระครูเกษมมรรธการ	รป.ศ.	เจ้าคณะตำบลวังหั่ว อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ผู้อำนวยการ หน่วยวิทยบริการฯ ระยอง
11.	พระครูสังฆวิสุทธิคุณ ดร.	พธ.ด.	อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการ จัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ ระยอง
12.	พระครูปริยัติสุวัฒนภรณ์ ดร.	พธ.ด.	ประธานหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการ เชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ ระยอง

ภาคผนวก จ

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion)

รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion)

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนบริบูรณ์ ผู้วิจัยได้จัดเวทีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกลยุทธ์ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ ภาคตะวันออก เพื่อหากลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ในระยะที่ 2 ดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1.	พระครูธรรมธรบงกช คนธาโร ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตร หน่วยวิทยบริการฯ จันทบุรี
2.	ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง	ภาควิชาการวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ กิ่งคะศรี	คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
5.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์นคร เพ็ญนำผล	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
6.	อาจารย์ธนกร ภิบาลรักษ์	สำนักศิลปะและพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
7.	นายกิจจา นวลสุวรรณ	อดีตผู้อำนวยการพระพุทธศาสนา จังหวัดจันทบุรี
8.	ดร.ศุภกิจ ภัคดีแสน	อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิต ปร.บ. หน่วยวิทยบริการฯ จันทบุรี
9.	นายศิริพงษ์ ศรีงาม	นายกสมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดจันทบุรี

หน่วยงานบริหารการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
 ผู้วิจัย พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10
 สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขต
 รัชมังคลาภิเษก อำเภอเมืองชลบุรี จ.ชลบุรี

รายชื่อคณะกรรมการผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุน (FOCUS Group)
 เรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วันอาทิตย์ที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2561 เวลา 08.00 น. ห้องประชุมศูนย์วิจัยบริการวิชาการ จันทบุรี ตำบลจระเข้มอง ร.จันทบุรี

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	สังกัด	ลายเซ็น	หมายเหตุ
1	พระครูธรรมพร บงกช คุนธาโร	รองอธิการบดี	หน่วยบริหาร จันทบุรี		
2	ศ.ดร.นงนิจ เสือทอง	รองอธิการบดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรี		
3	ดร.นงนิจ เสือทอง	อาจารย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรี		
4	ศ.ดร.นงนิจ เสือทอง	หัวหน้าภาควิชาบริหาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรี		
5	ศ.ดร.จันทิมา วัฒนศิริ	คณะศึกษาศาสตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรี		
6	อ.นงนิจ เสือทอง	อาจารย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรี		
7	นายทองดี นาคสุวรรณ	พิธีกรและผู้วิจัยร่วมจัดสัมมนา	จังหวัดจันทบุรี		
8	นางนงนิจ เสือทอง	ผู้วิจัยร่วมจัดสัมมนา	จังหวัดจันทบุรี		
9	นายสิริพงษ์ ศรีงาม	นายทะเบียนสัมมนา	จังหวัดจันทบุรี		
10	ดร.สุภัททิ์ วัฒนศิริ	อาจารย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรี		
11	พระสุภัททิ์ สุทธิญา โนน	อาจารย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรี		
12	พระสุภัททิ์ สุทธิญา โนน	อาจารย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรี		
13	นายสุภัททิ์ สุทธิญา โนน	นักวิจัยร่วมสัมมนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรี		
14	นายสุภัททิ์ สุทธิญา โนน	นักวิจัยร่วมสัมมนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรี		
15	พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว	ผู้วิจัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรี		

